ޔައުމިއްޔާ ނަންބަރު: 36/3/2022

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލިސް

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޔައުމިއްޔާ

2022 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 36 ވަނަ ޖަލްސާ

١٦ رَبِيْعُ الآخِر ١٤٤٤

10 ނޮވެމްބަރު 2022

(ބުރާސްފަތި ދުވަސް)

ޖަލްސާ ފެށުނު ގަޑި: 9:10

ޖަލްސާ ނިމުނު ގަޑި: 19:29

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ: މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް، އީވާ އަބްދުﷲ)

2022 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 36 ވަނަ ޖަލްސާ

10 ނޮވެންބަރު 2022 (ބުރާސްފަތި ދުވަސް)

---

1. ޤައުމީ ސަލާމް

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

بسم الله الرّحمن الرّحيم، الحمد لله والصّلاة والسّلام على رسول الله وعلى آله وصحبه ومن والاه. މަޖިލިސް ފެށުނީ.

2. ޖަލްސާގެ ހާޒިރީ އިއްވުން

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

މި ވަގުތު ޖަލްސާއަށް ހާޒިރުވެވަޑައިގެން ތިއްބެވީ 22 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. ސަފަރުގައި 3 އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.

3. ދުވަހުގެ އެޖެންޑާ އިޢުލާންކުރުން

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އެޖެންޑާ ނަންބަރު އޖ/36/3/2022.

4. ތަޢުޒިޔާ ފާސްކުރުން

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ތަޢުޒިޔާ ފާސްކުރުން.

{4.1}- ތަޢުޒިޔާ ނަންބަރު 29/3/2022 އިން ފެށިގެން 31/3/2022 އަށް، އެއީ 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ތިންވަނަ ދައުރުގެ 29 ވަނަ ޖަލްސާއިން ފެށިގެން 31 ވަނަ ޖަލްސާގެ ނިޔަލަށް ހުށަހެޅި ތަޢުޒިޔާތައް. މި ތަޢުޒިޔާތައް މަޖިލީހުގެ ވެބްސައިޓުގައި ޝާއިޢުކުރުމުން އެއްވެސް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރަކު އިޢުތިރާޒެއް ހުށަނާޅުއްވާތީ، ތަޢުޒިޔާތައް

މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 218 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، މި ޤަޟިއްޔާއަކީ ރިޔާސަތުން ގަބޫލުކުރާ ޤަޟިއްޔާއެއް ކަމުގައި އިޢުލާންކުރަން.

6. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، 2023 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް

ރިޔާސަތުން ފާހަގަކޮށްލަން:

އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ވެސް ކުރަން އޮތް ހަމައެކަނި މަސައްކަތަކީ، 2023 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަޖެޓް. މާލީ ވަޒީރު އިއްޔެ ތަޅުމުގައި ތަޢާރަފުކޮށްދެއްވި. އިޙްތިރާމްތެރި މެންބަރުން ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާތަކަށް މާލީ ވަޒީރު އިޝާރާތް ފާހަގަކުރައްވައިދެއްވި. އަދި އަޅުގަނޑުމެން މި ބަހުސްގެ 45 މިނިޓުން ވެސް ބާކީ އޮތް ބައިން ވަޒީރު ވަޑައިގެން ވާހަކަދައްކަވާނެ ކަމަށް. އެނގިވަޑައިގަންނަވާތީ، ވަޒީރަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 213 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ ދަށުން، ވަޒީރަށް ފާހަގަކުރައްވައިދެއްވުމަށް ފުރުސަތު ދެވިގެންދާނެ. ހަމަ މިގޮތުގެމަތިން، ބަޖެޓް ދިރާސާކުރަމުންދާއިރު، މަޖިލީހުގެ ގަވާއިދުގެ 212 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، ބަޖެޓާ ގުޅޭގޮތުން އެކިއެކި ފަރާތްތަކުން ލަފާ ހޯދުމަށް ބަޖެޓް ކޮމިޓީން، ބަޖެޓް ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީން ކުރާ ކަމެއް. ހަމަ އެ ގޮތަށް މޯލްޑިވްސް މޮނިޓަރީ އޮތޯރިޓީ (އެމް.އެމް.އޭ)ގެ ގަވަރނަރާއި، އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ފަރާތުން ލަފާދެއްވި ކޮމިޓީއަށް، ބަޖެޓް ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީން އެދިގެން ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް ކުރާ ކަމެއް. މި އަހަރު އެމް.އެމް.އޭގެ ގަވަރނަރުގެ ލަފާފުޅު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ވަނީ 8 ނޮވެމްބަރުގައި ފޮނުއްވާފަ. އޭގެ މާނައަކީ، އިޙްތިރާމްތެރި މެންބަރުން ބަޖެޓަށް ވޯޓުދެއްވުމުގެ ކުރިން އެމް.އެމް.އޭގެ ގަވަރނަރުގެ ރަސްމީ ލަފާފުޅު، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓާ ގުޅޭ ގޮތުން ލަފާފުޅު ވެސް ފޮނުއްވާފައި. އެހެންނަމަވެސް، ބަޖެޓް ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންނަށް ބަޖެޓް ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން އަދި އެ ލަފާފުޅު ހިއްސާކުރައްވާފައި އަޅުގަނޑު ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އެ ހިއްސާކުރަންޖެހޭނީ، ބަޖެޓް ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީގެ ހުރިހާ މެންބަރުންނާ. އެއީވެސް ބަޖެޓް ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީގެ ރިޔާސަތަށް ނުވަތަ މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތަށް އެކަނި ލިބުން އޮތުން އެއްކަމާ ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، އެ އެޖެންސީތަކުގައި އޮންނަނީ މަޖިލީހުގެ ރިޔާސަތަށް. އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޭނުން އިލްތިމާސްކުރަން ބަޖެޓް ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރަށް، އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޭނުން އިލްތިމާސްކުރަން، ވީމާވެސް އަވަހަކަށް އެ ލަފާފުޅު ބަޖެޓް ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީގެ މެންބަރުންނާ ހިއްސާކުރައްވާށެވެ. އެއީ އެ ލަފާފުޅާ އެހެނިހެން ހުރިހާ ފަރާތްތަކުގެ ލަފާފުޅާއި، މަޝްވަރާއާއި، އިދާރީ ނުކުތާ ފުރިހަމައަށް ބަޖެޓް ބެލުމުން އަދި ދިރާސާކުރެވޭނީ ނުވާނެ. މުހިންމު ދާއިރާގެ އިޤްތިޞާދީ ބަޖެޓު ރަނގަޅު ހާމަވާ.

މެދުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަލީ އާޒިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ހިމަނުގުރަހި ވެސް ބޮޑު. ބަޖެޓަށް އަހުރެއް ވެސް ވަރަށް ރީތި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ފެންނަނީ އަޅުގަނޑުމެން ޖީޑީޕީއާއި އެއްކޮށް، ވިސްނުންތެރިކަމާ އެއްކޮށް، ހިކުމަތްތެރިކަމާ އެއްކޮށް މިއަދު ހަމަޖެހުނުކަމާ ކަމަށް ވަނީ ނަމަ، ނުހިއްޔާ އެ ބަޖެޓުގައި އޮތް ގޮތަށް ލިބޭ ހާސްކޮށް ކަންތައްތައް އަދާކުރެވޭ ވަރުން ތަން ފެނިގެން މި ދަނީ. އޭގޮތަށް ކަންކުރާ ކަމަކު ވަނީ ނަމަ، މިއަދު އަހަރުގެ ދުރުތޮށްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެކަނި ސިޔާސީ ޝައުރު ނުކުތާ، ދަތިއުޅުމަކީ ހާލަތެއްގައި. އިޢްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުކަން މި ބަޖެޓު އެއީ ނަހަމައެއް ވެސް ނޫން. އެއީ ރިޔާސީ ނިޒާމް ވެސް ނޫން ފެންނަނީ. ވަރަށް ނުތަނަވަސް، ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓު ފެންނަނީ. އިޢްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ވޯލްޑުބޭންކް 5 އަހަރުގެ އަޅުގަނޑުގެ ތަޖުރިބާގައި އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ، މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ސަރުކާރުން ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅާއިރުގެ ބޭނުމެއް އެބަ އޮތްތޯއެވެ؟ އަޅުގަނޑުކަން ހަމަ ތެދުނުން ވެސް ބޭނުމެއް ނެތުން. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް؛ ފޯރަރސީ ކަމުގައި އެބަބުން، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ބަޖެޓު ހުށަހަޅަނީ ހަމަ ކަމަށް. އަދި މިއަދުން ފާސްކުރުމަށް ހުށަހެޅުނު ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، އެ ހުށަހެޅޭ ބަޖެޓު އެއްގޮތަށް ކަންކަން ކުރަން ވެސް ފާސްކުރަނީ ނޫނިސް ކަމަށް ރިޕޯޓު ކަމަށް. އަޑު ހުށަހެޅީގެން އެބަ އޮވޭ ލިޔުމުގައި ކަންކަން ނޫޅުއްވާނެ ކަމަށް ވެސް އެބަ އޮވޭ ލިޔުމުގައި. އެހެންނަމަވެސް، އެ ހުށަހަޅާ ބަޖެޓުގެ ކުރިން ގޮތަށް ހުށަހެޅުމުގެ ކަންތައްތައް ވިސްނަވާފައި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޖީޑީޕީއާއި ދެކޮޅުނުވާ ފޯރަރސީ ކަމުގައި ޖެހުނީމަ، ވޯރަރސީ ކަމުގައި ހުރުމަށް، ކަމަށްވާ ޖެހިފައި ވާ ގޮތަށް ބަޖެޓު ނެގުމުގެ ފުރުޞަތު، ވޯލްޑު އަދިވެސް ކަމަށް؛ އެއް އެހީއަށް ނަގައި އެނބުރި އަހަރުތަކެއްގައި ވަސީލަތްތަކުގެ މަސައްކަތްތަކުން އެ ދަނީ. އެހެންކަމާ، މި ރައްޔިތުން ހުށަހެޅޭނެ މި ބަޖެޓު ދިރާސާކުރުން، ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭނެ ކަމަށް ފާސްކުރަނީ ރައްޔިތުންގެ ވާހަކަތަކުގެ ގޮތުގައި. ޤާނޫނީ އަސާސީގެ ދަށުން ރައްޔިތުންގެ ކަންކަން ފާސްކުރާ ކަމަށް ކަމަށް ފާސްކުރަން ނުހިއްޔާ. ހުރިހާ ކަމަކަށް ރައްޔިތުންގެ މަސައްކަތުގެ ގޮތުގައި ފާސްކުރަނީ ތަފާސް ކަމަށް ހެދިއްޖެއް ސަރުކާރަށް ދިރިއުޅުމަކީ. އިޢްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުކަން އެކަމަށް ނުވޭ. އިޢްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް 2023 އަށް ހުރިހާ ދަތިއުޅުމާ ބަޖެޓުގައި މާލީ ރައްޔިތުންނަށް އެޅުމަކީ، ހިސާބުކުރަން ފަސްކުރެވުނު ނުނިމި ކަންތައްތަކުގެ ތެޔޮކާ އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅާނަން. މާލީ ރައްޔިތުން ބޭނުންވާނީ، މި އެއް ތެދުތަކާ ހިފައި އެއް ތެދުބުނުން ސަރުކާރުތަކާން. އެ ކަމަށްތަކާ ސިޔާސަތުތަކުން ހުރިހާ، އެކަން ފާސްކުރަނީ މާލީ ރައްޔިތުން ބޭނުންވަނީ. މާލީ ރައްޔިތުން ބޭނުންވަނީ ޝަފާފުވެރިކަމުގައި ބަޖެޓުގައި ރަނގަޅުކަމެވެ. މާލީ ރައްޔިތުން އެބަ ބޭނުންވޭ، އެ މިހުންގެ ދަރިން އެހެން ތަރިކަށް

މަގުމައްޗަށް ނިކުމެ އަމާންއޮމާން މާޙައުލެއްގައި ހިނގާލެވޭން ގޮތެއް ހަދައިދޭން. އެކަމަށް މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ދަލީލުން ވެސް ފެންނާކަށް ނެތް. ހިނގާބިނގާލާން ތަނަވަސް ފޫޓްޕާތެއް، ތަނަވަސް މަގެއް މާލޭގައި އޮތީ ނޫން. ބިދޭސީންގެ މައްސަލަ؛ ގަވާއިދާ ހިލާފަށް އުޅޭ ބިދޭސީންގެ މައްސަލަ މިއަދާ ހިސާބަށް ވެސް އަދިވެސް ހައްލުނުވެ އޮވެގެން މުޖުތަމަޢު މި އޮތީ. އަދިއްޔާ ގެއިން ފެށިގެން ބޭރަށް ވަޒީފާއަށް ފޮނުވާ ގޮތް މާލޭގައި ދިރިއުޅޭ، މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަކަށް އޮތީ ނޫން. އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު؛ މާލޭ ސިޓީ ކުޅިވަރު ކުޅޭނެ ދަނޑެއް ކުރިން ކުޑަ ސިޓީއެއް އަދި މިއަދާ ހިސާބަށް ކަނޑައެޅިފައި ނުވޭ. މާލޭގެ ރައްޔިތުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން އުޅެނީ ދަތިއުޅުމުގައި، ނިކަމެތި ހާލުގައި. ވަރަށް ބޮޑު ތަކުލީފުތަކާ އެއްކޮށް މާލޭގެ ރައްޔިތުން ދިރިއުޅެމުންދަނީ. އެކަމަކު އިސްލާހުކޮށްދިނުމުގެ ސިޔާސަތުތަކެއް ކަނޑައަޅައި، އެ ސިޔާސަތުތަކާ ގުޅިގެން ކަންކަން ކުރާނެ ގޮތް މި ބަޖެޓުގައި އެބަހުރިތޯ ފުރުސަތުތަކާއި ނުރައްކާ އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން ބޭނުން. އިޤްތިޞާދީ ރާއްޖެ؛ ސަރުކާރުގެ އާމްދަނީ ލިބޭ ގޮތް ހަމަ ބޮޑު ކުޑަ ނުކުރެވި، ޢާއްމު ބަޖެޓުގެ ބައި އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ނަމަ ބޮޑު ފަރަގެއް ދާނެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން ބޮޑު ބުރައެއް އުފުލަމުން މި ދަނީ. ބޮޑު ދަރަނި، ބޭރުގެ ދަރަނި ބޮޑުކަން، ބޮޑު ފަރަގެއް، ފޮނުވާ ރައްޔިތުން ކިހާ ބުރައެއް އުފުލަނީ ކިހާ ވަރަކަށް، ކޮން ގޮތެއްގައި މި ކަންކަން ދަނީ. އަޅުގަނޑުމެން ތަރައްޤީ ވެގެން ދާ ގޮތުން ބޭނުން ނުވާ، އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ކޮން ހިސާބަކަށް ދިޔައީ ހަމައެކަނި ގޮތުގައި ނުވަތަ ގޮތްތަކުން، ކޮންގޮތެއްގައި ތިބެން ބޭނުންވޭ؟ އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ، ރައްޔިތުންގެ ބޭނުން ފުދޭނެ ގޮތް ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނަށް ފުދޭނީ؟ ކުރިއަށް ދިޔަ ބަޖެޓާއި، ދެން އަންނަ ބަޖެޓާ ދެމެދު ހުރި ފަރަގަކީ ކޮބާތޯ؟ އެއީ ތަރައްޤީއެއް ނުވާ. ހަމަ ބޮޑު ދަރަނި، ބޮޑު ދަރަނިކަމުގައި އެކަން ދިމާވާ ގޮތުން ހިނގައިދަނީ. ކޮންކަމަކަށްތޯ ހުރިހާ ކަމެއް ކުރެވޭނީ؟ މާލޭގެ މީހުންނަށް ބޮޑު ހުރަސްއެޅިފައި ދިމާވެފައި ނުވޭ. އަޅުގަނޑުގެ ޚިޔާލު ވަރަށް ސާފު، އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު. ވަގުތު އަހަރު މި ދިޔައީ ނިމިގެން. އަދާކުރާ މަސްއޫލިއްޔަތު މަސައްކަތްތަކެއް، ސަރުކާރުގެ ބޮޑު މަސައްކަތްތަކެއް ވާޅުވެ ކުރިއަށް ގެންދެވޭނީ ޢާއްމުން ބޭނުންވާ ގޮތަށް ނޫން. ގިނައިން ހުރިހާ ކަމެއް ބޭނުންވޭ ފުރުސަތު ދިނުމަކީ ވެސް އެއީ އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތް. މިހާރު ފުރުސަތު އަދި މަޖިލިސްގެ މެމްބަރުން، މިހާރު ފަރާތްތަކުން ހުށަހެޅި ކަމަށް ބުނެފައި އެ ބޮޑު ވެގެން ދިޔަ. ތިން ބޮޑު ކަމެއް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން. ސިޓީ ސަރުކާރުގެ ހަރުދަނާކަން، ސަރުކާރުގެ ކަނޑައެޅި ސިޔާސަތުތަކެއް، ނަތީޖާ ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތަކަށް ކަނޑައެޅި ތަރައްޤީއެއް ހިނގައި ދިޔައީ 3 މަސްދުވަހު، 3 މަސްދުވަހު. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހެޅި ދަރަނި ބަލައިގަތުން، އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު؟ ހަމަ ދަރަނިތަކެއް، އަދި ކޮންމެ ހަމަ 2 ހަތަރު ހަފުތާ އެއީ ނަގާ. ފުރުސަތުގައި ރަނގަޅު ސިޔާސަތުތަކުން، ގަވާއިދު ރަނގަޅު ސިޔާސަތުތަކުން ހަމަ ރިޕޯޓުކުރެވިފައިވާ މިކަން ވާ ބޮޑުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން ނަގާފައި

އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުރިން މައްސަލައެއް ހަދައިފިއްޔާ އެކަމެއް ނިމޭނީ 5 އަހަރު، 6 އަހަރުން އެއް ކޮޅުން. ގާނޫނީ ދައުލަތުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހިނގާ ތަފާތު ނުކުރުން. ސޯޝަލް މީޑިއާގައި ދެ މީހަކު ލިޔުއްވާއިރަށް، ދެ މީހަކު ބުނާއެއް ހިފައިގެން ނިކުންނައިރަށް ސިޔާސަތު ބަދަލުވުނީ. ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތު ބަދަލުވުނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މިދަންނަވަނީ، ކޮބައިތޯއޭ ރައްޔިތުންގެ އަމިން ބޮލަށް ފުރިހަމަ އަސްލުގައިވެސް އިތުރަށް ނަގައިގެން މި ކަންކަންކަމެއް، ޒިޔާދަކަމެއް ދަރު ކިޔައިގެން އެ ވާހަކަ ދައްކާދުގެ ބޭނުމެއް؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސަރުކާރު ހިންގަން މިތި ފަރާތްތަކުން އެބަ ބޭނުން ތިމަންނާމެންނަށް އިތުރު ދައުރުގެ އަސްއާލާ ދީ. ނަމަ އެއްއަހަރުތަކުން މި ބަޖެޓް ބޭއަދުވާ ގޮތަށް ފުރިގެންދާތީ މަޤާމުތަކުގަ ހަދާ. މި ބަޖެޓް ޖުމްލަ ބަޖެޓުގެ ފަހަރު ކަނޑައެޅީ އެ މިހާރު ބޭނުން ކަހަލަ، ތިމަންނާމެން ދެން އަނބުރާ 5 އަހަރު ވެރިކަންކުރާނީ މާލީ މިހާރުން ނުލައި. ތިމަންނާމެން ދެން އަނބުރާ 5 އަހަރު ވެރިކަންކުރާނީ އެއްޗެ އަތޮޅު މިހާރު ނުލާ. ތިމަންނާމެން ދެން އަނބުރާ 5 އަހަރު ވެރިކަން ދަތުރުކުރެވޭނީ، ދީނީ ކުރާނީ، ކުރި އަދި މަގު ޒަމާނީގެ ވިޔަފާރިވެރިން ނުލާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓް ގޮތް ބަލައިލީމާ ރިޢާޔަތް، ސާފުކަން އެކަން އެނގޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެމް.ޑީ.ޕީގެ އުސޫލަކީ، ސިޔާސަތަކީ، ވިސްނުމަކީ، ފިކުރަކީ، ރަޢިއްޔަތުގައި އަމިއްލަ ވިޔަފާރި އާގެ ޖާގަދޭއި ބޮޑުވުން، ފުރުސަތުދީގެން. ދައުލަތުގެ ސަރުކާރުތަކުން ވިޔަފާރިކުރުން މަދު، އެމް.ޑީ.ޕީގެ އެއް ސިޔާސަތަކީ، އެއް ވިސްނުން. އެއް ފިކުރު. އުސޫލަކަށް، މިދިޔަ 5 އަހަރު އެކަން ހަމަ ހިތާމަ ވެސް ހިންގައިދިނީ ދިމާ އިދާރީކޮށް. ހަމަ ސީދާ ދިރާސާކޮށް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުގެ އަދަދު އިންތިޒާމު އަދިގަސްދުގައި ދިރުމުން ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް ހުސްގެން. އެއްވެސް ދެން ބަދަލުކަމަކަށް ނުކުރެވޭނެ. ސަރުކާރުގެ ވެސް ނިސްބަތުން ފިޔަވަޅުއެޅި ނުކުމެން. ސަރުކާރުގެ ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކާ، ދައުލަތުގެ ހިއްސާވާ ކުންފުނިތައް، ކުޑަކޮށް ކުންފުނި އެއް ބަޔަކަށް އުނިގެއް ނުދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސަރުކާރުން އާންމު ވިޔަފާރިތަކަށް، ސަރުކާރުން އާންމު ވިޔަފާރިތަކަށް އެ ދަނީ ވަރަށްމަތިންވަރަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސަރުކާރުން ނުކުރާ ވިޔަފާރިއެއް، ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުން ނުކުރާ ވިޔަފާރިއަށް މިހާރަކު ނެތް. އެސް.ޓީ.އޯއިން އެ ހޮޓާ ކުރަނީ. އެ ހޮޓާ ގެސްޓްހައުސް އިމާރާތްތައް އަޅާފައި ގެސްޓްހައުސްގެން ވިޔަފާރި. އެ މިހާރު ޗިޕު ގެސްޓްހައުސްގެން ވިޔަފާރި. އިސްތިހާރު ވިޔަފާރި. ކާރާއި ފިޔާޒު އެމްޓީސީސީއިން އެ ހޮޓާ ވިޔަފާރި. ދެން ބަރެއްގައިވަން ޓޭރު، އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ.ސީ. އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ.ސީން އެ ހޮޓާ ގެއިބަރު ގެސްޓްހައުސްގެން ވިޔަފާރި. ރިސޯޓުން އެކަ ވިޔަފާރި. ދެން ޓޫރު ފިނިކޮށް؛ ފިނިކަމުން އަހަރުވެސް ވިޔަފާރި ފަހަރެއް. ދެން ނިޒާމުން ކޮންސްޓްރަކްޝަން ދާއިރާއަށް ވަދެގެން އެ ޓޫރު މަސައްކަތްކޮށްދޭނީ. ދެން ޓޫރު ކުންފުނިޖަހާ، ސްޓޭބިލިޓީ. އެ މިހާރު ފެން އުފެއްދުމުގެން ވިޔަފާރި ފަހަރެއް. އެ މިހާރު ސްޓޯރު ވިޔަފާރި. ކަރަންޓު ބުނާ އެކަ ވިޔަފާރި. އިންޝުއަރެންސް ޖެހިލާ ބުނާ އެކަ ވިޔަފާރި. މިއީ އާންމު ވިޔަފާރިތަކަށް އެއް ހަރަކާތް. މިއީ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސިޔާސަތެއް ނޫން. ފިކުރެއް ވެސް ނޫން. އެއާ އެއްގޮތަކަށް ނޫން. ދެއްކުމަށް ހުރި

ކުންފުންޏަކަށް ވެއްޖެއްޔާ ޓެރަރިސްޓުންގެ ޢަމަލުތަކެއް ހިންގުމަށް ޓަކައި އެ ގޮތް ދަރީ ހަމަ ވިޔަފާރިކުރަމުން، އެކި ވައްތަރުގެ. އާންމު ވިޔަފާރިތަކެއް އެ ގޮތް ދަނީ ފުރުޞަތުން، ބަޔަކުން. އެހެން ފަދަ ވިޔަފާރިއެއް، ޖުވާނަކަށް ވިޔަފާރިއެއް ފަރާތެއްގެ ކުރެވޭކަން އޮތީ ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ބަޔާނެއް. މިއީ މިކަން އޮތް ގޮތް. މިއީ އެއް ސަބަބު އަޅުގަނޑު އަބަދުވެސް ތަކުރާރުކޮށް ދަންނަވާ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުގެ ނޫނީ މިއަދު މި އޮތީ. އެހެންނޫންނަމަ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސިޔާސަތުތަކާއި އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ކަންކަން ހިނގަމުން، ކުރަމުންދަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތާ ވަކާލާތާއި، ބޮޑު އެއްބަސްވުމާއި، ދައުލަތާ ވަކާލާތާއި، ބަޔާއި އަޚްލާޤާ އެއްބަސްވުންތަކުގައި މި ސަރުކާރުން ދިމާވާ ތަނެއް އަޅުގަނޑުމެނަކަށް ނުފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސަރުކާރުން، ދައުލަތަށްކަމުން ވިޔަފާރިކުރާތީވެ؛ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސަރުކާރުން ދައުލަތަށްކަމުން ވިޔަފާރިކުރާތީވެ ކުރިޔަށް ހިންގަވަނީ ދައުލަތުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ސޯލިޙް، ކުރިން ހިންގަވަނީ ދައުލަތުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ސޯލިޙް މި ތަޅުމުގައި އެބައި ފަހަރަކު ކަންބޮޑުވުން އެބަހުރި ފާޑުކިޔޭ. އެބައި ފަހަރަކު؛ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލައިފާނަން، ހަމަ ކޮޅުކާރިސާނަން ސިޔާ ބަޔަން، އިބްރާހީމް އިބްރާހީމްގެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2015 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ސަރުކާރުން ހުށަހެޅުމުން 2014 ވަނަ އަހަރު މި ތަޅުމުގައި މާލެގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދެއްކެވި ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ހަމަ ކޮޅުކާރިސާނަން ސިޔާ ބަޔަން ބައިން. "ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރ؛ އާދެ! އަމިއްލަ ވިޔަފާރިތަކަށް ފުރި މުސްތަޤުބަލެއް އޮތް ކަމަށް ވިދާޅުވި. އެއްބަސްވުންތަކެއް، އަޅުގަނޑަށް މި ބަޖެޓު ފެންނަނީ، ސަރުކާރުން ވިޔަފާރީގެ ތެރެއަށް ވަންނަ ތަން. އެސް.ޓީ.އޯގެ އާމްދަނީ އިތުރުވެގެން ދާނެ ތަން. މިގެ ނަމޫނާއަކީ ފެށުނު، އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އެސް.ޓީ.އޯ.އިއަށް ދަތިވެއްޖެ މުސްތަޤްބަލަށް ކުރިމަތިލާން" އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ 2015 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ސަރުކާރުން ހުށަހެޅުން މިއަދުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މި ތަޅުމުގައި ދެއްކެވި ވާހަކައިގެ ސިޔާ ބަޔަން ބައިން، އިބްރާހީމް އިބްރާހީމްގެ. މިއަދު މާ ބޮޑަށް ސަރުކާރުން ވިޔަފާރީގެ ތެރެއަށް ވަދެގެން އެ ދަނީ މަސައްކަތްކޮށްކުރަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތުގެ ހިއްސާވާ 111 ކުންފުނި. ވިސްނާ! 111 ކުންފުނި. އެކަކަށް ފެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއިން ސަރުކާރަށް ފަސް ނުވެގެން. އަޅުގަނޑު އެބައި ތިރިސަރުކާރު ހަރަކާތް މި ބަޖެޓު ވޯޓު ބަލައިލިމާ 98 ވަނަ ސަފްޙާގައި އަޅުގަނޑު ހަނދާންވާ ގޮތުގައި އޮތް ބަޖެޓު ފޮތުގައި އޮތް ލިސްޓުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުގެ އަދަދަކީ 32އެވެ. އަޅުގަނޑު އެކަން ގަބޫލުކުރެވިގެން ނުވި. ސަރުކާރުގެ ފުލްސަޕޯޓުގައި ހުރި. ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކަށް ނުދީ. އެއް ކުންފުނިން އަނެއް ކުންފުނި އުފައްދަމުންދަނީ. ސަރުކާރުގެ އެއް މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން ބޭފުޅަކު ކުންފުނިތަކެއް އުފައްދަމުން އެކަކަ ހުރިހާ މަސްދަރެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ފޯރިން ޑިރެކްޓް އިންވެސްޓްމަންޓް ބަލައިލާއިރު ކަނޑު 2500 މިލިއަން ދައުލަތުގެ ހިއްސާވާ ކުންފުނިތައް. ކޮންކަހަލަ ބިޒްނަސް ސްޓްރެޓަޖީއެއް މިއީ؟ ކޮންކަހަލަ ބިޒްނަސް ސްޓްރެޓަޖީއެއް މިއީ ތަރައްގީކުރަމުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް

ވޭވޭ؟ އަޅުގަނޑުމެން މިކަހަލަ ކަންތައްތަކާ ދޭތެރޭ ވިސްނުމުގައި، ފިޔަވަޅު ނެގި ހަމަ ބޮޑުވެފައި މިތާގައި ބަޖެޓު ވަރަށް ރަނގަޅޭ، މި އޮތީ ކުރިއަށްދާނޭ، މިއީ މުސްތަގުބަލާ ބިނާކަސް ކަމަކުންނާނެ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންވީ ކަމެކޭ. ފުރަތަމައިން ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތައް މަދުކުރުމަކީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ސިޔާސަތެއް، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސިޔާސަތެއް. އެއާ އެއްގޮތަށް ކަން ނުކުރެވޭ ކަމަށް ވަނީ ނަމަ، އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ދެރައެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ދައުލަތުގެ އެންމެ ބޮޑު؛ ދައުލަތުގެ 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ އެންމެ ބޮޑު އެއް ކަންބޮޑުވުމަކީ އަޅުގަނޑަށް، މި އަހަރު؛ މި އަހަރު ކުރާ ޚަރަދު މި އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް އެ އޮތީ އިންކްލޫޑްކޮށްލާފައި، އެ އޮތީ ލާފަ. މި އަހަރު ޚަރަދުކުރާ ނިސްބަތުގައި އެ އޮތީ އާދަޔާހިލާފަށް އަޅުގަނޑުމެން ކައިރިގައި ނުވެސް އަހައިލާ. ނުޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެން ކައިރިގައި އަހާލަން. އެހެންނަމަވެސް، ޤާނޫނުއަސާސީ އެބަ ބުނޭ ވަރަށް ސާފުކޮށް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)، މާލިއްޔަތު ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބަ ބުނޭ، ޚަރަދެއް ކުރަންވާނީ؛ އެއްވެސް ޚަރަދެއް ކުރަންވާނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި އަހައި އެ ތަސްދީގު ޙާސިލުކުރާ ގޮތަށް. 96 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަޅުގަނޑު ހަމަ ބަޔާން ދަންނަވައިލާނަން ބަޔާންކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، "ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ހުއްދަދީފައި ލިބިގެން ފިޔަވައި، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައިވާ ބަޖެޓުގައިވާ މިންވަރަށް ވުރެ ޚަރަދު އިތުރުކުރެވިގެންނުވާނެ. އަދި ބަޖެޓުގައި ވަކި ކަމަކަށް ޚަރަދުކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ނަމަވެސް އެ ޚަރަދު ކުރަންވާނީ އެކަމަކަށް." އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި މިފަދަ ކަންކަމާ ގުޅިގެން ކުރީގެ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ސޯލިޙް އަބަދުވެސް ވަރަށް ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކުރެއްވި. ބަޖެޓުގައި ނުހިމެނޭ ޚަރަދު؛ ބަޖެޓުގައި ނުހިމެނޭ، ބަޖެޓު ފާސްކުރުމަށްފަހު، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރުމަށް އެ ޚަރަދު ކުރިޔަސް އެބައޮތް ވަރަށް ކަންބޮޑުވެ ފާޅުކޮށްފައި މިގޮތް ކުރިން މި މަޖިލީހުގައި، މި ބަޖެޓުގައި. 2006 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ސަރުކާރުން ހުށަހެޅުމުން 2015 ވަނަ އަހަރު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ސޯލިޙް، އޭރުގެ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ދެއްކެވި ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ކިޔާލާނަން. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެއީ. "އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބައެއް މަޢުލޫމާތުތަކަށް ބަލާއިރުގައި ރައީސް ޔާމީނުގެ ސަރުކާރުން އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރި 80 މިލިއަން ޑޮލަރު. 92 މިލިއަން ޑޮލަރު މި އަހަރު ޚަރަދުކޮށްފި. ފާސްކުރި އަދަދަށް ވުރެ އިތުރަށް މި އޮތީ ޚަރަދުކޮށްފި. ހެލްތު މިނިސްޓްރީގެ ބަޖެޓު ދަށްކޮށްލައި؛ ނޫން، އިތުރުކޮށް. މާފުކުރައްވާތި! ޓޫރިޒަމް މިނިސްޓްރީގެ އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރި 60 މިލިއަން ޑޮލަރު. ސަތޭކަ މިލިއަން ޑޮލަރު ޚަރަދުކޮށްފި. 40 މިލިއަން ޑޮލަރު އިތުރަށް މި އޮތީ ޚަރަދުކޮށްފައި ފާސްކުރި ބަޖެޓުގެ އިތުރަށް. ޑިފެންސް މިނިސްޓްރީގެ 914 މިލިއަން ޑޮލަރު އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރި. އެއް ބިލިއަން ޑޮލަރު ޚަރަދުކޮށްފި. ޕޮލިހަށް 787 މިލިއަން ޑޮލަރު އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރި. ޚަރަދުކޮށްފި، 969 މިލިއަން ޑޮލަރު. މިއީ

އަޅުގަނޑުވެސް ބަޖެޓަށް ޕާސްކުރިމާ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ކަންކުރަންވީ ގޮތޯ؟ އަޅުގަނޑު ހިތުން ގާބިލިއްޔަތުގެ ގޮތުންގައި، ދައުލަތުގެ ހަރަދަށް ބިންގާވުގެ ގޮތުންގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ބައްޓަންކޮށްފައި ހުރި ކަންތައްތައް މިއީ. ޕްރޮޖެކްޓްތައް އޮތީ ބަޖެޓްގައި ކަމަކަށް ނޫން ކަމަކަށް މަޖިލީހުން ޕާސްކުރަނީ ބަދަލުގެނެސްގެން ކަމަށް، ހަރަދުކުރެވޭނެ." ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ އެ ދެވަނަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު، މިއަދުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ދައުރާ ވާހަކަ. ކަންބޮޑުވުން އެބައުޅޭ. މި މަޖިލީހުން ޕާސްކުރާ ބަޖެޓު ހަރަދުކުރެވިފާ، އެ ކަންބޮޑުވުން ވަރަށް ބޮޑަށް އޮތް. އަޅުގަނޑުވެސް ހަމަ ކޮންމެހެން ބޭނުންވަނީ އާދެގެ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އާދެގެ މިނިސްޓަރާ ކުރި ސުވާލު. މިއީ އަޅުގަނޑުވެސް ބަޖެޓް ޕާސްކުރިމާ، ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ކަންކުރަންވީ ގޮތޯއޭ؟ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު އެކަށީ އޮޑިޓަރުޖެނެރަލަށާއި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ވެސް. އެ މިނިސްޓަރާ ދަށުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެބަ ޖަވާބުދާރީވާންޖެހޭ.

ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައީސް ޔާމީން ހަރަދުކުރެއްވުމުގެ އާދަޔާ އަޅުގަނޑުމެން ކަންބޮޑުވެގެން ފާހަގަކޮށްލަން 320 މިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރަށް ބަޖެޓުގައި ނުޖަހާ ހަރަދުކުރެއްވުމުގެ އަޅުގަނޑުމެން ކަންބޮޑުވެގެން ފާހަގަކޮށްލަން. މިހާރު މި އަހަރު ބަޖެޓުން މި އޮތީ 6 ބިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރަށް ހަރަދުކުރެއްވި. އެންމެ ފަހުން މިހާރަށް ބަޖެޓް ހުށަހަޅުއްވާފައިވަނީ މާލީ ވަޒީރު ވިދާޅުވި، މި އަހަރު ނިމޭއިރުގައި ތިމަންނަމެން؛ އަޅުގަނޑުމެން ޕާސްކުރީ 36.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މި އަހަރު ނިމޭއިރުގައި 42.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ؛ 6 ބިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެން ކައިރީ ހަ ވެސް އަހަރެއްހާ ރައްޔިތުންގެ ފައިސާއިން ވައްކަން އެ ކުރީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިކަމާ، މިކަހަލަ ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ކުރީގެ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ކަންބޮޑުވުން ބައިވަރު. މިހާރުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ، 2016 ވަނަ އަހަރުގެ އާދެގެ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު ކަންބޮޑުވުން ފާޅުކޮށް 2015 ވަނަ އަހަރު ދެއްކި ވާހަކައެއް އަޅުގަނޑު ހަމަ ކޮޕީޕޭސްޓްކުރަން ހަމަ ސީދާ އިޤްތިބާސްކުރަން. "ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެހެން އެކަމަކު ނުވާނެ. ބަޖެޓުގައި ނުޖަހާ ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުން އެއްވެސް ހަރަދެއް ނުކުރެވޭނެ. ކުރާ ކަމަކީ ވަރަށް އެއީ ގާނޫނާ ހިލާފު ކަމެއް އެ ކުރަނީ. ވައްކަން އެ ކުރަނީ. އެ ކުރަނީ ހިޔާނާތް. އެ ވަނީ ހިޔާނާތް." ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކުރީގެ ހިންނަވަރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އެ ދައުލަތުގެ ވާހަކައަކީ މިހާރު އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެއީ ދެވަނަދައުރުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ، މިހާރުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ހަނދުމަފުޅުނުވުން. އެހެންކަމުން އެ ބުނާ ކަންކަން ކުރުން އެއީ، އަޅުގަނޑު ދެވަނަދައުރުގައި ކަންކުރެވުނު ވެސް ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މިހާރު މި ވަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އޮޅުވައިލާފައި. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް އޮޅުވައިލާފައި. ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އޮޅުވައިލާފައި. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަލާއިރު ޖުމުލަ ދިމަލެއްނުވޭ. ދައްކާ ވާހަކަ ދެކޮޅުޖެހެނީ.

ބަޔާ އެއްޗެއް ހަނދާންކޮށްދެއްވާ. އަދިއެކު ދުވާން ނުކުންނަ ބަޔާގެ އިތުބާރެއް ނެތް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ކިހިނެއްތޯ ދުވަނީ ދައުރެއް ދާނީ؟ ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ފާހަގަކޮށްލުން:

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން؛ އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުގެ ބަހުސް ކުރިއަށް؛ އިތުރަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން؛ ޗާގެ ވަގުތުކޮޅުގައި ހުޅުމާލޭ މަގުމަތީ ހުންނަ މާފަންނު ސޮސައިޓީ ހުޅަނގު ބައިގައި ހުރި ގަރާޖެއްގައި ރޯވެ ހިނގައިދިޔަ އަލިފާނުގެ ހާދިސާގައި މިހާތަނަށް އެގާރަ މީހުން ވަނީ ނިޔާވެފަ. އަދި އިތުރު ފަރާތްތަކަށް މިހާރު ފަރުވާދެމުންދާ ކަމަށާއި، ބައެއް ފަރާތްތަކެއް ހޯދުމުގެ މަސައްކަތް އަދިވެސް ކުރިއަށްދާ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ މަޢުލޫމާތު ލިބޭ. މި ހިނގައިދިޔަ އަލިފާނުގެ ހާދިސާގައި ނިޔާވެފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ އާއިލާތަކަށް ކެތްތެރިކަން ދެއްވުމަށް ދުޢާ ކުރަމުން. އަދި މި ހިނގާފައިވާ ހާދިސާގައި ޒަޚަމްވެފައިވާ މީހުންނަށް ރަނގަޅު ފަރުވާ ލިބި ޝިފާ ލިބިގެން. މި ހާދިސާގައި ފަސޭހަކަމާއެކު ގެއްލިފައިވާ ދިވެހި ރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ސަލާމަތާ ގުޅޭ ކަންކަމާ، ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޙާއްސަ ސަމާލުކަން އަދި އިތުރު ފަރާތްތަކަކާއެކު ޤާނޫނީ ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ދިވެހި ސަރުކާރު އުޅެމުންދާ ހާލަތާއި، ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ހިނގާ ފަރާތްތަކަށް ގުޅިގެން ކުރިއަށް ނިސްބަތްވާ ބައެއް ދިރާސާތައް ބޭނުންވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަން. މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ ހިނގަމުން ދާނީ ބަޖެޓާ ގުޅޭ ގޮތުން.

މަކުނުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދައްކަވަމުން:

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ދެކެން، މިއަދު މިއީ ތިންވަނަ ދުވަސް ބަޖެޓުގެ ބަހުސް ކުރިއަށްދާ ދުވަސް. އެކި މެންބަރުން އެކަށީގެންވާ އެކި ސުވާލުތަކާއި، ބަޖެޓާ ގުޅޭ ދެކޭ ގޮތް، އެކިއެކި ސިޔާސީ ހިޔާލުތަކުގެ ފާޅުކުރައްވަމުން ގެންދަވަނީ. ބައެއް ބަޖެޓުގެ ކަންކަމަށް. އެ ބަޖެޓުގެ ކުރީ ކަނޑައެޅިފައި ވާ ބަޖެޓު ސަރުކާރަށް ނެތި. އާދެ ކުރިން އަޅުގަނޑުމެން؛ އަޅުގަނޑު ވާހަކަ ދައްކާ، 2020، 2021ގެ ބަޖެޓާ ހިސާބުން. އަޅުގަނޑުމެން 2020ގައި ބަޖެޓެއް ފާސްކުރިން. 2021ގައި ވެސް ބަޖެޓެއް ފާސްކުރިން. އެ ބަޖެޓުގެ ތަފާތެއް ދިނަ ކަނޑައެޅި ބަޖެޓުގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ބަޖެޓުތަކަށް ފާސްކުރި؛ 2020، 2021ގެ ބަޖެޓު ފާސްކުރުމާ ހިސާބުން މުޅި ދުނިޔެއަކަށް އެ ދިމާވި ކޯވިޑް ބަލިމަޑުކަމާއި އަޅުގަނޑުމެން ބަހައިލިފައިވީ. އަޅުގަނޑުމެން މިއީން ޖަހާލަނީ؛ އަޅުގަނޑުމެން ހީވާ ގޮތުން ގެއްލުނު އެއް ފަހަރު ދިމާވާ ބަލިމަޑުކަމެއް ގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން، މުޅި ދުނިޔެއަށް ދިމާވީ ކޯވިޑުގެ ހާލަތު. 2020ގެ ބަޖެޓު ފާސްކުރިއިރު އަޅުގަނޑުމެން

ހިއްސުކުރަން އެވަރުގެ ކާރިސާއަކާ މެދު ދުނިޔެ ކުރިމަތިލައިގެން ކަމެއް. އެކަމަކު މިއަދު މި ހާލަތަށް ބަލާއިރު ކާކުތޯ އެކަން ދުށަކުރީ؟ ކޮވިޑުގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރާ މިހާރު މި ރާއްޖެއިން އެބަ ފެންނަތޯ؟ އެކަމާ ގުޅޭ [illegible] އެއްވެސް ރައްޔިތުންނަށް އެބަ ފެންނަތޯ؟ ދުރުން އޮތް ކަމަކީ، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ބަހުސްކުރަމުންދާއިރު ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ސޯލިޙްގެ ސަރުކާރުން މި ފާސްކުރި ބަޖެޓަށް؛ ވޯޓުދިނަ ބަޖެޓަކާ މެދު ގޮތް ނިންމާނީ. އަޅުގަނޑުމެން މި ތަނުގައި ވަކާލާތުކުރަނީ، އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ފެންނަ އެއްކޮށް، ވާހަކަތަކެއް ދައްކަނީ. އެއީ އަދި ދޮގު ކަމަކަށް ވިޔަސް، ތެދު ކަމަށް ވިޔަސް، އެ ބަޖެޓަކީ ހިތަން އަދި އެއްގޮތް ހިތަން އަދި ގޮތެއްކަން ވާހަކަދައްކަމުންދަނީ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ނިސްބަތުން، ކުރިއަށް ކަންތައްތައް [illegible] އެ ބަޖެޓުގެ ނިސްބަތުން [illegible] ފެނިގެންދާނީ އެ ރަށްރަށުގެ ރައްޔިތުންނަށް، ނޫނީ އެ ދާއިރާއެއްގެ ރައްޔިތުންނަށް. އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން އިނގޭތޯ، މި ބަޖެޓާ އެންމެ ބޭނުން [illegible] މި ހުރީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ހެލްތު ސެކްޓަރު. މުޅި ރާއްޖެއަށް ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ސޯލިޙް ސަރުކާރުގައި ރާއްޖޭގެ ހެލްތު ސެކްޓަރު [illegible] ދިވެހި ރައްޔިތުން އެންމެ ކަންބޮޑުވުން އޮންނަ، ކޮންމެ ސަރުކާރެއްގައި ވެސް އެންމެ ވާހަކަދައްކާ އެއް ކަންތައްކަމީ، ހެލްތު ސެކްޓަރު. ހެލްތު ސެކްޓަރަކީ އަދި ކުރިއެރުން. އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓު [illegible] 5 ބިލިއަން ރުފިޔާ އެކަނި ހެލްތު ސެކްޓަރަށް [illegible]. އެއީ އާ ހޮސްޕިޓަލްތަކަށް އެލޮކޭޓުކުރާއިރު، ހެލްތު ސެކްޓަރުގައި [illegible]، ހެލްތު ސެކްޓަރުގެ އިތުރުން ހޮސްޕިޓަލްތަކަށް. ދިވެހިރާއްޖެއިން އަޅުގަނޑުމެން އަންނަ އަހަރު ބަޖެޓު މި އިތުރުކުރީ، ހެލްތު ސެކްޓަރުގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ ހަމަކުރުމަށް. މުސާރަ ހަމަކުރުމަށް. އަޅުގަނޑުމެން ހަނދާން އެބަކުރަން އިނގޭތޯ، އަޅުގަނޑުމެންގެ 2020، 2021 ގެ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ވަރަށް ބޮޑު ބައެއް އަޅުގަނޑުމެން ހޭދަކުރީ، އެކިއެކި ކަންތައްތަކަށް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރަށް ހުރި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ހުއްޓާލަން ޖެހުނީ [illegible]. އަޅުގަނޑުމެން [illegible]، އެކަމަކު ވެސް މި ދަނޑިވަޅު ބަޖެޓުތަކުން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އެހެން ކަންތައްތަކަށް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރުގައި ހުރި ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދިޔައީ ބައެއް މަދު ކަންތައްތަކެއް ފިޔަވައި ކުރަމުން. ހަމަ އެގޮތަށް ދިން އަޅުގަނޑުމެން ޕްރަޔޯރިޓައިޒްކޮށްގެން، ހަމަ މި ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި ހެލްތު ސެކްޓަރުގެ ބަޖެޓުން ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ދެއްވި އެ ބަޖެޓުން، ޗެލެންޖަސްގެ މުސާރަ ބޭނުންވެސް [illegible] އެ ވާހަކަތަކަށް އެ ބަޖެޓުން ދައްކާ. [illegible] މުސާރަ [illegible]؟ [illegible]؟ އެއްޗެހި، އާދޭ ވިސްނުމުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެން [illegible] މި ވާނީ، 5 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެއީ ހެލްތު ސެކްޓަރުގެ؛ ރާއްޖޭގެ ހިސާބު [illegible] ޕަރސެންޓޭޖް، އެ ބިލިއަންގެ މުސާރަ ބަޖެޓުކުރަން. އެއީ ބޭނުންތޯ ކަމެއް. އެއީ ރައްޔިތުން، [illegible] ރައްޔިތުން [illegible] އަދި މި ސަރުކާރުގައި އެދުން ކަމެއް. އެ އެދުން ފުރިހަމަކުރުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ހެލްތު ސެކްޓަރަށް މިވަރުގެ ބޮޑު

ބަޖެޓެއް ކަނޑައަޅާފައި މި އޮތީ. ދެން ހަމަ އެގޮތަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން، ރާއްޖޭގައި ކުރިޔަށް ތަރައްޤީކުރުމަށް ވަރަށް ބޮޑު ހޭދައެއް ކުރެވިފައިވޭ. އެއާއި ތަޢުލީމަށް އެޅުނަން، ސްޕޯޓްސްއަށް އެޅުނަން، ހެލްތަށް އެޅުނަން، އަދި ބޮޑެތި ސްޕޯޓްސް ކޮމްޕްލެކްސްތަށް އެޅުނަން. މިއަދު، ރަނގަޅު! އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، މާލޭގައި މި ކަންތައްތައް އެބަހުރި. އެކަމަކު، ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި ނެތް. ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި އިންޑޯރ ހޯލް، މި ކަންތައްތައް ނެތް. އެހެންވީމާ، މި ކަހަލަ ވަރަށް ބޮޑު، މިއީ ޖުވާނުން؛ މުޅި ރާއްޖޭގެ ޖުވާނުން އެދިފައި ތިބީ. މިއަދު ކޮން ރަށެއްގައިތޯ ޖުވާނުންނަށް މުނިފޫހިފިލުވައިދޭނެ ކަންތަކެއް ވަސީލަތެއް ނެތީ؟ އެ ކަންތައްތައް ފުރިހަމަކުރުމުން މި ގެންދަނީ. ހަމަ ކޮންމެ ބަޖެޓެއްގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ހިމަނަން. މިގައި ވެސް އެބަ އޮތް ހިމެނިފައި 430·7 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަމައެކަނި ޖުވާނުންނާ ގުޅުންހުރި، ދެ ޖިންސުގެ ޖުވާނުންނާ ގުޅުންހުރި އެކިއެކި ކުޅިވަރުގެ ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކުރުމަށް. ހަމަ މިގޮތުން ދެން އަޅުގަނޑު ޖަހާނަން އެޕްރެންޓިސް ސްކީމަށް. 4·6 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ ރާއްޖެ ތަރައްޤީވެގެންދާނީ އެޕްރެންޓިސް ސްކީމު ތަރައްޤީވެގެން. އަޅުގަނޑުމެން، ޓާގެޓްކުރިން އަޅުގަނޑުމެން ކުރި ކަންތައްތަކާއި، ޓީޗަރުންގެ މުސާރަ ބޮޑުކުރީން. އޭގެ ސަބަބުން ޓީޗަރުންގެ ދިވެހި މިއަދު ރާއްޖޭގެ ސްކޫލްތަކުގައި އެބައޮތް. ވަޒީފާތަކެއް އުފެދިއްޖެ. ހުސްބަޔާން ރަނގަޅުކުރުމުގައި ކިޔަވައިދޭ ޓީޗަރުން ތިބީ އުފެދިން. އެ މީހުންގެ ގާބިލްކަން އިންކަމް، އުފާވެރިކަން އިތުރުވެއްޖެ. އެ ސަރުކާރިން އެ މީހުންނަށް ލިބުނު ނަފާގެ ސަބަބުން، މުޅި ރަށްރަށުގައި އެކަމުގެ އުފާ އެބައުޅޭ. އަޅުގަނޑުމެން މި ފާހަގަކޮށްލާ ދާއިރާގައި ހުރިހާ ނޫސްބަލާ ފާހަގަކުރަމެއް. އަންހެނުންނަށް ބާރުދިނުން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެށުން ކަންތައްތަކަށް ފުރުސަތު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިތްހަމަޖެހިގެން ދައުލާ ވާހަކަތަކާއި ބަޔާން ގެންދިއުން މި ދައުލަތަށް. ޖީޑީޕީގައި، މި 5 ބިލިއަން ރުފިޔާގައި އަޅުގަނޑުމެން ޚަރަދުކުރިން، އަދިވެސް ދަރިވަރުންނަށް ކޯސްތައް، އާ ސްކޫލްތައް، އިމާރާތްކުރުމާ، އަދި އާދޭސްތަކުން އަޅުގަނޑުމެން ދިރާސާ މުވައްޒަފުންގެ 35%ގެ ސެލަރީ ބޮޑުވެގެންދިޔައީ. އާދެ! މުސާރަ ދިރިއުޅުން ބޮނަސްދިން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް ވެސް މި ގެނެވުނު ބަދަލާ މިއީ، ހަމަ އިންގިލާބީ ބަދަލެއް. ހުސްބަޔާން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، އަޅުގަނޑު ހަމަ ހުސްބަޔާން ފާހަގަކޮށްލަން، މި ޤައުމުގެ ދިރިއުޅުމާއި ބެހޭ ސަރުކާރުތަކުގެ، މި ސަރުކާރުން، ހުސްބަޔާން އެޑިއުކޭޝަން މިނިސްޓަރ، އެޑިއުކޭޝަން ސެކްޓަރަށް މި ގެނައި ބަދަލުތަކާ މިއީ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ގޮތުގެ ބަދަލުތަކާ ދެން ޖެހެނީ ވަރުގެ ބަދަލުތަކެއްކަން. އަޅުގަނޑުމެން ދެކޭ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުން 2008 ގައި އަޅުގަނޑުމެން ދެކޭ، ހިތާ ވަޒީފާތަކުން ވަކިކުރިން. އެހެންވީމާ، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ހިނގާފައިދާ ފުރުސަތު އެބައޮތް. ކުރިޔަށް ފޮނުވައިދީ، ދަނޑުވެރިކަމާއި ކުޅިވަރުގެ ދަރަޖައިގެ އެކަނި އޭ ވެވޭ ހަމައެކަނި ހިނގައިދިޔައީ. އެހެންވީމާ، މިއަދު ދަރަޖައަކަށް ވެސް ދެކިދާ ހަމައަން ހިނގައިދާފަ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދުނިޔޭގައި ބަދަލުވީ. އެހެންވީމާ، މިއަދު ވިސްނާލާއިރު ވެސް

އެޖުކޭޝަން ސެކްޓަރަށް ވިސްނާލައިފި ކަމަށް ވަންޏާ، އެ ކަމުގައި މިދި ރާއްޖޭގެ ކޮންމެ ރަށަކު ވެސް ބައިވަރު ކުދިން ތަޢުލީމު ހާސިލުކުރަމުންދާ ރަށްތަކެއް. އެގޮތަށް ހަމަ އޭގެ އަސަރު އެންމެ ބޮޑަށް މި ކުރަނީ ބެލެނިވެރިންނަށް. ބެލެނިވެރިން މި ކަންތައްތަކަށް ވިސްނަންޖެހޭނެ. ކޮންކަހަލަ ބަދަލުތަކެއް އައީ، އެ ކުދިންގެ ދިރިއުޅުމަށް އައީ ކޮންކަހަލަ ބަދަލުތަކެއް؟ އަދި ޓީޗަރުންނާއި އެ ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރާ ބޭފުޅުންގެ ދިރިއުޅުމަށް އައީ ކޮން ބަދަލުތަކެއް؟ އަދި މި ބަދަލުތަކަށް އަހުލުގެ ފަރާތުގައި ވަނީ ކޮންކޮން ކަންކަމެއް؟ މިއީ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ކަންކަމެއް. ހަމަ މިގޮތުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން، ހައުސިންގ ޕްރޮޖެކްޓްސް، 2.5 ބިލިއަންސް ރިލީސްކުރެއްވީ. ރަނގަޅު! އަޅުގަނޑު ވެސް ފާހަގަކުރަން، މާލޭގެ އެންމެ ބޮޑު ކަންބޮޑުވުމަކީ ހައުސިންގ. މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ރަނގަޅު ބިނާވެރިކަމާއި ތިބިފައިނުމެން. އެ ކަންކަމަށް އަޅުގަނޑު މި ބަލަނީ، ސޯޝަލް ހައުސިންގ ކަމަށް މާލޭ ހިލޭ ގޮތަށް ހުޅުމާލޭގައި އަގުހެޔޮ ހައުސިންގެ ޕްރޮޖެކްޓުން. ހަމަ މިގޮތަށް ރަށްރަށުގައި ވެސް ދަތި، ބިން ކުޑަ ރަށްރަށުގައި އެބަހުރި ހިލޭ ހައުސިންގ ޕްރޮޖެކްޓްތައް އެޗްޑީސީން ކަމުގައި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ގަބޫލުކުރަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ވައުދުފުޅު ފުއްދަވަން ކަމަށް، ގޯތިފަސް ކަނޑާވަރު ކުރިއަށްގެންދަވަނީ. މިގޮތުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ދެން ކައުންސިލްތަކުގެ ބަޖެޓް؛ މީގެ ކުރިން ކައުންސިލްތަކަށް ބަޖެޓް ދޫކުރައްވާ ނުވޭ. އޭގެ ސަބަބުން އެ ބޭފުޅުން، ރަށްރަށުގައި ކައުންސިލްތަކުން އެއްވެސް ކަހަލަ އިޖުތިމާޢީ ގުޅުން ރަށުގައި ހިންގަން ފުރުސަތެއް ނެތް. ހަމަ މިގޮތަށް މި ބަޖެޓް ދިނުމާ އެއްކޮށް އެ ބޭފުޅުންނަށް މިއިން ޖަމާނަތު ސްޓާފުން، ކައުންސިލްތަކުގައި މަސައްކަތްކުރާ ދުވަސްޖެހޭ ފުލްޓައިމް ނުލިބިފައި ތިބި އެތައް ބޭފުޅުން ތިއްބެވި. އަޅުގަނޑަށް އެނގޭ ގޮތުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން، ވަރަށް ގިނަ ސްޓާފުން ނަގައިފި. އޭގެ ސަބަބުން ކައުންސިލްތަކުގެ ހިނގުން ރަނގަޅުވެގެން އައިއްސި. ހަމަ މިގޮތުން ރަށުގެ ކައުންސިލްތަކާ މެދުވެރިކޮށް ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ޒިންމާދާރުކަން ރަނގަޅު ބަދަލުތަކެއް އައިއްސި. މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެކުލަވާލެވިފައި މިހިރީ؛ ކައުންސިލްގެ ބަޖެޓަށް މިހާ ބޮޑު ޕްރޮވިޝަނެއް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަ މިހިރީ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރަން މި އޮތް ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން. ދެން މިގޮތުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން އިންޑިއާ، ޕްރިސްކޫލް ނިޒާމަށް މި ގެނައީ ބަދަލު. މިއަދު މުޅި ހއ.އިން ފެށިން ސ.އާ ހަމައަށް ބޯޑިންގ ސްކޫލްތަކުގެ ޕްރޮޕޯޝަން މި ކުދިންގެ ގަރާރު، އެ ބޭފުޅުންނަށް ޗެކް ވި ފޯމު، ފޯމުގައި އެ ބޭފުޅުންނަށް ފޯރުކޮށްދެއްވީ. އަދި ވޭތުވެ މި ކަންކަމަށް ބަޖެޓް ދޫކުރަން އެކަމަށް، ބިންމަތި ހިންގުން އެބަޖެހޭ. އެއީ ބޭނުންވާ ކަންކަމެއް. ހަމަ މިގޮތުން މާލޭގައި ވެސް އެޗް.ޕީ.އޭގެ ހިންގުމުގެ ޚިދުމަތް ދިނުމަކީ އެގޮތުން އަދި ބިން ބޭނުން ބައެއް ރަށްރަށުގައި، އަށްޑޭ ސްކީމްގެ ރަށްރަށުގައި ހަމަ ހިންގުމުގެ ގޮތުން ވެއްޖެއްސެ.

މިއީ ހަމަ ރައްޔިތުންނަށް ވަގުން އަދި ފައިދާ. އެބައޮތް ޚަރަދެއް، އެބައޮތް ބުރައެއް ކޮންމެ މަހަކު ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ޖީބުން ހަރަދުކުރަމުންދާ ފައިސާ؛ އެ ބޭފުޅުންނަށް މިއަދު ވަރަށް ކުޑަކުޑަ ކަމަކުން އެ ބޭފުޅުންނަށް ޓްރާންސްޕޯޓް، ދައުލަތުގެ ނިޒާމަށް މި އޯގާ ބަދަލު ގެނެސްދިނުމާ މި ސަރުކާރުން. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ ހަޤީޤަތެއް. ހަމަ މިހާތަނަށް، 957 މިލިއަން ޑޮލަރު އެބައޮތް ދިނީ ކަންކަމަށް، މިސާލަކަށް އެޅުމަށް، ޕްރޮގްރާމްތައް ހިންގުމަށް، މިސްކިތްތަކުގެ އާބާދުކުރުވުމަށް ހަރަދުކުރަން. އެހެންވީމާ، މިކަހަލަ ހުރިހާ ކަންތައްތަކަކީ މި ބަޖެޓުގައި އަލިއަޅުވާލައި ރިޕޯޓްކޮށްދެވިފައި ބަޖެޓު ތައްޔާރުކޮށްފައި މި އޮންނަނީ. އަޅުގަނޑު ދެކެން، މި ބަޖެޓުގައި ވާހަކަދައްކާ އެއްވެސް ބޭފުޅަކު، އެއްވެސް ދާއިރާއެއްގެ އެއްވެސް ބޭފުޅަކު މިއާ ހުރި ޝަކުވާތަކާ ހިޔާލު އެއްސެން ފަދަ ކަމެއްނުން. ތިމަންނަމެންގެ ދާއިރާގައި މިވަނީ އެއްކޮށް ނެތް. ތިމަންނަމެންގެ ދާއިރާގައި މިވަނީ އެއްކޮށް ނެތް. ތިމަންނަމެން ދާއިރާގައި ޖަހަން ބޭނުންވާ އެއްޗެއް ޖަހާފައެއް ނުވޭ. އެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު އެ ބޭފުޅުންނަށް އެބަ އެނގޭ ދެއްތޯ، މިގޮތުގައިން އާދީ ހާ ކަމަށް ވަންޏާ ބަޖެޓު ބޮޑުވާނަން. ބަޖެޓު ބޮޑުވާނަން އާދީގޮތުގައިން ހަދަން. އެއްވެސް ބޭފުޅަކު ބޭނުމެއް ނޫން އެއްވެސް ކަނޑައިލާކަށް. އަނބުރާލާއްވައިދެން ވިދާޅުވަމުންދަނީ، ތިމަންނަ ކޮލަބުރާގައި ހިމަނަން މަސައްކަތްކޮށްދެއްވާށޭ. މިތާ ވަކަރު ފުޑްކާކަން ބޮޑުކަން ބޭނުން، ތަރައްޤީވެގެން! މި އަޅުގަނޑު ނުކުތީ ހިމާޔަ. އަޅުގަނޑު ތިމަންނަ ހިމަނަން މަސައްކަތްކޮށްދެއްވާށޭ. ކަރަނަމަތަކާ ހަޖަމާއެއް ބޭސްކަމާ ޑޮނަރުން، އެ ބޭފުޅުންގެ ކަންތައްތަކަށް ބަޖެޓު ފޮނުވާ ޖާގަ ނަމަ، އެ ޖާގަ ޕްރޮޖެކްޓްތަކާގެ ނިސްބަތުން ބަޖެޓު ދަނީ ބޮޑުވަމުން. މިކަން އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަނީ ރަނގަޅަށް. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ ހަދިކާ ކަދުރު ބަޖެޓުގައި ޖަހަން ބޮޑުވާ. އަދި ރައްޔިތުން އެކަމަށް އެބަ ފޮނުވޭ. ރައްޔިތުން ހަމަ ހުސްކަހާލުހަދާ ޕްރޮޖެކްޓް. ނިޔާލާ ފުރިހަމަ ހިދުމަތް ކޮށްދެއްވާފައިވާ ބަޔާ މިވުން ވެސް އެބައޮތް. އެހެންވީމާ، މި ކުރިއާ ކަންކަމައިވަތަށް ކަމަކަށް، އަދި ހިއްސާ ދާއިރާއެއްގައި ކަމާއި ދުރުން އަނެކަން ރައްޔިތުންގެ ބޭނުމަށް ޓްރާންސްޕޯޓޭޝަން، މި ސަރުކާރާއި، ޓްރާންސްޕޯޓޭޝަނާއި މި އަޅުގަނޑަށް މިކަހަލަ؛ އެހެންވީމާ، ބައިވަރު ކަންކަމުގެ އިންޓަރނޭޝަނަލް އިންޑަސްޓްރީ. އަޅުގަނޑުމެން ޖީ.އެސް.ޓީގެ ވާހަކަ ދައްކާނީ. އަޅުގަނޑު ޓްރާންސްޕޯޓް ބަޖެޓުގައި އެހެން ސަރުކާރުން އިންކަމް ވެސް އެބަ ނުދައްކާނަމޯ؟ ވަގުތުން ނިންމައިދޭން އަޅުގަނޑު. އެހެންވީމާ، ޖީ.އެސް.ޓީއާއި ވެސް ހަމަ ބަޖެޓާ ގުޅިގެން ގެންނަ ކަންތައްތައް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެސް.އޭ.އިވެންޓްގެ ވާހަކަ ބައްލަވަން ދަށުގައި. އެސް.އޭ.އިތަކާ ނުވަތަ ވާހަކަފުޅަކާ؟

ވޭތުވެދިޔަ ސަރުކާރުތަކުން އެސް.ޓީ.އޯވެސް ވިއްކާލީ. ވިއްކާލައިގެން ދައުލަތަށް ފައިދާވި. އެކަމަކު މި ސަރުކާރުން އެއްވެސް ކުންފުންޏެއް އަދި ވިއްކައިލާކަށް ނިންމާފައެއް ވެސް ނުވޭ. އެ ބޭފުޅުން އެ ގަނީ އެސް.ޓީ.އޯގެ ޝެއަރުން ވެސް ރައްޔިތުންނަށް ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް ކޮށްދެވުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ރާއްޖޭގައި ރަނގަޅު އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރަކީ؛ ނަރުދަމާއާއި މިކަހަލަ އެކިއެކި ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކުރިމާ ދައުލަތަށް ވަންނަ އާމްދަނީ ވެސް ދާނީ އިތުރުވަމުން. ރަށްރަށުގައި މީގެ ކުރިން ކަރަންޓު ބިލުތަކަށް ރަނގަޅު ނަމޫނާ ވެސް އެބަހުރި. ފެނާއި ނަރުދަމާ ނިޒާމަކީ އެ ބޭފުޅުން ފެށި ސަރުކާރުގައި ޕްރޮޖެކްޓްތަކެއް ނުނިމިގެން. އެކަމަކު، އެ ބޭފުޅުންނަކީ ކަންތައްތައް މަގުފަހިވެގެންދިޔައީމަ، ބޭންކުތަކުން ފުރިހަމަ، ހަމަ ދައުލަތަށް ވެސް ވަރަށް ބޮޑު އިތުރުކުރުމާއި. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޖީ.އެސް.ޓީ ނަގަން އެންމެ ރަނގަޅު ވަގުތަކީ ވެސް މިއީ. ސަބަބަކީ، އަބަދުވެސް ބަލާފައި ޓޫރިސްޓުން ރިސޯޓުތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުޓުބޯޅަ ކުޅުމުގައި ވެސް ދަތުރުކުރާ މީހުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ބަލާ ވަގުތު، ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިތިބީ ހިތްވަރުދެވިދާނެތީ ބޮޑު ނިންމާލީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ގައިގައި އެ ހިތްވަރުކުރުވަނީ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ؛ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ އެ ހިތްވަރު ހުންނާނެ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެކަމަށް ކާރިސާތަކާ ކުރިމަތިލާފައި މިވީ ރައްޔިތުންނަށް ދިރިއުޅުމުގެ ފަސޭހަ ދިރިއުޅުމަށް ޖެހިއްޖެ. އެހެންވީމާ، ޖީ.އެސް.ޓީ ނަގައި މިކަންތަކަށް ވީމާ، ދާ ބަޖެޓުން ވެސް ހާސްޖެހިގެން ކުރިއަށްގެންދާނެ ބިނާވެގެން. ދެން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ މި ތަންގައި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ބައެއް މެމްބަރުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެމްބަރުން ވެސް ހިލާފު ގޮތަށް އެ ދައްކާ ބައެއް ވާހަކައަށް. އެ ބޭފުޅުންގެ ހުރި އަދި އެއްވެސް ނަޒަރިއްޔާތެއް ނުހުރި، އެ ބޭފުޅުން ހިންގަމުންގެންދާ ކަމެއް. ދެން އާދަޔާހިލާފު ހަމަ ވަރަށް ރަނގަޅު ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް ފާހަގަކޮށް ވެސް ދައްކާ. އެކަމަކު އެ ދައްކާ ބަހުރުވައަކީ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން އެއީ އެދޭ ބަހުރުވައެއް ކަމަށް. ސަބަބަކީ، އަޅުގަނޑުމެން ރަނގަޅު ނިޔަތްތެރިކަމާ ގޮތްބަދަލުކުރަނީ، ޤާބިލުކަން ރަނގަޅުކޮށް ރަށްރަށުގެ ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރުމަށް، މި އަހަރު ދަތުރުފަތުރު ރަނގަޅުކުރަން ހިމެނޭ ކަމެއް މި ސަރުކާރުން ކުރިޔަ. ގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދައުރުގެ ތިން އަހަރު، އިޤްތިޞާދީ ބަދަލު؛ 90ގެ އަހަރުތަކުގެ ގޮތަށް އެއްވެސް ކަމެއް ނެތް، އެއްވެސް ކަމެއް ނެތް، ހަމަ ޖެހުނު ފަތުރުވެރިޔަކު ވަދެގެން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ ވެސް ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި، ފަތުރުވެރިކަމުގެ މި ސަރުކާރުން ވެސް ދާނީ ހަރުދަނާ އެކުލަވާލުމާއި ހަމަ ޕްރޮޖެކްޓުތަކާ ވެސް އޭގެ ވަގުތު. ދެން އަޅުގަނޑު ވެސް ކުރިން ވެސް، އަލަށްދެއްވަން ދައުލަތާ ވަރަކަށް، އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުމީ ޖަލްސާގައި އެ ކަނޑައަޅައިގެން ދިރިއުޅުމުގެ ފަސޭހަ. އެހެންވީމާ، މި ސަރުކާރުގެ ބޭނުމީ މިނިސްޓަރުން ޖަލްސާގައި ހުރީމާ، ކުރިން ދައުލަތުގެ ފަސޭހަކަމާ ވެސް ހަމަ ފިލުވައިދެއްވުމަށް. މި ބަޔާނުން، ދިރިއުޅުމުގެ ފަސޭހަ، ދިރިއުޅުމުގެ ފަސޭހަ؛ މި ސަރުކާރުން ވެސް، ޚާއްޞަ ގޮތެއްގައި ވެސް ދިރިއުޅުމުގެ

ވަގުތުތަކެއް އިހުސާސްކުރަމުން ގޮސް، އެކަމަކު ވެސް ރައްޔިތުންނަށް ދޭންޖެހޭ އެއްބާރުލުމާއި، ރައްޔިތުންނަށް ކޮށްދޭންޖެހޭ ޚިދުމަތްތަކާއި، ސަރުކާރުން ކޮށްދޭންޖެހޭ ކަންތައްތައް އެހާ އުނދަގޫވުމުގައި ވެސް ފުރުޞަތުދިން ސަރުކާރެއް ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. ހިތްހަމަޖެހޭ ކަންތައްތައް ހުންނާނެ. އިންސާފުންނެތި، އަބަދުވެސް އެއް ކަމަކަށް ވުރެ އަނެއް ކަންތައްތައް ބޭނުންވާނެ ބައެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ހަމަ އެކަން އިނގޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް؛ ބައެއް ފަހަރު ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ފެނިގެން އެއް ގޮތަކަށް، އަބަދުވެސް ސަރުކާރުތަކުން މިވެނި ކަމެއް ކޮންމެހެން، އެވީ ކަމެއް ކޮންމެހެން، މިވެނި ކަމެއް ކޮންމެހެން ބަދަލުވެގެންދާނީ...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިޙްތިރާމްތެރި މެންބަރު. މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ އިޙްތިރާމްތެރި މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ.

މާފަންނު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިމްތިޔާޒު ފަހުމީ ވާހަކަދެއްކުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް. ރޭގައި އެ ހިނގި އަލިފާނުގެ ހާދިސާގައި ވަރަށް ގިނަ ބައެއްގެ ފުރާނަ ގެއްލިފައިވާތީ، އެ ހިތާމައިގައި އަޅުގަނޑު ބައިވެރިވަން، އަޅުގަނޑުމެން ބައިވެރިވަން. އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް؛ ހުށަހެޅިފައި މި ވަނީ 42.6 ބިލިއަންގެ ބަޖެޓެއް. ސަރުކާރުން ބަޖެޓް ހުށަހަޅާއިރު، އާންމު ގޮތެއްގައި ސަރުކާރުގެ މެންބަރުންނަށް ފަވާއިދު ބަސްތޮކެއް ހުރޭ. ވަރަށް އުންމީދީ ބަޖެޓެއް، ވަރަށް ފުރިހަމަ ބަޖެޓެއް. މިއަދު މި ސަރުކާރު ނޫނަސް، އެހެން ސަރުކާރުތަކުގައި ވެސް އާންމު ގޮތެއްގައި ސަރުކާރުގެ މެންބަރުންނަށް ފަވާއިދު ބަސްތޮކެއް. އެހެންނަމަވެސް، މިކަން ތަންފީޛުވެގެންދާއިރުގައި ބަލަން ތިބޭނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާންމު ރައްޔިތުން. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާންމު ރައްޔިތުން މިކަން ބަލާއިރުގައި މިހާރު މިކަން ބަލައިގަނެފައި ވެސް، މާނައެއް ނެތް ބަސްތޮކެއްގެ ގޮތުގައި. ކޮލިޝަންގެ ގޮތުގައި. އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް؛ އަހަރު ނިމޭއިރު އާޚިރުގައި ވަރަށް ބަޖެޓާ ދުރު ބަޖެޓަކަން ބަޖެޓް ފާސްކުރީ. ބަޖެޓުގައި ހުންނަ ކަންކަން ނުހިނގާ ވާ ތަން ވެސް ވަރަށް ބޭނުން ފެނޭ. އަދި ހަމަހަމަކަމާއި ބަޖެޓުގައި ނުޖެހޭ ކަންކަން؛ އެ ކަންކަމަށް ހަރަދުކުރާ ފައިސާ ވެސް އިތުރު ބޮޑު. މިއީ ރަނގަޅު ގޮތަކަށް ނުވާނެ. ބަޖެޓުގައި ހިމެނޭ ކަންކަން [illegible] ދާ ގިނަ [illegible] [illegible]، އެ ތަކުރާރުކަން [illegible] [illegible] [illegible] ވެސް ކޮންފިއުސް. އެކަންކަން [illegible] [illegible] [illegible] އިޙްތިރާމްތެރި މެންބަރަކު ވާހަކަފުޅުދެއްކެވިއިރު ވެސް އެކަން ފާހަގަކޮށްލައްވައިފި. އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް؛ ރައްޔިތުން ވަނީ ހަމަ [illegible] [illegible]. އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ކަންބޮޑުވުން ފާހަގަކުރަމުންދަނީ. އެހެންވީމާ، ބަޖެޓުގެ އަދަދު [illegible] ބޮޑު ކަމުގައި ވީނަމަވެސް، ރައްޔިތުންގެ ހާލަތު [illegible]

ތަން ހަމަ ނުފެނެއޭ ދެންނެވިދާނެ. ރައްޔިތުން ފަގީރުވަމުންދަނީ. ޑެފިސިޓް ބޮޑުވަމުންދަނީ. ދަރަނި ބޮޑުވަމުންދަނީ. ބިރުގަންނަ ވަރަށް ބޮޑުވަމުންދާ ތަން ފެންނަނީ. ސަރުކާރުގެ އެޅިއެޅި ޕްރޮޖެކްޓްތައް ނަގައިގެން އާންމު ކުދިކުދި ވިޔަފާރިވެރިން، އާންމު ކުދިކުދި ކުންފުނިތަކުން އެ ޕްރޮޖެކްޓްތައް ހިންގުމަށްފަހުގައި، އެ ފަރާތްތަކަށް ދޭންޖެހޭ ކުދިކުދި ފައިސާކޮޅު ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުން ނުދީ އަހަރު، ދެ އަހަރު ވަންދެން ދަންމައިގެންފައި އުޅޭތީ. އޭގެ ސަބަބުން އެ ކުންފުނިތަކުން ބަނގުރޫޓު އެބަވޭ. މުވައްޒަފުން މުސާރަ ނުދެވޭ ގޮތް އެބަވޭ. އާއިލާ އެބަ ނިކަމެތިވޭ. ހާލަތު ދަރަނި ގާ ތަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ. މިއީ އިވޭ އަޑުތައް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މަގުމައްޗަށް ނިކުމެފިއްޔާ އިވޭ އަޑުތައް. އާންމު ރައްޔިތުންނާއި، މި ރާއްޖޭގެ މަސައްކަތްތެރިންގެ މައިދާނުގައި އުޅޭ މީހުންނާ ބައްދަލުކުރެވުނުމާ އިވޭ އަޑުތައް. މިއީ ކޮންމެ ދުވަހަކު އިވޭ އަޑުތައް. ހައްދު ނާގާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓް ބޮޑުވަމުންދަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މަގުމަތީގެ ކަންމަތަކަށް ނިކުމެފިޔަސް، މުޒާހަރާ ސަރަޙައްދަށް ނިކުމެފިއްޔާ، ޖަސްބިން ހަވާލު ކާ ކުދިން ގިނަވަމުންދަނީ. މިގެ ކުރީގައި އަޅުގަނޑުމެން މި ގާތްގަނޑު އުޅޭއިރު، އުޅޭ ބޮޑުވިއްޔާގައި މިވަރަށް މިކަން ވާ ތަނެއް ނުފެނޭ. ބަޖެޓުން ހޯދައިދޭ ހައްލަކީ ކޮބައިތޯ؟ ޖަވާބެއް އެބަ ކަމެއް ޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން ނުފެނޭ މިކަމަށް. ބަޖެޓުގެ އަދަދު ހުސްވިއްޔާގައި ބޮޑެތި ޖަހަމުން އެބަދޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ފަސްނަރަ ބިލިއަން ޑޮލަރުގެ ގޮތުގައި އަދި ޖީޑީޕީގެ ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ ދަރަނި ބޮޑުވެގެން ކަރަންޓު އެބަ ވިޔަފާރިން ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ވެސް. ފައިސާ ހޯދަން މަސައްކަތްކުރުމުގައި ނޫނީ. ނުހަދާ. ހަމައަށްއާއިލާގައި އެސް.އޭ.އިކަން މިގޮތަށް 1.3 ބިލިއަން ދައްކަންޖެހޭ ކަމަށް ވެސް އެބަ އަޑުތައް އިވޭ. އެންމެފަހުން އުބަރު. ނުހިފާ މި ތަރައްޤީގެ ވޮށި ހިމެނޭ ދައުލަތުގެ ވަގުތާ ދައްކަންޖެހޭ ވަސީލަތްތަކުން. އަސްކަރީ ދަރަނިތަކާ، ކުރާ އަސްކަރީ ދަރަނިތަކާ ދިމާވާކަން ވަރަށް އަޅުގަނޑުމެން އެބަ އިވޭ. އާސަންދަފުށް، އަދިވެސް ހަމަ ހިސާބަކުން ބަޖެޓަކުން އަސްކަރީ ކަމުގައި ބޮޑު ޖަރީމާ އެބަ މަސައްކަތް ކުރަމުން. މިސާލަކަށް 2022 ވަނަ އަހަރުގައި ހިލޭ އަރިގެ ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ގާއިމު އެބަ ދަސްކޮށްކަށް ދެކޭ. މިގޮތަށް ބިލިއަން ކަމަށް ބިލިއަން ވަކިވަކި. އާންމު ބިލިއަން 600 މިލިއަން ކަމަށް އަނގައިން ކޮށް. އަސްކަރީ ދަރަނި ބޮޑުވެގެން. މިކަން މިހެން ހުރެގެން މިފަދަ ވަސީލަތްތަކުން، އަސްރާރުތަކުގެ ވަސީލަތް ބަޖެޓު ބަލަމުން މި ޖަހަނީ، 2.4 ބިލިއަން ހިލޭ އަރިގެ ދައުލަތުގެ ލިބޭނެ ކަމަށް. ދެން ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑެތި ކިހިނެއްތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ގެދޮރުވެ ވަރަށް ފިހާރަތަކާ، އަދިވެސް ބަޖެޓަށް ކިޔައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ބޮޑު ބިލިއަން ވަކިވަކި ޚަރަދުތަކާ ބޮޑު ދަރަނި ވަށައިގެން ހިނގާ ވަސީލަތްތައް، ބަލަހައްޓާ ވިޔަފާރިވެރިން، ބިލިއަން ކިޔާ މި ކަންކަން ކުރަންޖެހޭނެ. މިކަންކަން ކުރަން ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިސާބުން ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ތަރައްޤީވެ ބަޖެޓް ބަލަހައްޓާ ފާހަގަ ކުރަން. ދަރަނިވެރި، ދެން އަސްކަރީ ވަސީލަތްތަކުން ކުރަން ހަމަ ހެކިވާ މަސައްކަތް. މިކަން މިހެން ހިނގާނެ. ދަރަނިވެރި، ބަޖެޓަށް މާ އުނދަގޫ ބަޖެޓުގެ ބުނި، އަދި ދެއްކެވި ދައުލަތުގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ފާހަގަކުރާ ނުކުތާ

ކަމަށް ދަންނަވާލަންބޭނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓުގެ ޖަރީމާއިން ފަސް އަދި އެ ނޫންފަސް ގޮތްގޮތުން ފަސް މީހުންގެ ހާލަތު؛ ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތު، ޤައުމުގެ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރުވޭނީ ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވައިގެން، މަދުކޮށްގެން. ކޮރަޕްޝަންގެ ވާހަކަ ހަމައެކަނި ވަޢުދަކުން ބުނެލުމަކުން ނޫން، އެކަން ކުރާ ތަން ދައްކަންޖެހޭނެ. ކޮރަޕްޝަން އިންޑެކްސްގައި ބައިނަލްއަޤުވާމީ؛ ދިވެހިރާއްޖެ ދަރަޖަ، އަހަރުން އަހަރަކަށް ދަރަޖަ ދަށް. ދިހަ ދަރަޖަ ދަށްވެއްޖެ ކަމަށް އެންމެ ފަހުން ފަސް އަހަރުދުވަހު ތިރިޖެހިކަން އަދުގައި. އެންމެ ފަހުން އިހަކަށްދުވަހު ބޭއްވި މަރާސިމްތަކާއެކުން ހިލީ، އޭ.ސީ.ސީން ބޭއްވި މަރާސިމްތަކުގައި ފުރަތަމަ ފަސް ވިދާޅުވި ބަސްފުޅެއް، ސަރުކާރުގެ ކޮންޓްރެކްޓުތަކުގެ ބިޑް، ޕްރޮކިއުއަރމަންޓް އިޢުލާނުކުރާ ކަމަށް ވަކި ނަމަ، ފަހަރެއްގައި ޓެންޑަރުކޮށްފައި ފަރާތްތަކުން، ފަސް ވަކި މީހަކަށް ދިނުމަށް ނިންމާފައި ހުންނަނީ. އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުން މައުލޫމާތު ދިނުމަށް ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ރަސްމީ، އާދިޝަތު ބޭނުމަށް މަދަރުސާ ބައްދަލުވުންތަކުގައި މިގޮތަށް ވިދާޅުވޭ. ފާހަގަ އެންމެ ބޮޑު ކޮމިޝަނުން މި ފަދަ ޕްރޮކިއުއަރމަންޓްތަކުގައި. ވަކި ބަޔަކަށް ދިނުމަށް ނިންމާފައި ހުންނަނީ. ކޮރަޕްޝަން ވާ މިންވަރު މި ހުންނަނީ. އެހެންވީމާ، މިގޮތަށް ކަންކަން ކޮންގޮތަކުން ބަޖެޓާއި އަދި އެކިފަރާތްތަކުން އަޅުގަނޑުމެން ޤަރުޟުނަގާފައިވާ މިންވަރު ބިލިއަން ޑޮލަރު ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެމް.ޑީ.ޕީގެ އެމްޕީންގެ އިންތިޚާބީ ވިސްނުމަކާއި ވިސްނަވަނީ، ސަރުކާރުގެ ކޮންޓްރެކްޓުތަކުން ސާބިތު ވިޔަ، ނަޒާހަތު ގެއްލި، ދުލާ ބޭނުންކޮށްގެން ބަޖެޓު ކޮރަޕްޝަން ހިންގައި. އެހެންވީމާ، އެހާ އަދަދުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން ދަރަނިވެރިކަމުން ސަރު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޖީ.ޑީ ޓެކްނޮލޮޖީ އެއީ، އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތާ ވާހަކައެއް. ސަރުކާރުން ވަރަށް ބޮޑަށް ބަލަހައްޓާ ހުރިހާ ބަޔަކަށް، ޖީ.ޑީ ޓެކްނޮލޮޖީ. ޖީ.ޑީ ޓެކްނޮލޮޖީ ކަންކަމުގައި ޖީ.ޑީ ޓެކްނޮލޮޖީ ގެންދެވޭތޯ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ގައިމު ކުޑަކުރެވިދާނެ ބަޖެޓެއް. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހާރު ފަސް ނުސްތަކަން ބަލައިލި ކަމަށް ވިދާޅުވެއްޖެ، ކޮރަޕްޝަން ހިންގުމުގެ ޤަބާޙަތް އެ މިނިސްޓްރީގެ ހިންގާ ބަޔާވަރުގެ ވަސްދުވާލު މިހާރު ފައްތުފަހަ ގެންގޮސް، ކޮންކްރީޓްފެސް ވަރަށް މަސައްކަތް ކުރި ސަހަރާ. ދަރުމަވަންތަ ބަރަސްޕީ، ހިނގާ، ޝަރީޢަތް ހިސާބުކުރެވިފައިވާތީ، ދައުލަތުގެ ބޭނުމަށް މަސައްކަތްކުރުމުގެ އޮނިގަނޑު ނުހުރެ. ޖީ.ޑީ ޓެކްނޮލޮޖީގެ ދަށުން މަތީގައި އަދަދުތަކުން ގަވާއިދުތަކުން މި ދަރުމަވަންތަ ހިސާބު ކަމަށް މިބުނެވޭ ކަމެއްސަ؟ އަދިއްބަދަލު ނޫންތޯ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޖީ.ޑީ ޓެކްނޮލޮޖީގެ ބޭނުންކުރާ، މިގޮތް ޖީ.ޑީ. ޖީ.ޑީ ޓެކްނޮލޮޖީގެ ބޭނުންކުރަން ޖީހާއި ފިޔަވަޅު މި ވަގުތު. ދެކެވޭ ދައުލަތަށް ސަރުކާރުން. އެމް.އެމް.ޕީ.އާރް.ސީގެ 83.2 ބިލިއަންގެ ޚިޔާނާތުގެ މައްސަލަ ބެލުމުގައި ޖީ.ޑީ. ޖީ.ޑީ. މި ސަރުކާރު އަދި ފަހުން ފާޅުކަމާއި ފެނުނު އޮތް ބަދަލުތަކެއް. ފިޔަވަޅުއެޅުމުގެ ބޮޑު ޚިޔާނާތް؛ އެ މައްސަލަ ބެލުމުގެ ޖީ.ޑީ. މި ވާހަކަ ދައްކައި ފަސް ނުވާނެ. ސަރުކާރުން ފަސް، ސަރުކާރުން ނިސްބަތްވާ ފަރާތްތަކުގެ ފިޔަވަޅުއެޅުމަށް ދައުލަތުގެ ފަސް ދައުރެއްގެ ޖީ.ޑީ. ޖީ.ޑީ. ބޮޑު ކޮށްލައި ހުރި މިނިވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މަރުކަޒުގެ މަސައްކަތަށް، ގެއްލިގެންދާ މިންގެ މަސައްކަތްތަކަށް ބަޖެޓުން ކޮންސަލްޓަންސީ އޮތީ؟

ހަމަ ޒީރޯ. ފެންވަރުގައި. ދައުރު މި އޮތީ ނިމެނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަތަރު އަހަރު ގޮސް، ފަސް ވަނަ އަހަރު، ރިޔާސީ އިންތިޚާބު އައިސް ޖެހިނީ. ޒީރޯ. ޒީރޯ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އުންމީދުގެ މަތީގައި އަޅުގަނޑުމެން ތިބެނީ އަދިވެސް؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޤަރުޒުގެ ބޮޑެތި މައްސަލަތަކެއް އެހެރަ ހިނގަނީ. ޤަރުޒުގެ ބުރަ މަސައްކަތްތަކަށް އެހެރަ ހިނގަނީ ކޮވިޑްބިޔާ ތަރައްޤީކަން ހިނގާ މިންވަރަށް ބޮޑުކަން ފެނޭ މިހާރު ކުރިކަން ނުވާވަރަށް ކަނޑަސް ހިސާބަކަށް އެބަދޭ. ވަގުތުގައި އެހެރަ ތަނާއަޅާއި، ސުދާ ތަނާއަޅާއި، މިހިރަ ކަންކަން އެހެރަ ފެންނަނީ. ބޭރުގެ އިންސާފު، އިންޓެލިޖެންސްގެ ރިޕޯޓުތަކުން މި ބަޖެޓްތަކުގައި ހުރި ސަރަހައްދުތަކުން ފެނޭ. މިއަދު ނަތީޖާތަކުގައި، މިއަދު ނަޖީބުވާކަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުޅަނަ ވެސް ނެތް. ޒީރޯ. ހަމަ ޒީރޯ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދެން ސަރުކާރުގެ ފިސްކަލްގެ ގޮތުގައި ދެކެޖެހުމުން، ސިވިލްސަރވިސް މިހާރު ކުރަންޖެހޭ ކަމުގެ ގޮތުގައި އަދުލުއިންސާފު މި ކުރެވޭ ތަނުގައި، މިހާރުގެ ސިޔާސަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން އެބަ ވަކިކޮށް ދަރަނި ދައްކަންޖެހޭ. ކޮށް ފުރަތަމަ އިއްޒަތްތެރި ބަޖެޓުގައި ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތަކާއި، ސަރުކާރުން ހިސާބުތަކާ ބަޖެޓުގައި ވެގެން ބަޖެޓު މިހާރު ހިނގާފައި ކުރިން ކޮށް ތިބި ސަރުކާރުތަކުން. ހަމަ ތަރައްޤީއާއި އާދޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުތަކާ ބެހޭ ފުރުސަތުފޯރުކޮށްދީ، ބާކީއާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެން ދަރަނިޖެހޭ ކަމަށް ވަނީ ހަމަ، ސަރުކާރަށް ގޮތް ބަދަލުވެގެން ވާން ބޮޑުވަމުން ކަމަށް ވަނީ ހަމަ، އަދިއެކަ ހަމަޖެހޭ، ހަމަޖެހޭ މުއައްސަސާތަކުގެ ގޮތުގެ ދަރަނިވެރިކަން، އަނެއްކާ މިންޖެހޭ ދަރަނިވެރިކަން، އާދަކަން ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުގައި އެބަ ވަނީގެ. އަޅުގަނޑުމެން ހިތަން ބަޖެޓަށް ދުވަސްވަރުގައި ނުހިފޭނެ. ދަރަނިވެރިކަމުގައި، ކުރީގެ ސަރުކާރު މުޅިބަޖެޓުވާދޫވައި، އެކި ގޮތްގޮތަށް ފޯރުކޮށްދޭ އަނިޔާތަކަށް ކަމަށް ހީވޭ، ދިވެހި ހުރިހާ ކަންތައްތަކުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން. ސަރުކާރު މުއައްސަސާތަކުން ވަޒީފާ ދިނުމަށް ހަރު މިންވަރަކުން. ބަޖެޓު މިހެން އެބަ ބަދަލުވާ. ފުރަތަމަ ބަޖެޓުކުރުމާއި ގައިރުޤާނޫނީގައި އަޅުގަނޑުމެން ގޮތުގައި ވެސް އެބަ ބައިވެރިކަން، ބަލާއި، މާ ސަލާމް މިއަދުގެ ގޮތުގައި ހުރިގޮތުގައިވެސް ނުހޭ ސިޔާސީ ކަންކަމުގައި އުޅުނުކަމާ. ސަރުކާރުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ އަހުލުވެރި އެބަ ދަރަނިވެރިކަމުގެ ބަދަލު ދަށަށް. ވަޒީފާ ދަރަނިވެރިކަން. ވަޒީފާދިނުމުގެ ދަރަޖަ. މިހެން އެކަން ހިނގާ ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެން ވަޒީފާދިނުން. އެހެންވީމާ، ވަޒީރު ދެން ބަޖެޓުގައި ހަރަދު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޖަވާބުދާރީވުން، ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ހައްލު މި ހަމަ ގޮތަކަށް ހަމަ ދަރަނިވެރިކަމަށްޓަކައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސަރުކާރުގެ މި ދައުރު ނިމިއާދެ ދުވަސް އަންނަ ބަޖެޓު ބައިވެރިވާ ވެސް؛ ހަމަ ބައިވެރިވާ ވެސް ދުވަސް އަންނަ ބަޖެޓު ގޮތުގައި، ވަކިކުރެވޭ ކަމަށް ވެސް ބަލައިލެވޭނެ. ވަކިކުރެވޭނެކަމަށް، މީހާ ކަމުގެ ނަޒާހަތްތެރިކަމާއި ޖަވާބުދާރީކަން ދިރާސާކުރެވިފައިވާނެ. ވަކިކަންކުރުމުގެ ކަންތައްތަކެއް ބަޖެޓުތަކުގައި މިހާރު ބަދަލުކުރެވިފައި ހިމެނޭ ދުވަސްތަކެއް. ޚާއްސަކޮށް، ކޮރަޕްޝަނާ މިހާރު ވަކިކުރުމުގެ ގޮތުން ބަޖެޓު ދެން ގުޅިގެން ބައިވެރިކަމާ ދުވަސް އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ގެއްލުންދޭ ސަރުކާރުގެ ދައުރު ނިމިގެންދާއިރުގައި. މިއީ މިކަން ހިނގަމުންދާ ގޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއަދުވެސް ކޮރަޕްޝަން

ބާއްވާފައި ވެސް ވިދާޅުވާނެ ބައެއް ފަހަރުގައި ބޭބޭފުޅުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުން، 1400 މީހުން، ނުރައްކާތެރި މީހުން އެބަ ތިއްބޭ ޖެހިގެން ހުންނަ މީހާގެ ގޮތުން ވަޒީފާގައި ނޫނީ އެހެން ގޮތަކަށް ވެސް މިހާ މަސައްކަތްތަކުގެ [illegible] ފެންވަރަށް ގޮއްސަ. ދައުރު ނިމިގެންދާއިރުގައި އެޅޭ ފިޔަވަޅެއް ނެތް. މިކަން ކުރަމުން، އެގޮތަށް ދޫކޮށްލަންތޯ އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސަރުކާރުގައި އޮންނަނީތޯ؟ ހަމަ ދާ ގޮތަށް ގޮސް ފަސް އަހަރު ނިމިގެން އެހެން ދޫކޮށްލަންތޯ؟ ކޮބައިތޯ އަޅުގަނޑުމެން އަދި ކުރަން އަދި ބޭރީ ކަންތައްތަކެއް؟ ކަމަކަށްވާ ކަހަލަ ބޭރީ ކަންކަން ކޮބައިތޯ؟ އަދި ކަމުގައި އެބަ އިތުރުވޭތޯ؟ ދައުރު ނިމިގެންދާ އިޞްލާޙީ ހަރަކާތް. ދައުރު ނިމުނީ. އެހެން މަސައްކަތްތަކުން ވެސް؛ ދެން އޭގެފަހުން ބާއްވި، ލ. ގައި ބާއްވި؛ ވިޔަފާރި، ވިޔަފާރިއެއް ކިޔަނީ؟ އާދެ! ކޮންމެވެސް އެއްޗެއް ކިޔަނީ. އާދައި ވެސް ޖަމާޢަތް ހިންގާފައި ބަދަލު އެހެން ތިއްބަވައިގެން ވިދާޅުވެއްޖެ، ގޮންޖެހުންތަކުގެ ނުރައްކާ މިންވަރު އޮތް މިންވަރަކީ، އެ މިންވަރުގެ [illegible] [illegible] ދުވަސްވަރު [illegible] ހުރި ކަމަށް. އެ މިހާރު [illegible]، [illegible] ކަމަށް، [illegible] ކިޔަން، [illegible] ކިޔަން. [illegible] މި ވާހަކަ [illegible] ކޮންފަރެންސްއެއް ގޮތަށް ވިޔަފާރިގައި [illegible]، މިއީ [illegible]. ކޮބައިތޯ ފިޔަވަޅެއް؟ [illegible]، ދައުރު މި [illegible] އަހަރު. [illegible]، މި ހުންނަނީ ކަންބޮޑުވާ ކަމެއްވީމަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. [illegible] އަޅުގަނޑުމެން [illegible] މިއުޅޭ، [illegible] މިއުޅޭ، އެއް [illegible] ވަކި ކަމަކާ [illegible]. [illegible] ވެސް. [illegible] ގެންގޮސް [illegible]! [illegible] މި [illegible]، އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] މި [illegible]، އަދި މަޖިލީހަށް، އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] ގުޅިގެން ވެސް. މިއީ [illegible] ކަމެއް ނޫން. [illegible] ވެސް ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް [illegible] ނަގާފައި [illegible] [illegible] ވެސް [illegible]. [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ [illegible]، [illegible] މިހާރު [illegible]. [illegible] ވެސް [illegible]. [illegible] [illegible] ވަރަށް [illegible]. [illegible] މި [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ [illegible] އަޅުގަނޑުމެން މި [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮރަޕްޝަނާ [illegible] ކަމަށް ވަކި ނަމަ، ރައީސް ނަޝީދާ އެކުގައި [illegible]. އެމް.ޑީ.ޕީގެ ރައީސާ އެކުގައި [illegible] ކަމަށް ވަކި ނަމަ، އެކުގައި [illegible] ތިބޭނީ. އެކުގައި [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ [illegible]، މި ރާއްޖޭގައި ހުރި [illegible]، މި [illegible] [illegible] ވެސް

މިއިން މިހާރަކަށް މަސައްކަތްތަކެއް ނުކުރެވޭނެ. އެއިން އަތޮޅުގައި ހުރި ތަރުތީބުން ވެސް މިއިން މިހާރަކަށް ގޮތެއް ވެސް އަތޮޅުތައް ނޫންނާނެ. އެއިން ލިބިވަޑައިގަތް އަނިޔާތައް ވެސް ގޮތަކަށް ލިބިފައިނުވާނެ. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބައްލަވައިލައްވާ! މި މަޖިލީހުގައި ތިއްބަވާ ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ރޮޒައިނާ އާދަމާއި އެ ކަމަނާގެ ފިރިކަލުން ކަހަލަ ބޭބޭފުޅުން މެދުވެރިކޮށް ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދަށް އެހެރަ ވިދާޅުވެފައިވާ ބަސްފުޅުތައް ނިކަން ބައްލަވާ! ގަދަރުކުރެއްވުން، ކުރިމަތިވެގައި، ގަދަރުކުރެއްވުމަށް އަމުރުކުރެއްވުމުން އަންގައިގެން އެކަން ހިންގަނީ. ސަރުކާރުން އަންގައިގެން. މިއީ އިންސާފެއް ނޫން. މިއީ މި ރާއްޖޭގެ އާންމު މެންބަރުން ރުހޭ ކަމެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފުރައްސާރަކުރުމުގައި އިންތިހާއަށް ރައީސް މުޙައްމަދު ނަޝީދަށް. ދެން ވެސް ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވުމަށް، ދެން ވެސް ތިބިއްޔާ ތިބި ރަނގަޅުން ހިފާ ކަހަލަ މީހުން ވެސް ބާރުގަދަ އެކަކަށް ހިތާމައެއް. ކޮރަޕްޝަނާއި ގުޅޭ ކަންކަމާއި، އަމިއްލަ ފައިދާއާއި މަންފާއާއި، އުޅުއްވާ ބޭބޭފުޅުންނާއި އެކުވެރި އާ ބޭބޭފުޅުން ފުރުޞަތުދޭ ސަރުކާރުތަކައި، މި ބޭބޭގެ ބޮޑުއަކަން ވަކި ދުރުވެސް އެ ބާވަތަށް އުޅުއްވާ އަދިވެސް ފުރުޞަތުން މި ބޭބޭގައި ތިބޭ ހަމަ ބޮޑުކަމެއް އެކަށީގެންވާ، މި ކުރަސީ އެކަން ކަމުދާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ފެނިކަމުގެ ނޫން މި ކުރަސީ. ލިބޭ ފުރުޞަތުގެ ބާރުން މި ހިފާފައި. ޒިންމާތަފާތު. ވަޒާރާތުތަކުން މި ފުރުޞަތުގެ ބޭނުންކުރުމުން އެ ދުވަހު. ޖެހޭ ޗެލެންޖުކުރަން ނޫން. ޖެހޭ ޗެލެންޖުކުރަން ޖެހޭ. ހަމަ ޖެހޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. (ވަގުތު ކޮންޓްރޯލުން) ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަހުމަދު ސަލީމް.

ގަލޮޅު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަހުމަދު ސަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2023ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅާފައި ވަނީ 42.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް. 2023ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ އެންމެ ބޮޑު ބައި، ކޯވިޑް-19ގެ އިގްތިޞާދީ ކުރިމަގު ދުނިޔޭގެ ޙާލަތު، އަދި ޔޫކްރެއިން ރަޝިއާ-ހަނގުރާމައާއި، ދުނިޔޭގެ ބާޒާރުގައި ތަކެތީގެ އަގުތައް އުފުލުމާއި ކުރިމަތިވެފައިވާ ހިތްވަރުތައް ކަމުގައި، ފިސްކަލް އަދި ދަރަނީގެ ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ކަމަށްވާ ކަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2022ވަނަ އަހަރު ނިމުމުގައި ރާއްޖޭގެ އިގްތިޞާދު ކޯވިޑް-19 ކުރީގެ ފެންވަރަށް އަނބުރާ ގެނެވޭނެ ކަމަށް ވަރަށް ގަބޫލުކުރެވޭ. ދައުލަތަށް ލިބޭނީ ކަމަށް ލަފާކުރާ ޖުމްލަ އާމްދަނީގެ ހިއްސާ 73.3% ލިބޭނީ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ، ޓެކްސްގެ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި. ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ލިބޭނީ ކަމަށް ލަފާކުރާ އާމްދަނީގެ 39% އަކީ ޖީ.އެސް.ޓީ. އަދި 18% އަކީ

ޖީ.އެސް.ޓީ. އެހެންކަމުން 57 އެއީ ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީއާއި ޖީ.އެސް.ޓީގެ ޕަސެންޓޭޖު. އެހެންކަމުން، މިހާރު މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބާސްކެޓުގެ ތެރެ އަވަހަށް ޕަސެންޓޭޖް، ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ލިބޭނެ ގޮތެއް އަޅުގަނޑުމެން ބައްޓަންކުރަން އެބަޖެހޭ. އެ ބިލު އަވަހަށް ޕާސްކޮށްލައި، ޖަނަވަރީ މަހުން ފެށިގެން ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ލިބޭނެ ގޮތް އަޅުގަނޑުމެން ހަދަން އެބަޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތުގެ ދާއިރާއަށް މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި ވަނީ 2.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފަ. މިއީ ހުރިހާ ބަޖެޓުގެ 6.9%. ސަރުކާރުގެ އަމާޒަކީ، އާރު.ޖީ.އެފްގެ ހިދުމަތް ދުރުވެރިކަން ކުރީ ރާއްޖެއަށް މި ހިދުމަތް އެއްގަމުހަރަކާތް ފުރުޞަތުދިނުން. އަދި މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި ވަނީ މި އަންނަ އަހަރު ހުވަދޫ އަތޮޅާއި، ފުވައްމުލަކާއި، އައްޑޫ އަތޮޅުގައި މި ހިދުމަތްތަކުން ނިންމާފަ. އަދި އެކަމަށް ބަޖެޓުގައި 129 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަދި މި ހިދުމަތް އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޓްރާންސްފޯމަރުތަކުގައި ހުރި ދަތިކަން ހައްލުކޮށްދޭން ކަމަށް ވާތީ، މި އަންނަ އަހަރުގައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ވަނީ 140އަށް ވުރެ ގިނަ ރަށުގެ ބަނދަރު ހެދުމުގެ މަޝްރޫއުތައް އިތުރަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ނިންމާފަ. އަދި ދަތުރުފަތުރަށް ހުރި ހުރަސްތަކަށް ހައްލުކުރުމަށް ބަޖެޓުކުރެވިފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މުޅި ދުނިޔޭގައި ވެސް އެންމެން އެއްބަސްވާ އެއް ބަޔާނަކީ، ދުނިޔޭގެ މޫސުމަށް އަންނަމުންދާ ނޫރޫވާ ބަދަލު. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޝިޢާރަކީ އަންނަން އޮތް ޖީލަށް ބަލައި ރައްކާތެރިކަމާ އެކު ބޭއްވުމަކީ ރައީސް އިބްރާހީމް މުހައްމަދު ސޯލިހުގެ ސަރުކާރުން ވަރަށް އިސްކަން ދީގެން ކުރަމުންގެންދާ ކަމެއް. މިކަމުގައި ސާފުކޮށް ފެންނަން އޮތް ބަޔާނަކީ، މި ބަޖެޓު ފޮތް؛ އެއީ ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ 16.1% ބަޖެޓުކޮށްފައި ވަނީ މިފަދަ ރައްކާތެރިކުރުމުގެ މަޝްރޫއުތަކަށް. އެކަމަށް ބަލައި ރައީސް ސޮލިޑްވޭސްޓްމެނޭޖްމަންޓާ އެ ކުރަހާ މަސައްކަތްތަކާ ފާހަގަކޮށް، އެ މަނިކުފާނަށް އިހްތިރާމާއި އެކުގައި ޝުކުރުއަދާކުރަން. މިފަދަ ހަރުދަނާކުރުމަށް ޖުމުލަ ދެ ބިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކުރެވިފައިވާ. އޭގެތެރޭގައި ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ހިދުމަތް ގާއިމުކުރުމާއި، ކުނި މެނޭޖްކުރުމުގެ އިތުރުން، އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޑިވެލޮޕްމަންޓާއި، ހައުސިން ޓްރާންސްޕޯޓް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ހިމެނެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއަދު ޖަހަނަން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އަތޮޅުތަކުގައި ފުރުސަތުތަކުން މި ދަރަނި ސަލީސްކުރުން. ވާރިސްވާ ދުސްތޫރީ ފުށްޖެހޭ ދިނަ ރަނގަޅު އޮންނަނީ ފުރަތަމަ ޖެހިލާ. މި ބަޖެޓުގައި މިހާރު ހިލޭގައި ވަސީލަތްތަކަށް ނިމުމުން، ދެން އަންނަ އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން އަޅަން ގާއިމުކުރީ ފެނާއި ނަރުދަމާގެ މަޝްރޫއު ހިދުމަތް ގާއިމުކުރަން ނިންމަން. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ނަޖިސްފެނުން ފެންފޯރުން ނިމުމަކަށް އަންނާނެ. އަދި ފެން ނުލިބިގެން އެ އުޅުއްވާ ތަކުލީފު ނިމުމަކަށް އަންނާނެ. މިއީ ހެޔޮ ފުރިހަމަވުމުގެ ބޭނުމަކީ. މިއީ މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ވައުދު ފުއްދާކަމުގެ އަލިގަދަ ހެއްކެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޤައުމު ބިނާކުރުމަށް އެންމެ މުހިންމު ތަޢުލީމީ ދާއިރާ، ތައުލީމީ ޖީލެއް ބިނާކުރުން. އަދި މިއީ މި ސަރުކާރުން ތަރުބިއްޔަތާ އެކު ހިންގަމުންގެންދާ ބިޔާ ބޮޑު އިންސްޓިޓިއުޝަން ސްކޮލަރޝިޕް. އެގޮތުން، ހިލޭ ޑިގްރީ އަދި ތަޢުލީމީ ލޯނު

މުސާރައިގެ އޮނިގަނޑެއް ގެނައި ހުރި ބަދަލު ހިމެނޭ ފަދަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 2023 ވަނަ އަހަރަށް؛ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސިވިލް ސަރވިސްއަށް އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ޖުމްލަ ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައިވޭ. އަދިވެސް އެއް ސިވިލް މަސައްކަތްތައް ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުން ކުރެވިފައިވަނީ ހިނގައްޖެ. އަދި މި ބަޖެޓު ފޯރުކޮށް އެ ބަޖެޓު ވަނީ އިތުރުކުރެވިފަ. އަދި ވަޒީފާގެ މުސާރައިގެ އޮނިގަނޑާ ގުޅިގެން ބަޖެޓުގެ ޤާނޫނީ އިންތިޒާމު ހަރުދަނާ ކުރުމަށް މުސާރައާއި އިނާޔަތްތަކުގެ މުސާރައިގެ ސިޔާސަތު ތަންފީޒުކުރެވިއްޖެ. ސިވިލް ސަރވިސްގެ މުވައްޒަފުންގެ ޢިނާޔަތް އިތުރުކުރުމަށް 40.3 މިލިއަން ރުފިޔާ ވަނީ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އާސަންދައިގެ ޚިދުމަތް އެކުލަވާލެވިފައިވާ ބޭސް ހަރަދުން ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުން ކުރާ ޚަރަދު އެއް ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައިވޭ. މި ބަޖެޓުގައި ވެސް އެއް ބިލިއަން ރުފިޔާ އާސަންދައަށް ހިމެނިފައިވޭ. އެހެންނަމަވެސް، އާސަންދައިން ކުރާ ހަރަދު ކުރަމުން ދާ ކުރާ ހަރަދުގެ ޚަރަދު ޚިދުމަތްތަކާއި ޚިދުމަތްތަކުގެ ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ޚިދުމަތް ހިމެނޭ ފަދައިން. އާސަންދައިގެ ބޭނުންކުރާ ފަރާތްތަކުގެ ބޭނުން ކުރާ އަދި އިތުރު ޚިދުމަތް ޕެކޭޖް ލިބޭ. އިތުރުން އާސަންދައިގެ ބޭސްފަރުގެ ޚިދުމަތް ފުޅާކުރުމަށް ބޭނުންވާ ހަރަދުތަކާއި ހިމެނިއްޖެ. މިއީ ޕްރީމިއަމް ބޭނުން ކުރާ ޕޮލިސީއެއް ބަޖެޓް ހިމަނާލެވުނު. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މުޅި ޕްރޮގްރާމަށް ވަނީ 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ވަނީ ބަޖެޓުކޮށްފައި. ގްރޭޓަރ މާލޭ ސަރަހައްދުގައި އިމާރާތްކުރާ 2500 ހައުސިންގ ޔުނިޓް އެޅުމުގެ މަސައްކަތްތައް ވެސް ބަޖެޓުކޮށްފައިވޭ. އަދި މިހާރު ވެސް ދިނަ ރަށްރަށުގައި ހައުސިންގ މަޝްރޫޢުތަކެއް ކުރިއަށް އެބަ ގެންދޭ، އަދި މި ސަރުކާރުން ވަނީ އެތައް ރަށެއްގައި ހައުސިން މަޝްރޫޢުތަކެއް ވެސް ނިންމަވައިދެއްވާ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސޯޝަލް ހައުސިން ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލުވެފައި އެބަ ގެނެވޭ. މިހާރު ވެސް ހުރި ބާކީ ސޯޝަލް ހައުސިން ދިރިއުޅުން ވެސް ދެނެގަނެ ދޭން. އަދި މި އަންނަ އަހަރު އިތުރު ގެ ސޯޝަލް ހައުސިންގ އިންޖީނިއަރުން ވެސް ލިބޭ. މި ބަޖެޓު ފޯރުން އެއްގަމު ދަނޑުވެރިން ދިރުން ބައްޓަން، ސަރުކާރުން ހަރުދަނާ ކުރަން ގާއިމްކުރެވިގެން ކުރިއަރާ ވަސީލަތްތަކާއި ދިރުމުގެ، ސަރުކާރުގެ ހަރުދަނާ ކުރެވޭ ސަރުކާރުގެ ސޯޝަލް ހައުސިން ކާރިޔާއެއް ގާއިމުކޮށް. އަދި އިމާރާތް، މަސްވެރިން ބޭނުން މަސް ހަރުދަނާ ކުރުމަށް ރަށުގެ ސޯޝަލް ހައުސިން ހަމަޖެހިފައި އެބަ ތިބި. މަސްވެރިން ބޭނުން މަސް މިއަދު ސަރުކާރުން ދަނޑުވެރިކަން، ބާޖަރުގައި މަގުގެ އަދި ހުރި މިންވަރަށް ބޮޑުވެގެން ބާކީ އިންސާފުގެ ތަރައްޤީ ގުޅުން. މިއީ މަސްވެރިންގެ ސިނާޢަތަށް ގާތް ބަދަލުތައް ކުރަން އިތުރު ދެވިގެން. އުމުރުން ދުވަސްވީ ފަރާތްތަކަށް ދޭ ސަބްސިޑީ، އަދި އުނަދިފުޅު މައިންބަފައި އަދި ހަމަ އެހެންމެ، ބޮޑުވެރިވާ ފަރާތުން ކުޑަކުދިންގެ ބާރުތަކަށް މިސްކިތްތަކަށް ސޯޝަލް ހައުސިން ވެސް ދެވިފައި ހިފާ އެހީގެ ގޮތުގައި. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހުޅުމާލޭ ފަރާތުން ބޭނުންވާ ވަޒީފާތަކަށް މި ހިންގާ އަހަރުގައި 245 މިލިއަން ރުފިޔާ، އަދި މި އަންނަ އަހަރު 341 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓުކޮށްފައި އެބަވޭ. މިއީ ފިޔަވަޅު އެކުލަވާގެ ގޮތުން

ބަދަލުތަކެއް ގެނެސް، އަދި އެ ދަތުރުތަކާ އެއްގޮތަށް މި ހިދުމަތް ދިނުމަށް ކުރެވޭ މަސައްކަތުގެ ތެރެއިން ގެނެވޭ ބަދަލުތަކެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޯވިޑް-19ގެ ކުރިން އިޤްތިޞާދު ހުރި މިންވަރަށް އަންނަ އަހަރު ވާސިލުވާނެ ކަމަށް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅި ބަޖެޓު ބަޔާނުގައި ވިދާޅުވެފައިވޭ. ކޯވިޑް-19ގެ ބަލިމަޑުކަމާ ގުޅިގެން ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ވަނީ 2020 ވަނަ އަހަރު 33.5% ދަށްވެފަ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ނަނޭގެ ބަދިގެއެއް. މިހާރުގެ ނޫރާ އަސަރު އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރަށް އަދި މި ރާއްޖެއަށް، މި ދައުލަތަށް ކުރާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް ގަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ. އެހެންނަމަވެސް، 2021 ވަނަ އަހަރުގައި 41.7% އަށް އިޤްތިޞާދު އިތުރުވި. ކުރިން އަންދާޒާކުރި މިންވަރަށް ވުރެ ހަލުވިކޮށް ކޯވިޑް-19ގެ އިޤްތިޞާދީ ހިނގުމުން އަނބުރައިގެން، އިޤްތިޞާދު ވަނީ ކުރިއަރާފަ. ކުރިން އަންދާޒާކުރި މިންވަރަށް ވުރެ ފުރިހަމަކޮށް ޖާގަތައް މިންވަރު އިތުރުވުމުގެ ސަބަބުން ބޮޑު ކުރިއަރާފައި މިއީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި އަހަރު ވެސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ އުފެއްދުންތެރިކަން 12.3% އިތުރުވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލު މި ކުރަނީ. އަދި 2023 ވަނަ އަހަރުގައި އިޤްތިޞާދު 7.6% އަށް ކުރިއަރާނެ ކަމަށް. މިއީ ދުނިޔެ ނިސްބަތުގައި ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު އޮޅުންތަކުން އަހަރެއް ކުރިއެރުން މިންވަރަށް ވުރެ މަތި މިންވަރެއް ކަމަށް ބަޖެޓް ބަޔާނުގައި ދަންނަވާފައި ވަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ބަޖެޓުގައި ފާހަގަކުރެވޭ މިން މިންގަނޑުން ފަރާތްތަކަށާއި، ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ޕްރޮޖެކްޓްތަކާއި ހަރަދުކުރުމުގައި ހިނގާ މިންވަރު ހަލުވިކަން؛ އެކަމުގެ ޝަކުވާ އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ މެންބަރުން ވެސް ފާޅުކުރައްވާ. އެއީ ޙަޤީޤަތެއް. އަޅުގަނޑުގެ ވެސް އެ ޝަކުވާ އެބައޮތް. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި ވެސް ހަރުދަނާކޮށް ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ މަޝްރޫޢުތައް ހިނގަމުން ފަސްވަމުން. އެހެންނަމަވެސް، މިދެ ސަރުކާރުން އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން އެބަޖެހޭ. ކީއްވެ މިކަން މިހާ ބޮޑަށް ލަސްވެގެން މި އުޅެނީ؟ ސަރުކާރުގެ ދަރަނިކަމުންތޯ މިކަން މިހާ ބޮޑަށް ލަސްވެގެން މި އުޅެނީ؟ ނޫނީ މިގައި ދަތި ހުރި އެހެން ފަރާތްތަކުގައި ކޮބައިތޯ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން އެބަޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމަ ބަލިކަށިވެފައި ވެސް ކޯވިޑް-19 އެކު ސަރަޙައްދުން އެއް އިންސާނުންނާ އެންމެ ބޮޑު ގެއްލުނު އެއް އިންސާނުންގެ، ކޯވިޑްގެ ސަބަބުން އިންސާނިއްޔަތު ވެސް. ކުރި އަދި ދުރު ތަނުގެ މަސައްކަތްތަކާ ފަރާތެއްގެ، މިދެ ސަރަހައްދުން ވަރަށް ބޮޑު ގެއްލުމެއް ލިބިގެން. އަދި ކޯވިޑް-19ގެ ސަރަހައްދުން ދުރާ ގެއްލުމުގައި ހުރި ދަތިކަން އިސްތިރާހަ ބޮޑު. ދުރުގެ އަދި އެހެން ގެއްލުނުގޮތް ބޮޑަށްގެން ހިނގައިދިޔަ. އަދި ސަރުކާރުގެ ފޯރުކޮށްދޭ އެހީތެރިކަން ކުރިއަށް ގެންދިޔަ. އަދި މުޅި ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު ވެސް މި އަހަރު ހިނގަމުން މި ރާއްޖެއަށް ވެސް ކުރިއަރާ އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަންޖެހޭނެ. ސަރުކާރުގެ އިޤްތިޞާދީ މި މަސައްކަތް ހިނގާނެ ބޭނުންތައް މުޅި ދުނިޔޭގެ އަގުތަކަށް އަދި ނުވަތަ އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލު އެބަ ކުރަން. ޔުކްރެއިން އިންޑިއާއާއި، ޗައިނާއާއި، ސަރަޙައްދީ ވަރަށް ބޮޑު މަސައްކަތްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މި

މަސައްކަތްތަކުން ފާހަގަވެގެން އެބަދޭ. މިކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން އެބަޖެހޭ، ރާއްޖޭގެ ޓޫރިޒަމްބޫމެއް ރިކަވަރީގެ ގޮތުގައިކަން މިކަމުން ވެގެން މި ދަނީ. އަދި ހަމައެހެންމެ، މި ހިސާބު މަޝްރޫޢުތަކުން ފައިސާ ލިބުމުގައި ވެސް އިންތިޒާރަށް ދަށްވެފައި ވަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ހުރިހާ ކަމެއް ވެސް؛ މި ހުރިހާ ބަދަލުތަކާ އެކު ވެސް މި ސަރުކާރުން ވަނީ މީގެކުރިން އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން ނުހިންގާ ވަރަށް ގިނަ މަޝްރޫޢުތަކެއް ހިންގާފަ. އަދި މިހާރު ވެސް ދަނީ ހިންގަމުން. މިއަންނަ އަހަރަށް ބަޖެޓުގައި ހުރި ކަންތައްތައް ވެސް ހިންގާނެ. މި ހުރިހާ ކަމަކަން ބެލުމަށްޓަކަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން، މި ސަރުކާރުގެ މަސައްކަތް ޑިވެލޮޕްމަންޓުގެ ނިސްބަތަށް، މިގޮތުން އެހެން ސަރުކާރުތަކުން އަޅުގަނޑުމެންގައި މަސައްކަތް ކުރި ނިސްބަތާ ހުރި ނިސްބަތަށް ބަލާއިރު، މި ސަރުކާރުން ހަމަ އާ ރިކޯޑެއް ހަދާ ހާއްސަކޮށް ގޮތްތަކާއި، އަޅުގަނޑުމެންނާއި އަދި އެކި ސަރަހައްދުތަކުގައި މި ކުރިން މަސައްކަތްތަކުން ބަލާފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން ސިޔާސީ ގޮތުން ހިޔާލު ތަފާތުވި ކަމުގައި ވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް އެބަ ގަބޫލުކުރަން، އާބާދީގެ ކުޑަބޮޑުމިނަށް ބަލައިގެން ނޫން؛ ހަމަހަމަކަމާ އެކީގައި މުޅި ދުނިޔޭގައި މި ނިޒާމުގައި ކޯވިޑް-19 އައިސް ބޮޑުމިން ނެތި މި ސަރުކާރުގެ ވަޢުދުތަކާ އެއްގޮތަށް ފުރިހަމަކަމާއި ޖެންޑަރުގެ ހަމަހަމަކަމާ ރައްޔިތުން ހޯދުން، އަދި ގަބޫލުކުރޭ. އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ ޕާޓީއަކުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ، އެއްވެސް މަޝްރޫޢު ކުރިއަށް ނުގެންދާ އެއްވެސް ރަށެއް މި ރާއްޖޭގައި ނެތްކަން. މީގެ 2019 ވަނަ އަހަރާއި 20 ވަނަ އަހަރުގައި މި އައި ކޮވިޑް-19 އަށް ފަހު އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ދިމާވި ދަތިތަކާހުރެ ތަރައްޤީގެ ކުރެވުނު ބިރުބޮޑު މަސައްކަތެއް. މިހާރުން ބަލައި މި މަސައްކަތްކޮށްދެއްވި ހުރިހާ ފަރާތްތަކަށް އިޚްލާޞްތެރި ޝުކުރު އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން، މި ބަޖެޓް ޕާސް ކުރުމުގައި ވިއްސާ، ބަޖެޓުގައި ވެސް ކަނޑަން ހުރި މަސައްކަތްތަކާއި، އަދި ކުރަންފެށި އެހެން ޑިވެލޮޕްމަންޓުތަކަށް ބަޖެޓުގައި ދުރު ބަޖެޓަށް ނޫން. ދޮރު ފުރުޞަތު ވަރަށް ބޮޑެތި ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ފާހަގަކުރެއްވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ކެންދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަލީ ހުސައިން.

ކެންދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަލީ ހުސައިން ފާހަގަކުރެއްވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! 2023 ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓު މަތީ ވާހަކަދައްކަން ލިބޭ ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަނޑު ހަމަ ކުރިން ވެސް ފާހަގަކުރި ކަމެއް ތަކުރާރުކުރާނަން. އެއީ ބަޖެޓުގެ ކުރީގެ

ކުރިން، މި ބަޖެޓު އައުމުގެ ކުރިން އަންނަންޖެހޭ އެހެން ނުވަތަ ކުރަންޖެހޭ އެހެން ކަމެއް އޮތް ވާހަކަ. ޤައުމީ ތަރައްޤީގެ ޕްލޭން އަދިވެސް އޮތީ އެކުލަވައިނުލެވިކަން. 2014 ވަނަ އަހަރު ފާސްކޮށްފައި އޮންނަ ގާނޫނުގައި ބުނާ ގޮތުން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އާއްމުން ހަދާ ކޮންމެ ބަޖެޓެއް ހަދަންޖެހޭނީ ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިން ނުވަތަ ދުރު ރާސްތާގެ ޤައުމީ ތަރައްޤީގެ ޕްލޭނެއް ހެދުމަށްފަހު، އެ ތަރައްޤީގެ ޕްލޭނުގައިވާ ކަންތައްތައް ހާސިލުކުރުމަށް ބަލައި. އަދި މިއަދާ ހަމައަށް ޖެހެންދެން ވެސް މިދަންނަވާ ނޭޝަނަލް ޕްލޭނިން ނުވަތަ ޤައުމީ ތަރައްޤީގެ ޕްލޭން ހެދިފައިނުވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ދެން ފާހަގަކޮށްލަން އޮތް ކަމަކީ، މި ފަހަރުގެ ބަޖެޓު ސްޕީޗްތަކުގައި އެހެން ފަހަރުތަކާ ޚިލާފަށް ހިތާމަ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑު މި މަޖިލީހުގައި ހާޒިރުވި ދުވަސްވަރުގައި ބަޖެޓުވާހަކަ ސްޕީޗްއެއް މި ފަހަރަކު ނުފެނުނު. އަޅުގަނޑުމެން ހިތަށްއަރާ ސުވާލަކީ ކިހިނެއްތޯ އެ ކަމަކަށް. އިޤްތިޞާދީ ބަހުސް؛ ކުރެވުމަކީ ވެސް ކުރިއަށްދާ ކަމެއް ނޫން ކަމެއް އަދި ކަރަންޓް ޚަރަދުތަކަށް ވެސް ކުރިއަށްދާ ކަމެއް އޭ، ބަޖެޓަށް ގެނެވުނު ނަގައިގެން، ބަޖެޓުން ބޭރުން ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓު އަދި ގައި ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް ހިންގަމުން، ހަމަ ކަންތައް މިހާރު ވެސް ކުރަމުން ކަމެއް. ނުކުރެވޭނެ ކަމެއް، އެކަށީގެންވާ ރޭޓެއްގައި ލޯންގެ ސަރުކާރުގެ ދަރަނިއަޅުއްވަނީ، ޓްރެޜަރީބިލް ނޫނީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާ ޚިލާފު ޕްރޮޖެކްޓްތަކުން ދަރަނިއަޅުއްވަނީ ޓްރެޜަރީބިލުތަކުން. އަޅުގަނޑު އެންމެ ފުރަތަމަ މިދަންނަވާލަން ބޭނުމީ ކަމެއް ދެން ހުރިހާ އިޤްތިޞާދީ ބަޖެޓާއި ޕްރޮގްރާމްތަކަށް. ހުރިހާ ކަމެއް، ބަޖެޓު އަދަދު ޓްރެޜަރީތަކުން. ބޮލަށް ބަދަލުކުރަން. އިޤްތިޞާދީ ބަހުސް؛ އަޅުގަނޑު ހަނދާން އަރަނީ، މި ބަޖެޓާއި ގުޅޭގޮތުން ކަމަށްވާ ބަލާފައިވެސް ވެސް އަދި ގާތުން މިހާރުކަމަށް ކުރަމުންދާ ޕްރިންސިޕަލް ދަރަނި ވެސް މިލިޔަނުން ދައްކަން ޖެހޭ ކަމަށް؛ އަޅުގަނޑުގެ ކަނޑައަޅައިގެ މުސްކުޅި ފެންވަރު ވެސް އަދި ދެ އަހަރަށް ފަހު. އަ ވާހަކަ ހުރަ ދަރަނި ބަޖެޓުގެ ޙަޖުމު ވަރަށް ބޮޑުކަމަށް ވާތީވެ، ޓްރެޜަރީގެ ދަރަނިތަކުގެ ޢަދަދު އަދި މައިގަނޑު ހަމަ މިފަދަ ޤާނޫނުތަކަށް ވާތީ ދަރަނި ހޭދަކުރާ އަދަދު ބައިވަރު ބޮޑުވާނެ ހިސާބަށް ވެސް ދާނެ ކަމަށް. ބަޖެޓު މުސްތަޤްބަލުގައި ޢަމަލު ކުރަމުން އަރާ ތަނުން ހުރިހާ ކަމެއް ގޮތަށް ޖެހިފައި ހުރި އިސްލާމީ ބޭންކުތަކުގެ ދަރަނި ވެސް ހިމެނޭ. ޓްރެޜަރީގެ ދަރަނި ބޮޑު ބުރަ ވާނެ، ޓްރެޜަރީގެ ދަރަނި އަދަދު ބަލާއިރު ވެސް ދިވެހި ދައުލަތުގެ ދަރަނި ބޮޑުވާނެ ހިސާބަށް، ޓްރެޜަރީގެ ދަރަނި 2023 ގެ ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑު މި ވާހަކަ ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، މި މަޝްރޫޢު މި ބަޖެޓު ދައްކަން ޖެހޭ ދަރަނި ޙިއްސާ ކަމަށް. ޓްރެޜަރީގެ ދަރަނި މިއޮތީ ކަމަށް ވެސް، މަޝްރޫޢުތަކުގެ ރިޔާސީ ދައުރު ހިމެނޭ އިތުރު ދަރަނިތަކެއް. ހަމަ ބަޖެޓު ހުރިހާ ޓްރެޜަރީބިލުގެ ދަރަނި ބޭނުންވާ ކަމަށް ނުވަތަ ޙަޤީޤަތުގައި ވެސް ބަޖެޓް ޑެފިސިޓަކީ ބޮޑު ކަމެއް. ޓްރެޜަރީގެ ބޮލުގައި ދަރަނިތައް ބަދަލުކުރަން ބޭނުންވަނީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދުވަސް ބޮލުގައި ޓްރެޜަރީބިލުތަކުން. އިޤްތިޞާދީ ބަހުސް؛ ޓްރެޜަރީބިލުތަކުން މި ދުވަސް ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި މަޝްރޫޢުތަކުގެ އިތުރުން ދަރަނިތައް މުސްތަޤްބަލުގައި އިތުރުން ދާނެ ބޮލުގައި ވެއްޓޭ ދުވަސް.

ބޮޑުކުރަން މި އުޅެނީ، ބަޖެޓަށް ބޮޑުކުރަން މި އުޅެނީ، ޖީ.އެސ.ޓީއާއި ޓީ.ޖީ.އެސ.ޓީ. ޖީ.އެސ.ޓީއަކީ ވެސް ޓީ.ޖީ.އެސ.ޓީއަކީ ވެސް އިންޑައިރެކްޓް ޓެކްސް ނުވަތަ ނުސީދާ ޓެކްސް ނަގާ ބޭނުމަކީ. ނުސީދާ ޓެކްސް ނަގާ ކޮންމެ ބޭނުމަކީ ރިގްރެސިވް ޓެކްސެއް. ރިގްރެސިވް ކޮންމެ ޓެކްސަކީ އަނގަރައަށް ޓެކްސެއް އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. އެހެންވީމާ، ބަޖެޓުގައި އިންސާފުވެރިކަމާ ނުވަތަ އިންސާފުވެރި ގޮތަކީ، ނުސީދާ ގޮތުން ނަގާ ޓެކްސްތަކާ ދުރަށް ގޮސް، ސީދާ ޓެކްސް ނަގާ ޓެކްސް އަދުގަނޑުން އިތުރުކުރުން. އަދި ހަމަ އެއާއެކު ޓެކްސް ބޭސް އިތުރުކުރަމުން ގެންދިޔުން ކުރިއަށް ދާނެ ގޮތް. އެއްހާސް ކުރުވަރު އިޤްތިޞާދީ ރައީސް، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެބަ އޮތް އަށް ބޮޑު 40 ކުންފުނި ދައުލަތުން ހިންގާ ފައިދާ ދީ ފަށައިގަން ގުޅުން ކުރި ފަންޑެއްގެ ކުންފުނިތަކުން ފައިދާ ދައުލަތުން ކުރެވޭނެ މަސައްކަތްތަކުގައި، އެ މީހުންނަށް ދާންދޭ ފައިސާ ނުދީ އެއް އަހަރު، ދެވަނަ އަހަރު، ދެ އަހަރު މާލޭގެ އިޤްތިޞާދީ ރައީސް، ބޮލުގެ ބޭނުމުން ފުލުހުންނަށް ކުރާކަން ގޮތް ނުދޭ. ހަރަކާތް ދެމެހެއްޓުން ދެވަނަ ވެސް އަނގުރަސްގެ ދައުލަތުގެ ސަރުކާރުގެ ކުރުކުރާ ދުވަސްތައް ވާހަކަ ދައްކާލާ. ހަރަދުކުރެވޭ ފަތުރުވެރިކަމަށް ކުންފުނިތަކާ ދުނިޔޭ އެހެން ގޮތަށް އެހެނިހެން ކުރަނީ ވާހަކަތައް ދައްކާ. އެހެނިހެން ވެސް ހިންގުމަށް. ދެއްކުމަކީ ކުންފުނީގެ ބަޔަކު ދަށަށް، ފަސްއަނގަނޑުގެ ވަނީ ގިނަ ބަޔަކު. ދަރުމަ ނިމުން ސިޔާސަތުން ރައީސް. ކަމާގުޅޭ މީހުން ހުރި ދުވަސް ތިބި ބޮޑެތި ކުރުކުރަނީ އެހެނިހެން ހުރީ. ތަރަކަތުން ތެޔޮ ދެކޮޅު ރައީސް ވެސް ރަށްރަށް ދަތުރުފަތުރު ކުރާ ކުރުވަރު. އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. އެއްހާސް ވާ، ބަނޑަހަރުގެ މި ފަހުން އިޤްތިޞާދީ ހަމަ ގިނަ ދަތުރުކުރުމުން ފައިސާ ހިނގާ، ދުވަހު ދެކޮޅު ރަށްރަށުގެ ފަތުރުވެރިކަމާ ދެގުނަ ހިސާބަކަށް ކުޑަކުރަން ވާހަކަ، ދައްކައިގެން ސަރުކާރުން ތިބެ ކުރިއަށް ދާނެ ދަތުރުތަކުގެ ފަތުރުވެރިކަމާ ދެބައިވެރިޔަކު ދަނީ، މިއިން ކުންފުނި ފަހަރު ސަތޭކަ ފިޔަވައި ގިނަ 80 އަހަރު ވަރަކު ދިހަ ކުންފުނި އަހަ އައީ. މާ ގިނަ ކުންފުނިތަކެއް އައީ. އެ މީހުންނަކީ ދައުލަތުގެ ދަށުން ފައިސާ ނަގާ ދެވެނީ އެ އައީ. އިޤްތިޞާދު، ދަރުމަވަންތަކަމުން މި ދައުރަށް ނަގައިދިނީ، ކުރީ އަދި ގިނަ ފަރާތްތަކުގެ ކުންފުނިތަކަށް އިންޑިޔާ ދަރަޖައިން ޓޫރިޒަމް ރައްކާތެރިކަމަށް އެ މީހުން އުޅެނީ އުސްދަރަޖަޔަކަށް، ދަރިންގެ. އަދިވެސް އަޅުގަނޑު އިސްލާހުތައް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސްއާއި މިނިސްޓަރު ރަނގަޅު ފަރާތްތަކުން ޓޫރިޒަމް ސެކްޓަރު އެއް ބޮޑު ޕާޓީ ހިތާރު ސެކްޓަރު ނުވަތަ އެހެން ބޮޑު ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރު، ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރު ހުރިގެން ދިމާވޭ. ހަމަ އެ ޖަލްސާގައި އެންޓި-ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރު ޕޮލިސީ ސެކްޓަރު ފިޔަވައި ގިނަ 230 ކުރު އެންމެ ދޭތި ހާސް ސެކްޓަރު ކުރުމަކުރު ރަނގަޅު އެސ.އެމް.އީތަކަށް ކަންކަން ރަނގަޅުކުރަން. ހަމަ އެއް ކަމަކާ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން. އިޤްތިޞާދީ ރައީސް؛ އެންމެ ބޮޑު ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރު، ކަންކަމާ އަޅާފުލުން. އެއީ އެންމެ ބޮޑު ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރު. މިހުން ގައުމާ މަސައްކަތްތަކުގެ ފަތުރުވެރިކަމުގެ، އެއީ އެންމެ ބޮޑު ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރު. ފަސްދުވަހު ބޮޑެތި ދަރިވަރުންނަށް، ބޮޑެތި އިދާރާ ދަރިކޮޅު، ދައުލަތުގެ މަސައްކަތްތަކާ އަޅާފުލުން، އެއީ

އެންމެ ބޮޑު ކޮރަޕްޝަނަކީ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތް ގާނޫނުތައް ނައްތާލުމަށް ބަޔަކު މަސައްކަތްކުރުން، އެއީ ކޮރަޕްޝަނެކޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަރީއާ ޖުޑީޝަލް ވަޒީރުން ސަލާމަތްކުރަން ޗީފް ޖަސްޓިސްގައި އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރައްވައި ހުރުން އެއީ އެންމެ ބޮޑު ކޮރަޕްޝަނަކީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތެއް ހިންގާ އެންމެ މުހިންމު ދެ ބޭނުމަކީ، އެ ޤައުމެއްގައި؛ ނުވަތަ ދައުލަތަކުން ކުރާނެ އެންމެ މުހިންމު ދެ މަސައްކަތަކީ އެ ތަނެއްގައި އަދުލުއިންސާފު ގާއިމުކުރުމާއި، އެ ތަނެއްގައި ރައްކާތެރި ނުވަތަ ސުލްހު ދެމެހެއްޓުން. އަދުވަސް ކޮންތާކު ބޮޑުން ސުވާލެއް އެބަ އޮތް. މި ސަރުކާރުން، އަދި އެހެރުފުރު ވެސް ދުރުން، 2008ގެ ޤާނޫނު މާއްދާގައި ހިލޭ ކޮޅުދުއްވާ އެދިއްޖޭތޯ؟ ކޮޅުދުއްވާ ވެސް އަޅާ ވާހަކަ ހަމަ ދައްކަނީ. ފަސޭހަކުރުމަށް މަސައްކަތްތަކުގެ ރަނގަޅު މާބޮޑު ފޯރުކޮށްދޭ ވާހަކަދައްކަނީ. އެހެންވީމާ ކުޑަކޮށް ބަލާލަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުވެދާނެ. އެހެން ތިމާގެ އަޅުގަނޑުމެން އަދި މި ހިލޭ، ޑިސްޓްރިކްޓް ކޮށްވައިލައި ރަނގަޅު ވާހަކަ. ނުވެސް ދަންނަ އެއްޗެއް. އަޅުގަނޑު ނުދަންނަން ޑިސްޓްރިކްޓްތައް. އަޅުގަނޑު ދަންނަނީ އަތޮޅުތަކާއި ރަށްތައް. އެހެން ތިމާގެ އަޅުގަނޑުމެން މި އިރުވެސް، ދެން ކޮންމެ ރަށްރަށުގައި ޑިސްޓްރިކްޓްތަކުން ނުރައްކާނާ ބޮޑު ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮންސްޓިޓިއުއެންސީ އަޅުގަނޑުމެން ހޮވަން މި އުޅެނީ؟ އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ކޮންމެ ރަށަކުން 3 ކައުންސިލަރުން މަދުވެގެން 5 ކައުންސިލަރުން ހޮވައިގެން. އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ރަށްރަށުގައި ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތައް ނުވަތަ އިމްތިޔާޒުތަކާއެކު އަންހެނުންގެ ކައުންސިލަރު ވެސް ހޮވައިގެން އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު މި ބޮޑާ ވާހަކައަކީ، ކައުންސިލް ބަހައިގެން ޑިސްޓްރިކްޓްތަކުގެ ކައުންސިލުތަކުގެ. ދައުލަތުގެ ކައުންސިލަރުން ކޮށް ފީ ވެސް ޑިސްޓްރިކްޓް ކައުންސިލުތަކަށް އެންމެ ބޮޑު ޚިދުމަތެއް، އެ ރަށްރަށުގެ އިންސާފު ގާއިމުކޮށްދިނުން. އިންސާފު ގާއިމުކުރުމުގައި ބަޔާއި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 1950ގެ ފަހުން ކުރީން އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު، ކޯޓުތައް ރަށްރަށުގައި ހުންނާނެ ކަމެއްވީ. ކޯޓުތައް ރަށްރަށުގައި ހުންނާނެ މުދިއު. ކޯޓުތައް ރަށްރަށުގައި ހުންނާނެ ނިޔާބަތް. އެއީ ރަށެއް، އެ ރަށުގައި ދައުލަތުން ހަމައެކަނި ރައީސުން ދީ އެއްކަލި، މިސްކިތްގައި ދިރިއުޅޭ ވަން ދިރިއުޅުމުގެ ސަލާމަތުގެ ބާރު އެކަނި ދިނީ. ކަމަށް މިއަދުން ދު އުޅުމާއި، މުދިމީދާރުން ދު މުސާރައާއި ނަހަބަރު ދު މުސާރަ އަޑުއިވިގެން ހަދަމުން ބަހައިބޭނުމުން، ބައިވެރިކަމުން. އެ ޖަލްސާގައި ވެސް އަދުވަސްދުން މިދޭ، ކޯޓުތައް ރަށްރަށުގައި ދެވޮށޮޅުގެ ބައިބިޔެބަރިންގެ މިދޭ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު 43 ބިދޭސީން ޤައުމުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް އަންނަނިވިއަރުގައި ވެސް މި ބޮޑަސް، ކޯޓުތައް ރަށްރަށުގައި ދެވޮށޮޅުގެ ބަރާބަރު ފައިސާއަށް ނޫޅޭ. އެހެންވީމާ، ޕޮއިންޓުތަކާ ބަޖެޓުގައި ދައުލަތުން މި އުޅެނީ؟ އިންސާފު ގާއިމުކުރާނެ ނުވަތަ އިންސާފު ގާއިމުކުރުމަށް، އެކަށީގެންވާ ފަސޭހަ ގޮތްތަކުގައި އިންސާފު ގާއިމުކުރުމަށް ބަޔާއި ކުރާނެ މަސައްކަތްކުރުމަށް، ދިން ކޮންކަމެއްތޯ ދައުލަތުން ކުރަން މި އުޅެނީ؟ ކުރަން އެދޭ ކަންތައް ބަޖެޓު ގޮތް ބަދަލުވީމަ އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ފެނޭ. ބަޖެޓު ފޮތުގައި މި އަންނަނީ އެއް ބިލިއަން ރުފިޔާ ބިން ހިއްކަން. ދިރިއުޅުމަށް

އެނަރޖީއަށް ކިހާވަރެއްތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ 218 މިލިއަން. 218 މިލިއަން ރިނިއުބަލް އެނަރޖީ އެކްސަލަރޭޓްކުރުމަށް ޖަހާފައި 218 މިލިއަން. އެހެންނަމަވެސް، ބިން ހިއްކުމަށް ޖަހާފައި އެއް ބިލިއަން. މިހާރު ވެސް ކޮޅު އެ ހިނގަނީ. ބޫޓާނުގެ ޕްރައިމް މިނިސްޓަރު [illegible] އެ ވަޒީރެއްގެން ހުންނެވި. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ކޮންތާކުތޯ؟ އަޅުގަނޑު އަހާލަމާ [illegible]، އާރ ޔޫ ސީރިއަސް؟ ޕްރެޒިޑެންޓް، ޑިއަރ ޕްރެޒިޑެންޓް އާރ ޔޫ ސީރިއަސް އެބައުޓް އިޓް. މުޅި ދުނިޔެ ކަންބޮޑުވަނީ ތިމާވެށީގެ މައްސަލައިގައި. މުޅި ދުނިޔޭގެ އެންމެންނަށް އެބަ އެނގޭ؛ ކިރިބަޓީއާއި، ޓުވާލޫއާއި، މޯލްޑިވްސްއާ މި ގައުމުތަކަކީ ދުނިޔޭގެ [illegible]، އަޑިއަށް ދިއުމުގެ ޚަތަރުގައި ވަރަން ބޮޑު އެއް ގައުމުތަކުން. މުޅި ދުނިޔެއަށް އެބަ އެނގޭ ދުނިޔޭގެ [illegible]، [illegible] އެންމެންނަށް އެބަ އެނގޭ. އެގޮތަށް ހުރިން [illegible] އަޅުގަނޑު މި [illegible]، އަޅުގަނޑު މި [illegible] އެއް ބިލިއަން ޖަހާ ބިން ހިއްކުމަށް [illegible]، 218 މިލިއަން [illegible] ރިނިއުބަލް އެނަރޖީއަށް [illegible] މި [illegible]؟ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި [illegible] އޮންނަންޖެހުނީ. އެއް ބިލިއަން އޮންނަންޖެހޭ ރިނިއުބަލް އެނަރޖީއަށް. 218 މިލިއަން އޮންނަންޖެހޭ ބަޖެޓުގައި ބިން ހިއްކަން. ދެން މައްސަލައަކީ [illegible]، ކާކުތޯ ރަށެއްގެ މީހުން ބޮނޑި ނުވަތަ މީހުން ބޮނޑިއޭ [illegible]، ނުވަތަ [illegible] ޖަހާފައި، 2023 ވަނަ އަހަރުގެ [illegible] ޖަހާފައި ހަމަ ކޮންމެހެން އެއް ބިލިއަން ހުރިހާ ހަރުދަނާކުރަންޖެހޭނީ. އެހެންނަމަވެސް، [illegible] އެކަން ކުރަންޖެހޭ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، [illegible]، ހުރިހާ ރަށެއް ނުހިމެނޭ ކޮންމެވެސް އެއް ރަށެއް؛ [illegible] 8 ފޭޒް [illegible] އެއް ރަށެއް، އެއް ސަރަހައްދެއް ހިއްކުން. އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތުގައި [illegible]. އެއީ ކޮންމެހެން އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތަކީ ނޫން. މިކަން މިހެން ކުރަނަމަ ވެސް ދެން [illegible]، އެގޮތަށް ކުރަންޖެހުނީ ވެސް [illegible] ވެސް [illegible] އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން މި އުޅެނީ [illegible]. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ބަޖެޓުގައި ރިނިއުބަލް އެނަރޖީއަށް ނުވަތަ [illegible] އަޅުގަނޑުމެން ހަރުދަނާ މިންވަރު [illegible] ބޭނުންކުރަން އެބަޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދުނިޔޭގެ [illegible] އަދި އެބަ ބޮޑުވޭ ކޮންމެ ހަނގުރާމައާ ގުޅިގެން. މިހާރު ވެސް ތެލުގެ އަގު [illegible] މި އުޅެނީ. އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެ އަހަރަކު ގާތްގަނޑަކަށް 500 މިލިއަން ޑޮލަރު އެބަ ހަރަދުކުރަމުން [illegible] އެނަރޖީއަށް، [illegible] ތެލަށް. މި ހަރަދު [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮންމެ އަހަރަކު އެއް ބިލިއަނާ ގާތް، ދެ ބިލިއަނާ ގާތް އަޅުގަނޑުމެން ރިނިއުބަލް އެނަރޖީއަށް [illegible] ކަމުގައި ވާނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ބަޖެޓުން [illegible]. 500 މިލިއަން ޑޮލަރު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް [illegible] 200 މިލިއަން [illegible] ވެސް [illegible] އަޅުގަނޑުމެންނަށް [illegible] އިޤްތިޞާދު [illegible] އަޅުގަނޑުމެން [illegible]

ކަމަށް ވާނަމަ. ނަމަވެސް، އެކަން ކުރާ ކަހަލަ ގޮތަކަށް ނުވަތަ އެކަން ކުރަންޖެހޭ ތަނެއް އަޅުގަނޑަކަށް މި ސަރުކާރުކަން ނުފެނޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހިތާމަ ފުރި. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު އަނެއްކާވެސް ބަޖެޓަށް މި ބަލައިލީ. ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި މި ފެންނަނީ، 4.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ކޮންމެ ދުވަހަކު އެބަ ހޭދަކުރޭ އެއް ކަމަކަށް، 4.5 މިލިއަން ރުފިޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮންކަމަކަށްތޯ؟ 4.5 މިލިއަން ރުފިޔާއަން ކޮންމެ ދުވަހަކު މި ހޭދަކުރަނީ، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ބޭރުން ބަދަލު [illegible] ޑީޒަލް ކަމަށް [illegible] [illegible] ދުވާލަކު 4.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ކޮންމެ 24 ގަޑިއިރަކުން ބޭރުން ބަދަލު [illegible] ޑީޒަލް ކަމަށް [illegible]. ނަމަވެސް، އިންޑިޔާ އެބައޮތް ދެއްތޯ ކައިރީގައި. ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަމެއް ދިމާވެއްޖެއްޔާ އަންނާނީ ކަމަށް ބަލައިގެން އަޅުގަނޑުމެން މި ތިބީ. އަދި މާޒީގައި ކަންހިނގާފައި ވެސް އޮތީ އެހެން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވި އެހެރަ ކާރިސާ؛ އެއް ޒަމާނު އިންޑިޔާ، އަނެއް ޒަމާނު [illegible] އަނެއް ޒަމާނު ކޮންމެވެސް އެހެން ބައެއްގެ އެހީތެރިކަން ލިބިގަތުމަށް އަޅުގަނޑުމެން [illegible] އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ކަންތައްތަކުން ސަލާމަތްވުމަށް އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން މި ތިބީ ހަމަ ކޮންމެ ދުވަހަކު 4.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަމަ ބަދަލު ހަނދުމަފައިން [illegible] އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްކާތެރިކަން، ސަލާމަތީ ރައްކާތެރިކަން ޚަރަދުކުރަނީތޯ. ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުގެ ހިތަށް މި އަރަނީ، [illegible] ދުވާލަކު އެއް މިލިއަން ރުފިޔާ ނޫނިއްޔާ ދުވާލަކަށް ދެތިން ލައްކަ ރުފިޔާ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ޚަރަދުކުރަނީ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކާބޯތަކެތި އުފެއްދުމަށް. [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކާބޯތަކެތީގެ [illegible] ބަލައި، [illegible] އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ، [illegible] ރިޒިލިއަންސް، އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރަނގަޅު ވާހަކަތަކެއް. 1972 ވަނަ އަހަރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޓޫރިޒަމް ފަށައިގަތް [illegible] ވެސް [illegible]، މިއީ ރާއްޖޭގައި ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން.

އެހެންނަމަވެސް، ޙަޤީޤަތަކީ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ ދިވެހިރާއްޖެއަކީ އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ވާރުދާވާ ޤައުމެއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ވުރެ މާ ބޮޑަށް، އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ޚަރަދުތަކުގެ މުދަލަކީ، އިމްޕޯޓު ކުރާ ބޮޑު ޤައުމެއް. އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް އުފައްދާ ޤައުމެއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ކުޑަކުދި މަސްވެރިކަމާއި ޓޫރިޒަމް ނަމަ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފޫދުވަރަށް، އެންމެ ފޫދު މިންވަރަށް، ވިޔަސް 100% އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުއުފެއްދޭ. ނަމަވެސް، 80% އުފެއްދުނަސް އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާފަދަ ކާބޯތަކެތި އުފެއްދުން ފުދިއްޖެ ކަމުގައި ވިޔަސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ބަރާބަރުކަން ހޯދުން ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަރަނިތަކަށް ބަލާއިރު، އައި.އެމް.އެފް.ގެ ރިޕޯޓުގައިވާ ޑޮލަރު 4.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަރުދާސް ދަރަނިއަކީ ރިޕޯޓުގައިވާ ޑޮލަރު، ދުވަހަކާ އެއް މިލިއަން ރުފިޔާ ކާބޯތަކެތި އުފެއްދުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ދިރިދިރުން 3 އަހަރު ހަރަދުކުރެވޭ ކަމަށް ވިޔަސް، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ބޭނުންވާ ކާބޯތަކެތި ހޯދުމަށް 3 އަހަރުދުވަހުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން އިމްޕޯޓުކުރާ މިންވަރު އުފެއްދުމުން އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ހަރުދަނާ ކަމެއް ނެތް. އަޅުގަނޑުމެން ތަރައްޤީވެގެން އާމްދަނީ އަޅުގަނޑުމެން ޚަރަދުކުރާ ނިސްބަތާ. ހަމަ އެހެންމެ ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ތަރައްޤީކުރުމާ ވަރަށް ހާއްސަކޮށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިޔާ މިންވަރުން ޚަރަދުކުރަމުން ނެތި ހަމައެކަނި އަޅުގަނޑުމެން...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑުމެން މި ވަގުތު މެދުކަނޑާލާފައި ފަށާނީ 11 ޖަހާއިރުގައި.

{ހުސްވަގުތުކޮޅު: 10:31 އިން 11:04 އަށް}

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް އީވާ އަބްދުﷲ)

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

﷽. އަޅުގަނޑުމެން މި ވަގުތު ކުރިއަށް މި ގެންދަނީ، 2023 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް. ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނާޒިލް.

ހިތަދޫ ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނާޒިލް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ﷽. 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަހުސްކުރަމުން މި ދަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޖުމްލަ 42.68 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް

މަޖިލީހަށް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ހުށަހަޅުއްވައިދެއްވައިދީ. ބަޖެޓް ފާސްވުމުގައި ހުރި ކަންތައްތަކަށް ބަލާއިރު އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، މިހާތަނަށް އަޅުގަނޑުމެންނާ ހިސާބަށް އައިއްސަ އޮތީ އެންމެ ބޮޑު ބަޖެޓު. ބަޖެޓު ދިރާސާކުރަމުންދާއިރު އަދި ބަޖެޓު ފަހުން ފެންނަ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް 2023 ގެ ބަޖެޓަކީ ރައްޔިތުންނަށް އުންމީދީ ބަޖެޓެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ބޭނުން. އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި 32.098 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިލޭ އެހީއާ އެކުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް ވެސް ބަޖެޓު ގޮތުގައި އެބައޮތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން. ބަޖެޓު ގޮތުގައި ހުރި މައިގަނޑު ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަށް ދައުލަތުން ކުރާ ހަރަދުތަކުގެ ވާހަކަ ވެސް ވަރަށް ތަފްސީލުކޮށް އެބައޮތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން. ގެދޮރު އިމާރާތްކުރުމާއި، ޖަމާޢަތްތަކުގެ ފައިދާއަށް ކުރެވޭނެ ކަން ވެސް އެބައޮތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން. ސިވިލްސަރވަން ބޭނުން ބަޖެޓުގެ މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި އެބައޮތް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން. އާންމު ޚިދުމަތާއި، އިޖުތިމާޢީ އަދި ދީނީ ކަންތައްތަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓު ގޮތުން ބޮޑު އަދަދުތަކެއް ފެންނަން އެބައޮތް. އިޤްތިޞާދީ ތަރައްގީ؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓު ފޮތުގެ ތަފްސީލުތަކުން ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް ނޮވެންބަރު މަސް ތެރޭގައި ލިބޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ބަހުސްގައި ބައިވެރިވެފައި، ޖެހިގެން އަންނަ އަހަރު ބަޖެޓު ފާސްވާނީ ހުރި ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން ކަށަވަރުކޮށްދެވޭނެ ކަމެއް؟ އެ ސޯލާރާ ވަރަށް ގިނަ މީހުން ހުރި ސަލާމަތް. ބަޖެޓުގައި ވެސް 2022 ވަނަ އަހަރު ކޮވިޑަށް ފަހުގައި ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ދުވެލި ހަމަހަމަކޮށް އަޅުވަން ސަރުކާރުން ހާލަތުގައި 2021 ގައި ހުރަހެއްނުވާ ބަޖެޓާ އެކުގައި ބޭނުންވާ މަސައްކަތްތަކެއްކުރައްވައިދީ. 2021 ވަނަ އަހަރު ނޮވެންބަރު މަސް ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ވެސް ބަޖެޓަށް ވާހަކަދައްކަމުން ވަރަށް ގިނަ ވާހަކަތައް ދައްކައިން. ބަޖެޓުގައި އެ ވާހަކަތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް ކަންކަމަށް ބަޖެޓުގައި ކަންކަމުގައި ފާހަގަކުރާ، ފާހަގަކުރާ ކަންކަމަށް ބަލައިލުމުން ނިމިގެން އެބައޮތް. ގާސިމްގެ ދެކޮޅަށްވަނީ ހިތްހަމަނުޖެހުމާއެކު، ބަޖެޓުތަކާ މިއަދު އެ މަސައްކަތްކުރި ކުރިއަރަން އޮބާރު. 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ އުޅޭގޮތަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަ ދަރިން، އެ މަސައްކަތްތަކުގެ ތަރުތީބުން ބަދަލު ނިސްބަތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ވެސް ދެކެމުން އަންނަ މަންޒަރުތަކާއި އިޤްތިޞާދީ ތަރައްގީ. އަޅުގަނޑު ނިސްބަތުން އަދި އިތުރު ހިމެނުނު ދުވުން ހަމަހަމަކުރުން ހިމޭކުރުމަށް އާސާސީ ބުނިޔާދީ ސަރުކާރުގެ ހުރިހާ އިމާރާތްކުރުމާއި، ހުރިހާ ތަނަކާއި އެ ތަނަކަށް ފޯރުކޮށްދެވޭ އެ ތަނަށް ކުރަމުން؛ ހުސްބިމަކަށް އިމާރާތް ވިޔަސް، ކައުންސިލު އިދާރާ ވިޔަސް، ޖުމްލަ އިމާރާތް ވިޔަސް، ސްކޫލް ވިޔަސް، އުނގެނުމުގެ މަރުކަޒު ވިޔަސް، ދީނީ ތަޢުލީމީ ވިޔަސް، ސިއްހީ މަރުކަޒުތައް ވިޔަސް، ސްޓޭޑިއަމް ވިޔަސް، ކައުންސިލް އިދާރާ ވިޔަސް، މި އަންނަނީ ފުޅާކޮށް ބިނާކުރުން. އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑެތި މަސައްކަތްތަކެއް ކުރަމުން މި ދަނީ ރަނގަޅު ސަރުކާރުން ބަލާއިރު ބޭނުންވެސް އަދި ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލުތަކެއް ގެނެވިފައި.

ސަރުކާރުން އިތުރު ވިސްނުމަކާ އެކީގައި އެ ތަންތަނަށް އިތުރު ބަޖެޓެއް، އެ ތަންތަން ރަނގަޅު ފެންވަރަށް ގެނައުމަށް ބަލައިދެއްވޭތޯ އަޅުގަނޑު އަބަދުވެސް ސަރުކާރާ އެކީގައި ވާހަކަދައްކަނީ. މި ބަޖެޓު ޤާނޫނުން އަޅުގަނޑުމެން ނުފެނުނު، ހައި ސްކޫލުގެ އިމާރާތްތަކުގެ ވާހަކަ. ސްކޫލުން އެދިއްޖެ، އެދިއްޖެ، މިހާރު 3 އަހަރު ވެގެން މި ދަނީ. އެ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން ނުފެނުނު. ރިސޯސް ބިލްޑިންގްގެ ގޮތުގައި ހަމަހުރިވަރަކަށް މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓުން ހިނގާ ތަނެއްގައި އެ ވާހަކަތައް ވެންޝަންކޮންޓްރެކްޓަރު ސްކޫލުން އެބަ އެދޭ. އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީން ދަންނަވާނީ، އާ ޕްރޮޖެކްޓެއް ހިންގާކަށް ނެތް. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ކިހިނެއްތޯއޭ މި ބަޖެޓުން ޕްރޮޖެކްޓެއް ތަރުތީބުކުރާނީ؟ 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ގްރޭޑު 12 ނިންމި ދަރިވަރުންނަށް ބަލާއިރު، އެންމެ ގިނަ ޕާސަންޓޭޖެއްގެ ދަރިވަރުން އެ ސްކޫލުން ނިންމި ސްކޫލުތަކަށް ވަނީ ފެއިލް ހައި ސްކޫލު. އެއީ އެ އުމުރުފުރާގެ ކުދިންނާ އެ ކުދިންގެ ސްކޫލު ނިމި، މުޅި ރަށުގައި ނުކުންނަ ކުދިން. އެ ކުދިންނަށް ރަނގަޅު ގޮތުގައި އެއާ ތުއްގައި ކަންތައްތަކާއި ވިސްނުމުގައިވި ސަރުކާރުން މިއަދު އަބަދުވެސް އެ ވާހަކަ ދައްކަވާއިރުވެސް ތިބީ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު އެދެން، ބަޖެޓު ދިރާސާކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި މިކަމަށް އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީން އަދި ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީއާއި، ރައީސް އަޑުގެ ޤަވާޢިދާ ފެންވަރު މިކަމުގެ ރަނގަޅު ގޮތް ހޯދައިދެން. އިއްތިޙާދީ ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު މިހެން ދަންނަވާއިރު، އެއްފަހަރު ކަމެއް ނުކުރެވޭ ފެސް ދަންނަވާލާނީ ނެތް. ކަންތައްތަކާއި ފެސް ސްކޫލުތަކާއި ވެސް އެބަ ހުރޭ. އެހެނިހެން ސަރަޙައްދީ ސްކޫލުތަކުގައި 18 ކްލާސްރޫމު މިހާރު ވެސް ހުރިހާ އެބަދޭ. ބަޖެޓު ޤާނޫނުގައި ޖަހާފައި އެއަށް، ސަރަޙައްދީ ސްކޫލުގެ މަތިބާޒާރު ކުރި މަސައްކަތަކީ ފެސް. އަދި އެކަންކަންނަށް، ހިމެނުމަކީ ހުރި އެކަން ދާއިރާތަކުގެ ސްކޫލުތަކުގެ މަސައްކަތަކީ ފެސް ބަޖެޓު ޤާނޫނުން ފެންނަން އެބައޮތް. ދެން އަޅުގަނޑު ގޮސް ހުއްޓުން މި ޖެހުނީ ވަޒީފާގެ ފުރުސަތުތަކަށް. މިއީ ރައްޔިތުން އެދިއްޖެ މިއީ އެއް ވާހަކަ. އިހަކަށްދުވަހު ނިމިދިޔަ ޕްރޮގްރާމުގައި ގޮތުގަނޑުކަން 5 އަހަރާއި، 2 އަހަރާއި، 7 އަހަރު ޕްރޮގްރާމުތަކުން ބޭރުގައި ވަނީއެކަން 5000 ވަޒީފާ އުފެއްދުން ވާހަކަ އެ މަސައްކަތްތެރިންގެ ޕްރޮގްރާމުގެ ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، އެ ވިދާޅުވާ ކުރިއަށް އޮތް 5 އަހަރުގައި މި ސަރުކާރުގެ ޕްރޮގްރާމް، މި ޖޮބްގެ ޕްރޮގްރާމް، އެސް.އެމް.އީގެ ޕްރޮގްރާމް ޓޫރިޒަމާ 5އާއި 5އާ މިދަ، ފައިދާ ބައިވެރިވާ ފައިދާ މިދަ ވާވަރަށް ވަޒީފާ އުފެއްދުން. އެ ވާހަކަ ފެސް ހަމަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލީ، އަޅުގަނޑު އެހެން ދަންނަވަން މި ޖެހުނީ، މި ބަޖެޓާ އެކީގައި އެބަހުރި ރަނގަޅު ސެކްޓަރުތަކުގައި ސަރުކާރުގެ ތަރައްޤީ ކުރުމަށް. ހާއްސަކޮށް ޒުވާނުން ބޭނުންކުރުމުން ބަދަލުތަކާއި އަންނާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ. އިންޑަސްޓްރީގެ ޒަރިއްޔާތަކާ ކަންކަން ފެށޭފަދައިން، އަދި މިހާރު މި ވަގުތު ވެސް އައްޑޫގައި ހިނގަމުން އެދާ ގެސްޓްހައުސް ވިޔަފާރިތަކުގެ ކަންތައް، އެ ޖެހިލުމެއްގެ ކަންތައް މި ވަގުތު ވެސް ހިނގަމުން އެދަނީ އިޖުތިމާޢީ ބަޔަކު. އެ ހުރިހާ ކަމަކާ އެކީގައި ވަޒީފާގެ ފުރުސަތުތަކާ އަދިއިސްވެރިން

5އާއި 5އާ ދިމަ ވާވަރު ވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާލަނީ. އެއީ އެކަނި އަހުރެ މިހުންނަން ލިބޭ ވަޒީފާއެއް ނޫން. މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ސަރަހައްދުތަކުން ވަޒީފާއަށް އެ ބޭނުން ދާން. ދާދި ސަރަހައްދުތަކުގައި ވަޒީފާއަދާކުރަނީ ބޭރުގެ މީހުން އެކަންޏެއް ނޫން. މުޅި ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރިސޯޓުތަކުން ވެސް އަހިސް ވަޒީފާއަށް އެބަ އަތުރުކަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، އެ ތުރުބަވެ ކަސްތު ގެނައަރަން އަދި 5އާއި 5އާ ދިމަކުރަނިވި ވާވަރު ވާނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ވެސް 2018ވަނަ އަހަރުގައި ކުރިމަތިން އަޅުގަނޑު ދިރާސާކޮށް، އެ ޚުދުމުޚުތާރު ސިޔާސަތު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސިޔާސަތު އަސްލުގާ އަންނަނީ ބުނި ޖޯޝީއާއި ބިޑްކޮށްފައި 2018 ގައި ދޮރުގައި. އޭރު ތަން ފަށާފައި އެއަރޕޯޓުގެ ރަންވޭ ވެސް އަޅުގަނޑު ވަޒީފާތަށް ގޮތުގައި ކުރެވޭން. އެހެންނަމަވެސް، ޖައްސާން ގޮތުގައި ނިމިގެން އިނބެރި އަންނަންޖެހޭ ބިމާވަރު. އެ މަސައްކަތް ފޮށިޖެހި ގޮސްފައި ހަމަހަމަ ބަޔަކަށް ހަމައެކަނި ޖައްސާލާފައިވާ. އޭރުގައި ނަތީޖާ ޖެހިގެން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، މި އަންނަ ހަފުތާގެ ތެރޭގައި އަހަރު ގަޑުގެ 17 މިލިއަން ޖަޒީރާގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގައި އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ސްޓާރޓްކުރަވާނެ. 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ބޭސް ބައެއްގެ މަސައްކަތް ނިމޭނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ މަސައްކަތު ވެސް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ދިނުމުގައި ތިބޭނީ ފެންނާނެ. އަޅުގަނޑު އެއީ ދުރުގޮތް ވެސް ސެންޓްރަލް ނިޒާމު އިމްޕްރޫވް ކުރެވޭ. ހަމަ އެއްގޮތަކަށް މިގެ ކެރިގައި އެއްގަމަ ސަރަހައްދު ޕްރޮޖެކްޓުގެ ސަރުކާރުން އަސާސީ ބިނާކުރި ޖަހާތަނަށް، އެ ހަމަ 700 ފްލެޓް ނަގައިގެން ދިޔަ ބިނާކުރާ ފަރާތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ސަރުކާރުގައި އޮތީން، އިތުރު އެއް ހާސް ފްލެޓް ބިނާވަރުކަމަށް ލުއިއެއް ހޯދައިދިނުމުގެ ގޮތުން އަހުޅުވައިން؛ އެ ތަކުން ބޮޑު ބައެއް އާބާދީ ބޮޑު ހިމެނޭ ފަދައިން ވެސް ބޭނުން ފަރާކަ ހަމަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ގޮތް ނަގާފާ 22 އަހަރު. ފުރުޞަތު ގޮތުދޫކުރުން ވަރަށް އަވަހަށް ފެށި ފަރާތަ ފުރުސަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޅިއްޔާތު ނިޔާދު އެބަ ފަރަގުކުރީވާ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ގޮތުގައި ހުރި ހުރިހާ ބަރަބަރު އަދި އަޅުގަނޑުގެ ދެނިވެސް ހުރި ބަރަބަރުކުރުން ގޮތުދިނުމަށް ބަހަތުރުތަކުން އެދިއުދި ބޮޑު ކަމެއް. އެކަމަށް ހަމަލާ ގޮތުގެ ގޮތް ކުރިމަތި ހުރި މަސައްކަތްކަމެއް ފުރުސަތު މިނިސްޓްރީއާއި ބަދަލު އެހާރު ގޮތުގެ ކުރެސްޓިހާ ގޮތުގެ ފުރަތަމަ ފުރުސަތު ބަރަބަރުކުރެވިފައިން މިހާރު ކުރިއަށްދާ މި ބަޖެޓުގައި، ހުއްޓުވާގޮތް ރިހާސާކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެކަ ބޭނުންވާ ދިރަވަރުކަން މިލިއަން ރެހިވާ މި ބަޖެޓު ފުރުސަތު ފުރުސަތު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިހާރު ދަނޑުވެރިކަމުގެ ހުރި ގޮތުގައި ވެސް ބަރަބަރުކުރަން ނެރެއްޖެ މި އެބުނީ، އެކަމަކު ބަރަދުވެރިކަމުގައި ބިދޭސީ ބަޔަކަށް ބޭނުންކުރާ ގޮތަކަށް ވަރަކަށް ފުރުސަތުގެ ފުރިހަމަކަން ގޮތް ދެމެހެއްޓުމަށް އެނގޭ. އެގޮތުން އެ މަސައްކަތްކުރަނީ ބޭނުންވާ ދިރަވަރުކަން މިލިއަން ރެހިވާ މި ބަޖެޓު ފުރުސަތުގައި ޖެހިފައި އަޅުގަނޑު ބަރަބަރުކުރުމުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާލަން ގޮތެއް ބޭރު އިދާރާތަކުގެ ކުރިއަށް، ގޮތުދިނުމުގައި ކަރުދާސްތަކުގެ ވަރަކަށް. އެ ފުރާނަ ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ބަޖެޓު ދިރާސާކުރަމުންދާއިރު

ހިމަނައިދިނުމަކީ އަޅުގަނޑު އެދޭ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން. އަޅުގަނޑުމެން ބޭރިޔަލްގެ ވާހަކަ ދައްކަމުންދާއިރު އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން، ޝަރުޢީ ދާއިރާއާ އެއްގޮތަށް މިހާރު އަޅުގަނޑުވެސް އެ ޙަޤީޤަތުގެ އެންމެ ފުރަގަސް މިބަ ތަނުން. ނިމިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑު ވާހަކަދެއްކިއިރު ވެސް އަޅުގަނޑު ދެންނެވިން، އެ ރަށަށް އައިސްލެވޭ ދުރުމަގު ނިދަން އަގާ ހަރަކާތް ފެހާ އޮތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެ ހަރަކާތް އޮތް އަހަރުންދިޔަ ދުނިޔެއް މިން ބޮޑު ބިސްއަރަހައިގެން ވިހައިގެން، އެ ދުނިޔެއް ވެސް އަނެއްކާ އައިސްމަށްކަން ގޮސް މިހާރު އެބަ އުޅޭ. އަދިވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އެ ހަރަކާތް އޮޑިޓަރިޝަނާ ހިސާބަށް، ހަރަކާތް ގެސްޓުން ގެންގުޅުއްވަރަށް ނުގެންދެވޭ ޔައްވުމޭ؟ އެ ވެސް އުޅޭ ސުވާލެއް. އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރާ ބިޔަނު އެއް ގޮތުން، މަޖިލީހުގައި ނިސްބަތްވާ ބިލް އޮރިޔަނަށް ސަޤާފަތުގެ ޝައުރަށް ދަރަ ބަދަލުވާ ދުނިޔޭގައި ސަރުކާރުން އަދުން މަސައްކަތް ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ފެނިގެން ކުރިއަށްދާން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓަކީ ބޮޑު ބަޖެޓެއް. ބަޖެޓަކީ އުންމީދީ ބަޖެޓެއް. ބަޖެޓު ފާސްކޮށްދިނުމުގައި ހަމައެކަނި ވެސް މި ބަޖެޓަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަޖެޓާ އިދިކޮޅު ކިޔަނީ ކަންތައްތަކާ އެބަ ބަޖެޓަށް ދޮރުގޮސް ވެސް ތަޢުލީމާއި މީހުން އޮތް ގުޅުން. އަޅުގަނޑު މިދެ އަދި ބޮޑު ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި ފާޅުކޮށްލަން ބޭނުން އެއް ކަމެއް؛ ތަފާސްހިސާބު ގޮތް، ހުރިހާ އަތޮޅެއް، ފަރާތްތަކާއި، އަހަރު ސަރުކާރުން ބެލެހެއްޓުމުގެ ފައިސާ ދިނުމުން ވާހަކަ މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ ހަމަ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން، މިއީ ވަރަށް އުފާވެރި ތަރައްޤީގެ ފުރުޞަތުތަކަކަށް ހުޅުވިގެންދާ ވިސްނުމެއް މިތަނުގައި ސަރުކާރުން ތަރައްޤީކުރާ ދުވަހު. ހަހަ ދަތުރުފަތުރު ވެސް އަހަރުގެއި، ފުރުޞަތުދޭއި، ހުވަދަ ދުވަހު، ދަތުރުފަތުރުތަކާއި އުފެދޭ އިޤުތިޞާދީ ބޮޑު ހަރަކާތްތަކާއި އެކުގައި ހިނގާނެހާ ދަތުރުތައް އަޅުގަނޑު ޝަކުވާކުރަން ނުކުޅެން ދަނޑުވެރިކަމުގެ ރީތި. އެބަދުލު ގޮތުން ބޮޑު ފުރުޞަތު، ހުވަދޫ އަތޮޅުގެ، ފުރަތަމަ އަހަރު ވިޔާ އެއީ ބޮޑު ސަރަހައްދުގައި ފުރުޞަތު ކުރަމުން. ކިހާވަރެއް ވަރަށް ދިނަ ކަންތައްތަކެއް ހިނގާ. ގެއްލުން، އަޅުގަނޑު ހަމަ ސަރުކާރަށް ފަރުބަދު ޝުކުރުއަދާކުރަން، ދަރުބާރުގެ ފުރިގެ ނިޒާމު 2023ގެ ބަޖެޓުގައި ޖާގަދެއްވައިދެއްވީ. އަދި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި 23 ވަނަ އަހަރުގެ ސަރުކާރުން ކުޑަކުދިންގެ، ދިރާސާކުރާ ރިސޯޓަށް ދޫކޮށް، ދިއުމަށް އަޅުގަނޑުމެން ދުވަސް ބޭނުންވާ މަސައްކަތް، ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު ހަރުދަނާކުރުމާ ރިސޯޓަށް ތަރައްޤީކުރުމާ ގުޅިގެން، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވިހެން، ކައުންސިލަށް ބޮޑުބޮޑު ކަންތައްތަކާ ހިމެނިފައިނުވާތީ އޭގައި އަޅުގަނޑު ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީގައި، އެ މަޖިލީހުގައި ބޭނުން، އިތުރަށް އަދި ސިޓީ ކައުންސިލާ އޭގައި ވެސް މަސްވެރިކަމުގެ، ކައުންސިލަށް ކުރިމަތިން މި ވަގުތު ބޮޑެތި ކަންތައްތައް ބަޖެޓު ފޮތުގައި

ހިމަނައިދެވެން ހުރި މިންވަރަކުން ހިމަނައިދިނުމަކީ އަޅުގަނޑު އެދޭ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް.

(ވިލުފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޒަރީރު ރިޔާސަތު ހަވާލުވެވަޑައިގަތުން)

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިޙްތިރާމްކުރާ މެންބަރު. އާދެ! އިޙްތިރާމްކުރާ މެންބަރުންނަށް، ހާއްސަކޮށް ފުރުސަތަށް އެދިވަޑައިގެންފައި ނެތް މެންބަރުންނަށް ދަންނަވާލަން؛ 12 ޖަހާއިރު ފުރުސަތު ބަންދުވާނެ. 12ގެ ކުރިން ފުރުސަތަށް އެދިވަޑައިގަތުމަށް، ފުރުސަތު ހިފަވަޑައިގަންނަވާށް. އިޙްތިރާމްކުރާ މެންބަރު އަޙްމަދު އީސާ؛ ކުރިއަށް އެބަ ތިއްބެވި ބޭފުޅުން. ދެން އެ ބޭފުޅުން ދޫކޮށްލައްވައިފިއްޔާ އަޅުގަނޑަށް ފުރުސަތުއަރުވާލެވޭނެ. ވަޑައިގަންނަވާ އެހެންވީމާ ކޮމިޓީ ތެރޭގައިވަސް. ވަޑައިގެންފައި ފަހުން ވަޑައިގަންނަވާ މިތަނަށް. (ވަގުތުކޮޅަކަށް ޖަލްސާ ހުއްޓާލުން) ބަޖެޓު ސެޝަނު ވިދާ؛ އިޙްތިރާމްކުރާ މެންބަރު، ބަޖެޓު ސުޕްލީ ވިމާ ހަމަ ބަޖެޓުން ބަޖެޓަށް، އެ ޤާނޫނަކީ ރިޕޯޓެއް ގެންދަން. އަޅުގަނޑު، މިހާރު އިޙްތިރާމްކުރާ މެންބަރުގެ ހިތަދަން އެބަ ޤައުމު ފުރަތަމަ ރައީސްގެ އިޙްތިރާމްކުރާ މެންބަރު ޝާހިދު. އެ ބޭފުޅުން ދާއިރާގެ މަސައްކަތްތަކާއި ކުރިމަތިލާ އަޅުގަނޑުމެން. ދެން ހިތަދު މުދު ރައީސްގެ އިޙްތިރާމްކުރާ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު، އަދި މަހިލާ ރައީސްގެ އިޙްތިރާމްކުރާ މެންބަރު ޙަސަން ޖަރީރު. އެ ބޭފުޅުން މިހާރު މިތަނަށް ވަޑައިގެން. ހިތަދު ބޭފުޅުން ފުރަތަމަ ކުރިމަތިލާއިރު އަޅުގަނޑުމެން، މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ފުރުސަތު މި އަރުވަނީ ފުރަތަމަ ރައީސްގެ އިޙްތިރާމްކުރާ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝާހިދު.

ފުރަތަމަ ރައީސްގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ޝާހިދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

بسم الله، ޝުކުރިއްޔާ އިޙްތިރާމްކުރާ ރައީސް. 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރިމަތިލާއިރުގައި އެ ބަޖެޓުގެ ސިޔާސަތުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރެވޭ ބައެއް ކަންކަން ހިމެނޭ ހަމަ އެންމެ ބޮޑަށް ކަންތައް. ބަޖެޓަކީ އަޅުގަނޑުމެން ހިމެނޭ އެ ގައުމުތަކުގެ ދިރިއުޅުމާއި، އިޤްތިޞާދީ، ފުރުސަތުތަކާއި ސިޔާސަތުތަކާއި ގުޅުންހުރި ކަންކަން ހިމެނިގެން ހުރި ނިންމުންތަކުގެ ސިފަ، ކުރިމަތިލާ ރަނގަޅު ބަޖެޓަކަށް. އެ ގައުމުތަކުގެ ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާހުރި ސިޔާސަތުތަކާއި އެކުލެވޭ ގޮތަށް އެކުލަވާލެވިފައިވާ ބަޖެޓެއްގެ. އެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިގެން އެކި ސިފަތަކުން، ގޮތްތަކުން ކަންކަން ވަނީ ރާވާފައި އަޅުގަނޑުމެން ދިރިއުޅުން ފަސޭހަވާނެ ގޮތަށް.

ހިސާބުކިތާބު. ދަރަނި ދެއްކޭނެ ގޮތާއި، އަދި ދަރަނި ފުބައްދުމާ އެކުގައި ބަޖެޓަށް ފައިސާ ހޯދޭނެ ގޮތެއް ހުށަހަޅާފައެއްނުވޭ. އަދި އެ ފައިސާ ބޭނުންކުރާނެ ގޮތްތަކާ ކޮބައިކަން ކަނޑައެޅި، ސާފުކޮށް އަންގައިން ހުށަހަޅާފައެއްނުވޭ. އަދި ތަޢުލީމާއި، ސިއްޙަތާއި، ޓޫރިޒަމާއި، މަސްވެރިކަމާއި، ދެންވެސް ހުރި ސިނާޢަތްތަކާ، ދައުލަތުގެ އެ ފައިސާއިން ހަމަޖެއްސޭނެ ގޮތްތައް ކަނޑައަޅާ ބަޔާންކުރެވިފައެއް ނެތް. ޢިއްޒަތްތެރި ރިޔާސަތުން، ކޮވިޑުގެ ކާރިސާއަށްފަހު، ކޮވިޑުން އަޅުގަނޑުމެން ސަލާމަތްވުމާ އެކު ހުށަހަޅާ ފުރަތަމަ ބަޖެޓު މި ބަޖެޓޭ. މި ބަޖެޓާ ހަވާލުވެ ދިރާސާކޮށް، ޢިއްޒަތްތެރި ރިޔާސަތުން، ބޮޑު ކަންބޮޑުވުމެއްގެ ގޮތުގައި މުޅި ދުނިޔެ އެއީ. އެ ކަންބޮޑުވުމެއްގެ ހިސާބުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ އިގްތިޞާދަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ދިރިއުޅުމުގެ އިރު ކަނޑައަޅާ އޮތީ މުޅި ދުނިޔޭގެ ހާލަތަށް. އެއްގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ވެސް ހިތްވޭ. މި ހުރިހާ ދަތިތަކާއެކުގައި، ޒަމާނީ ބޭސްފަރުވާ ދިނުމުގައި، އެ ހިސާބު ތިން އަހަރު؛ ދެ އަހަރު ބައި؛ ޢިއްޒަތްތެރި ރިޔާސަތުން، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް މާ ބޮޑު ފައިދާކަމެއް ނުވޭ. ފަހަރު ނިކަމެތި ހާލަތުގައި ބަރާބަރުގެ އިގްތިޞާދު އާރު. އާދެ ސަރުކާރުގެ އެންމެ ބޮޑު އަމާޒަކީ ވާޖިބު ނުކުރުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިގްތިޞާދު ސަލާމަތްކުރުން. ދިވެހި ޤައުމު ސަލާމަތްކޮށްދިނުން. އެކަން الله ރަޙްމަތްފުޅުން ވަރަށް ފުރިހަމައަށް މި ސަރުކާރުން ކާމިޔާބުން. ބަޖެޓު ފާސްކުރި. ބަޖެޓު ބޭނުންވާ ފައިސާ ނުލިބޭ. އެހެންކަމުން ހާލަތާ އިގްތިޞާދީ ރިކަވަރީ، ޢިއްޒަތްތެރި ރިޔާސަތުން، އޭގެފަހުން ރިކަވަރީކުރަން ކޮވިޑުގެ ހާލަތާ ފުރުޞަތު ދިނުމުގައި އެ މިއަހަރުގެ ސަރުކާރުން ހަރަކާތްތެރިވެގެން ބިލިއަން ޑޮލަރު ލިބޭނެކަމުގެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރިޔާސަތުން، އަޅުގަނޑުމެންނާ އިދިކޮޅަށް ޢަދަދު ފާސްކުރިއަސް ކަނޑައެޅިފައިވާ ރިކަވަރީކަން ވެސް ދިޔައީ ބިލިއަން ޑޮލަރު ރުހި ތަންތަނުން ގެންގޮސް ދޭ އަސްލަށް ދަރަނި ބަނދަރު ފަހު ޓޫރިޒަމް ފޯރުކޮށްދިނުން. ކާނު ތިލަފުޅިއަށް ކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރިޔާސަތުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ މަޖިލީހުގައި ވެސް އެބަ ފަހަރު މަޝްވަރާ ވަނީ ކުރުމަށް ވުޒާރާތަކުގެ އިންތިޒާމް، އެ ހަރުދަނާކުރުމަށް ބަޔާންކުރާ ދިރާސާ ދުވަހު ކަނޑައަޅާ ވާހަކަ. ދުވާލެއްގެ މަސައްކަތް 15، 20، 25، 50، 60 މީހުން މަސްވެރިވާނެ ބިރު އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންބޮޑުވުން އިސްކަންދޭން އަދި. އެ ހުރިހާ ކަމަކާ އެކުގައި މި ދުނިޔާވި ދޭ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ފުރިހަމަކޮށްދިނި ގޮތުގެ ފުރިހަމަކަން. އަޅުގަނޑަށް އެކަނި ނޫން، މުޅި ދުނިޔެ ފުޅާކޮށްދިނުމުގެ ޢިނާޔަތްތަކާ މި ބަޖެޓު ވެސް ހުރިހާ ކަމެއް ގުޅިގެން މީ. މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެން ހާސިލުކުރަން މި އުމީދު ކަންކަން އެ މަސައްކަތްތަކުގެ މި ދައުރުގައި ހަރަކާތްތެރިވެ ފަހުން، އެ މަސައްކަތްތަކުގެ ދޭން ފުރިހަމަކުރުމުގެ ރަސްމީ ގަވާއިދުތަކުން. ޝުކުރިއްޔާ! އަޅުގަނޑުމެން މި ދުވަސް ކޮށްދެވޭނެ މާ އިގްތިޞާދު ކުރިއަރުވާ ބާރުލުން ފަސޭހައިން ނުދޭ. އަޅުގަނޑުމެން މި ދުވަހު ވަޒީފާ ބާރުލުންތަކާ އެ ބާރުލުމުގެ ޖިނާޔާ ހަވާލުކުރުން ހިސާބުން އެކަން ކޮންޓްރޯލްކުރާ ފުރިހަމަކަން އަޅުގަނޑުމެން މި ފުރުޞަތުދެނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރިޔާސަތުން، މީގެ ކުރީގައި ވެސް އަޅުގަނޑު ބާރުލުން ދެކޭ ޖަމާޢަތުގައި އިނގޭނެ. އަދި ބާރުލުންތަކާ ވަރަށް ޖިނާޔަތް

ހަވާލުކުރެވުނު. ކޮން ބޭފުޅަކަށްތޯ ޖެހިވަރުކުރެވުނީ މިއަށްވުރެ ވަކި ރަނގަޅަށް؟ ނޫނޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނޫނޭ. ރާއްޖޭގެ އެކި ހަރުމަކަށް ޖާގަދޭންބޭނުމުން އެ ހަރުމަކުގެ ހާލަތު އަނގަވަޑައިގަންނަވާނީ، އެ ވަޑައިގަންނަވާ ބޭބޭފުޅުންނަށް. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ އަބަދުވެސް އެއް ހަދާން އަނެއް ހަދަން ދަތުރުކުރަން މިދާ ބައެއް ވުމުން، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެނގޭ ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން މި ސަރުކާރާ ގުޅޭ ދުވަސްވަރު ހިތިހަމަނުޖެހުން. ސަރުކާރަށް ބޮޑުބުރަކަމާ މިންވަރު. އެއީ މިހާރު މާ ބޮޑުކަމުގައި ނުވުން. އެ މީހާ ކުރިން ކަނޑައެޅޭ ބޮޑުކަމުން. ރައްޔިތުންނާ ގުޅޭ އަދި އާ މިންވަރުގެ ބޮޑުކަމުން. ރާއްޖޭގެ އެއްވެސް ހަރުގެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނުނިންމާ މިދިޔަ 4 އަހަރު ވިއްސަރުގައި އެ މީހުން ބޭނުންވާ ގިނަ ކަންކަން ނުފުދޭ ހަމަ އެއް ކަން ވެސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެހެންވީމާ، މި ސަރުކާރާ ގުޅޭ އަޅުގަނޑުމެން ފުރުޞަތުދީފާ، މިފަދަ ބަޖެޓް ދިނުމާ ގުޅޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ އެއްވެސް ކަންބޮޑުވުމެއް ނެތް. ގޮންޖެހުންތަކާ ނުލާ. ގެންނަން، ހިންގައިދިން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓުގެ ފަރާތުން ތަރައްގީގެ ބޭނުންތައް ދިނުމުގެ ބޭނުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންނާ ދުރުގައި ސަރުކާރުން ވިސްނައި އެކި ހުރިހާ ފިޔަވަޅުތަކުގެ ނަތީޖާ އަދި ހާސިލުވިތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ވަރަށް ސާފުކޮށް އެނގެން އެބަ އޮތް، ރައްޔިތުންގެ ޖާގައިން އިޚުލާޞް ކުރިން މީހުން، ރައްޔިތުންގެ ޖާގައިން ވަޒީފާތައް އެކިމީހުން މިންސަޅީ، ރައްޔިތުންގެ ބޭނުންތައް ނުކުރެވިގެން ދިޔައީ. ސަރުކާރުން އެ ކަންކަން މި ދާއިރާގައި ހިނގަމުންދާ ގޮތާ ބެހޭގޮތުން ދަނީ ކޮންމެ ހުށަހެޅުމެއް ގެނެސްފައި ކަމަށް. ސަރުކާރުގެ ބޭބޭފުޅުންނާ ސުވާލުކުރުމުން، ކުރިން މި ދާއިރާގައި އަޅުގަނޑުމެން ނުހިމެނޭ. ބޮޑުތަކެތި ނިޒާމެއް ގެނެސް ދިނުމުގެ ބަދަލުގައި ރައްޔިތުން ކިޔާފައި ހުރި ސިޔާސަތުތައް އެކު ނުކުރެވުނު ކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ވަރަށް ސާފު ބަޖެޓެއް ނިމިގެން ދާނީ؟ ކާކު ކޮންމެ ކަމަކަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ ލިބިގެން ހުރި ހާލަތު ހަމަ ރަނގަޅު! އެކަމަކު ދައުލަތުގެ ބޭނުމުގައި ހިނގައިދިޔަ ހުރިހާ ކަމެއް ހަމަ ސަރުކާރު ފަރާތުން ކުރަމުން ގެންދާތީ. ރައްޔިތުންގެ ޚިދުމަތަށް ބޭނުންވާ ތަރައްގީ ސަރުކާރުން އަދި ވެސް ވާހަކަދައްކާ ބަޖެޓް ނުހިމެނުން! މި ސަރުކާރު ފުރިހަމަ ގެނައުމުގެ އަލަށް ރަނގަޅު ކަމެއް އުފެދޭ ކަމަކަށް ނުވޭ. އެކަމަކު ބޭނުންކުރާ ކަމަށް ބުނާ ވާހަކައަކީ ހަމައެކަނި ބަޖެޓު ވާހަކަ. އެ މީހުން ކަމަށް ދިނުމަށް ބޭނުންވާ ހާލަތު ބުނެދިނީ. ރައްޔިތުންގެ ވާހަކަ ހަމަ ޖެހިފައި ކާކުގެ ނަމުގައި ކަމަށް ބުނާނީ. މިހާރު ގިނަ ބޭބޭފުޅުން ފޯރުކޮށްދެވޭނީ ކިހިނެއް؟ ޙާލަތު ރަނގަޅުކުރުމުގެ ކަމެއް ހަމަ ސަރުކާރުގެ ބޭބޭފުޅުންގެ ފަރާތުން ކުރާނީ ކިހިނެއް؟ އެ ވާހަކަ ދައްކަވާ ފަރާތްތަކުގެ ވާހަކަ ސާފުވާ ގޮތުން، ހިނދުކޮޅަކު ސަރުކާރުގެ ބޭނުމަކީ ހަމަ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ. އެކަމަކު ކާކު ހިމެނޭތޯ ބަލާ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރަން ޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޙަޤީޤަތުގައި ރައްޔިތުންގެ ބޭނުން ފުރިހަމަ ކުރާނީ މިހާރު ކޮބާ ބަޖެޓު ބަލާލީމާ. ރަނގަޅު ކަމެއްކަމަށް ބުނެވޭ ކަމަކަށް ނުވޭ. މިދިޔަ ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުގައި، ރައްޔިތުން އަދި ވާހަކަދައްކާ ބަޖެޓް ހިނގާ ގޮތަށް އެދޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ނޫން. ވަކިވަކި ބޭފުޅުންގެ ނަމުގައި ދީފާނެ ކަމަށް ނޫން. ކޮންމެ ބޭފުޅުންގެ ފުރުޞަތުދީފައިވާ ކަމަށް ބުނެވިދާނެ. ހަމަ ސަރުކާރުން ވާހަކަ ބުނެދިނީ ކިހިނެއް ދައްކަވާނީ. ކިޔާފައި ހުރި ހަމަ އަދި ހަމަ ބަޖެޓް ނޫން.

ކޮންމެ ވެރިކަމެއްގައި ހުންނަވާ ބޭފުޅުންގެ ނަންބުރު ހިތްޕުޅުގައި ގެނެސްދެއްވައިދެއްވާށޭ! ކޮން ބޭފުޅުންގެ ޖަވާބުދާރީވުމެއްތޯ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް މިހާރު، މިހާރު ޙަސަދަވަސް ޤާނޫނީ ޖަމާއަތް އަދި، އަމުދުން މިހާ ދަތިހާލުގައި؟ އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، 2008 ގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ﷲ ސުބުޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ރަޙްމަތުން ދިމިޤްރާޠީ ގާނޫނަކާއި ހޯދުނީ، މުޅި ދީނާއި ޝަރީޢަތާ ގާނޫނު ދަރަނި ދިޔައީ. ކިޔަންތޯ އަޅުގަނޑުމެން ކަނޑައެޅީ؟ އަޅުގަނޑު ބަލަތީ މުސްތަޤުބަލް ކުރެވޭނީ. އަޅުގަނޑު ބަހަކު ވަޒީފާއިން ވަކިކުރެވުނީ. އަޅުގަނޑު ޒުވާނުންގެ ކުރިމަގު ކަނޑައެޅޭނީ ކޮން ގޮތަކަށްތޯ؟ އެއަށްވުރެ މާ ދަތި ގާނޫނީ ގޮތުގައި މުސްތަޤުބަލް ބޮޑުކުރީ. ހަމަ އެހެން ވަޒީފާއިން ވަކިކުރުމުން ނޭ، ދިމާ. ހަމަ ހަމަޖެހިލާފައި ބޭފުޅުން މިއާ މިއަދުވެސް. އެބަ ފެނޭ އަޅުގަނޑުމެން ބޭފުޅުންގެ މުޅި މިއަދު ނުވޭ، ނުވޭ ކިޔާ ބޭފުޅުން އެބަ ފެނިގެން ދިޔައީ ނުލަފާ ވާހަކަތައް ހިންގާ، މިތަނުގައި ހަޖޫއަރުކޮށް ކޮށްފިއްޔާ ދޭ. ތިޔަތަންކޮށްލާނީ؟ ކުރިއަށްނެގުމުގެ ބޮޑު ސަރުކާރެއް މި ބަޖެޓުގައި ބަހު؛ އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓުގައި ބައޮޅު އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަމުން. ކިޔަމުން ބިކަކުނެއް ލިބުނަމުން ދަނީ. ހިންގާފައިވާ މި ވަރު؟ ހިންގާފައިވާ ވާށް މި އުޅުނީ؟ ކޮބައިތޯ މިކަން މިހެން ވުމުގެ ޒަރޫރަތަކީ؟ އެއީ ބޮޑު ސުވާލެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ސަރުކާރަށް އެނގޭނެ ދަރަނި ވިއްކާލަން. މި ސަރުކާރަށް އެނގޭނެ، ފައިސާ ހޯދަން. މި ސަރުކާރަށް އެނގޭނެ، ބަނދަރުތަކާ އަގަން. މި ސަރުކާރަށް އެނގޭނެ، ވަކި ޕާޓީއެއްގެ ދޫކުރާ ހިސާބުތަކަށް. މި ސަރުކާރަށް އެނގޭނެ، ސޯލާރުގެ ދޫކުރަން ވިއްކާ ކަމަށް ވުރެ ވިއްކަން ހަރަކާތްތަކެއް. މި ސަރުކާރަށް އެނގޭނެ، ޗަރިޓީވެސް ބަނޑަރީ ކުރިއަރުވަން. މި ސަރުކާރަށް އެނގޭނެ، އިޖުތިމާއީ ގޮތުން ރައްޔިތުންގެ ކޮށް ގޮތުގައި، އެ ކަންކަން ކުރަން ގޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ސަރުކާރަށް އެނގޭނެ، މުސާރަ ބޮޑުކުރަން. މި ސަރުކާރު ދަންނަ ކަމެއް ނޫން އެއީ، މިހެންގޮތަކީ މުސާރަ ކޮޅުކުރާ އަދަދާއި ވަޒީފާއިން ބޮޑުކުރުން. މި ސަރުކާރަކަށް ނޭނގޭނެ؛ އެ ބޭފުޅުން އެ ވިދާޅުވާ ނޭނގޭ ކަންކަމުގެ ޝަރުޠުތައް އެ ދިޔަސްކުރަމުންދާ! މި ސަރުކާރަށް އެނގޭނީ މުސާރަ ބޮޑުކުރާށާއި، އިޤްތިޞާދީ ކުރިއަރުވަން އޮށްކޮޅުގައި، އަދި ދަނޑުވެރިކަމަށް؟ މި ސަރުކާރު ވާ މަޖުލީހުން ތަރައްޤީގެ ކަންކަން ގެނެވޭނީ. ކުރިން އަޅުގަނޑުމެން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުން ކުރިއަށް ކުރިއަށް ރައްޔިތުން ކަމަށްވާ! ކުރިއަށް ރައްޔިތުން. މި ހުރިހާ ދުވަހު ރައްޔިތުންގެ އަޅުއަޅު ބޭފުޅުން ވެރިކަންކުރުމުގައި އެމްޑީޕީ ރައްޔިތުންގެ އުޅޭ ދަރި ހާލު ނޫނޭ. އެ ރައްޔިތުންނަށް އަސާސީ ގޮތުން ބޭނުންވާ ކޮންކޮން ކަންކަމުގައި ނޫނޭ. ނޫނީމާ ބަޔަކު ވެރިކަމެއްގައި މިހެންދާ ބޭބޭފުޅުން އެ ރަނގަޅު ވަޒީފާއިން އެތައްބާ. މިޔާ، ހަށިސާވިސް، މިޔާ، ސާފު ބޮޑެތި ވަގުތުތަކުގައި އޮތީ މިހެންދާ. އެއީ ރައްޔިތުންނަކީ ދުނިޔޭގެ ތަޢުލީމީ ރޮނގުތަކުގައި ރައްޔިތުންގެ ކަމާހަމަ. އެ މިހާރު ކޮން ގޮތަކަށް ކަމެއްގެން، އެ މިހާރު އެއްގޮތް ކޮށްދޭ ހެދުނު ދެއްވައިދޭ، ސަރައްޙައިން ކުރިއަރުވަން ގޮތް ނުލިބޭ. ދުނިޔޭގެ ތަރައްޤީ ވެސް އެކަން. މިއަދު މި އެތި ސަރުކާރަށް އެނގޭ، އެ ރައްޔިތުން ނަގައިދޭ ވެސް ބަނދަރުތަކަށް، ހުރިހާ ޒުވާނުން ވެސް ބޭނުންވާކަށް،

ހުސްނީޖަލު ބޭނުންވާކަން. އަދި އެ ރަނގަޅަށް ވިޔާކަމި، އެ ރަނގަޅުކުރުމުގެ ރައްޔިތުންނަށް އިޢުލާން ގޮތް ބޭނުންވާކަމި، އަދި އެނގޭ އެ ރަނގަޅުކުރުމުގައި އުޅޭ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް އެ ރައްޔިތުންނަށް ވެސް ތަޖުރިބާވެއް ދިޔަން ބުނުވި، ކުރިއަށްދަން ނުލާ ބަހައްޓަން ވެސް. މި ހުރިހާ ޖަމާސްވީއިރުގައި ފުރިހަމަކުރުމުގައި ތިއްބެވި ބޭފުޅުންނަށް އެނގިވަޑައިގަންނަވާ އެބައި ކަމެއް މި ސަރުކާރުން އެ ދަނީ ކުރައްވަމުން. އެންމެ ކުޑަ ރަށްރަށުގައި ސަބަބުތަކާއިން، އެއަރޕޯޓު ބޭސް ރަށްރަށުގައި ދިރިސައްކަތިން، އެއަރޕޯޓު ބޭސް ރަށްރަށުގައި ތިއްބަވައިގެ ސަރުކާރު މިހާރުން ދުވަސްގެ ޖެޓީ ބިމާތަކާ އެ ރަށްތަކަށް، މި ސަރުކާރުން އަޅުއްވަމުން މި ބޭނުންވާ ތަރައްޤީގެ ނިޒާމު ފަހިކުރަން. ކޮން ސަރުކާރަކަށްތޯ؟ އެ ބޮޑުވެރިކަން އެގޮތަށް ދާކޮށްފަސްކުރުނީ؟ އެނގިވަޑައިގަންނަވާތޯ؟ އަޅުގަނޑު ނިސްބަތްވާ ޕާޓީ، ޕާޓީއާއިން މިދިޔަ ސަރުކާރުން، ވަންސާރަކަން އަހަރުގެ ތެރޭގައި ނުވާވަރު މި ސަރުކާރުން އެ ދަނީ ކުރައްވަމުން. ފޯރުކޮށްދިނުމާ އެކު މާލޭގައި އަމިއްލަގޮތުގައި ކޮންމެ ރައްޔިތަކު އެ ބޭނުން، ބަޖެޓުގެ ގޮތަކާއި! މިއަހަރުގެ ފޮނުވާފައި ތިމާރަތް ދުވަހަކު ވެސް ނުދެއްކޭ. ހަމަޔަ، އަސްލީ، އަހަރަށް ތިމި މީހުން ޖޯލިޔަކާން، އުސޫލީޔަކާން، ބަސްދަރަން ސިޔާސީ އެ ބޭނުން، ދެންވެސް ތިމަންނަމެން ބޭނުންވަނީ އިޞްލާހު މުޅިއަދަރު ސާލިމް މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަމާއަތުގައި ގެންނާށޭ.

އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ހަމަގައިމު ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ބައިނަލްއަގްވާމީ ވެސް ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ ނަފުސު ކާކަށް މި އެމީ ދައުލަތް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ އިޤްތިޞާދު މުޅިއަދަރު ސާލިމް ވެސް ބޮޑު މީހެއް، އިސްލާމީ މީހެއް، ރައްޔިތުންގެ މީހެއް، ހަމަހަމަ މީހެއް. ކަންކަމުގެ ޖަވާބުދާރީ މީހަކު ވެސް ނުވޭ އިސްލާމީ ދައުލަތެއް. އަމަލުތަކުން، އަޅުގަނޑުމެން އަދާލަތާއި ވަކިވެކަންކަން މިގޮތަށް، މި އެއް ސަރުކާރު މިގޮތަށް الله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ 5 އަހަރު ހަމަވެއްޖެ، 6 ވަނަ އަހަރަކުން ފެށިގެންގޮސް 10 އަހަރާ ހަމައަށް الله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކުރިއަށް މި އޮތް ދައުރު އަޅުގަނޑުމެން ގެންދާނަން. އެކަމަށް ގެންދިއުމާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އެނގޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޕާޓީގެ ވަސީލަތްތަކެއް ހިނގާން މިންވަރު. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި އަމާޒުވެސް ހަމައެކަނި އަދި ވަޢުދުތައް ބޭނުމިތިން. މިސާލަކަށް، ރަށްއެއްގެ ބަނދަރު ހެދުމުން އަދި ހިލޭ އެ ފެރީ އެ ރަށަށް މިހުންނަނީ މިންވަރު. އެ ރަށްރަށުގެ ފެނާއި ނަރުދަމާ އެއްގޮތުން މި ފެރީ، އެ ރަށްރަށުގެ މީހުން ތިބޭ މިންވަރަށް ހަމައެކަނި. އެކަމަކު ފަހަރުގައި ޓޫރިޒަމް އަންނަނީ. އެކަމަކު ދުނިޔެ ހުރި އިޤްތިޞާދީ ކަންކަން އަންނަނީ. ހޮޓާތައް، ތަރައްޤީކުރުމުގައި މީހުންނަށް ވަޒީފާ ލިބިދޭން. އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ ތަރައްޤީގެ ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް އެކަށީގެންވާ ޢަދުލުވެރި ރައްޔިތުންގެ ޙައްޤުގައި ހުރިހާ ވަސީލަތްތަކުން ދޫކޮށްލައްވަން. الله އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މި ބަޖެޓުގެ ނަތީޖާއަކީ، ދިވެހިރާއްޖެ ހުރިހާ ކަމެއް ހުޅުވިގެން، އަދި އަދަދު ވެސް ހެ ރާއްޖޭ ހަމަހަމަކަން ދިވެހި ރައްޔިތުން އެކުވެރިކަމުގައި އިތުބާރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާ ސުލްޠާން ދުވަހަކަން. އައްސަލާމް ޢަލައިކުމް ވަރަޙްމަތުއްލާހި ވަބަރަކާތުހޫ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މަތިވެރި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހަސަން ޒަރީރު. ވަރަށްބޮޑަށް މާފުކުރައްވާތި! ދެން އާދޭ، ވިލިނގިލީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ސަޢުދު ހުސައިން.

ވިލިނގިލި ދާއިރާގެ މެންބަރު ސަޢުދު ހުސައިން ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދައުލަތުގެ 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސްގައި އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ މި ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް އަދި ހަމައެއާއެކީގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ ދެތިން ގޮތް ހާމަކޮށްލަން ބޭނުންކޮށްލާނަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދިވެހި ދައުލަތުގެ 2023ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ 42.68 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް. މި ބަޖެޓުގެ އާމްދަނީއަށް ބަލާއިރު 2023 ވަނަ އަހަރު ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި މި ވަނީ 32098 މިލިއަން ރުފިޔާ. އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް އަޅާ ފިޔަވަޅުތަކުގެ ތެރޭގައި 1 ޖަނަވަރީން ފެށިގެން ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީ 16%، އަދި ޖީ.އެސް.ޓީ 8% އަށް އިތުރުކުރުން، ދައުލަތަށް 3654.2 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރެވިފައި އެބައޮތް. އާމްދަނީ ބެހިފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު، ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރާ އާމްދަނީއަކީ 23540 މިލިއަން ރުފިޔާ. ޓެކްސް ނޫން ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރާ އާމްދަނީއަކީ 6078 މިލިއަން ރުފިޔާ. ހިލޭ އަދި އެހީތެރިކަން ގޮތުގޮތަށް ބަލާއިރު، 2480 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރެވިފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުގެ ޚަރަދުތަކަށް ބަލާއިރު، 2023 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޚަރަދަކީ، 42680 މިލިއަން ރުފިޔާ. އޭގެތެރޭގައި އެންމެ ބޮޑު ބައެއް ހޭދަ މި ވަނީ ރިކަރަންޓް ޚަރަދު؛ 28606 މިލިއަން ރުފިޔާ. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް 8427 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެނިހެން ކެޕިޓަލް ޚަރަދުތަކަށް 5647 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރެވޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރެވިފައިވޭ. ޖުމުލަކޮށް ބަޖެޓުގެ ޚަރަދުތައް ބެހިގެންވާ ދާއިރާތަކަށް ބަލާއިރު، ސޯޝަލް ދާއިރާ 5017 މިލިއަން ރުފިޔާ. އިޖްތިމާޢީ ޚިދުމަތްތަކަށް ޕްރޮގްރާމްތަކަށް 3916 މިލިއަން ރުފިޔާ. ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް 4625 މިލިއަން ރުފިޔާ. ގެދޮރު އިމާރާތްކުރުމާއި، ޖަމާޢަތުގެ ފައިދާއަށް ކުރާ ޚިދުމަތްތަކަށް 2809 މިލިއަން ރުފިޔާ. ތިމާވެށި ރައްކާތެރިކުރުމަށް 2013 މިލިއަން ރުފިޔާ. އިޤްތިޞާދީ އަދި ސިނާޢީ ކުރިއެރުވުމަށް ކުރާ ޚަރަދު؛ 10489 މިލިއަން ރުފިޔާ. ދިފާޢީ ކަންތައްތައް ބެލެހެއްޓުމާއި އަދި އިންސާފު ގާއިމުކުރުން، އަމާންކަން ގާއިމުކުރުމަށް 5275 މިލިއަން ރުފިޔާ. އާންމު ޚިދުމަތްތަކާއި އިޖްތިމާޢީ އަދި ދީނީ ޚިދުމަތްތަކާއި، ދަރަނި އަދާކުރުމަށް 8535 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރެވޭނެ ކަމަށް މި ބަޖެޓުގައި އަންދާޒާކުރެވިފައި އެބައޮތް. އިއްޒަތްތެރި

ރައީސް؛ އަދި މި ބަޖެޓުގައި ފުޑް ސެކިއުރިޓީ ގާއިމުކުރުމަށް ޓަކައި ވަރަށް މުހިންމު ސަބްސިޑީއެއް ތަޢާރަފުކުރެވިފައިވާކަން އަދުގަނޑު މި ފުރުސަތުގައި ޝުކުރުދަންނަވަން. އެއީ މަސްވެރިންނަށް ދެވޭ އިންޖީނުތެލުގެ ސަބްސިޑީއެއްގެ ގޮތުގައި، މަހުގެ އަގު ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި، އެއްހަމައެއްގައި ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި، މިހާރު އަދި ކަނޑުމަތިން އެ ދިމާ ގެއްލުމަށް މިފޮކަސް، ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކަށް ދުރުކުރަން ހަމަޖެހިލައްވާ ސަބްސިޑީއެއް. މިއީ ވަރަށް މުހިންމު އިޤްތިޞާދީ ފިޔަވަޅުގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ސިފަކުރަނީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަސްވެރިކަމުގެ ސިނާޢަތް މި ވަނީ ކަންބޮޑުވުމުގެ ތެރޭގައި. ހުއްޓުމަކަން އަތުފޯރާކަމުގެ ބަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ. ދިވެހިރާއްޖެއަކީ، އުފެއްދުންތެރި ޤައުމަކަށް ނުވެ ސަރަފަސް، ދިވެހިރާއްޖެ ވަރަށް ބޮޑަށް ކަނޑުގެ ސަރަޙައްދުގެ މަސްވެރިކަމުގެ ސިނާޢަތަށް ބަރޯސާވެފައިވާތީ، ފުޑް ސެކިއުރިޓީ ހިފެހެއްޓުމަށް ޓަކައި މަސްވެރި އިޖުތިމާޢީ މަސްވެރިކަމަށް ދޭ ދުވަސްވަރު މަހަށް ވިޔަފާރި ހިންގުމުގެ ގޮތް މަރަން ހަރަދުގެ އަދި ދުވާލަން ނިސްބަތުން މުޅި މަސްވެރިކަމުގެ ސިނާޢަތާއި ތެރޭގައި އުފެއްދުމާ މުހިންމު ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. ހަމަ އެއާއެކީގައި މި ފުރުސަތުގައި އެސް.ޑީ.އެފް.ސީ. އަށް ބަޖެޓުގައި ހަމަޖެއްސިފައިވާ ވިޔަފާރި ދާއިރާއާއި އަދި ގާއިމުކުރުމުގެ އެހީތެރިކަން ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް ލޯނު ދިނުމަށް ކަނޑައެޅި ބަޖެޓުގައި، 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ދާއިރާއެއް އަދި ގުޅުންހުރި ހުރިހާ އެއްޗެއް ފާހަގަކުރެވޭ، ކަމެއް، ވަރަށް އެންމެ ރަނގަޅު ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޓޫރިޒަމުގެ މަސައްކަތްތަކަށް ބަލައިލާއިރު، ޓޫރިޒަމުގެ ބިން ހިއްކައި އެ ރަށްރަށް ވަކިން އަންނަ ކަމަށް އެއާޕޯޓް ޑިވެލޮޕްމަންޓް މި ބަޖެޓުގައި ވެސް އެކަން ހަމަޖެހިފައިވާ އެއާޕޯޓު މި ބަޖެޓުގައި ވެސް ހިމެނިފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މީގެ 3 އަހަރު ކުރީގައި ފެށި މި ޕްރޮޖެކްޓު ހިނގައިގެން ވަނީ. އެހެންނަމަވެސް، ކުރަން ހުރި އެހެނިހެން މަސައްކަތްތަކާ އިހުމާލުވި، އަދި މި މަސައްކަތް ނުފެށި އޮތްކަމާ އިހުމާލުވި. އެހެންނަމަވެސް، އެއްބަސްވެފައި އެންމެފަހުން މި ދައުރު، މިއަހަރުން އަހަރު މި މަސައްކަތް ކުރި، ދެގައި އަދި ޕްރޮޖެކްޓު ބިން ހިއްކައި، އެ ހަން އެއްފަރާތްތަކުން ކޮންޓްރެކްޓާރުން ކަމަށް. ހަމައެއާއެކު، ޓޫރިޒަމުގެ މުޅިން ބަދަލުވެ ޖާގަ ގެސްޓްހައުސް ފަތުރުވެރިކަމުގެ ޑިވެލޮޕްމަންޓު؛ މިހާރު މި މަސައްކަތްތަކުގެ އަދިގެ މަސައްކަތްތަކާ މި ރަށް ގެސްޓްހައުސް. ވަރަށް ބޮޑު ސިފައެއް ހަރަކާތް އެބައޮތް. 2023 ވަނަ އަހަރު އިންޑަސްޓްރީތަކުގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖާގަ މަސައްކަތްތަކުގެ ސަރަޙައްދުގައި ބިނާކުރަން ކަމަށް އަޅުގަނޑު އެދިހުރީމަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދެމިހުރި ބަނދަރު ޖާގަ ފެންވަރަށް ތަރައްޤީވެރިކަމުގެ ވަސީލަތް ދިރާސާކޮށްލައިން. މި މަސައްކަތްތަކުގެ އަދިގެ މަސައްކަތްތަކާ ގެ، ވަރަށް ބޮޑު ސިފައެއް މި މަސައްކަތް އަހަރު މިޖެހޭ ދެމެހެން. ޖާގަ އެންމެ ގަދަ ވަރުގަދަ، ހިމަނާ އަތޮޅުގައި ގާއިމުކުރެވުނު އޭގެ ބަނދަރަކަށް މި ބަނދަރު ވެއްދުން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ހަމަ އެދިގަންނަވަން. މިގޮތުން އެ ހަރަކަތް އަތޮޅުތަކަށް ހުރިހާ ހިއްސާވެރިން މި ވިޔަފާރި އަދި ޓޫރިޒަމްގެ ހިއްސާދާރުން ދަނީ މި ވިޔަފާރިން އެކު ހަރަދުކުރަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު މިދެންނެވި މަޖިލީހުގެ ނިޔަ

މިއީ ވަރަށް ހިތާމަޔަށް، މިދިޔަ ސަރުކާރުން ފެށިގެން ފެށި މިކަން ކުރެވޭތޯ ކޮރަމާފުރީގެ ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޮޑަށް މަސައްކަތްކުރަމުންދިޔަ ކަމެއް. އެހެންނަމަވެސް، ނުވެ މިއަދާ ހަމައަށް އައުމުގެ ސަބަބުން މި ސަރުކާރުން އިޤްތިރާޙުކުރެއްވިއްޔާ މި މަސައްކަތް މިއަދު ވަނީ ފަށާފަ. އިޤްތިރާޙުކުރެއްވިއްޔާ ކޮމިޓީގެ ސަބްކޮމިޓީ ކޮރަމާފުރީ އޮތް މިކަން، މި ދަތިކަން ހައްލުވެގެން އެ ރަށު ސަލާމަތުގެ؛ މަދަރުސާއަށް ވަރަށް ބޮޑު ކުރިއަރުވައިދޭ ޑިޕާޓްމަންޓް. ކޮރަމާފުރީގެ ކުންފުނި ވަސީލަތް ފެންޖެހުމުގެ ބަދަހިކުރުމުގެ ގާއިމުކުރުމަށް މި ވަނީ ބަޔަށްޖެހިފަ. ކޮރަމާފުރީގެ ހުކުމް ސަރުކާރު ބިނާކުރުމަށް މި ވަނީ ބަޖެޓުގައި މި އަހަރު ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ ތެރެއިން ހިމެނިފަ. މިއީ ޖަވާބުދާރީ ވަރަށް ބޮޑު ކަމެއް ކުރެވުނު ރަށެއް. ކޮރަމާފުރީގެ ބޮޑު ކޮށް މިހާރު ވަނީ ޕްރޮޖެކްޓުން ނިމިފަ. ކަމަކީ އެއާއިއެކު އަޅުގަނޑު މި ފޮނުވާލުމުގައި ބަޖެޓް ޓާސްކު މަސައްކަތް ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ ތެރޭގައި އެހެން ހިމަނާފައެއް. ކޮރަމާފުރީ ސިޔާސީ ގާއިމުކުރުމާއި، ކޮރަމާފުރީގެ ފުރާޅު ދަނޑު ގޮތުގައި ޕްރޮޖެކްޓުކުރުމުގެ ބައި ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިދޭން އެދެން. އެއީ ޖަވާބުދާރީ ވަރަށް ބޮޑު ތަރައްޤީ ކަމެއް؛ ވިލިނގިލީގެ ކަންކަމަކީ ބާރުއެރު، ވިލިނގިލި-ކާށިދޫ ބިންގަ މިއީ ވަރަށް މުހިއްމު ކަމެއް. ވިލިނގިލި-ކާށިދޫގެ ބިންގަ އިމާރާތް މަސައްކަތް ފުރިހަމަ ބަޔާކުރި އަސާސީ ގޮތެއް ކާރީބަ ޕްރޮޖެކްޓް ފަށައިގަތުން، އެ މަސައްކަތް ފުރިހަމަ ޕްރޮޖެކްޓު ފެށުން މި ފުރާޅު ބަޖެޓުގައި ފާހަގަކޮށް. އަދި ހަމަ އެއްގަމުގައި ވިލިނގިލި ބަނދަރު ޖަގަހަ ފަހިކޮށްދިނުމުގެ މަސައްކަތް ފެނިގެން މި ވަނީ މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފަ. މިއީ މަސައްކަތްތަކުގެ އެހީ މަސައްކަތެއް، މި މަޝްރޫއުގެ އެހީ މަސައްކަތް ފުރިހަމަ ކުރުމަށް އެޗް.ޑީ.ސީ.ސީއާއި ހައުސިން މިނިސްޓްރީން އެ ދަށަށް ވަރަށް ވަރަށް ބޮޑު ސްޕީޑެއްގައި މަސައްކަތްކުރަން. އިޤްތިރާޙުކުރެއްވިއްޔާ ފުރަތަމަ މި މަސައްކަތް ފެށިގެން ހިނގައިދާނެ ގޮތަށް ބަޖެޓުން ފެށިގެން. މި މަސައްކަތްތަކުގެ އެހީ މަސައްކަތް ފެށިގެން ވަރަށް ބޮޑު ދަރުމަވަންތަ، އަނެއްކާ ގެދޮރު ހަދައި، ބޯހިޔާ މި ވަނީ ޖަމާޢަތްތަކުގެ ގެދޮރުގެ ހުރިހާ ވަޒީފާތަކުން ސިޔާސަތު އެވެ، އެ ބަނދަރުގެ ޖަގަހަ ދެފަރާތުގައި ގުޅިފައިވާ ނިމުމަކީ. މިހާރު ވަނީ އެ ކަންކަން ނިމި، ޖަމާޢަތްތަކުގެ ވިސްނުމާ އެއްގޮތަށް ސަރުކާރުން އެ ބަނދަރު ޖަގަހަ ހަކުރުމަށް ފައިސާ އެއްކޮށް ބަނދަރު އަޅާ ބިން ހިމަނާފައި މި ވަނީ. ވިލިނގިލީގެ 50 ހައުސިން ޔުނިޓު ހަމަ މިސާލަކަށް ފުރަތަމަ ބައި ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ ތެރޭ މަސައްކަތް މި ވަނީ. ވިލިނގިލީގެ ގާއިމުކުރުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓުގެ އެހީ މަސައްކަތް މި އަހަރު ވަނީ ފެށިފަ. ވިލިނގިލީގެ މަގުތައް ބޭނުންވާ ގޮތަށް ފުރަތަމަ ބައިގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ ފެށުމުގެ މަސައްކަތް، އެހީ މަސައްކަތް ފެށިފަ. ވިލިނގިލީގެ ހިއްސާ ބިމުގައި ނަރުދަރާ ނިޒާމު ގާއިމުކުރުމުގެ މަޝްރޫއު މި ބަޖެޓުގައި ހިނގަމުން. އަދި މި މަޝްރޫއު މިނިސްޓަރު އަދި ފިނޭންސްއާއި އަދި ފެނަކަ ކޯޕަރޭޝަނާ ގުޅިގެން ޖަހާގޮތަށް ނިންމައި، މި މަސައްކަތްތަކުގެ އެހީ މަސައްކަތް ފެށިގެން ދަނީ ފުރިހަމަކުރުމަށް. ވިލިނގިލި

ރިސޯޓް ރިޒަވޭޝަން އެންޑް ގެސްޓް މެނޭޖްމަންޓް ސޮފްޓްވެއަރ ތަރައްޤީކުރުމަށް މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ. ވިލިނގިލީ ޓޫރިސް ސްޓޭޝަންގެ އާ އިމާރާތެއް ގާއިމުކުރުމަށް މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވޭ. އެކްސެލަރޭޓިންގ ރިނިއުބަލް އެނަރޖީ އިންޓެގްރޭޝަން އެންޑް ސަސްޓެއިނަބަލް އެނަރޖީގެ ޕްރޮޖެކްޓުގެ ދަށުން ސޯލާ ހަކަތަ ގާއިމުކުރުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓް މި ބަޖެޓުގައި ވިލިނގިލިއަށް ހޯއްދަވާފައިވޭ. ވިލިނގިލީގެ އަތޮޅު ތަޢުލީމީ މަރުކަޒުގައި 12 ކްލާސްރޫމްގެ އާ އިމާރާތެއް މި އަންނަ އަހަރު ފެށުމަށް މި ވަނީ ބަޖެޓުކުރެވިފަ. ވިލިނގިލީ އަތޮޅު ހޮސްޕިޓަލްގެ އާ އިމާރާތެއް، ޖަމާޢަތު ފެންވަރަށް ތަރައްޤީކުރެވޭ ބޮޑު ހޮސްޕިޓަލެއް ބިނާކުރުމަށް ބަޖެޓް މި ބަޖެޓުގައި ތަޚުޞީޞުކުރެވިފައިވޭ. ވިލިނގިލީގެ ފުޓްބޯޅަ ދަނޑު ތަރައްޤީކުރުން ހަމަ ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް މި ބަޖެޓް ކުރެވިފައިވޭ. ވިލިނގިލީގެ ޒުވާނުންނަށް ދިމާވެފައިވާ އަދި ދުވާ ބްރެކްގެ؛ ދަނޑުގެ ދުވާ ބޮޑުކަ އެޅުމަށް ބަޔާއި ބަޖެޓުގައި ތަޚުޞީޞުކުރެވިފައިވޭ. ވިލިނގިލީގެ ވޮލީ ކޯޓު ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަޝްރޫޢު މިހާރު ފަށާ ކުރިއަށް އެބަދޭ. އެހެންނަމަވެސް، ޖާގަދިނުމުގެ ދުރުގައި އެ މަސައްކަތްކުރާ ކުންފުނިއާ ދުރުގައި އުޅުއްވާ ކަނޑައަޅާފައި ހުރި މަސައްކަތްކުރާ އަވަހަށް ކަނޑައެޅިގެން އެ ކަންކަން އިސްލާހުކުރުމަށް މިހާރު މަސައްކަތްކުރާ ނުނިމި ފަސްވެފައިވާ ކަލާސްރޫމްތަކާ ބަޖެޓުގައި އިތުރަށް ނުހިމެނިހުރި ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި އަދިވެސް ނަގައިދިނުމުގެ ކަންކަމަށް ފުރުސަތުދިނުމަށް ބަޖެޓުގައި ހުރިހާ ކަމެއް ވަނީ ތަޚުޞީޞުކުރެވިފަ. ބަޖެޓުގައި އެތައް ނަރުދަމާ ނިޒާމް ހިމަނާ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި އަދިވެސް ފުޅާކުރުމުގެ މަސައްކަތް ފުރިހަމަ ނުވާ ބަޔަކު ހުރެ، ވިލިނގިލީގައި ނިންމާލަން ބޭނުންވާ ކަމަކީ ބަނދަރުގެ ސަރަޙައްދު ބޮޑުކުރުމާއި، ވިލިނގިލީގައި ފަހަރު އެންމެ ބޮޑަށް ސޯލާ ގާއިމުކުރުމާއި، އަދި 100 ހައުސިންގ ޔުނިޓް ވިލިނގިލީ ރައްޔިތުންނަށް ބިނާކޮށްދިނުމަށް މި ފުރުސަތުގައި ދޭހަވާ ކަމެއް ނެތް. އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ؛ ޕޯޓުތަކުގެ ފަހި ކުރިއަށް ދިއުމުގެ މަސައްކަތްތަކެއް މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނި، އެކަށީގެންވާ ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއްގެ ތެރޭގައި އިތުރަށް ފުރުސަތު ލިބޭ މަސައްކަތްތަކުން ރައްޔިތުންނަށް ނަފާ ކުރުމަށް މި ބަޖެޓުގައި ފުރުސަތު ވަނީ ދީފަ. ހައުސިންގ ސިޔާސަތާއި، 2023 ވަނަ އަހަރަކީ، ހުވަދު އަތޮޅުގެ އަދި ގުޅިގެންދާ ވިލިނގިލީ ގްރީން ވިލެޖް ވަރަށް ފުރުޞަތު، ތަރައްޤީ ލިބިގެންދާނެ އަހަރެއް ކަމަށް. އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ؛ މަސްވެރިކަމުގެ ހުނަރާއި ބޭނުންކުރާ އަދުވާތުތައް ސަރުކާރުން ހޯދައިދިނުމަށް، މުޅި ހުވަދު އަތޮޅުގައި ކަނބަލުންނަށް މަސްވެރިކަމުގެ ސިނާއަތުގައި ތަރަކާ އަދުވާތުތައް ލިބޭނެ އަޅާއިރަށް. އެހެންކަމުން، ކަނބަލުންނަށް އެބަ ހުރި. އެ ކަނބަލަކަށް ހަޔާތްދެނެވޭ ބިނާއި މިއަދުގެ ސަރުކާރުން ވަރަށް ބޮޑު މަސައްކަތްކުރުމުގެ ކަނބަލުން ކުރާ އެބަހުރި. އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ؛ މަސްވެރިންނަށް ދިރާސާކުރައްވާ މި ކަނބަލުންނަށް މިއީ، މިއަދު މަސްވެރިންނަށް ދިމާވާ ކަނބަލުންނަށް ނޫން. މި ސަރުކާރުން ގެންގުޅުއްވާ ކަނބަލުންނަށް ވެސް ނޫން. މިއީ ޖަމާޢަތުގެ މަސްވެރިކަމުގެ ސިނާއަތުގައި މަސްދިގުހިސާބު ބައިޓުގެ މައްސަލަ ޖަމާނަ ބަދަލުކުރެވޭނެ ދިރާސާކުރަމުންދާއިރު، މަސްވެރި އިންޖީނިއަރ ސަރުކާރުން އިޤްތިޞާދީ ދިރާސާތަކެއް ދިރާސާކުރައްވާ މައިސަރަހައްދު. އިސްލާހުކުރެއްވުމާ މި މައްސަލައަށް

އެކަށީގެންވާ ހައްލު ހޯދުމަށް ޓަކައި، އަދިވެސް ސަރުކާރުން ރައީސް އިބްރާހީމް މުހައްމަދު ސާލިހުގެ ލީޑަރޝިޕްގައި އެ މަސައްކަތް ކުރަމުން އެބަދޭ. މިހާރު ކޫއްދޫގައި ކޯލްޑް ސްޓޯރޭޖް ބޮޑުކުރުމަށް ޓަކައި ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތް، މިހާރު [illegible] މަސައްކަތް ފުރިހަމަވެފައިވާކަން ކޫއްދޫގެ ސޯލާޕެނަލްތައް އަދި ހުރިހާ އަތޮޅުގެ މަސްވެރިންނަށް ފުރުސަތުހުޅުވިގެން. އެގޮތުން، ބޭރިން ބޭނުންތަ ކޮރިއަނުން އިތުރުކުރުމަށް ޓަކައި ދީ ޝިފްޓުބަން 500 ޓަނުގެ މަސް ގަނެވޭ ގޮތަށް ބޭރިން ބޭނުން، އާ ބޭރިން ބޭނުންތަކުގައި ކާރިޔާތަކުގެ މަސައްކަތް މިހާރު ވަނީ ފުރިހަމަ. އަދި ކުރިއަށް ކުރުމުގެ ސްޓޯރޭޖް ފުރުސަތުދީފައި ދީ ހާސް ބަޔަން ހަ ހާސް ބަޔަން ބަދަލުކޮށް އަދި ކޫއްދޫގެ ޖެޓީ؛ އަދި ދެތިން އެއް ފަހަރާ މަސްވެރިން، ކުރީގެ ބޮޑުބޮޑު ކޯލްޑްސްޓޯރޭޖް މަސްވެރިން، އަދި އެ ހުރިހާ ޕްރޮޖެކްޓްތަކުން އަރިސްޓޯލީ، ފެނާއި، ކަރަންޓާ، ހިއްޔާ އައްސަލާމް ތިޔަ ހިމެނޭ ޖިމް ގޮތަށް އިންޓަރނޭޝަނަލް ބަޔަކަށް ފުރުސަތު ދެވި ޖީޑީ ޕްރައިވެޓްސެކްޓަރަށް ފެށޭ ފުރުސަތުދިނުން. އެހެންވީމާ، ކޫއްދޫ ސިޓީގައި އެންމެ ބޮޑު ބަޔަކު، ހުވަދޫ އަތޮޅުގައި މަސްވެރިންގެ ފ ސަރަހައްދުން ގެންގޮސް ވިއްކާ ބޭނުން ކުރިއެރުވުމަށް ކަމަށް އަތޮޅުތަކުގެ ހަމަ މި ފުރުސަތުގައި ފުރިހަމަކުރަން. ހަމަ އޭރާއިރުގައި ކޫއްދޫގައި އެންމެ އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕޯޓެއްގެ ވާހަކަ. އަތޮޅުތަކުން މިދިޔަ ބަޖެޓު ބަދަލުގައި ވެސް މިކަން ފުރިހަމަކުރިން. އިއްޔެމަރި ރައީސް؛ ކޫއްދޫ އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕޯޓަކީ ރަސްމީގައި އެބަ އެންމެ ބޮޑު އެއާޕޯޓު ޕޯޓް. އަހަރުގެ މަސްކަން ދީ ދިޔައީ ބަޖެޓް މަސް މި ޖެޓީން އެބަ އެއާޕޯޓެއް. އެހެންނަމަވެސް، މައްސަލައަކީ މި ޖެޓީއަށް އިމްޕޯޓުކުރުމުގެ އެއްވެސް އިންޓަރނޭޝަނަލް ނުހިނގާކަން. އެހެންވީމާ، އަތޮޅުތަކުން މި ފުރުސަތުގައި ދައުލަތުގެ ކަމާ ބޭނުން ފުރުސަތުތައް ހަމަ އަސްލުކާވެސް ތަކުރާރުކުރަން ގޮވާލަން، ހުވަދޫ އަތޮޅުގައި އުފެދިފައި އެއް ވަން އެންމެ ހާލު ޗެހިރި ކޮންޓޮލްގެ އަންގަވަތީގައި އެއް މި ޖެޓީގެ ފުރިހަމަ ބޭނުންހިފޭނީ! މިސާލަކަށް އިމްޕޯޓް، އެކްސްޕޯޓް އިންޓަރނޭޝަނަލް، ފްރީ ފްރީޒޯނުގައި ހިނގާ އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕޯޓްގެ ގޮތުގައި ގާއިމުކުރެވޭނެ! އަދި ވަން އެންމެ ހާލު ޗެހިރި ކޮންޓޮލް ކޮންސެޕްޓްގައި ދޭނެ ޖީ.އާރް.ސީ.ސީ ކުރިއަރުވާލާއި، ދޭނެ ބޮޑުފުރަތަމަ މި ޕޯޓް ހިދުމަތްތަކުގެ މި ޕޯޓަކީ ކޮސްޓްކުރާމުން. އެހެންވީމާ، މި ޕޯޓުގައި އިމްޕޯޓް އެކްސްޕޯޓްސް ފުރުސަތު ބަޔަކީ ކުރަންޖެހޭ މާ ބޮޑު ހަރަދެއް ވެސް ނެތީ. ގެސްޓްހައުސްތަކާ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ބަދަލެއް ވެސް ނެތީ. މުއައްސަސާތަކުގެ ގެތެރެން ގާއިމުކުރެވިފައިވާ ނިޒާމުތަކުގެ ނިޒާމުޔާ މިކަން ހިނގާނެ ކަމަށް އަތޮޅުތަކުން ގަބޫލުކުރަން. މިހާރު ވެސް ކޫއްދޫ ޕޯޓަކީ އައި.އެސް.ޕީ.އެސް އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕޯޓް އެންމެ ފުރިހަމަ ސިކިއުރިޓީ ކޯޑާ އެއްގޮތަށް ބަލަހައްޓަމުންދާ އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕޯޓްތަކުގެ ގޮތުގައި އިސްވެރިކުރަމުންދާ ޕޯޓެއް. އެހެންވީމާ، މިކަން ކުރުން. ދެން ހަމަ އަތޮޅުތަކުގައި އަތޮޅުތަކުން މި ފުރުސަތުގައި ފުރިހަމަކޮށްދިނުން، މިހާރު އެސް.ޓީ.އޯ މިފަދަ ދެކުނުން ހިނގާ ޕްރޮގްރާމްތަކުގެ ތެރޭގައި މިދިޔަ އިންޓަރނޭޝަނަލް، އެކްސްޕޯޓްސް އިންޓަރނޭޝަނަލް ފްރީޕޯޓުގެ ކޮންޓެއިނަރުގެ އެކްސްޕޯޓްސަރަހައްދަކަށް ބަދަލުކޮށް، ކޫއްދޫގެ ޖެޓީގައި އެކްސްޕޯޓް ފްރީޒޯން ކޮންޓެއިނަރ ސަރަހައްދެއް ގާއިމުކުރުމުގެ މަސައްކަތް މިހާރު ވަނީ ފުރިހަމަ. އެހެންވީމާ،

އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކޮންޓިނިއަރ ޕްރޮފެޝަން މިތާގައި ފުރިހަމަ އަސާސްތަކެއް އިމްޕްރޫވް ޕްރޮފެޝަނަލް ވަރަށް ބޮޑު ބާރެއް މި ތިބިގެންދިޔަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ މި ފުރުސަތުގައި ޕްރީސްކޫލް ތޯއްޗެއްގައި ބާރުލުން މިކަމުގެ އިސްނަގައި، ދައުރުގެ އިޤުތިޞާދީ އިމުރާ ކުރިއެރުމާއެކު ގެންދިޔުން ހަރަކާތްތެރިވާ އަސާސީގެ އެކަމުގައި އާލާ، އެ އަސާސީގެ ބޭނުންހިފުން ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ދެން ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ކަމަކީ، ކޮއްޓޭޖް ވިލިނގިލީ ޖަނަލާ، ކޮއްޓޭޖް ޖަނަލާ ވަރަށް ބޮޑަށް ފައުންޑޭޝަނަށް ކުރިއަރާފައިވަނީ ޖަހާފައި. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު ވަނީ ވިލިނގިލީ، ކޮންމެހެން އަދި ދުއްވާ، ހާރުދޫ، ޝަރަފުއްދީން ސްކޫލްގައި ފައިވާނުގެ ތަފާސްހިސާބު ވަރަށް ބޮޑުތަކެއް ކުރައްވަމުންދާތީ ޖަހާފައި. މިހާރު މި ވަނީ ހުޅުމާލޭ. ކޮންމެވެސް ސަރުކާރެއް އީ.އައި.އޭގެ މަސްސަލައާއި ދިމާވެގެން ކަމެއް ކަންނޭނގެ. ދެން ކޮންމެވެސް ސަރުކާރެއް ހަދައިދިނުމާ ރާއްޖޭގެ ބޯޓުތަކާއި ހުޅުމާލެއި އަދި ހަދައިދިނުމާ ރާއްޖޭގެ ޤަވާޢިދާއި ނުހިފައި ފުރުސަތު އެބަ އޮތް. އެހެންވީމާ، އެބަހުރި ކާބަ ސަރުކާރުގެ ފަހުސާ ވަރަށް ބޮޑު ބޮޑެތި ބާރުތަކެއް، ކޮބާ ސަރުކާރުގެ ޤަވާޢިދު އިސްކަންދީފައި ފުލުހުންގެ މަސައްކަތް ކުރާ ހުޅުމާލެ އިތުރު ސަރުކާރުތަކެއް ކުރީ. އެހެންވީމާ، އެ ކަންކަން އިސްކަންދެއްވުން ކުރިއަށް ޤަވާޢިދުގެ ފާސްކުރުމަށް މި ވަނީ ހަމަ އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅައިގެން ކަރުދާސް. އެހެންވީމާ، ކޮބައިތޯ ކާބައިގެ ހުޅުމާލެއިން ރާއްޖޭގެ ބޯޓުތަކާއި ހަދައިދިނުމާ ބޭނުންތަކާ ކޮންމެ ރާއްޖޭގެ ބާރުތަކާ އިތުރުން ހިންގުން އިތުރުވުމުގެ ބަދަލު، ކޮބައިކަމެއް ނުލިބޭ ހަދައިދިނުމާ ހަމަ ފަހުސާ. ހަމަ ޝަކުވާ؛ ބަޖެޓް ބަލާފައި ރައްކާތެރިކަމުގެ ބޭނުމަށް ކުރިއަށް ކަމަށް ހަމަ ޝަކުވާ...

ރިޔާސަތުން ފާހަގަކުރެއްވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން؛ ފުރުސަތަށް އެދިވަޑައިގަންނަވަން ބޭނުންފުޅުވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން 12 ޖަހާއިރު ކުރިން ފުރުސަތަށް އެދިވަޑައިގަތުމަށް ދަންނަވަން. 12 ޖަހާއިރު ފުރުސަތު ބަންދުވާނެ. އެގޮތުން ފުރުސަތަށް އެދިވަޑައިގެންނެވޭނެ. ދެން ފާހަގަކުރެއްވުމަށް އެދިވަޑައިގެންފައި ތިއްބެވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑު ފުރުސަތުއަރުވާނަން މިނިސްޓަރު ވަޑައިގެން އިންނެވިޔަސް. އާދެ! މިނިސްޓަރު ބަންދުކުރެވޭނީ ހަމަ. އެހެންވީމާ، މިހާރު އަޅުގަނޑު ފުރުސަތު މި އަރުވަނީ، މަޑަވެލި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުސައިން ޝަރީފަށް.

މަޑަވެލި ދާއިރާގެ މެންބަރު ހުސައިން ޝަރީފު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2023 ގެ ބަޖެޓު ފޮތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ބަނޑޭރިގަނޑު ބަލައިލިމާ ވަރަށް ބޮޑު މަސްރަފެއް ފެންނަނީ އިނގޭތޯ. ކުރަހައިލެވިފައިވާ ބްރިޖްތަކާއި، ކައިރީގައި ހަމަ ދުރުން ދިރުން ހުއްޓިގެން ހުރި ވަރުގަދަ ހޮސްޕިޓަލްތަކާއި، އަދި އާރ.ޖީ.އެލް ފެރީތަކާއި ކޮލެޖުތަކަށް ދަމަހައްޓާ މަސްރަފު ވެސް ނަގާ ބޮޑު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަޒީރާތަކަށް މަސްރަފުތަކުން ފެނޭ. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރައިދިޔައީ. އަޅުގަނޑު ފޮތް ހުޅުވައިލިން. 370 ވަރަކަށް ޕޭޖު އެބަ އޮތް. މި ހުރި މަސްރަފުތަކުން މި ސިފަވާ ކަންކަން ޚާއްޞަގޮތެއްގައި މި ފޮތުގައި ހިމެނިފައި އޮތީ. އަޅުގަނޑު ގަނޑެކަށްވުރެ ގަނޑެއް އެއްލައި، ގަނޑެކަށްވުރެ ގަނޑެއް ޔާއްމަރުކަތުގެ ޖަހާފައި ހުރި އަދަދުތަކެއް ބަލައިލީމަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެބަ ދިމާވޭ. ރަނގަޅު! ބަޖެޓު ބޮޑު، ބިލަ. އަހަރު ފަސް ބަރު. އުސޫލުން ދަދިވެސް، ޖަހާފައި ހުރި ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ފަސް ހަމަ ބޮޑު، ބިލަ. އަދަދުތަކަށް ފަސް ބޮޑު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ 2023ގެ ބަޖެޓަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރުގައި އަޅުގަނޑުގެ ހުރި ކަންބޮޑުވުންތައް ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ބޭނުން ހިއްސާކޮށްލަން. ހަމައެއާއެކު މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނޭ މުހިއްމު ކަންތައްތަކެއް ފުރަތަމަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2023 ގެ ބަޖެޓުގެ ޖުމުލަ އަދަދަކީ، ރުފިޔާއިންނަކީ 42.7 ބިލިއަން. މިއީ 2022 ގައި ބަޖެޓަށް ވުރެ 5.8 ބިލިއަން އިތުރު އަދަދެއް. 2022 ގައި ބަޖެޓުގެ އަޅުގަނޑުމެން އަދު ފާސްކުރި 36.9 ބިލިއަން. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން 2023ގެ ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓް 2022 އަށް ވުރެ ކުޑަ. 2023 ގައި ބަޖެޓު ޑެފިސިޓް ނުވަތަ ދަރަނި މި އިންނަނީ 8 ބިލިއަންގައި. 2022ގައި 12.6 ބިލިއަން. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށްދުރުންނަމަ، އިންކަމް ޖެނެރޭޓްކުރާ ސޯސްތަކުން ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީއަށް އަންނަނިކަން އެބަ އިނގޭ. ބަޖެޓު ބޮޑުވެގެންދިޔައިރުގައި، ހަރަދުތަކުން ބޮޑުވެގެންދިޔައިރުގައި ނުދޭ ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓް ބޮޑުވިކަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ ފިސްކަލް ކުރިއެރުމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ބަލާއިރު 73.3% މި ލިބެނީ ޓެކްސް. މިއީ ރާއްޖޭގެ ޓޫރިޒަމް ދާއިރާއިން މީގެ ބޮޑު ބަޔެއް މި ހިއްސާކުރަނީ. އެއީ ޖީ.އެސް.ޓީއާއި ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީއާއި ގްރީން ޓެކްސް. ހަމަ އެއާއެކު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން؛ އެންމެ އަހަރު ލިބޭނެ ކަމަށް ޖުމުލަ އަޅުގަނޑުމެން ލަފާކޮށްފައި މި އޮތީ 32.1 ބިލިއަން. އާމްދަނީގައި އެބަ ހިމެނޭ ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް 7.7%. އެއީ ގްރާންޓްގެ ގޮތުން ބަޖެޓު 2.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އަދި ހިލޭ އެހީއާއި ނުލައި އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި އޮތީ 29.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ. ބަޖެޓަކީ ކޮބައިތޯ؟ ބަޖެޓުގެ ބޭނުމަކީ ކޮބައިތޯ؟ ބަޖެޓު ހަދަން މި ޖެހެނީ ކީއްވެގެންތޯ؟ ބަޖެޓު މި ހަދަނީ، އެ އޮންނަ ސަރުކާރަކުން، ދައުލަތުން ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރަމުން ދާއިރު، ހިސާބު އަދަދު ޖެހިގެން. ކުރިއަށް އޮތް އަހަރަށް ތަރުތީބުކުރާ ބަޖެޓުގައި މި ހިސާބުކުރާ މައިގަނޑު ކަންތައްތަކާއި ދައުލަތުގެ ހަރަދުތަކާއި، ލިބޭ އާމްދަނީއާއި އަދި އެ ލިބޭ އާމްދަނީން ކުރާ

ޚަރަދުތަކުގެ ތަފްސީލުތައް، ޖީއެލްސީތައް. އެގޮތުން، ނަޒަރު ހިންގައިލާފާއިރުގައި 2023 ގެ ބަޖެޓުގައި އިޤްތިޞާދީ އަދި ސިޔާސީ ކުރިއެރުމުގައި އެބަ އޮތް 10.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދު: އިޖްތިމާޢީ އަދި ދީނީ ޚިދުމަތްތަކަށް 8.5 ބިލިއަން. ވަރަށް ރަނގަޅު އަދަދެއް. ވަރަށް އުފާވެރި ދީނީ ޚިދުމަތްތަކަށް؛ އިޖްތިމާޢީ އަދި ދީނީ ޚިދުމަތްތަކަށް 8.5 ބިލިއަން. ނަމަވެސް، އިދާރީ ޚަރަދުތަކުން ވިދާޅުވާނެ، އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ޚާދިމީ ބައެކޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ބޮޑުވުން 5 އަހަރު މިތާ ހަރަކާތްތެރިވިއިރު ޖުމުލަ ނަޒަރު 8.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދީނީ ކަންތައްތަކަށް ޚަރަދުކުރާނެ. އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ؛ މި ބަޖެޓުން މި ދައުލަތުވައިދިނީ الله ގެ ވާގިފުޅާ އެކު އަންނަ އަހަރު ވެގެންދާނީ ހާއްޖީގެ ރަށްރަށުގައި އެންމެ ގިނައިން މިސްކިތް އެޅުވެންދާ އަހަރަށް. އެއީ މި ބަޖެޓުގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް އަސާސް. އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތް؛ ދުނިޔެ އަޅުގަނޑު ހަރަކާތްތެރިވަން ބޭނުން، ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް 4.6 ބިލިއަން އެބަ އޮތް ޚަރަދު: ގުޅުވާލުމަށް ވެސް އެބަ އޮތް 2.8 ބިލިއަން. ސިއްޙީ ދާއިރާ، އެންމެ ބޮޑު ބަޖެޓެއް ހިފާ ދާއިރާ. ފަސް ބިލިއަން. އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތް؛ ދުނިޔެ އަޅުގަނޑު ޚިޔާލުކުރަން އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާ، މއ.، އަދި އުތުރު ހިއްސާ މަހުވެރި ދާއިރާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނިސްބަތުން ވެސް އެންމެ ގިނަ ރިސޯޓްތައް، ރިސޯޓްތައް ހުރި އެއް ދާއިރާ. އެންމެ ގިނަ ރިސޯޓްތައް އޮތް ދާއިރާ. އެންމެ ރިޔޭ ފަތުރުވެރިކަމާއި އެންމެ ގާތް ބޯޑުވާ އޮތް ދާއިރާ. ދަތުރުތަކަށް ފުރަތަމަ ތަނަވަސްކަން އެންމެ ބޮޑު އާބާދީއެއް ގެންދަމުންދާ އެއް އަތޮޅަކީ މއ. އެއީ މއ.ގައި އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާ މި ހިމެނޭ. ދެން ހިނގާ ޖަހާލަން އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތް، އަޅުގަނޑުމެންނަން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާ މިހާ މުއްސަނދި ހިސާބުގައި ޓޫރިޒަމްގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާއަށް މިއަދު، މި ފަހަރު ބަޖެޓުގައި ހުރި ކޮން ކަންތައްތަކެއް އެބަ ފެނޭ އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތް، މިކަމަށް ނަޒަރު ހިންގާފަން. އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ހަނގަރުތަކުގައި ޖާގަފުޅު ރުކު ކަމަށް ޚާއްސަކޮށް، އަދި ހަރަކާތްތެރިވުން ބޭނުންވާ ބައެއް ކަންތައްތަކެއް ހިއްސާކުރަން ބޭނުން. އެގޮތުން އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތް ވިސްނައިލާފާއިރުގައި، ގިނަ ސަރަޙައްދު އަޅުގަނޑު ހިމާޔަތްކުރުމުގެ ވާހަކަ މަޝްރޫޢުގައި ދަތުރުކުރާ ވަރަށް ދުރުވެސް ފެހި، އެހެންނަމަވެސް، އަދިވެސް މި ބަޖެޓުގައި ހުރި ނެތް. އަޅުގަނޑު ހަމަ ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މިތާ އިސްނަގައި އެހީގައި އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން، މިނިސްޓަރު! މަސައްކަތް ދަރަނި ވަރަށް ބޮޑު ވަކިވަކިން. ވީމާ ސަރުކާރުން ކުރިމަތީގެ ބަޖެޓުގައި 2023ގައި ހިފެހެއްޓުންދިއުމަށް އެ ދަރަނީގެ ދައްކާލުމުގެ ވަރަށް ބޮޑު ބައެއް ހުށަހެޅިފައި. ހަމަ އެހާހިސާބު ކުރަނީ ކަނޑަނާމޫދު ފަހިޖިމެއް މި ވަނީ ބަޖެޓުގައި ހިނގަމުންދާ 2022 ގެ ބަޖެޓުގައި. އަޅުގަނޑު އެދެން، ވީ އެންމެ އަވަހަކަށް މި މަސައްކަތް ފުރިހަމަކުރަން ޑޮލަރު ދުރުކުރެވިގެންދިޔުން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ބައެއް ފަހަރު އެބަ މަޖުބޫރުވޭ ދިމާ، ބަނދަރު މަސައްކަތްތަކާ އެއްކޮށް ދިގު ސަރުކާރުން ވެސް އޭގެ މަސައްކަތްތައް ފުރިހަމަކުރަން ކަމަކީ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތްތަކަށް ވާ އަވަހަށް ފަރާތްތެރިވެގެން އަޅުގަނޑު ހަމަ ސަރުކާރުގެ މުއައްސަސާތަކަށް ގޮވާލަން. ހަމަ އެހެންމެ ކުރިމަތީގެ ބިން ހިއްކުން

ފުލުސް ވަނީ ބަޔަޖެހުމުގައި ޖެހިލި. އެ ރަށުގެ ރައްޔިތުންގެ ވަރަށް ބޮޑު ޝަކުވާއެއް، އަޅުގަނޑު ކުރިން ބުނިހެން، އެންމެ ގިނަ އެއް ރިސޯޓުތައް، ދައުލަތަށް އެންމެ ބޮޑު އާމްދަނީ ލިބޭ އއ.ގައި ހިމެނޭ މަތިވެރި ދާއިރާ. މި 5 ރަށުގެ މިހެން ހުރި ބައެއް ޕްރޮޖެކްޓުތައް ފަސްވެފައި ނުހިނގާތީ އެ ކޮންޓްރެކްޓުތައް އިސްތިހާރުކޮށް އުޅެނީ. އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ ފޯރަކަލްޓަރުން ބޭނުން، ނިމިދިޔަ ސަރުކާރުތަކާ އަޅާކިޔާއިރުގައި ހަމަ ތަފާތު. ގިނަ ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް އެބަ ހިނގާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދެން އަޅުގަނޑު ޖެހިލަން ބޭނުންވަނީ، މަތިވެރިފަޅުގެ. މިއީ ވަރަށް ދުވަސްވީ މަސައްކަތެއް. އިންތިޚާބު ތަކުގައި މަތިވެރީގެ ފޮނުވާލުމުގައި ޖެހިގެން މި ފިޔަވަޅު އުފަލުގައި، ތާރީޚީ ގޮތުން އެ ރަށުގެ އިންތިޚާބުގެ ތާރީޚަށް ވަރުވައި، އަޅުގަނޑުމެން އަރިހުގައި މި ރަށް ނުކުމެ ގިނަ ދުވަސްވީތީއާ ދަނީ ވަރަށް ހިތާމަކުރި ކަމެއް. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ރަނގަޅު އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާކަމަށް ވިސްނާއިރުގައި، ދައުލަތުން އެ ރަނގަޅަކަށް ކުރިއަށްގެ ޚަރަދުކުރެވޭތަކުން ވިސްނާއިރުގައި އެ ރަށުގައި ހުރި ނެޗުރަލް ރިސޯސަސް ބޭނުންކުރެވޭ ގާނޫނީ ހަމަޖެހުން، ނަމަވެސް، ނުވަތަ ގާނޫނީ ބާރުވެރިކަން އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ފެނޭ ރަނގަޅަށް ދާތަން. އެގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ކުރި މަސައްކަތްތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިޢުލާން ކުރެވިގެންދިޔަ ހުރިހާ ހަތަރު، ކުރިއަށް އޮތް ދުވަސްތަކުގެ ތެރޭގައި މަތިވެރިފަޅުގެ މަތިވެރި ރައްޔިތުންނާ ހަވާލުކުރެވޭނެ ގޮތަކަށް. މިއީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ހަމައެކަނި މަތިވެރިއަށް ލިބޭ ކުރިއެރުމެއް ނޫން. ކައިރީގައި އޮތް ފެރިދޫއާއި އަދި އުކުޅަހާއި، ބޮޑުފޮޅުދޫ ހިމަނައިގެން އަތޮޅުގެ ގޮތުގައި އަންހެނުން އެއް ރަށް މިއީ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގައި ކިޔަމުން ގިނަ ރަށްރަށް އަދި ކިޔަމުން ގިނަ ފަހުން، ކިޔަމުން ގިނަ ފެހިކޮށް އަދިވެސް ކަރަހުގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހާރު ކުއްލިން ނޫނީ ހަމަ އެއް ރަށުން ފުލުސް ނެތް. މިހާރަކަށް މަދު ރަށްތަކެއް މި އޮތީ ފިޔަވަޅު. އަޅުގަނޑުމެން، މި ރަށް ހަމަޖެހިގެންދިއުމަކީ ދާއިރާގެ ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ހިދުމަތް ހަމަ ބޭނުންވާ ކަމެއް. ހަމަހަމަކަމާއި އަޅުގަނޑުމެން ދެކޭ ދުވަސް ހަމަ ޖެހިލުން ކާރީގަ ގެނައުމާ؛ މަސައްކަތް ކާރީގަ ގެނައުމާ، ރިސޯޓް ކުރަން ފެހިވެއްޖެ ކުއްލިއަކަށް ގެނައުމަށް އެ ތިން ހޮސްޕިޓަލެއް 4 އަހަރު ފަހުގެ. ރަށުގެ އެންމެ ބޮޑު ދިރިއުޅޭ ދަރިވަރުންގައި 42 ދުވަސް، 50 އަހަރު ފުރޭ ގިނަ ދުވަހު ފެންނަން މަސައްކަތްކުރަމުންދަނީ ފެނޭ. ރަށުގެ އިޤްތިޞާދުގެ ތަރައްޤީ، އިޤްތިޞާދީ ބޮޑު ދައުރެއް ވަރުގަދަކޮށްދިނުން މި ގެސްޓްހައުސްގެ މަސައްކަތްތަކާ، އެއާ އެކްސްޕާޓުން ހުޅުވާލާ ގިނަ ފަހުގެ ސަރުކާރަށް، އެ ރަށަށް ލިބޭ އާމްދަނީ ވަރަށް ބޮޑު އަދަދަކަށް އިތުރުވެއްޖެ. އެ ރަށްރަށުގައި މަސައްކަތްކުރާ ބިދޭސީން، ކުރިން ބިދޭސީ ނުވަތަ ފުސްގަނޑުތެރޭ. އެ ކަމަށް ޖެހިލަން ބޭނުމީ، ހުރިހާ ރަށްރަށުގެ ހިދުމަތް، އަޅުގަނޑު ދަނީ ފަހަރު ފަހަރެއް ދިރިއުޅުމުގެ ފެންވަރު، ތަރައްޤީގެ، އަދި ރަސްމީ، ބިދޭސީން، އަޅުގަނޑުގެ އަވަސް ގޮތެއްގައި ހަމަޖެހިގެންދިއުން. ދެން އާސާރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ޖެހިލަން ބޭނުންވަނީ.

ބޭފުޅުދަރުމަން ޖެފާނުންގެ މަރުކަޒު އެބަ ބޭނުންވޭ. ނަސީބަކުން ބަޖެޓުގައި އެ ޖެހިފައި އޮތްކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. ހަމައަށާއުކު ފަހަރުގަކޮށްލަން ބޭނުން، ބޭފުޅުދަރުގެ ޖުބަގަތަރައްޤީކުރުން ވެސް އެބަ އޮތް 2023ގެ ބަޖެޓުގައި އަތަރު ޖެހިފަ. ބަނޑުހެރު މަސައްކަތްކުރުމަށް އެ ބޭފުޅުން ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ އެދޭ. ވަރަށް ކުޑަކުޑަ ބަނޑުހެރުއް ބޭފުޅުދަރުގައި އޮތީ. އަޅުގަނޑުމެން އިސްލާހުކުރުމަށްފަހު މި ދަނީ މަސައްކަތްކުރަމުން. މިކަން އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް މަޖިލީހުގައި ޖެހޭ މަސައްކަތްކުރަނީ. އެއާއެކު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، ހުރިހާ ސަރުކާރު އިދާރާތައް، އެ ދަރު ހުރިހާ ސަރުކާރުގެ މުވައްޒަފުން ވެސް އެ ދަރު ހުރިހާ ސަރުކާރުގައި ބޭނުންވާ އިންސާނީ ވަސީލަތްތައް ދާއިރާގެ ބަޖެޓުގައި ޖެހި އަޅުގަނޑުމެން ސަރުކާރުގައި، އެހެންނަމަވެސް އަދިވެސް ނުވި ފަސޭހަކަމެއްގައި، އެ ދަރުގެ ދަރިވަރުންގެ ޝަހާދަތް އިންޓަރނޭޝަނަލް ބޭ. އެ ބަޖެޓުގައި ޖެހިފައިވާ ބިން ހިއްސާގެ މަސައްކަތް އަވަހަށް ފުރިހަމަކުރެވޭނެ ގޮތެއް ވެސް ނެތް އަޅުގަނޑުމެން ނުހަނު އެދޭ ކަމެއް. އެދި ދަރުދިން ވަރަށް ބޭނުންތެރިކަމެއް. ހަމަ ދަރުދަރުގެ މުއައްސަސާތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދަންނަވާ މިކަން ވެސް އަވަހަށް ފުރިހަމަކުރުން. އެއާއެކު ހިމެނޭ، އިއުތިރާފު ދަރިވަރުން، ހިމެނޭ ބަޖެޓުގައި، ހިމަނުއްވާ ވަރަށް ދިނީ ދަރުއް. އެހެންމީހާ، ހިމަނުއްގައި ބޭނުންވާ އިންޖީ ޖިމާއް. މިހާރު ޖިމާއް މި ހުނަނީ ބެހޭގައި. މިނަ ބޭފުޅުން ތިއްބަވާ ބޭރުގެ އަދުލުއިންސާފުގެ. ދިން އުނިވެއިރުންނަވާން، ދައްޖެގެ ހަމަ ދިނީ ގޮތުން ހެއްދެވި ގާނޫނުގެ އިސްލާމީ ދިނުގެ މަޖިލިސް އަސާސީ މަގާމު، ދިނީ އެކަމަށް ބައިވެރި ދަރުއްޔިތުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ދަރުދަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް ގޮވާލަން، އެ ދަރުގެ އަހުރެންވެރިންނަށް، ކަނޑަށްފަހަނަން އިންޖީ ޖިޑުއް ވިޔަފާރި އަވަސް ހަދައިދޭނެ ގޮތެއް ކަނޑައެޅިގެންދެއްވުން. އެއާއެކު ކުރަހަތިކާރެއްގެ ބޭނުން ވެސް ބޭނުންވޭ. ދިން ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން ސަރުކާރުގެ މި އަހަރު؛ 22ގެ ބަޖެޓުގައި ޖެހިފައި އޮތް އެއްކޮށް. އެހެންނަމަވެސް، އަދިވެސް އެ މަސައްކަތް ނުނިމޭ. އެ މަސައްކަތް އަވަހަށް ފުރިހަމަކުރެއްވުމަށް ހިމަނުއްވާ ދަރުދިން ވަރަށް ބޭނުން އެދެމުން. އަދި ގިނަ ސަރުކާރުގެ ވެސް އިންޖީނިޔަރުން، ހިމާޔަތްކުރަން ބޭނުން. ކައުންސިލާ ހަވާލުކުރުވީތީ އޮތް ބައިން މިހާރު ކޮށްފައިވާ 40%، 60% އަދި އޮތީ ހަވާލުކުރުވީ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި، ހިމަނުއްވާ ގިނަ ސަރުކާރުގެ ހިމާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަމަށް ވެސް ނަމަ، ދަރުދިން މަރުވެގެން 10 އަހަރު ގިނަދުވަސް ބެލު ކުރިއަށް އޮތް 5 އަހަރުގެ ތެރޭގައި އެބަ އޮތް. ހިމަނުއްވާ ބިއްޔާ މަރުކަޒު އެކުލެވިގެންވަނީ، އަދަދު ފުރިހަމަ އެއްކޮށް ޖެހިފަ. އެހެންވީމާ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ފަސޭހަތަކާއި، ތޮއްޓަރި ގިނަކަމުން ވިލާގަނޑު ސާޅީސް އެ ހިސާބުގައި ހިމަނުއްވާ ވިޔަފާރި ގެޓްރިޕްޓީގެ ސާޅީސް ދަރުދިނީ އޮތް މަސައްކަތްކުރެވޭ؛ އިއުތިރާފު ދަރުއްސާ، މަރުކަޒަކަށް މިހާރު އިތުރުވާ ހިމަނުއްވާ ބިއްޔާ ޖެހިފައިވާ މަސައްކަތްކުރާ ވަރަށް އެހެން އެ މަސައްކަތް އެ ފަރާތް ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން އަޅުގަނޑުމެން އޮތީ. އެދި ހަމަހަމަކުރު ހިމަނުއްވާ އޮޅި.އެއް، އިންޖީ ޖިމާ އަޅުގަނޑު

ކުރިން ބުނިހެން ބޭނުންވޭ. ދެން އަޅުގަނޑު ޖެހިލާނަން މާޅޮހަށް އިނގޭތޯ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މާޅޮހަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބޮޑުފޮޅުދޫގައި ވެސް ގާމަތީ ރަށެއް. ކުޑަކުޑަ ބިމެތެއް އޮތީ. އެ ރަށު ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޮޑު ޝަކުވާއެއް ފުޅާކުރު އަރިހުންގެއް ރަށު ކައިރީގައި ހުރުން. އެހެންވީމާ، ކުރިން ބުނިހެން ދާއިރާގައި ވެސް އޮތީ އެންމެ ރަށެއް. އެ ރަށު ވެސް އަދި މި އުޅެނީ ނުލިބިގެން. އެހެންވީމާ، މާޅޮސް ސަރަހައްދުގެ ނުވަތަ މާޅޮހު ކައިރީގައި ފިޔާސް އަރިޔަސްގެ ހުރުމަކީ އޭގެ މާބޮޑުސް، ހިމަނދޫ، ފެރިދޫގެ ދުއްވާ ގެސްޓްހައުސްއަކުން ވަރަށް ދުރުން ކުރަނީ ކަމުނުދާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން ސަރުކާރުގެ ސަމާލުކަމަށް ޖަހާލައި، މިކަމާ ދާއިރާގެ ފުޅާކޮށް ވިސްނައި ގޮތެއް ހަމަޖެހިގެންދިއުން. އެއާއެކު މާޅޮހު ވެސް އެބަ ބޭނުންވޭ މިސްކިތެއް ވެސް. އަދި ބަހުރުވެ އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލާ ބޭނުން، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޖަމާލީ ފުރަތަމަ ބޭނުންކުރެވޭ މިއަދު މާތޮޅުގައި ހަދަމުންދާނީ. އެ މަސައްކަތް އިދާރާކުރެވިއްޖެ ވަރަށް އަވަހަށް ނިމިގެންދާނެ. މިހާރު މާޅޮހުގައި މަސައްކަތް އިދާރާކުރުމުގައި 4 ކުލާސްރޫމްގެ އިމާރަތް އަދި އިތުރު 4 ކުލާސްރޫމް އެބަ އެ ރަށަށް ބޭނުންވޭ. މަސްޖިދުފިޔަވާ ހުރި ވެސް އެބައޮތް ޖަހާލާ. އެއީ 4 ކުލާސްރޫމްގެ ބަދަހިކުރުމަށް ވެސް ހުރި މިހާރު މާތޮޅުގައި ހުރިހާ ވެސް ފުރަހަމަ ވެސް ވާނެ މަޝްރޫޢު ބޭނުން. އެއާއެކު ދެން އަޅުގަނޑު ޖެހިލާނީ ފުރިހަމަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ފުރިހަމަ ސްކޫލް އިމާރާތް ވަރަށް ފަހުން އަޅުގަނޑު ހަމަ އާދަޔާ ފުށުމައްސަށް ޖެހިލާނީ ދަނޑުވެރިކަމަށް ބޭނުން، މި އަހަރު ބަޖެޓުގައި ފުރިހަމަ 5 ކުލާސްރޫމްގެ މަރުޖެތިރިލާސް ހުރި، އެބޮޑުސްބަ މި ކަންތައްތަކަށް ނަމަވެސް ޖެހިގެންދިއުން. އެއާއެކުކާ ފުރިހަމަ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް މިހާރު ވަނީ ސްކޫލްކުރި، ބަނދަރު މަސައްކަތް މިހާރު ވަނީ ޖަންޖެހޭ މަރުބަޔާގައި ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން މަޢުލޫމާތު ލިބެނީ. އެހެންވީމާ، ފުރިހަމަ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް ސްކޫލްކުރިގެން، ބަލަހާ މަސައްކަތް ފުރިގެން އަވަހަށް ދިއްމަދު ހަމަ ކުރިން ބުނިހެން އެ ރަށުގެ ރައްޔިތުން ހަމަ ނިހަހިރަ އޮޅޭ ކަމެއް. އެކަން ވެސް އަވަހަށް ވެގެންދިއުން ބޭނުން. ނިޔާދަމަށް އަޅުގަނޑު އެދެން. އަދި އެހެންމަށް ފުރިހަމަން ވެސް އެބަ ބޭނުން މިސްކިތެއް ވެސް. އަދި ދުއްތާ ސްކޫލްޖަހާއް ވެސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދާއިރާގެ ކޮންމެ ރަށެއްގައި ގޭބީޗު ޖެސްޓްހައުސްތަކަށް ކުރި ފެށޭ؛ ޖޭން-3ގެ ކުރި ފެށޭޖުކުރުމުގެ ވަސީލަތްތައް ގައިމުކުރުން، އަޅުގަނޑުމެން ރާއްޖެއަށް ވާހަކަ ވެސް އެބަ އޮތް ބަޖެޓުގައި ބޭރުފ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން މި ދަރަނި ދައްކާތީގެ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ ދައްކަމުން. އަޅުގަނޑުމެންނާ އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން އެބަ ވިދާޅުވޭ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރު ސަލާމް. ރަނގަޅު ވާހަކައެއް. އަޅުގަނޑުމެން ސަލާމް. އަޅުގަނޑުމެން ސަލާމް މުޅި ރާއްޖޭގައި ހިނގައި ހުރިހާ ތަރައްޤީކުރުމުގައި. ރަނގަޅު ވާހަކައެއް، އަޅުގަނޑުމެން ސަލާމް މުޖުތަމަޢުގެ ނުކުންނަނަ ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ދަރުވާރުމުގެ. ރަކާތު އަދަދަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ދަރުވާރުމުގައި އެއް ބަޔަކު ނިމިދިޔަ ސަރުކާރު. އެ ކަންތައްތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ސަލާމް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން އަރާމި ކޮންމެ ރަށަކުން ހިނގަން ދަތިވާވަރަށް މަގުތައް މި ހުންނަނީ ކޮންމެފަ. އެއްފަހަރާތަކަށް ޖަވާބުދާރީވާ ފުރިހަމަ

ފުޓްބޯޅަދަނޑުގެ ހަދާ ތަން. އަނެއް ފަރާތަން ޖެހިގަ މި ފެންނަނީ، މިސްކިތް ހަދާ ތަން. ދަގުގެ ވެދުން މި ޖެހިނީ ހިނގަން. ދުރާއިރު މި އޮންނަނީ ކޮށްރާފަރި، ފެންސާއި ނަރުދަމާ އަޅަން. އަނެއް ދަރަންދަރުގައި ވަގުތެއް މި ދަނީ ހަދަމުން. އެހެންވީމާ، ކުރަމުންދާ މަސައްކަތްތަކާއި ކުރަވާ މަސައްކަތްތަކަށް އެ ރަށްރަށަށް ދަތުރުކޮށްލާ ރަށެއް ހާމިނަން ވެސް މިހާރު ފެނިގެންދާނެ. އެ ބޯޓާ އެ ލިޔުމާ ބަރަބަރުއި، އެ ބޯޓާ އެ ލިޔުމާ އިޤްތިޞާދު އަޅުގަނޑުމެން އަދުން ދުރުން ބޯޓުވެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ދިރިއުޅެން ނޫނީ؟ އެ ބޯޓުގެ އިޤްތިޞާދީ މާލިއްޔާތުގައި ދިރުވާލިއްޔާ ދަރުވާޖު ވަން. ބަނަދު! އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އެބަ ބޭނުންނަން. އެކަމަށް އެ ނަގާ ބޭނުން ބަނދަރިމެންނަށް ހުށަހަޅާ އެބަ ދޭތޯ. ބަނދަރުގެ ރިކުއަރމަންޓްސްތައް އެބަ ފުރިހަމަކުރެވޭ. ބަނދަރު ހާމިން ނުހަރު ކޮންނަމަ ކުރެވިފައި އޭރު ދުރަން ކަމަށް. މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް ބޮޑު ބަދަލެއް އަޅުގަނޑުމެން ފެނުނު ދަރަންކަން އެބަ އޮތް. 2 ބިލިއަން އަޅުގަނޑުމެން ފެނަން ޚަރަދުކުރަމުން، ފެންދަރުއްކަން ޚަރަދުކުރަންޖެހޭއިރުގައި އޭގެ ދިނަ ފެނުމަކާޔާ ބަރޭސް ހާމިންކާކޮށްފައި ހުރި މަސައްކަތްތަކަށް. ނަގާފައި ހުރި ފެނުމަށް. ޕްރޮޖެކްޓްތަކާއި އިތުރުވެ، ކާބަދު އިންވެސްޓްމަންޓުތަކުގެ ދައުލަތަށް ޖެނެރޭޓްކުރާ ފައިދާތަކާ، އިންކަމް ޖެނަރޭޓްކުރާވާން އެއްވެސް ހަމައެއް ބަޔާން ފާހަގަ ކުރެވިފައިވޭތޯ؟ ކޮށްފައި ހުރި އިންވެސްޓްމަންޓްތަކުން އެ ފައިދާ ދައުލަތަށް އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މި ޖަލްސާ، އެއްކަލަ ބޭނުންވަނީ ދައުލަތުން ބަޖާއި ބޮލްސޭގެ ނިޒާމަށް އިސްލާ ފުރިހަމަކުރެވޭނެ ގޮތެއް. އިޤްތިޞާދީ ދާއިރާ؛ އެއްވެސް ސަބަބަކާހުރެ ނޫނޭ، ދުނިޔާގެ އެއްވެސް ގައުމެއް ބޮލްސޭގެ ނިޒާމު ނުވާ ހިނގާ ވަޑައިގެންނެވި ޓުރިސްޓުން. އަޅުގަނޑުމެން ދުރުވެގެންދާ ދިރުނު ހިޔާލު، އަޅުގަނޑުމެން ބޯޓެއް ނިޒާމަށް ގާއިމުކުރުމާއިއެކު ދަތުރުކުރާނެ ބަޖެޓަކީ 6 ބިލިއަން. އެހެންވެ ދުވަހުގެ ނަސޭހު އަޅުގަނޑުމެން ފެނި ބޭނުން...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިޙްތިރާމްތެރި މެންބަރު. އާދެ! އަޅުގަނޑު މިހާރު އިޙްތިރާމްތެރި މިނިސްޓަރަށް ފުރުޞަތު އަރުވާލަން، އިޙްތިރާމްތެރި މެންބަރުންގެ ސުވާލުތަކަށް ނޫނީ ކަންބޮޑުވުންތަކަށް ޖަވާބުދެއްވުމަށް.

މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް އިބްރާހިމް އަމީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް. بسم الله الرحمن الرحيم. އަޅުގަނޑު ހަމަ ބަޖެޓު ހުށަހަޅައިދެމުން ވެސް އަދި އިއްޔެ މި މަޖިލީހުގެ ފްލޯގައި ވެސް ވާހަކަދައްކާލިން ފާހަގަކޮށްލިހެން، 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް މަޤްޞަދަކީ، އަޅުގަނޑުމެން މާލީ އަދި ދަރަނީގެ ސަސްޓެއިނަބިލިޓީ ކަށަވަރުކުރުން. އަދި އޭގެއިތުރުން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލިން

ބޭނުންތޯ، އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅާފައި އޮތް ހައްލުތަކުގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަހަރަކު ފަހު އަހަރަކަށް ޑެފިސިޓް ކުޑަކުރެވޭން މަގެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ދެކޭ. އާމްދަނީގައި އަޅުގަނޑުމެން ޖީ.އެސް.ޓީ ރޭޓު އިތުރުކުރުމާއި، އަދި ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީ؛ ޓެކްސްއަށް މި ގެނެވޭ ބަދަލުތަކާ ހަމައަށް ޚަރަދުކުރަމުން. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ގޮތުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލައިދޭން، އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅާފައި ހުރި ސިޔާސަތުތައް އޭގެ ވަގުތުތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަން އިމްޕްލިމެންޓް ކުރެވިއްޖެއްޔާ އޭގެ ސަސްޓެއިނަބިލިޓީ އެނަލިސިސްއަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކޮށްލައިދޭން. އަޅުގަނޑުމެން ފިޔަވަޅުތައް ނާޅައިފިނަމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޑެފިސިޓް ބޮޑުވެގެންދާން 14 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް. އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހަޅާފައި ހުރި ޓެކްސްގެ ނިޒާމަށް ގެނެސް ބަދަލުތަކާއި، އަދި ދައުލަތުގެ ހަރަދު ކުޑަކުރުމާއި، އަދި ހަރަދުތަކުގެ އެފިޝަންސީ އިމްޕްރޫވްކުރެވިގެން ގެނެވޭ ބަދަލުތަކުގެ ތެރެއިން 8.4 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް ޑެފިސިޓް ކުޑަކުރެވޭން. މި ކަންތައްތަކަށް ހަރުދަނާކުރުމަށް ބަލި އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުގެ ފިސްކަލް އިންޑިކޭޓަރސް އެބަ ހިމަނާފައިވޭ، މިގޮތުން ބަޖެޓު ފިސްކަލް ސްޓްރެޓެޖީގައި. އާމްދަނީގައި އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަންޖެހޭން އަދިވެސް އެއް، ވަރަށް؛ ފުރަތަމަ ކަމަކަށް، ދުރު ރާސްތާގެ ދަރަނި އާއި ގުޅޭގޮތުން [illegible] ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން 100% އަށް ކުޑަކުރުން. ދެވަނައަށް، ޕްރައިމަރީ ޑެފިސިޓް ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން 5% އަށް ކުޑަކުރުން އެ މިންވަރުގައި ހިފެހެއްޓުން، އަދި އުފެއްދުންތެރިކަމުގެ ނިސްބަތުން ދައުލަތުގެ ދަރަނި އަހަރަކު ފަހު އަހަރަކަށް ދަށްކުރުން. އަދި 4 ވަނަ ކަމަކަށް، ރިކަރަންޓް ޚަރަދު ދައުލަތުގެ އާމްދަނީން، އާއި [illegible] އެ މިންގަނޑުގައި ހިފެހެއްޓުން. އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލާނަން، [illegible] އެބަ، އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރާނެ ވާހަކަ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ، 2019 ވަނަ އަހަރު ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު؛ އޭރު [illegible] ރާއްޖެއަށް [illegible] 1.6 ބިލިއަން ޑޮލަރުން. ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު އެ އަހަރު، 2019 ވަނަ އަހަރު 7.1% ކުރިއެރި. އަދި 2020 ވަނަ އަހަރު، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ފުރަތަމަ ބޯޑަރު ހުއްޓާލިއިރު، ރާއްޖޭގެ އެންމެ ފުރަތަމަ އަންދާޒާއަކީ، 1.5 ބިލިއަން ޑޮލަރުން ރާއްޖޭގެ [illegible]، [illegible] އިޤްތިޞާދު 7.5 ކުރިއަރާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެން އެއްވެސް މިހާރު އަންދާޒާކުރި، ވިސްނައިގެން ހުރި [illegible] ނޫން ކޮވިޑް-19ގެ ހާލަތަށް. [illegible] ދުނިޔެ [illegible]. އަޅުގަނޑުމެންގެ އެއަރޕޯޓު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ބަންދުކުރީން. ރާއްޖެއަށް އެ އަހަރު ޖީ.ޑީ.ޕީ ދަށަށް ދިޔަ [illegible] 33.5%. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އަހަރު ނިމުނުއިރު، ގާތްގަނޑަކަށް 88 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ޖީ.ޑީ.ޕީ ހުންނާނެ ކަމަށް ވިސްނި. އަދަދު ހުރީ ގާތްގަނޑަކަށް 53 ބިލިއަނަށް ދަށްވެފަ. [illegible] ގާތްގަނޑަކަށް [illegible]. ދެން އޭރު ސަރުކާރުން އެކި ފަރާތްތަކުގެ ސަޕޯޓުން، ކުރި އަދި [illegible] ވިޔަފާރިތަކުން ވެސް ހަމަ މި ސަޕޯޓުން، އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ވިޔަފާރިތަކުން ސަޕޯޓުން ކުރި އަދި [illegible] ވިޔަފާރިތަކަށް ވެސް ބަންދުކުރެވުނު،

މި ހާލަތަށް މި އައީ. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލަ ފަރުދުންނަށް ވެސް އަޅާލައި، އިންކަމް ސަޕޯޓް އެލަވަންސް ދީ، ފްރަންޓްލައިން އެލަވަންސް ދީ، އެ ކަންތައްތައް ކުރީމަ؛ ލޯން މޮރަޓޯރިއަމް ދީ، ނަގާފައި ހުރި ލޯނުތައް އިތުރަށް ރީސްޓްރަކްޗަރކޮށް، އިތުރު ދިގު މުއްދަތުތަކަކަށް ބަހައިލައި، އެ ކަންތައްތައް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރީން. ފެނަށް ޑިސްކައުންޓް ދިނީން، ކަރަންޓަށް ޑިސްކައުންޓް ދިނީން. އަދި ބޭސް މިހާރު ވެސް ލިބިދިނީން. އޭގެ ސަބަބުން ވީ، ކުރީން އަޅުގަނޑުމެން އަންދާޒާކުރި؛ އޭގެ ނަތީޖާއަކަށް މި އަޅުގަނޑުމެން ކުރީން އަންދާޒާކުރި މިންވަރަށް ވުރެ މާ ބޮޑަށް ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު 2021 އަހަރު ހަމަ ރީބައުންޑްވެގެންދިޔައީ. ބަލާއިރު އަދި ކުރީގެ ގޮތަކަށް ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، އެ ފަތުރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން އެ ކަންކަން އަވަހަށް ދިޔައީ. ރާއްޖެއަށް 2021 ވަނަ އަހަރު، މިދިޔަ އަހަރު 1.3 މިލިއަން ފަތުރުވެރިން ޒިޔާރަތްކުރާނެ ކަމަށް ލަފާކޮށް، ބަޖެޓް އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރިއިރު، އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓްކުރީ މި އެއް މިލިއަން ޓޫރިސްޓުން. އަހަރު ނިމުނުއިރު، 1.3 މިލިއަން ޓޫރިސްޓުން ރާއްޖެ ޒިޔާރަތްކުރި. އަޅުގަނޑުމެން ފުރަތަމަ އަންދާޒާކުރީ މި، 2021 ވަނަ އަހަރު ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރާނެ ކަމަށް 36% އިން. އަހަރު ނިމުނުއިރު، މާލީ ނަތީޖާ ބޮޑު އެއީ ސްޓެޓިސްޓިކްސްގެ ސްޓެޓިސްޓިކްސް އޮފީސް. އިޤްތިޞާދީ ގްރޯތު ބަދަލުވެގެންދިޔަ. އޭގެ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ވަރަށް ގޮތަކަށް ބޮޑު ތަފާތެއްގައި، އިއްވާފައިވާ ގްރޯތު ވަރަށް، ސަރވިސް ރިއަލް ޖީޑީޕީ ނިމުނީ، 41.6% އިން ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރައި. 2022 ވަނަ އަހަރު، މި އަހަރު ރާއްޖެއަށް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓްކޮށްފައި މި ވަނީ 1.6 މިލިއަން ފަތުރުވެރިން ރާއްޖެ އަންނާނެ ކަމަށް. މިހާރު ވެސް ރާއްޖެއަށް ގާތްގަނޑަކަށް 1.35 މިލިއަން ފަތުރުވެރިން ރާއްޖެއަށް ޒިޔާރަތްކޮށްފި. އަޅުގަނޑުމެން މި އަންދާޒާކުރަނީ، 13% ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރާނެ ކަމަށް. 2023 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން މި އަމާޒުކުރަނީ 1.8 މިލިއަން ފަތުރުވެރިންނަށް. ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު އިތުރުވެގެންދާނީ 7.6%އިން ކުރިއަރާނެ. މި ވާހަކަތަކާ އަދަދުތަކުން ފެންނަން ހުރި، ސްޓެޓިސްޓިކްސްއިން ފެންނަން ހުރި ބަޖެޓްސަޕޯޓްކުރި ހުރި ކަންތައްތައް. އޭގެއިތުރުން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، އެކި ގޮތްގޮތަށް ޓެކްސް އިތުރުކުރުމުން، ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީ ބޮޑުކުރުމުން، ޓެކްސް ރޭޓް އިތުރުކުރުމުން މުޅި މާލީ ގޮތުން، އެއީ ޖީއެސްޓީ ފާހަގަކޮށްލަން ވަރަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. އެ ކަންތައްތައް އެގޮތަށް ހުރީ ދިއުމުގެ ރުޅިވެރިވީ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޖުތިމާޢީ މަންފާތައް، ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ކޮންމެ ފަރާތަކަށް ވެސް ފާހަގަކުރެވޭނެތީ. މި ވަގުތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނުން ބަދަލުކޮށްލެވި، އަދި އަޅުގަނޑުމެން، ސަރުކާރުން 2020 ވަނަ އަހަރު، 2021 ވަނަ އަހަރު ނެގި ޕްރޮވިޝަނަލް ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރަމުން މި ދިޔައީ. މި ވަގުތު އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނުން ބަދަލުކޮށް، އެއްފަރާތުން؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޚަރަދު އެއްފަރާތުން އާމްދަނީން އިތުރުކުރަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަރަނި ކުޑަކުރުމުގެ ގޮތުން. އާމްދަނީއިން

ބަލައިލާއިރު ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި 23.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ، ނޮން-ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި 6.1 މިލިއަން ރުފިޔާ، އަދި ގްރާންޓްސް އަދި އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، މި ދަރަޖައާ އެއްކޮށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ސިޔާސީ ވާހަކަ ނުދައްކައި އަޅުގަނޑުމެން ކޮވިޑު ވެސް އައި، ޔޫކްރެއިން-ރަޝިއާ ހަނގުރާމަ ވެސް އެބަ ހިނގާ. މި ކަންތައްތަކުން ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ޤައުމުތަކެއްގެ އިޤްތިޞާދު މި ވަނީ ހަމަ ވަރަށް ބޮޑަށް ދަށަށް ގޮސްފަ. އެ ކަންތައްތައް އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ދެކެގަންނަން. އެ ކަންތައްތަކާ އެއްކޮށް ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތައް ވެސް ބަދަލުކުރަމުން އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ. މި ކަންތައްތަކާ އެއްކޮށް ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް ހަލީމްކަމާ އެއްކޮށް މި ފާހަގަކުރަނީ، ކުރީގައި ހުރި ސަރުކާރުތަކުން އެއްކޮށްލިއަސް ރާއްޖޭގެ ދަރަނިތަކުގައި ހ.އ.އިން ފުރިގެންގޮއްސަ ސ. އަމާޒާ ހަމައަށް ވެސް ނުކުރެވޭވަރުގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް މި ސަރުކާރުން އެބަ ހިނގާ. ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް ބެލި ކަމުގައި ވިޔަސް، ސިއްހީ ދާއިރާއަށް ބެލިކަމުގައި ވިޔަސް، އިޖްތިމާޢީ، ކުޅިވަރުގެ ދާއިރާއަށް ބެލި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެއީ މި ސަރުކާރުން ކުރާ ކަންތައްތައް. އެއީ ކައުންސިލުތަކާ ބައްދަލުވުމަށް، ރައްޔިތުންނާ ބައްދަލުވުމަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންތައްތައް. [illegible] [illegible] ވެސް ސިޔާސީ ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވާހަކަދައްކާނީ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ؛ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ވެސް [illegible] 4000 ހައުސިންގ ޔުނިޓްގެ މަސައްކަތްތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ [illegible] އެބަ [illegible] [illegible] ސަރުކާރުން. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވެސް އެ މަސައްކަތްތަކުގެ [illegible] [illegible]. އަދި 2000 ހައުސިންގ ޔުނިޓްގެ މަސައްކަތްތަކުގެ [illegible] [illegible] ވަރަށް އަވަހަށް ފެނިގެންދާނެ. އަދި [illegible] އެޗް.ޑީ.ސީން [illegible] [illegible]؛ [illegible] [illegible] [illegible] ވަރަށް [illegible] ހައުސިންގ [illegible] [illegible] އެބަ ހިނގާ. އަދި [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ވެސް [illegible] 2856 ހައުސިންގ ޔުނިޓްގެ މަސައްކަތްތަކުގެ [illegible] [illegible] ވެސް އެބަ ހިނގާ. މި ސަރުކާރުން އަޅުގަނޑު މި [illegible] [illegible]، [illegible] ބޮޑު އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible] އެއްކޮށް ވެސް މި ސަރުކާރުން އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 5000 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަރުކާރުން އެބަ [illegible]. މި [illegible] މި ސަރުކާރުން އަޅުގަނޑުމެން މި [illegible] [illegible] ދަރަޖައާ އެއްކޮށް ވެސް މި ސަރުކާރުން [illegible] [illegible] [illegible]. މިދިޔަ 5 އަހަރަށް، މި [illegible] [illegible] [illegible] އެއީ [illegible] [illegible] [illegible] ހަމަ [illegible] [illegible] 5 އަހަރު. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ވެސް [illegible] [illegible]. އަޅުގަނޑުމެން [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މިދިޔަ [illegible] [illegible]

ވުރެ މާ ގިނަ ޕްރޮޖެކްޓްސްތަކެއް، މާ ރަނގަޅަށް ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ މަންފާ ލިބޭނެ ގޮތްތަކަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. ހަމައެކަނި ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮޖެކްޓްސްތަކެއް އެކަންޏެއް ނޫން އިނގޭތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. މިނިމަމް ވޭޖް ވެސް ކަނޑައެޅި މި ސަރުކާރުން. މިނިމަމް ވޭޖް އެއްކޮށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން ހިނގައްޖެ ރިސޯޓުގައި މަސައްކަތްކުރާ އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ރައްޔިތުންނަށް އޭގެ ވަރަށް ބޮޑެތި ފައިދާތަކެއް ވެގެންހިނގައްޖެ. މިއީ އުފައްދައިގެން ވާހަކައެއް ނޫން. މިއީ ޙަޤީޤަތް. ޔާ ގަވަރމަންޓަކުން، މި ސަރުކާރުން ފެއްޓީ. އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެނިފެސްޓޯ އަޅުގަނޑުމެން [illegible] މި ދައްކަނީ [illegible] [illegible]. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible] ވާހަކަ މި ދައްކަނީ އަބަދުވެސް އެމް.ޑީ.ޕީން. މި ސަރުކާރުން އެ ކަންތައްތައް ކުރި އިނގޭތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން. އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާ! އަޅުގަނޑުމެން ފުރަތަމަ [illegible] ޓީޗަރުންގެ މުސާރަ [illegible]. ކުރީ ސަރުކާރުތަކުން ވެސް ޓީޗަރުންގެ މުސާރަ ބޮޑުކުރި. ކުރީގެ ސަރުކާރުތަކުން ބޮޑުކުރުމުގެ މުސާރަ ބޮޑުކުރީ 200 ރުފިޔާ، 300 ރުފިޔާއިން. [illegible] ބޮޑުކުރުމުގެ މުސާރަ ދަރަޖައަކަށް [illegible] 5000 ރުފިޔާ މި ސަރުކާރުން އަޅުގަނޑުމެން އިތުރުކޮށްދެވިއްޖެ. އެއީ [illegible] [illegible]. އެއީ [illegible] އެކު އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން، ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް މަސައްކަތްކުރައްވައިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް [illegible] ކަންތައްތައް. [illegible] ސްކޮލަރޝިޕް ލޯން ސްކީމް، ފްރީ ޑިގްރީސް؛ އެއީ ހަމަ މި ސަރުކާރުން ކުރެވުނު ކަންތައްތައް. އެހެން ސަރުކާރަކުން ކުރި ކަންތައްތަކެއް ނޫން. އެއީ އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ދިމާވި އިޤްތިޞާދީ ދަތިތަކާ އެކުވެސް އަޅުގަނޑުމެން ކުރި ކަންތައްތައް. މިއީ [illegible] ބަޔަކަށް [illegible] ކަންތައްތައް ނޫން. މި ކަންތައްތަކަކީ ކުރިއަށް ފެންނަން ހުރި ކަންތައްތައް. އަދި އޭގެއިތުރުން [illegible] [illegible] ވެސް [illegible] މި ސަރުކާރުން، ދިމާވި ދަތިތަކާ އެކުވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް [illegible] [illegible] ވިޔަސް. މިހާރު [illegible] އެ ކަންތައްތައް [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޑިސްއޭބިލިޓީ އެލަވަންސް ވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޑިސްއޭބިލިޓީ އެލަވަންސް ވެސް ރަނގަޅުކުރަމުން، އިތުރުކުރައްވަމުން [illegible] މި ސަރުކާރުން [illegible]. ބަޖެޓުގައި އެ [illegible] ވެސް [illegible] [illegible] މި ދައްކަނީ. [illegible]، އެ [illegible]؛ އަދި [illegible] އަޅުގަނޑު [illegible] [illegible] [illegible] މަސައްކަތުގައި ވެސް އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަރުކާރުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަރުކާރުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް އޮތް ތާގައި ފަހަރި، އެ ކަންތައްތައް ވެސް ތަންފީޒުވެގެންދާނެ ތަން މި ބޭނުންވަން، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ފާހަގަކޮށްދޭނަން. އޭގެއިތުރުން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ؛ އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުކުރި ރާއްޖޭގެ ސިއްޙީ ދާއިރާ ކުރިއަރުވަން. ފަސް ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލް ތަރައްޤީކޮށްދިނުމަކީ އެއީ އޮޕަރޭޝަނަލް ކަމެއް ނޫން. ކުޑަދަތުރު ހޮސްޕިޓަލްގެ ޚިދުމަތް ތަނަވަސްކުރުމަކީ އެއީ އޮޕަރޭޝަނަލް ކަމެއް ނޫން. އުނދަގޫކަން ހޮސްޕިޓަލަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރުން ފިޒިކަލް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ވެސް އަދި ޚިދުމަތްތައް ވެސް ތަނަވަސްކުރަން އެއީ އޮޕަރޭޝަނަލް ކަމެއް ނޫން. ހަމަ އެގޮތަށް ތިނަދޫގެ ރީޖަނަލް ހޮސްޕިޓަލް ވެސް، އަދި އިހަވަންދޫ ހޮސްޕިޓަލް ވެސް މި ކަންތައްތައް މި ކުރަނީ މި ސަރުކާރުން. ފަސް ޓާޝަރީ ހޮސްޕިޓަލް ތަރައްޤީ މި ކުރަނީ މި ސަރުކާރުން އިންޝާﷲ. އެހެންވީމާ، އެއީ އޮޕަރޭޝަނަލް ކަންތައްތަކެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ފުރިހަމަ މެންބަރު ހެލްތުގެ ގޮތުގަނޑަކަށް ފައިވް ސްޓާ މީގެ އެއް އަހަރު ކުރިން އޮތް 5000 މީހުން. މިހާރު ފައިވް ސްޓާ ކުރެވިއްޖެ 300 މީހުންނަށް. އެއީ ކުރިއެރުން. އެއީ ސިއްޙީ ދާއިރާއަށް އަޅުގަނޑުމެން މި ގެންނަ ކުރިއެރުމުގެ ނަތީޖާ. އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތަކަކީ އަޅުގަނޑުމެން އިންސާފުން ވެސް ވަރަށް ގަނޑުގަދަ އެބަޖެހޭ މި ވާހަކަތައް އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަން. އޭގެއިތުރުން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ؛ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ވަރަށް ބޮޑު ކަންބޮޑުވުމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރި، ދައުލަތުން ޕިން ހަމަ އާމްދަނީ ހޯދުމުން، ޖީ.އެސް.ޓީއާއި ޓެކްސްގެ އާމްދަނީ ހޯދުމުން އިތުރުވެގެންދާ މަސައްކަތްތަކާ ނުކުރެވޭ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ދަނީ މިއަހަރުން އިންވެސްޓްމަންޓް ޕޮލިސީއާއި، އެ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮސެސްއާ މުޅި ދަތުރުކުރެވޭނެ އަވަހަށް. އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާނަން. 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ފަސްޓް ކުއާޓަރުގައި އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮޖެކްޓުގެ ތެރެއިން، މިސާލަކަށް އޭބަނީގެ އެންމެ އިންވެސްޓްމަންޓްގެ ގޮތުގައި ޚަރަދުކުރީ 27.6 މިލިއަން ރުފިޔާ، ޖުމްލަ އެންމެ ކުރިއަރަމުން ޕްރޮޖެކްޓްސްގެ ތިޔާރުން 285 މިލިއަން ރުފިޔާ. އަދި އެއީ ނަތީޖާ އެންމެ ޝަފާ؛ ނަމަވެސް ކުރަމުންދާ ބިލިއަން އޮފީހުން ކުރެވުނު 242 މިލިއަން ރުފިޔާ. ޖުމްލަކޮށް 2022 ވަނަ އަހަރު ފަސްޓް ކުއާޓަރުގައި އެ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮޖެކްޓުގެ ތެރެއިން 555 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވެއްޖެ. ސެކަންޑް ކުއާޓަރުގެ ތެރޭގައި، ދެވަނަ ކުއާޓަރުގެ ތެރޭގައި 497 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވެއްޖެ. ތަރްޑް ކުއާޓަރުގެ ތެރޭގައި 531 މިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވެއްޖެ. މި އަހަރު ޖުމްލަކޮށް 1.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރުގެ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮޖެކްޓުގެ ތެރެއިން ޚަރަދުވެއްޖެ. އެ މަސައްކަތްކޮށް އެބަ ކުރެވޭ. އަދިވެސް އަޅުގަނޑުމެން ސްޕީޑު ހަލުވިކުރުން އަދިއެއް. އަދިވެސް އެ ކަންތައްތައް އިތުރަށް ހަރުދަނާކޮށްގެން އެ ކަންތައްތައް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުން މި ދަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވީ ނުކުޅެދުންތަކީ އެއީ. އަދިވެސް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ހުރި ކަންބޮޑުވުންތަކަށް އިސްލާހުތަކާއެކު ހަމަ ކުރިއަށް އޮތް

ފުރުޞަތުތަކުގައި އަޅުގަނޑު އެ ކަންކަމަށް އަލިއަޅުވައިލާނަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ. އިއްޒަތްތެރި މިނިސްޓަރު. އާދެ! އިއްޒަތްތެރި ކޮންމެ މެންބަރަކަށް ފަނަރަ މިނެޓު [illegible]، ދެން ބާކީ [illegible] [illegible] އޮތީ، [illegible] އޮތީ އަށް މިނެޓު. ([illegible]) [illegible] އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ދެން އޮތީ. ފުރުޞަތު މި ވަގުތު ބޭނުންފުޅުވޭތޯ؟ ނޫނިއްޔާ ފުރުޞަތު؟ އާދެ! އެހެންވީމާ، އަށް މިނެޓުގެ ތެރެއިން ނިންމާލެއްވުން ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަބްދުﷲ ރިޔާޒަށް ފުރުޞަތު އަރުވާލާނަން.

ކަނޑިތީމު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަބްދުﷲ ރިޔާޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:

އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ދެން [illegible] މާ ބޮޑު ވާހަކައެއް؛ އިއްޒަތްތެރި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ވަރަށް ސާފުކޮށްދެއްވައިފި. މާ ގިނަ ވާހަކަތަކެއް [illegible] އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ 7 މިނެޓުން އަޅުގަނޑަށް އަޅުގަނޑު ވާހަކަދެއްކުން [illegible] ނުކުތާ [illegible] [illegible]. އަޅުގަނޑު ހަމަ ވަރަށް ސާފުކޮށް ދައްކަން، މި ސަރުކާރަށް މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑު ވާ ރިޕޯޓެއް ދެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ސަރުކާރަށް ވާ ރިޕޯޓެއް ދެން އަޅުގަނޑު އެކަނިއެއް ނޫން. އެންމެ ފަހުން އަޅުގަނޑުމެން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު އެއް [illegible] [illegible] އަބްދުލްޤައްޔޫމް [illegible] ވަޒީރުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުގައި އެންމެ ގިނަ ވަޒީރުން ދުށް ރައީސަކީ ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ސޯލިޙް. އެންމެ ގިނަ ވަޒީރުން ދުށް ރައީސަކީ ވެސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ސޯލިޙް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުގެ އަތޮޅުގައި [illegible] އެބައޮތް. އެނގޭތޯ، [illegible] އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އަޅުގަނޑުމެން ދެ ރިޕޯޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އިދާރާގެ [illegible] [illegible] ދެ ރިޕޯޓު އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރަށް، [illegible] [illegible]. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މިއަދު [illegible] ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއާ [illegible] [illegible] ޝުކުރު ދަންނަވަން. ކެބިނެޓުގެ ތިއްބެވި ހުރިހާ ވަޒީރުންނަށް ވެސް، [illegible] [illegible] [illegible] ވެސް. އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، [illegible] [illegible] މިދިޔަ އަހަރާއި މި އަހަރު ވަރަށް ބޮޑު އިސްކަމެއް ދީފައި އެބައޮތް. އަޅުގަނޑު [illegible] [illegible] މުޅި ތަރައްޤީގެ ދާއިރާ އެއް ދަނޑުވެރިކަން ބަދަލުކުރެވޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، [illegible]

ކިޔަވައިދެމުން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، އެއީ ހަމަ އާ ތަޖުރިބާއެއް ހައްގު މަސައްކަތެއް ކަމަށް. ސިޔާސީ ދާއިރާއަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ މި އަހަރު މިހާރިސާބަން ވެސް ތިރީސް އެތައް ރަށްރަށުގެ ސިޔާސީ މަރުކަޒުގެ އެކްސްޓެންޝަން އިމާރާތް ހަވާލުކުރުނީ. އަދި އެތައް އިމާރާތްތައް، ފަސްޓްރެކް އެތައް އިމާރާތްތައް މި އަހަރާއި މި އަންނަ އަހަރު ނިމި، އަދި ސިޔާސީ ދާއިރާގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ ބޮޑުކުރަން މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި އެބައޮތް. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، އަޅުގަނޑުމެން ހާސިލުކޮށްފައި ސިޔާސީ ދާއިރާއަށް ލިބޭ އެންމެ ބޮޑު ކުރިއެރުމަކަށް އިތުރުކުރެއްވީ މި އަހަރާއި މި އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހޯދޭނެ. އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ މި ސަރަހައްދުގެ ޒުވާނުންނަކަށް ބޮޑެތި އަދި ދިރިއުޅޭ ޒުވާނުންނަކަށް ބޮޑެތި އެންމެ ރަނގަޅު އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ގާއިމުކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރަމުން. ފުރުސަތުތަކުގެ ބޮޑެތި ކާމިޔާބީތަކެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހާސިލުވެއްޖެ. އަޅުގަނޑު ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އެބަ އޮތް. އެއީ މި ބަޖެޓުގައި އެކަށީގެން ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ދިވެހި ދައުލަތުގެ ހިންގުމުން އަންނަ ގޮތުގެ ވަރަށް ބޮޑު ކަންބޮޑުވުމެއް އެބައޮތް. ސަބްސިޑީތައް އިތުރުވަމުންދިއުން އެއީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ އަދަދު އިތުރުވަމުންދިއުން، އަޅުގަނޑު ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އެއީ. ދިމާވާ މައްސަލައެއް ކަމަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ، ޓާގެޓް ސަބްސިޑީއަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުދެވޭކަން. އެ މަސައްކަތަކީ މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ކުރައްވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަން. ސަބްސިޑީ ދެވެންވާނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ ދެވެންޖެހޭ ފަރާތަށް. ޓާގެޓް ހިނގާ ޓާގެޓް އަސަރުކުރާ، ރައްޖޭގައި ތިބި ހުރިހާ މުއްސަނދި މަސައްކަތްތެރިން، އެއްކަހަލަ، އެއް އުސޫލަކުން ސަބްސިޑީދިނުން އެއީ، އެއާ ހަމަޖެހޭ އުސޫލެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. މިސާލަކަށް، ކާޑަށް ދޭ ސަބްސިޑީ. މިސާލަކަށް ކަރަންޓަށް ދޭ ސަބްސިޑީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ފޯރާ ޕްރިމިއަމަށް ހަމަވާ އެކުލަވައިގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. އަޅުގަނޑު ދެކެން އެ ހަމަވާ ޕްރިމިއަމަށް ބޮޑުކަމަކީ، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ސަބްސިޑީއަކީ ކާރާ ހަމަ ކުރުކުރުމުގެ އުސޫލުން ތަފާތުކުރުން. އެ ކަމުގައި އެންމެ ބޮޑު ޖިންސާއި އަތްތަކުގައި ތަނުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ވަޒީރުސް. އަޅުގަނޑުމެން ގުޅުންހުރި ހަމަޖެހިގެން އެކަށީގެން އުސޫލަކުން ކަނޑައަޅައިގެން އެއީ ބޭނުންތެރި ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެކެން. ކޮލެޖާއި އަދި ހަސްޕިޓަލާ ގުޅިގެން އިންޝުއަރަންސަށާއި އިޤްތިސާދީ އަދި ގޮސްޓިޔަރު ނަރުސުން، ޗީފް ޑޮކްޓަރުންނަށް، ހައްދުކުރާ، އިތުރަށް ގޮތުން މި ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ބޮޑު އިސްކޮލަރޝިޕްގައި އެބައޮތް. އަޅުގަނޑު އެކަމަށް ވަރަށް ބޮޑު ޝުކުރުއަދާކުރަން. ކޮވިޑްގެ ހާލަތުގައި ކުރި ވިޔަފާރިތަކަށް ސަޕޯޓުކުރުން މި ސަރުކާރުން ކުރި މަސައްކަތާއި، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނަމޫނާ މަސައްކަތެއް، ތަރުހީބު ހަމަދު މަސައްކަތެއް. ދުނިޔޭގެ މާލީ އިދާރާތަކުން އެ ކަމަށް ބައިނަލްއަގުވާމީ މަސައްކަތްތަކެއް. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އާ ތަޖުރިބާއެއް

ނުދިޔާން އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތް އެ މަސައްކަތަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރަން މި ކުރާ މަސައްކަތަކީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޒަމާނުއްސުރެ ދިވެހި ރައްޔިތުން އެ ކަމަށް އެދިއްޖެ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީ އެ ކަމަކަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ބިނާވެފައި އޮތް ކަމެއް. އެއްވެސް ސަރުކާރަކަށް ނުވި ކަމެއް. އެމް.ޑީ.ޕީގެ، މި ޕާޓީގެ ވިސްނުމެއް އެ މަސައްކަތް ފަށައިގެން އައީ، މިއަދު މި ސަރުކާރުން އެ ހުޓާ ކާމިޔާބީ، މާތްﷲގެ ރަޙްމަތްފުޅުން ކުރިއަރަން އޮތް އަހަރަށް މި ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް ނ. އަތޮޅުގެ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރާ ފައިސާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި އެބައޮތް. މި ބަޖެޓަށް ވޯޓުދިނީ އަޅުގަނޑު ނ. އަތޮޅުގެ ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްކުރުވުން ކަމަކާނުލާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ނުވާން މި ގޮނޑިގައި އިނދެގެންނެވެ. އަޅުގަނޑު ދަތުރާ ވާހަކައާ ނުވެ މިކަމުގައި ދެ އިދިކޮޅު ވާހަކައެއް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދަތުރުފަތުރަށް ދޭ ރިޕޯޓެއް ދީން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލާޒިމު. އާރުގަނި އިޞްލާޙުކުރަން؛ އެއީ އަބަދުވެސް އަޅުގަނޑުމެން އިސްކަންދެނީ ކަމެއް. މި ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ބޮޑު އިސްކަމެއް ދީފައި އެބައޮތް ދަތުރުފަތުރުގެ އާލާތަކަށް އިޞްލާޙުކުރަން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު ފެށީ. ސިވިލް ގާއިމްވާ ކުރި ބަނދަރާ ކުރި އިދާރާތަކުން އާރުކަން، ބަޑިކޮޅާ ގާއިމްވެފައި ހުރި ގޮތުން ތަފާތުވޭ. ބަލަން؛ ކުރީގެ ސަރުކާރުގެ ދަތުރުފަތުރު ނިޒާމުގައި ވާހަކަދެކެވުނު، ތަރައްޤީ ދަތުރުފަތުރަކީ. މި ފަހަރުގެ ދަތުރުފަތުރުގެ ކަންކަން ގާއިމްވެގެން ދިޔައީ، ހުރިހާ ރަށްރަށަކަށް ކުރިއެރުމެއް ލިބޭ ގޮތަށް. އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާ ގޮތުގައި ދަތުރުފަތުރަކީ ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް މުހިންމު ޚިދުމަތެއް. ވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ބަލާ ގޮތުގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުތަކުގައި ވެސް ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު ކުރިއަރާނެ. މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނޭ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ހިންގޭނެ ގޮތް، ކުރީގެ ސަރުކާރުތަކުން ނުކުރެވުނު ކަންތައްތައް ކުރެވޭނެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކާ ބަޖެޓުގެ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ފައިދާ އެބައޮތް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހިތުން ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު އާއި ބަޖެޓު ގާއިމުކުރުމާއި ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި، މި ބަޖެޓުގައި ވަނީ ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ފައިދާތައް ހިމަނާފައި. އަޅުގަނޑު ހިތުން ދަތުރުފަތުރުގެ ޕްރޮޖެކްޓު ބަޖެޓުގައި ހިމެނޭ ގޮތުގައި ކަންތައް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހިތަށް އަރަނީ މި ބަޖެޓާ ބެހޭގޮތުން ވާހަކަދައްކާ ގޮތުގައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހަމަ ވޯޓުދޭނަން ދުވާލަކު؟ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ނިންމާލަމުން އެންމެ ފަހު ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ހަމަ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޕްރެސިޑެންޓް މިނިސްޓަރު ވެސް ކަމުގައި ދެއްކުމުގައި ދެކޮޅު ދެއްކުމަށް. އަޅުގަނޑު ހަމަ

ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. މަސްވެރިކަން؛ އެ ވާހަކައިގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން މަސްވެރިންނަށް ހަމައަގު ހޯދައިދިނުމަށް ކުރާ މަސައްކަތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް އެބަ އެނގޭ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތީ ސީޒަނަލް މަސްވެރިކަމެއްކަން، މޫސުމީ މަސްވެރިކަމެއްކަން، އެ ބާނާ ވަގުތު ސަލާމަތްނުވާ ވަރަށް ބާނާލައި ދެން އަންނަ 6 މަސްދުވަހު ނުބާނާ، މަސްނުބާނާ އޮންނަ ދައުރެއްކަން މިއީ. އެ ބާނާ ވަގުތު މަސް ފިނިކޮށްފައި ރައްކާކޮށްފައި ބަހައްޓައިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެންމެ ފައިދާ ބޮޑު ގޮތަކަށް ޕްރޮސެސްކުރެވޭނެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް [illegible] [illegible] [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. [illegible] މި ބަޖެޓު މި އަންނަ އަހަރު ނިމޭއިރުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހުންނާނެ އެތައް ހާސް ޓަނުގެ މަސް ބާނާ ވަގުތު [illegible] [illegible]. ދެން [illegible] އަހަރުގައި އޮތީ ދުވަހުގައި ޕްރޮސެސްކުރަން ރައްކާތެރިކަމާ އެކު ގެންގުޅުން [illegible] [illegible] [illegible]. އެހެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރިއަށް އެ ގެންދަނީ. [illegible] [illegible] [illegible]، ރާއްޖޭގެ [illegible] [illegible] [illegible] ސަރުކާރުގެ ތަންތަނަށް [illegible] [illegible] އެ ގެންދަނީ. ރާއްޖޭގެ އެހެން [illegible] [illegible] އައިސްޕްލާންޓްތައް ބަހައްޓައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، [illegible] ސަރުކާރުގެ މަރުކަޒުތައް، ސަރުކާރު ކުންފުނިތަކުގެ މަރުކަޒުތަކާ ހިސާބަށް [illegible] މަސް [illegible] ގެންގުޅުން [illegible] މަސްވެރިންނަށް ގާއިމުކޮށްދިނުމުގެ މަސައްކަތް މި ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް އިސްކަންދީފައި އެބަހުރި. އެންމެ ފަހު [illegible]، އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމުގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން؛ [illegible] [illegible] ވިޔަފާރިތަކުން [illegible] ޓެކްސްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގޮތުގައި [illegible] އާމްދަނީގެ ބޮޑު ބައެއް، އެތައް ބިލިޔަން ރުފިޔާއެއް؛ [illegible] [illegible] ކަމެއް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިދިޔަ ތިރީސް، ސާޅީސް، ފަންސާސް، ފަސްދޮޅަސް އަހަރު ވެސް އެކަން ހިނގަމުން އައި ގޮތް. މުއްސަނދި ވިޔަފާރިވެރިންގެ ތެރެއިން އެތައް ބަޔަކު ނުދައްކާ އެބަހުރި. އެ ފައިސާ އަނބުރާ ދައުލަތަށް [illegible] [illegible] އުސޫލުތައް މި ބަޖެޓުގައި އިސްކަންދީފައި އެބަހުރި. އަދި އަޅުގަނޑު އެދެން، އެއަށްވުރެ ވެސް އެކަން ހަރުދަނާކުރުން. އަދި ޚާއްޞަކޮށް މި އިއްޒަތްތެރި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އަޅުގަނޑު ގޮވާލަން، އެއީ ހަމައެކަނި ސަރުކާރު ހިންގާ ފަރާތްތަކުގެ [illegible] [illegible] އޮތް މަސްއޫލިއްޔަތު ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑުމެން ގެންނަންޖެހޭ ހަރުދަނާ އުސޫލުތަކާއި ކަނޑައަޅައި ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުގެ [illegible] އެ ގާނޫނު ތަންފީޒުކުރުމުގެ ބާރު އަޅުގަނޑުމެން ދީ، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވިޔަފާރިވެރިންނަކީ [illegible]. އެހެންވީމާ، މި މަޖިލީހުގެ ވަރަށް ބޮޑު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ [illegible] އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަހަރު އެ [illegible] ނުދައްކާ މުއްސަނދި ވިޔަފާރިވެރިން [illegible] [illegible] [illegible] ކޮންމެ [illegible] ހިފަހައްޓައިގެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] [illegible]

ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން އޮތީ ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑު އެންމެ ފަހު ވާހަކައަކަށް އިއްޒަތްތެރި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރުގެ އަރިހުން ވެސް އެދެނީ، މި އަންނަ އަހަރު އުސޫލުތަކެއް ހަރުދަނާކޮށްގެން ވެސް ދައުލަތަށް ލިބެންހުރި އާމްދަނީ ހޯދުން އެއީ އެންމެ އިސް އެއް ކަންތަކުގެ ގޮތުގައި އިއްޒަތްތެރި ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ސަމާލުކަންދީގެން ކުރިއަށް ގެންދެވުން. އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށާއި، ކެބިނެޓަށާއި ސަރުކާރު ދަމަހައްޓަން މި މަޖިލީހުގައި މަސައްކަތްކުރި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަށާއި، ޚާއްޞަކޮށް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުއަދާކުރަން ބޭނުން. ސަތޭކަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި ދުނިޔެ ދުށް އެންމެ ބޮޑު ބަލާއިން [illegible] ރަޙްމަތުން އަޅުގަނޑުމެން މި އަރައިގަންނަނީ މުޅި ދުނިޔެއަށް ނަމޫނާއެއް ދައްކާލުން. މިއަދުވެސް ބޮޑު އުފާވެރިކަމާއި މި މަޖިލީހުގައި ރައްޔިތުން ތަމްސީލުކުރަން ވެރިކަންކުރާ ޕާޓީގެ މެންބަރެއްގެ ގޮތުގައި އިންދެގެން އަޅުގަނޑަށް ހިއްސާކޮށްލަނީ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! މިހާރު އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް ހުސްވަގުތުކޮޅެއް މި އަރުވަނީ. ދެން، އަޅުގަނޑުމެން ބައްދަލުވާނީ 1 ޖަހާއިރު.

{ހުސްވަގުތުކޮޅު: 12:31 އިން 13:05 އަށް}

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ: މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް އީވާ އަބްދުﷲ)

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

بسم الله الرحمن الرحيم. މި ދަންފަޅީގައި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތް ކުރިއަށް މި ގެންދަނީ 2023 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް. ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު.

ހިތަދޫ މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2023 ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓު މި އިއްޒަތްތެރި މަޖިލީހަށް އިއްޒަތްތެރި މާލިއްޔަތު ވަޒީރު ހުށަހަޅުއްވައި، އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ އެ މަސައްކަތް ކުރަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެކަށީގެންވާ މާލީ އަދި އިޤްތިޞާދީ އަމާޒެއް އެކުލަވައިލާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓެއްގެ މުހިންމުކަމާއި، ބަޖެޓު [illegible] [illegible] އެންމެ

އާދައިގެ މީހާގެ ވިސްނުމުގައި ނެތް ކަމެއް ވިޔަސް، ދަރަނީގެ ސަބަބުން މުސްތަޤްބަލުގެ ޖީލުތަކުގެ ހައްޤުތައް ހަނިވެ، އެ ދަރަނިތައް ދައްކަން ދަތިވުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޤާނޫނަކުން ޓެކްސްގެ ނިޒާމް ވުޖޫދުކުރެވިގެން ނަގަން ފެށީ 2011 ވަނަ އަހަރު. 2011 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 2014 ވަނަ އަހަރާ ހަމައަށް އައިއިރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓް ހުރީ ނުވަ ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ތެރޭގައި ހިފެހެއްޓިފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެއަށްފަހުން 2015 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 2019 ވަނަ އަހަރާ ހަމައަށް ދިޔައިރު، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހުރީ އޭގެ ގޮތުގައިވެސް 4 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ މަތީގައި އަހަރެއްގެ ވަކިން ހިފެހެއްޓިފަ. އެހެންނަމަވެސް، 2019 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ސަރުކާރު އައިސް ހުށަހެޅި ފުރަތަމަ ބަޖެޓު ވެގެންދިޔައީ އެ ބަޖެޓުތަކަށް ވުރެ ބޮޑު އަދަދަކަށް. ޑެފިސިޓް 6 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް އެރި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އޭގެފަހުން އަޅުގަނޑުމެން އެޖެންޑާ-19ގެ ނަމުގައި ރައްޔިތުންނަށް އެތައް ވަޢުދުތައް ފުރިހަމަކުރުމުގައި މި ސަރުކާރުން އައިސް އަޅުގަނޑުމެން ފުރަތަމަ ހުށަހެޅި ބަޖެޓު ވެގެންދިޔައީ 37.5 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓަކަށް. އަޅުގަނޑުމެން އެ ބަޖެޓު ފާސްކުރީމު. އެ ބަޖެޓު ފާސްކުރިއިރު އެ ބަޖެޓުގައި ފަހު 2021 ވަނަ އަހަރުން ފާސްކުރުމުގައި އެތް ޖެހިލުންތަކާ ރާސްތާގެ މިންވަރު 9.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން އެ ބަޖެޓު ފާސްކުރި ފަހުން ކޮވިޑް އައި. ކޮވިޑާ ކުރިމަތިވެ އަދި ކޮވިޑުގެ ހާލަތުތަކުން ރައްޔިތުން ސަލާމަތްކުރުމަށް ކުރަމުން ވިޔަސް އެ ބަޖެޓާ އަޅުގަނޑުމެން އެކު ކުރި އަހަރު ފާސްކުރިއިރު އެއީ ބަޖެޓެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓާ، ދައްކަންޖެހޭ ދަރަނި ފައިނޭންސްކުރުމަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ ދައްކަމުން ދަނީ ހިފުމުގައި ބޭރުން އަޅުގަނޑުމެންނާއި ރައްޔިތުންނަށް އެންމެހާ ޚިދުމަތްތަކުން އިސްކަން. ސަރުކާރުން، ދައުލަތުގެ ހަރަދު ކުރިއަށް ދަނީ އަހަރަކު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މަތިވެފައިވާ ބަޖެޓާއި ބޭރުގެ ރާއްޖެއިން ބޭނުންވާ ފައިސާ ހޯދުމަށް ދަރަނި ނަގަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2023 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓުން އާންމު ޚަރަދުގެ ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓް ފައިނޭންސްކުރަން މި އަންނަ އަހަރު ފަސް 10.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދަރަނިގެ ޚަރަދުގައި ނަގާނެ. މިގޮތުން، 2022 ވަނަ އަހަރަށް ރިވައިސްކުރި އަންދާޒާތަކުން އާންމު ޚަރަދުގައި ބޭރު ޤައުމުތަކުން ނަގާ ލޯނުގެ މިންވަރު ފަސް އެއް ބިލިއަން ރުފިޔާ އިތުރުވެގެންދާނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ހިސާބު 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެކްސްޓާނަލް ލޯނުގެ ޚަރަދުގައި ނަގަން އަންދާޒާކުރެވިފައި އޮތީ 3.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާތަނަށް ރިވައިސްކުރެވުނު އަންދާޒާތަކުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އާންމު ޚަރަދުގައި 12 ބިލިއަން ރުފިޔާ ނަގާނެ. މިގޮތަށް، ޑޮލަރުފަދަ 3 އަހަރަށް ފެށިގެން ބަޖެޓުތަކުގައި ހިދުމަތްކުރުމާ ޚަރަދަށް ބަޖެޓްކުރެވޭ، 2023ވަނަ އަހަރަށް ފެށިގެން ބަޖެޓަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވާ އަދަދަށް ވުރެ އިތުރަށް ދަރަނީގެ ޚަރަދުގައި ނަގާފައިވާ ފައިސާ ގާތް ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މާލީ ވަސީލަތް ހިފެހެއްޓުމަށް ގާތް ސިޔާސަތުތަކުން އާންމު ޚަރަދުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ގައުމުގެ ދަރަނި 100 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް ވުރެ މަތިވެއްޖެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2018 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 2022ގެ ނިޔަލަށް

އަޅުގަނޑުމެން ނަގާފައިވާ ދަރަނި 51.8 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް އަރައިފި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ދައުލަތުގެ ޖުމުލަ ދަރަނީގެ ދެ ބައިކުޅަ އެއްބަޔާ ގާތްކުރާ އަދަދެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރާއްޖޭގެ ދަރަނި އަހަރުން އަހަރަށް މަތިވަމުންދިއުމާއި، ބޭރުގެ ފަރާތްތަކަށް ބޮންޑާއި ސުކޫކު އަނބުރާ ދައްކަންޖެހޭ އަދަދު، 2023 އަދި 2024 ވަނަ އަހަރު ރެކޯޑު އަދަދަކަށް އަރާނެ ކަމަށް އައި.އެމް.އެފުން ވެސް އަންދާޒާކޮށްފައިވާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދި 2024 ވަނަ އަހަރާއި 2025 ވަނަ އަހަރުގެ ބޮންޑާއި ސުކޫކު އަދާކުރުމުގެ ދަރަނި ދެއްކުމަށް އަހަރަކަށް 5 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް ވުރެ ގިނައިން ޚަރަދުކުރަން ކުރިއަށް އޮތް ތާގައި ޖެހޭނެކަން ވެސް އަޅުގަނޑު މި ފުރުޞަތުގައި ފާހަގަކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮވިޑު-19 އަށް ފަހު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިސާދު ކުރިއަރަމުންދާ ކަމުގައި ވިޔަސް، ކޮވިޑު-19ގެ ކުރިންނާއި އާދޭގުން ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޚަރަދުތައް ބޮޑުވެ މިންވަރު ކަންބޮޑުވާ މިންވަރަށް ދިއުމަކީ، ދުނިޔޭގެ އިޤްތިސާދުން މި އަންނަ ތޮއްޓެއް ނުވަތަ ބޮޑު ގޮންޖެހުމަކާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރިމަތިލާން ޖެހިއްޖެ ނަމަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިސާދު ދަ ގޮސް ބަރުބާދުވެދާނެ ކަމުގެ ކަންބޮޑުވުމެއް ވެސް ދެކެނީ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮންމެ އަހަރެއްގެ ބަޖެޓުގައި ހިލޭ ދީފާނެ ކަމަށް ޖަހަމުން އަންނަ އަދަދުތަކަށް ބަލާއިރު، މިދިޔަ އަހަރު، 2022 ވަނަ އަހަރަށް ސަބްސިޑީ 2.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމަނާފަ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާތަނަށް މި ބާބުން އެކަނި 600 ވަރަކަށް މިލިއަން ރުފިޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމައެހެންމެ، މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް އެބައޮތް 2.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑަށް ހީވަނީ، މިހެން މިކަން ދާއިރުގައި ބަޖެޓު ރިލީޒު ކޮމިޓީން ވެސް މިކަމާ ވިސްނަން، މިއަދަދުތަކާ ސަރުކާރު އަދަދުތަކާއި ބަޖެޓުގެ ޚަރަދު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދެނެގަނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓު ޚަރަދު ކުޑަކުރުމުގެ ފިޔަވަޅުތަކެއް ނަގައި، ދައުލަތުގެ ދައްކަން ކުރަން [illegible] ކުރީގެ ފައިސާ [illegible] ބަޖެޓު [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުލަތުގެ [illegible] 5 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަދި [illegible] 15 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް ވުރެ ބޮޑު އަދަދެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ހާލަތުން [illegible] މަސައްކަތްތަކުން ނިކަން، އަދި އެމް.އެމް.އޭ.ގެ [illegible] ރާއްޖެ [illegible] ބޮޑުވެދާނެތީ، [illegible] އަޅުގަނޑުމެން [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުރިއަށް އޮތް 2023 ވަނަ އަހަރަކީ އެއީ އިންތިޚާބީ އަހަރު. އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އެބަޖެހޭ އިންތިޚާބު ވެސް ކާމިޔާބުކުރަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން މި ވާހަކަ މި ދައްކަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމައެހެންމެ؛ މި ބަޖެޓުގައި އެބަހުރި ސިޔާސީ ވެސް ކަންކަން ޖާގަ. އެހެންނަމަވެސް،

އަޅުގަނޑު އެކަމަށް ވެސް ކުޑަކޮށް ނަޒަރު ހިންގާލެވޭތޯ ބަލާނަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް އައްޑޫ ސިޓީގައި 2000 ވަނަ އަހަރު އެޅިފައި އޮތް ފުޓްބޯޅަ ސްޓޭޑިއަމްގެ ލައިޓިން ސިސްޓަމު ޖަހަން. އެއީ، 2020 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން މި ހިސާބަށް އައިއިރު ވެސް ނުކުރެވި ހުރި ކަންތައް. ރައީސް ހާފިންއިރުގައި ވެސް. އެ މަނިކުފާނު ވެސް އައްޑޫއަށް ވަޑައިގެން ވިދާޅުވަނީ، ތިމަންމަނިކުފާނު [illegible] ކަމެއް ކުރެއްވީ. [illegible] އޭރު އިންޓަރނޭޝަނަލް މުބާރާތެއް ބާއްވަން ލައިޓުޖަހަން ކުއްޔަށް ލައިޓު ގެނެސް. އެ މުބާރާތް ނިމުނީމާ އަނބުރާ ގެންދިޔައީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަވެސް، މި ސަރުކާރުން މި ފަހަރު އެބައޮތް މި ބަޖެޓުގައި 2023 ވަނަ އަހަރަށް ހަމަޖައްސާފަ. އެހެންނަމަވެސް، މި ހިސާބު ގޮތަށް މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. މި 6 މިލިއަން [illegible]، [illegible] [illegible]. މި ބަޖެޓުގައި [illegible] މި [illegible] 3 އަހަރު ބަހާލައިގެން. މި އަންނަ އަހަރު 150000 ރުފިޔާ 2024 ވަނަ އަހަރު 2.4 މިލިއަން ރުފިޔާ. ދެން، އަޅުގަނޑު [illegible]، [illegible] [illegible] ބަޖެޓް، [illegible] އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] މި [illegible] ބަޖެޓުގައި [illegible] ހިނގާނެ ކަމަށް. މިހާރު ވެސް [illegible]! އަޅުގަނޑު [illegible] ސިޓީގައި، އައްޑޫ ސިޓީގައި [illegible] [illegible] 2020 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުގައި [illegible] [illegible]. [illegible] 12 [illegible] 2020 [illegible] ބަޖެޓުގައި [illegible] [illegible] [illegible] 2010 ވަނަ އަހަރު [illegible] 4 [illegible] [illegible]

ކަންތައްތައް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން މި ވާހަކަ ދައްކަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ އެހެންމެ އަޅުގެ ސިޓީގައި އަޅުގަނޑު ދެއްކި ސްޓޭޖްއަކީ. ސްޓޭޖްއަކީ އެ އޮތީ ވީރާނާވެގެން، ބަލަހައްޓާނެ ބައެއް ނެތިގެން. ވާކަފުރިއްޖާއާ އެހެރުގެ ތެރެއަށް ކުންފުނިން، އެ ތަނުގެ ތެރެއަށް ކުރަސްރާދު ދުރު އިމާރާތް ހަވާލުކޮށް، ހުސްގޮތް ހަވާލުކޮށް އެ ދަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ އެ އިމާރާތުގައި، އެ ތާގައި އެބަހުއްޓޭ ސިނަމާހޯލެއް ޖަހާފައި އަރަން ވެސް. އެކަމަކު އެއްޗެއް ވެސް އެގޭ ގޮތެއް ނެތް. އަޅުގެ ސިޓީ އަޅުގަނޑުމެން ހިފީ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހައްދު މިންވަރުތޯ؟ އައީ އަޅުގަނޑު ހިތާމަޔާ މި ކުރާ ސުވާލަކީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމަ އެހެންމެ ޖިމްނޭޒިއަމްގެ 8000 ފޫޓުގެ ވަޢުދެއް މި ސަރުކާރުގެ ވެސް ވަޢުދެއް. އޭގެ ކުރީ ސަރުކާރުން 4000 ފޫޓުގެ ވަޢުދެއްވި. މިއީން އެއްވެސް ކަމެއް ނުވޭ ސަރުކާރުއްޔާ ވެސް އެ އޮތީ މިއަދު ވެސް އެ ހާލަތުގައި. ކުރިޔަގައި ބިނާކުރުން އަޅެ ގެނުން ބަދަލުކުރެވިގެންނޭ މިކަން ކުރެވެން އަންނަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން އެ ގެއްލުން ސަރުކާރުގެ ފައިސާގެ މި ބަޖެޓުން ހުރިހާ މިހާރު ވެސް މި އަޅުގަނޑު. އެ ގެއްލުން ފިސްކަލްއަށް. މިއަދު ހަމައަށް އައިއިރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެންގެ އިއްޒަތްތެރި ގެސްޓެއް، ހިމަދު ދުލުން ދާއިރާގެ ގެސްޓްހައުސް އިބްރާހީމް ނާޒިލް ވިދާޅުވެގެން އެ އާންމުނަށް ހަމައެހެންމެ ދޫނިޔަދާ ރަހަރާކަށް، އަދިވެސް އެކަން ނުކުރެވޭ. އެހެންވީމާ އެ މަސްދުވަސް ވެސް އެހެން ވިދާޅުވީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގެ ސިޓީގެ ސްޓޭޑިއަމްގެ ކަންތައް އަހަރަކު ވެސް ހިތައް ކުރިން ހިޔާލަށްނުދެވޭތޯ އެބަ؟ އެއިން ކުރިން ކުރެވިފައި ވަޒީފާއެއް ދިޔަން ގޮތެއް އޮތަ ވާތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ މަޝްވަރާކުރުމުގެ ގޮތުން އެކަން. އަޅުގެ ސިޓީގައި އެބަހުއްޓޭ ގޯތި މަސްވެރިކަން އަދި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހުޅުދޫގައި އެބަ ހުރި މަސްވެރިކަމުގެ ފާރުކެޓް ވެސް ވަރަކަށް އެބަ ހިމެނޭތީ އަދި މަސްވެރިކަމުގެ ހަބެއް ނެތީ. އަޅުގަނޑު ދިވެހި އިއްތިހާދު ވެސް މަސައްކަތް އަޅުގަނޑު ނިސްބަތްވާ ދާއިރާގެ މަސްވެރިއެއް ކަމަށްވާ ނަސްރުﷲ ވަޙީދު؛ އޭނަ ހިތާމަ އަޅުގަނޑު ކައިރި ބުނީ؟ އަޅުގަނޑު ކައިރި، އަސްލަމް ރަޝީދު! ކަރާމަތުން ހިމާޔަތް މިނިސްޓަރުންގެ ވާހަކަ މަޖިލީހުގައި ނުދައްކަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި ދައްކަނީ. މިނިސްޓަރުން ބޭނީ ކަސްޓަމްގެ ހިޔާވަހި މިއަދު ވެސް އެބަހުއްޓޭ މިތަނުގައި އަދި އަމިއްލަ އެހެން ކަސްޓަމަރުން 6 ވަރަކަ ކުލިޔާ ނެތި. އެހެންމެ 3 ދިހަ ޓަކަ މިނިސްޓަރުންނަށް ދޫކުރަނީ. ހަމަހުއްޓާ ވަރަން ދަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ މިއީ ކަންބޮޑުވާ ކަންތައްތައް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމައެހެންމެ ދަނޑުވެރި އަޅުގަނޑު މި ދަނޑުވެރި ގޮވާން ކަސްޓަމަރު ވެސް އެ ހަވާލުކުރުމުގައި އެ ކަސްޓަމަރުގެ ގަބޫލުކުރަން ނުބަލައި އެއް ކަސްޓަމަރުން ދީ؛ ދައުލަތަށް ކުރާ ގެއްލުމާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް މި ވަނީ. ހަމަ އެހެންމެ، ސޯލާރު ކުރިން ނިމިގެން އެ ނުކުރެވުނީ. އަޅުގެ ސިޓީގައި އިސްތިހާރު މަސައްކަތްކުރަމުން ނުކުރެވި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ އެއާރޕޯޓު؛ އެއާރޕޯޓު ވެސް އަޅުގަނޑު އެނގޭ ފަހުން ރަނަރު ދިޔަ ފަހަރު އެއާރޕޯޓުގެ އިސްތިރިން އަޅުގަނޑު ވެސް ހުރި

މަޖިލީހުގައި ވިދާޅުވި، ތިމަންނަމެން އެއަރޕޯޓު ތަރައްޤީ މި ކުރަނީ. ދުވަސް ހުރި ތާގައި ހޯދާފައި އަވަސް ތިމަންނަމެންނަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގައި ޖަހައިގެން މި ފަހަރު ލިބޭނީ 5 މިލިއަން ޑޮލަރު. ކޮބައިތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ 5 މިލިއަން ޑޮލަރު؟ ކޮންތާކުތޯ އޮތީ؟ އެއީ އަޅުގަނޑު މި ދައްކާ ވާހަކައަކީ. އަޅުގަނޑުމެން، 2021 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑު ވެސް ހިމެނޭ ގޮތަށް އައްޑޫ ސިޓީގައި ބައިނަލްއަޤުވާމީ ޕްރޮޖެކްޓު ތަރައްޤީކުރަން އައްޑޫ ސިޓީ ކައުންސިލާ އެތާގައި އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއާއި އެމް.ޕީ.އެލާ ކުރުވަން، އެއްބަސްވުމެއްގައި ސޮއިކުރިވެސް އެ ތަން ތަރައްޤީކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އެ ތަން ތަރައްޤީކުރަން އެމް.ޓީ.ސީ.ސީއަށް ދޭން ލާރި މިއަދު ވެސް މި ބަޖެޓުގައި ނެތް. ކުރީ 2 އަހަރު ވެސް ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އެއީތޯ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހައްޤު މިންވަރަކީ؟ އަޅުގަނޑުމެން މާލެއަށްތޯ އަންނަންޖެހެނީ؟ އަޅުގަނޑުމެން ރަށުގައި ތިބެގެން ވަޒީފާއަދާކުރުމުގެ ފުރުސަތެއް ނުލިބޭތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ މިއީ ހަމައެކަނި ވެސް ކަނޑައެޅިފައިވަނީތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރެވޭ ގޮތުގައި ވަޒީފާތަކެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ގޮތުން ތަރައްޤީކުރުމުން، އަޅުގަނޑު ސިޓީގެ ކައުންސިލަރުން އެބަ ރިސޯޓުތަކާއި އުފެއްދުމާއި ހިނގުމާއި ގުޅޭ ބީ. މިއަދު ހަމައަށް ވެސް އެ ޕްރޮޖެކްޓް މި އުޅެނީ. ޓޫރިޒަމް މިނިސްޓްރީން އަންގައި، އެ ބަންދަރުގައި އެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ ބަޔަކު ހޯދަމުން ގެންދަނީ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، ކުރިއަށްނުދާ އެ ކަންކަން ތަރައްޤީކުރުމަށް އަދި ޓޫރިޒަމް މިނިސްޓްރީގެ ރިސޯޓުތަކާއި ބެހޭ ގޮތުން އެ ރަށް އިއްޔެ ނިމިގެން ކަމެއް ނުވި. އެ ރިސޯޓު ވެސް ނުލިބި ގެން ދިޔަ. އެހެންވީމާ އެ ރަށްތައް ތަރައްޤީކުރުމަށް ބޭނުންވާ ބަޖެޓް އޮތީ ކޮބައިތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ އަޅުގަނޑުމެން ސިޓީގެ ކައުންސިލާ އެކު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދައުލަތުގެ ކަށަވަރުކޮށްދިނުން މި ރަށުގައި ހިނގާ ވަޒީފާތަކުގެ ވާހަކަ، އޭ.އެސް.ޖީ.އަށް ދޫކުރި ކަމަށް ބަލައިގެން ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރިސޯޓަށް ދޫކޮށްފައިވާ އަދި އެ ރަށުގައި އެ ފަދަ ވަޒީފާތައް ނެތް. އަޅުގަނޑު އެދެން ކަނޑައެޅިގެން ކަނޑައަޅަން ހުށަހެޅުމުގެ ގޮތުން އެއް މަސައްކަތަކަށް ވާނީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް. އެހެންވީމާ އަޅުގަނޑު މި ދައުލަތާ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. ސަރުކާރުން ކުރިމަތިލާ ރަށަށް އެ ރަށުގެ ޢާންމު ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުން. އަޅުގަނޑުގެ ކުރީގައި ވާހަކަދެއްކި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ވިދާޅުވިހެން ވެސް ޒަމާނަށް އެކަށީގެންވާ ގޮތަށް ބަހައްޓަން. ރަށްރަށުގެ، އޭ.ޓީ.ސީ.ސީން އެ ރަށް ދަށުން ނެގުމުން ބޭރު ކަމަކަށް ނުވާނެ. މިސާލަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޮޑުރަށްތަކުގެ ހިނގާ ކުންފުނިތަކާއި ބަސްތަކާއި ހިނގާ ކުންފުނިތަކާ ހިނގާ ބުރަވުރެ ބޮޑު ކޮންމެ ވައްތަރެއްގެ މަސައްކަތް ރަށުގައި ދިރިއުޅުމުގެ ސަބަބުން. މި ރާއްޖޭގައި ހުރި ބޮޑުރަށްތަކާ ހިނގާ ކުރިން ވަޒީފާތަކެއް އެ ރަށުގައި ފުރަތަމަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ މިކަން ކުރަންވާ ގޮތަކީ؟ އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަނޑައެޅުން މިހާރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުގެ އަށެއް ކަނޑައެޅުމަކީ، ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކަށް މި އަހަރު ވެސް އެބަޔަށް 2.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ

ގެއްލުންވެފައި، 17 ކުންފުންޏަކަށް. މި ކުންފުނިތަކަށް އެބަޖެހޭ ފައިސާ ދޫކުރަން، ސަބްސިޑީދޭންވީ. އެހެންނަމަވެސް، ކެޕިޓަލްގެ ގޮތުގައި ދޫކުރާ ފައިސާ ދޫކުރުމުގައި އެބަޖެހޭ މި ކުންފުނިތަކަށް ޒިންމާދާރުކުރުވަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނޫނީ ކިހިނެއްތޯ؟ މިއީ ރައްޔިތުންގެ ލާރި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު މި ފުރުސަތުގައި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ އަނެއް ކަމަކީ، [illegible] ސަރުކާރަށް މިކަން ނުކުރެވޭ ކަމަށް ވަންޏާ ޕްރައިވެޓައިޒްކޮށްގެން ވެސް އައްޑޫ ސިޓީގެ ރައްޔިތުންނަށް ބަލައި [illegible] އިޤްތިޞާދީ މަސައްކަތް ކުރަން އެބަޖެހޭ. [illegible] ބައިނަލްއަޤުވާމީ އައްޑޫ ގަމުގެ އެއަރޕޯޓް އެބަޖެހޭ ސަރުކާރަށް މިކަން ނުކުރެވެންޏާ އެހެން [illegible] ބަޔަކާ ހަވާލުކޮށްގެން މިކަން ކުރަން. ރައީސް މައުމޫން އިރުއްސުރެ މިކަން މި ދަނީ. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހިމް ނާސިރުގެ ދައުރުގައި 1976 ވަނަ އަހަރު [illegible] [illegible]، އިނގިރޭސިން މިއަދާ ހަމައަށް މިދަނީ [illegible] [illegible] [illegible]. ހަމަ ކޮންމެ ސަރުކާރަކުން އައިސް މި ބަލަނީ، މި ބަލަނީ، [illegible]، މި ކުރަހަނީ މި ރޭވަނީ. މިކަން [illegible] އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް އެއީ. ޙިއްޞާތޯ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހައްގުވާ މިންވަރު ނުލިބެނީތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ މި މިންވަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބެން އެބަޖެހޭ. ވަކި ބަޔަކަށްތޯ؟ އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މިއީ ކޮންކަމެއްތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ [illegible]؟ [illegible] [illegible] [illegible]؟ އެ [illegible] ހުރި ކަންތައް ތަންފީޒުކުރުމާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓް ދިރާސާކުރި ކޮޕީއަކުން ވެސް [illegible] އައްޑޫ ސިޓީގައި މި [illegible] ފައިސާ، މި ބަޖެޓުގައި ނުހިމެނޭ ފައިސާ...

ރިޔާސަތުން ފާހަގަކޮށްލެވުން:

ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ޝިޔާން.

ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙަސަން ޝިޔާން ފާހަގަކޮށްލެވުން:

بسم الله الرحمن الرحيم ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2023 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް ކުރިއަށްގެންދާއިރުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، ބަލި ހިނގައިގެން އެ ދިޔަ ހިތާމަވެރި ހާދިސާގައި މި ދުނިޔެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] އަދި [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑަށް މި ފެނިގެން [illegible]؛ ރައީސް އިބްރާހިމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙްގެ މި ވިޝަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ތޮއްޑޫ ދާއިރާއަށް [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ތޮއްޑޫ، ރަސްދޫ، [illegible] [illegible] [illegible]

މިހިރީ ބެންޗަރުގައި، ރިބެންޗަރުގައި. ބެންޗަރުން ނަގާނެ، ބެންޗަރަށް ލާނެ. އަށްއަޅާ ޖަހާނެ. އަށްއަޅާ ނަގާނެ. 3 އަހަރުދުވަސް މި ދިޔައީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ހާލަތުގައި. ބޭނުމީ ކަންކަން ރައްޔިތުން އެކަމަކަށް ބަލައި އިންތިޒާރަށް ބޭނުންވެފައި ހުރި ކަންކަން މިހިރީ މަޖުބޫރީ. ކުރިއަރާކަން ނުކުރެވޭ. ސަރުކާރުކުރިއަރާކަސް ކުރިއަރާކަން ނުކުރެވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ކަންކަމުގެ ކަންބޮޑުވުން، މި ކަންކަމުގެ ހިތްހަމަޖެހުން ދާއިރާގެ ގިނަ ރައްޔިތުން އެ ދަނީ ކުރަމުން. އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވާ ތިނަދޫ؛ އަތޮޅުގެ އެންމެ ބޮޑު، އާބާދީގެ އެންމެ ބޮޑު ރަށް. އަދި އާބާދީގެ ގޮތުން ވެސް އެ ރަށުގައި ނެތް ކުޑަކުދިންގެ ޕާކެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ރަށުގެ މަގުތަކާއި އެހެން ހިނގާބިނގާވެވޭފަދަ ހާމަކޮށްލީ. މި އަހަރު ބަޖެޓުގައި ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކުން ޖަރީމާތަކުން ކަމަކު ނުދޭން، އަޅުގަނޑަކަށް ނުހިތައް ބަޖެޓް ހިމެނޭ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކުން ފެންނާކަން. މިއީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އެދެން، ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތައް ތަރައްޤީގެ ބަޖެޓުން ފެންނަން ނެތަތީ ބަޖެޓް ކޮމިޓީގެ އެކަން ހިމަނައިދެއްވުން. ހަމައެއާއެކުގައި މިދިޔަ ކުރީގެ ތަރައްޤީގެ ސަރުކާރު މިހާރު ވެސް ރަށުގައި ދިރިއުޅޭ އާބާދީގެ އިތުރުން އެއް ސަރަހައްދަކަށް ވެސް ގިނަ ގެސްޓުން އައިސް އުޅޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ އެންމެންނަށް ކަރުދާސްފައިފުގެ ބިމުގައި ނިޒާމު އެކަން ނެތް. ހޮސްޕިޓަލް އެތަނގައި އޮތީ ބެންޗަރުކުރަން، ކުރަން ކުރަންދީގެން. އަދިވެސް ހާލަތުރަނގަޅު ފޮނުވާ ނަގާ. މި ވެރިކަމުގެ ފަހު ދައުރު މި އޮތް ފުރުސަތު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ހަމަ އެދެން މި އަހަރު ނިމުމުގެ ކުރިން ބަޖެޓުގެ އާ ހޮސްޕިޓަލްގެ މަސައްކަތް ކޮންޓްރެކްޓްކުރެވިފައިވާ ހުށަހަޅާފައި، އެ މަސައްކަތް އަވަހަށް ފަށައިދެއްވުން. ހަމަ އާއްމުކޮށް ބަޖެޓުގެ ދިމާ ސަރުކާރުގައި ހިމަނާފައިވާ ހިސް އާދެ މި ހަމަޖެހިލާ. އެހެންވީމާ އެކަން ހަމަޖެހިގެން، ފުރި ގޮތުން ނޫން. ފިޔަވަޅު ސަލާމަތް ވެސް ހަމަ ކުރިން އެ ހަމަޖެހިލާ. އަޅުގަނޑު އެދެން، މި ކަންކަން އިއްޒަތް އެ ކަންކަން ކުރަން. ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ ފަރާތުން އަޅުގަނޑު އެދެން ބުރަސްކޮށް އެބަ ބުނަންވީ، ބަޖެޓުގެ ޝަރުތުތައް އެދެން ހަމަޖެހިލާ ފިނޭންސްގެ ވީހާ ކަމެއް އެޅިގެންދިއުން. އެއީ ހަމައެކަނި ސްޕީޑްބޯޓް ކަނޑުބޯޓުތަކުން އެޅިގެންދިއުން. އަދި އެ ހަމައެކަނި ސެންޓްރަލް ބަޖެޓާއި އެޅިގެންދިއުން. މި ކަންކަން ތަފާތުކުރެވޭ ހިމަނައިދެއްވުން އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން. ހަސްފަތާ؛ ހަސްފަތުގެ ބޭރުވަތި ނިސްބަތުން ޖާގައިގައި ޕަސެންޖަރ ވަރަށް ޖާގަކުރަނީ. އެކަން ފެރީ ދަތުރު ނުވޭ. އަދި ހައިސްކޫލުގެ ލެބޯޓަރީ އާ، ހަސްތާލު ހޮސްޕިޓަލް ހިނގާ ކުލާސްރޫމް ފަށައިދިން، ޕްރޮވިޝަން އެ ބަޖެޓުން ހުށަހަޅުއްވާފައެވެ. މި ފަހަރު އަޅުގަނޑު ބޭނުން މި ބަޖެޓު ފައިސާގެ ޖާގައެއްނުވޭ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑު އެދެން ބަޖެޓް ކޮމިޓީގައި، ހައިސްކޫލުގެ ލެބޯޓަރީ ފަށައިދިން އެއީ. އެ ފަހު ދުވަހުން ބަލައި މި ބަޖެޓް ޖާގައި އެކަން ހިމަނައިދެއްވުން. އަދި އެކަން ފިޒިބިލިޓީކުރުމަށް. ޕްރޮވިޝަނަކަށް ބަޖެޓުންވާ 50 ހާސް ރުފިޔާގެ ޚަރަދު މި ވަގުތު ޖާގައިގައި އެބައޮތީމެ. އިމާރާތް އެބަ ބޭނުންވޭ އަދި 50 ހާސް ރުފިޔާގެ ޚަރަދު އެ ވަރަށް ބޭނުން. އެހެންކަމުން،

އިތުރަށް އަދި 50 ހައުސިންގ ޔުނިޓު ހިމަނައިދެއްވުމަށް އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން. އުކުޅަސް؛ އުކުޅަހުގައި ވެސް ހަމަ މި ހަވާލުކުރު◌ން ގިނަ ކަންކަން ހުރީ އަދި ހުރީ ޢަމަލީ ގޮތުން މަސައްކަތް ނުފެށި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ރަށުގެ ބިންހިއްލުން އެބަހުރި. އެރަށުގެ މަގުހެދުން އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، ޢަމަލީ ގޮތުން މަސައްކަތްތައް ނުފެށޭ، ރައްޔިތުންގެ ކަންބޮޑުވުން އިންތިހާއަށް އެބައޮތް. ވެރިކަމުގެ [illegible] ދައުރު ނިމިގެން މި ދަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ކަންކަން ކުރުން އެއީ އިންތިހާއަށް ބޭނުންވާ ކަމެއް. މިއީ ބޮޑެތި ކަންކަން. ބޮޑެތި ކަންކަން މިހެން ހުއްޓާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް [illegible] ވާ ކުދިކުދި ރަށްރަށުގައި ވާ ގިނަ [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ތަފާތުވުން ގިނަ [illegible] [illegible] ވާ ގިނަ [illegible] [illegible] [illegible]. އަސްލު [illegible] [illegible] ކަމަކީ، އިންތިހާއަށް ބިން ބޮޑެތި ރަށްރަށުގައި [illegible] ބިންހިއްކަން ޖެހޭ. [illegible]، ސިޔާސީ މަސައްކަތްތަކަށް [illegible] ބިން ހުރި [illegible] [illegible]. މިއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] މި [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ރާއްޖެ [illegible] [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، [illegible] [illegible] މުޅި ރާއްޖެ ތަރައްޤީކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] 65 މެންބަރުން މިތާ ތިބެ، [illegible] [illegible] ބާއިންސާފު [illegible] ކަންކަން ހިނގަމުން [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] މަސައްކަތްކުރުމަށް [illegible] އަޅުގަނޑުމެން އައިއްސަ މިތިބީ. 65 މެންބަރުންގެ އަޣްލަބިއްޔަތަކާއި [illegible] [illegible] ނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް 2023 [illegible] [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މިތާ [illegible] ވާހަކަދައްކަން އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ކުޑަ [illegible] އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] [illegible] ކަންކަން [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 2023ގެ ބަޖެޓުން [illegible] 42 ބިލިއަން [illegible] ބަޖެޓު މި [illegible] [illegible]. މި ބަޖެޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] 40 ބިލިއަން ރުފިޔާ. 32 ބިލިއަން ރުފިޔާ، [illegible]! [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން 2022ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު [illegible] [illegible] ބަޖެޓަށް [illegible] [illegible] 2 ބިލިއަން ރުފިޔާ [illegible] ބަޖެޓު [illegible] ވަނީ [illegible]. [illegible]، މި އަހަރުގެ ބަޖެޓު [illegible] މި [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]، ސަބްސިޑީ ބަޖެޓުގެ [illegible] [illegible] 5.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ. [illegible] [illegible]، އަޅުގަނޑުމެން 2024 ވަނަ

އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް އަންނައިރުގައި އިތުރަށް 10 ބިލިއަން ރުފިޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބަޖެޓަށް ބޭނުންވާނޭ ލޯނަށް ހުރި އިތުރު ހަރަދުތަކަކަށް. ރިކަރަންޓް ހަރަދަށް މި ދައުލަތަށް ބޭނުންވާނޭ އިތުރަށް 10 ބިލިއަން ރުފިޔާ 2024 ވަނަ އަހަރަށް. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަވެގެން އެބަދޭ، ހާއްސަ ގޮތެއްގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް އިދާރާ ބަޖެޓުކުރާކަށް ހުރިގޮތް މިތާގައި ވާހަކަފުޅުދައްކަވަމުން ގެންދަވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެ ވަނީ ބަޔާންކުރައްވާފައި ވަޒީރުން މަޖިލީހުގެ ތަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ހާލުގައި ގެންގުޅުނު ރައީސާ ދައުރުގައި މި ބާރުވެރިކަން ވަރަށް ހިތްވަރާ ކަމަށް ވިދާޅުވާ، އެ ކުރާ، އެ ޖަހާ ސަވާރީތަކެއް، އެ ޖަހާ ޖެޓު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ ރިޕޯޓް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ދަތުރުތަކަށް ތާއީދުކުރާ ކަމަށް ހެދިގެން ތިބޭ. ގިނަ ކަންކަން، އެކި ރަށްރަށުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދާން ވަޒީރުންނާއި ދަތުރުކުރި ފަރާތްތަކެއް ހާޖަތުކުރިވާ އެކިއެކި ދޮންބަރުން ކާރު ސަވާރު. އެކަހަލަ ނުނިމިގާ، މިކަހަލަ ނުނިމިގާ. އެކަން ހުރި ހުއްޓިފަ. މިކަން ހުރި ހުއްޓިފަ. ހަމަ ސަރުކާރު ކަންކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން ދާން ބޭނުންވާ މިސްރާބަށް ދާން ބޭނުންވާ މަގުސަދުގައި ހިނގުމުގެ ގާބިލުކަން ހަމަ ނެތީ. އެކަން ކުރާނެ ހިތްވަރުނެތީ. ބޭނުންވަނީ ވަކި ބަޔަކު އެއްފަރާތްކޮށްލަން. މި ފާޑުގެ ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ފާޑުގެ ރައީސް އެއްފަރާތްކޮށްލަން މި ސަރުކާރު ހިންގަން ކަމަށް ހިތްވަރުދީގެން ތިބޭމާ އެކަމުގެ އުނދަގޫ މި ފެނަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރައީސް އިބްރާހިމް މުހައްމަދު ސާލިހު ދައުލަތަކަން ކުރިމަތިވާ ކަންތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ފެނޭ ވެސް ހަމަ ފުރަގަސްކޮށްގެން ބޭނުންވޭ، ރައީސް އިބްރާހިމް މުހައްމަދު ސާލިހު ދަރުބާރު ވިދާޅުވި މި ދުރުގެ އެކަނިވެސް އެގެ ގޮތުގައި ގެއްލިގެން. މި އެމް.ޑީ.ޕީ، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ގޮތުގައި ގެއްލިގެން. އެ ކަންޖެހުނު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނެތް ފެނުނުކަން. އެކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން އޮތީ، މި ޕާޓީއަށް ދެވަނަ ދައުރެއް ލިބުން އޮތީ، ރައީސް އިބްރާހިމް މުހައްމަދު ސާލިހާއި ރައީސް ނަޝީދާ އެކުގައި، އެކަން ކަނޑައަޅާ އެކުގައި، މި ދެ ބޭފުޅުން އެކުގައި، އެކަން ބޭފުޅާ އެކުގައި ނިކުމެގެން ނޫނީއެއްގާ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އެމް.ޑީ.ޕީއަށް ދެވަނަ ދައުރެއް ނުލިބޭނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަވެސް، އަރިހުގައި ތިއްބެވި ބައެއް ބޭބޭފުޅުން މި މަސައްކަތްކުރައްވަނީ އެކަނި ގޮތަކަށް، މިވެސް ގޮތަކަށް، އެ ބޭފުޅުންގެ ޖީބަށް އެއްކޮށް އިތުރުކުރުވާލުމަށް. އެ ބޭފުޅުންގެ އަމިއްލަ ވިޔަފާރި ފުޅާކުރައްވާލުމަށް. މި ބޭފުޅުން ނުވިސްނާ އަޅުގަނޑުމެން ދެން ފާހަގަކުރާ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން ދެންމެގައި އަހަރުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އެ ފާހަގަކުރައްވާހެން ތަރައްގީގެ، ރައްޔިތުންގެ ބަޖެޓު ސިޔާސީ ކުރިޔަށް މި ވަނީ މި ވަގުތު އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީއާ ވަރަށް ބޮޑަށް ފުރަތަމަ ޖެހިފަ. ހާއްސަ ގޮތެއްގައި މި ދުވަހު 2018 ވަނަ އަހަރު ވޯޓުލާދަން އަދި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ގިނަ ވަޢުދުތަކެއް ވެގެން. ވަރަށް ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ހާއްސަ ގޮތެއްގައި އެންމެ ބޮޑު ކަމަކީ، ދައުލަތުން ގެއްލިފައިވާ ފައިސާ،

ދައުލަތުން ގެއްލުނު ފައިސާ އަނބުރާ ދައުލަތަށް ހޯދަން. އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓުން ނުފެނޭ އެ ފައިސާ ހޯދަން ކުރާނެ އެއްވެސް މަސައްކަތެއް. އެކަމަށް ރޭވިފައިވާ އެއްވެސް ޕްލޭނެއް. ދީގައި ނަން ޖާގައެއް ވެސް. އެމް.އެމް.ޕީ.އާރު.ސީން ގެއްލުނު ފައިސާގެ ތެރެއިން މިވަނީ އަދަދެއް އަޅުގަނޑުމެން 2023 ވަނަ އަހަރު ހޯދާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި ވެސް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުލަތަށް ނުލިބި ބާކީ ފައިސާ، އަސްލާ ބަޖެޓުކުރަނީ ބަލަ! ކުރިން ނުދައްކާ މީހުން ދެން ވެސް ނުދައްކާނެ ނޫންތޯ. އެ ފައިސާ ހޯދަން ގޮތެއް؛ އެ ބަދަލުވުމުގެ ވިޔަފާރިތަކާއި ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެން ވިޔަސް، މުދާ ވިއްކައިގެން ވިޔަސް، އެ ފައިސާ ދައުލަތަށް ހޯދޭނެ ގޮތެއް މިހެން އެބަ އޮންނަން ޖެހޭ. ޚަރަދު ބޮޑުކުރިޔާ އިންފްލޭޝަން މަސައްކަތް ދާނީ. ބަޖެޓުގެ ޑިޒާސްޓަރ އަށް ދާދި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަމަ މި ފާއިތުވި ފަސްދުވަސް ފެނަން. ފެނުމަސް ފެނަން. މުސާރަ ބޮޑުކުރިއަސް ހަމަ އެއްކަލަ ތަކެތީގެ އަގުބޮޑުވާ ހަމަ އާންމު ވިޔަފާރިތަކަށް، ހަމަ އާންމު ރައްޔިތުންނަށް މިހެން ގެއްލުންވާނީ. ހަމަ އާންމު ރައްޔިތުން އަނެއްކާވެސް ހޯދުމަށް ޖެހޭނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ނުފެނޭ، ކުރު އަދި ދިގު ފަންނީގެ ވިޔަފާރިތަކަށް އުފެއްދި ބޭންކުގެ ތަކުރާރުން އިތުރު ޖޮންގެރު ފުރުޞަތުތަކެއް. ދައުލަތަކަށް ނަފާ ކުރާނެ އިންފްލޭޝަންގެ ގޮތުގައި އެމް.ޑީ.އާރު.ސީން ލިބޭ ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ ނެތް ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައެއް. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. ގިނަ ޖާގަތަކެއް އެބަ ބޭނުންވޭ ފައިސާއާއި ތަކެތީން ބަޖެޓުގައި ގިނަ ވަޒީފާތަކުގެ ފުރުޞަތުތަކާއި އުފެދޭނެ ގޮތަކަށް ވިޔަފާރިތަކަށް ފުރުޞަތު. އެ ވިޔަފާރިތަކަށް ފުރުޞަތު މަދުވެގެން ބަންދުވާ ތަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ. މީގެ ނަތީޖާއަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިދަންނަވާ ގޮތަށް ދައުލަތުގެ ނުލިބޭ އާމްދަނީއެއް މިހާރު ހިނގަމުން މަސައްކަތްތަކަށް ކޮރަޕްޝަނާ. އަދިވެސް އެއްގޮތް ވެސް އެއް ބޭނުންތަކުގެ، ދައުލަތް މި ދަނީ ހަމަ ބަސްގުޖެހޭ ދިރާސާކުރަނީ. އަދި ބަޔަކު ބޭނުންކޮށްގެން ވިޔަފާރިވެރިން، މި ހާލަތު ބަސްގުޖެހޭ ގެއްދެވިން. އެހެންނަމަވެސް، މި ފުރުޞަތު ދުވަސް ދައުލަތުގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިޔަފާރިތަކުގެ ބަޖެޓު އިތުރަށް ހަރުދަނާކޮށް ދެ ބޭންކުން އިންޓަރ ގޮތްތަކެއް ހޯދާނެ ގޮތެއް މިހާރު ނުފެނޭ. މިއީ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ ކަމެއް. ރާއްޖޭގެ ބަޖެޓު ދަށުން ވާނުވާ ސަރުކާރުގެ ދަރަނި މިދާ ހިސާބުން ބޮޑުވަމުން ދާތީ، ބަޖެޓް ހަމަ ދިރާސާކުރެވިފައި ހުރި ގޮތުން ދަރަނި ދައްކަން ޖެހޭ ކަމަށް. މި ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ދައްކާނީ. ބިލިއަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ކަންކަން ވަރަށް ބޮޑަށް ފާހަގަކުރަން. ދަރަނި ދައްކާނެ ކޮން ގޮތެއް އެބަ އޮތީ. ބަޖެޓުގައި އެއްވެސް ގޮތެއް މިހާރު ނުފެނޭ، ބަޖެޓުގައި ދަރަނި ދައްކާނެ ގޮތް ސާފުކޮށް ނުފެނޭ ޕްލޭނުތައް ފެނިގެން ދިޔުމަކީ ދައުލަތަށް ބަޖެޓުގެ ދަރަނި ދައްކަން ފަސޭހަވާނެ ކަމެއް ނޫން. ރައްޔިތުންގެ ފައިސާ ކުރިއަށް ގެންދާއިރު، މަޝްވަރާކޮށް ދަރަނި ދައްކާނެ ގޮތް ހޯދަން ޖެހޭ، ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާވާ ގޮތަށް ރައްޔިތުންނަށް އެދޭ މީހުން، ދަށުން ބޭނުންވާ އަދި ހަރުދަނާ ކަންތައްތައް، ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާވާނެ ގޮތަށް ބަޖެޓު ބޭނުންކުރުމަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ކަންކަން

ދިމާކޮށްގެން ނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ދެވަނަ ދައުރެއް ވެސް، ތިންވަނަ ދައުރެއް ވެސް ނުލިބޭނެ އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ. އެ މަގުން ދާ ތަނެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުފެނޭ. ބައެއް ބޭބޭފުޅުން އެބަ ވިދާޅުވޭ، އަދިވެސް މި މަޖިލީހުގެ އިޤްތިޞާދީ ވަރަށް ގިނަ މެންބަރުން އެބަ ފާހަގަކުރައްވާ، [illegible] އެ ބޭބޭފުޅުން ދިމާވާކަން. ނަސީބަކުން އަޅުގަނޑާ ވަރަށް ގިނައިން ބައްދަލުވޭ. ޒުވާނުން ވެސް ވާހަކަދައްކާ. އެއީ ދުށް ވަރަށް ބޮޑު ނަސީބެއް. އެކަމަކު [illegible] އެ [illegible] ވަރަށް ބޮޑަށް ސުވާލު ވެސް ދަންނަވަން. އެހެންނަމަވެސް، ބައްދަލުވާ ބޭބޭފުޅުންގެ މި ކަންބޮޑުވުން އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ހިއްސާކުރައްވަން. މި ކަންކަމަށް އެބަޖެހޭ ހައްލެއް ފެނި، އަޅުގަނޑުމެން މި ގެނައި ފެށިކަން [illegible] [illegible] ކުރިން ހުރި މަސައްކަތްކޮށްގެން ކުރަން. ފަހަކަށް ޖެހެންދާ ފަރާތްތަކުން ފަހަރަށް ޖެހިގެން ނަމަވެސް. މިކަން ކުރެވޭނީ އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ތިބެގެން. [illegible] ތިމަންނައަކަށް ދެވަނަ ދައުރު ލިބޭނީ އަދި [illegible] އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ، އެކަކުގެ [illegible]. ތަރައްޤީ [illegible] އެހެން އަދިވެސް [illegible]. ތަރައްޤީ [illegible] ކުރި [illegible] ވެސް މިހާރު [illegible] [illegible]. އެމް.އެމް.ޕީ.އާރ.ސީ [illegible] ހިނގި އެއްވެސް ކަހަލަ މިހާރު [illegible]. އެއީ މިހާރު ނިމިފައި އޮތް ވާހަކައެއްގެ ގޮތުގައި މި އޮތީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ދައުލަތުގެ [illegible] [illegible] ވެސް ނުލާ އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ. އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ؛ 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ މި ފުރަގަސްދީ ގޮތަށް ވަރަށް ބޮޑު ޒިޔާދަވެފައިވާކަން، ވަރަށް ބޮޑު ދައުލަތުގެ ޚަރަދުގައި [illegible] [illegible] [illegible]، 2023 އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ނުކުމެ ބަޖެޓުން [illegible] ދައްކާށް ވާހަކައެއް، ދެވަނަ ދައުރެއް [illegible] އަޅުގަނޑުމެން ނުކުމެ ދައްކާށް ވާހަކައާއި [illegible] ބަޖެޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible]. އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ؛ މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުމެން ނުފެނޭ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރުކާރުން، [illegible] މި ދާއިރާއަށް އެންމެ ބޮޑު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މިއީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. މި ކަންތައްތަކުގައި މި އަންނަނީ، [illegible] މުސްތަޤްބަލުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިއްސާކުރަން [illegible] ޝަކުވާތަކަށް. އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ؛ އެކަން ނުވަނީ، މިކަން ނުވަނީ، މި ކަންކަން [illegible] ތަރައްޤީ، އެ [illegible] ދައްކާށް. މިކަން ކުރަން، އެކަން ކުރަން އަދި [illegible] މިއީ. [illegible]، [illegible] އެއްވެސް ވައްކަން މި ސަރުކާރުން ވެސް. ރައްޔިތުން އެބަ [illegible]، [illegible] [illegible] ވެސް މި ސަރުކާރުން ވެސް އެބަ ވައްކަންކުރާކަން. އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ؛ ދައުލަތުގެ [illegible]

ބައެއް ބޭފުޅުން ވިދާޅުވެ، އެ މަގުން ދާ ތަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނާތީ، އެއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުއްޓާ ކަމެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން އައީ ޗެކްސް ބެލެންސް ކުރިމަތިވާނެ މި ސަރުކާރުން ދައުލަތުގެ ބޮޑެތި ހުރި ކޮރަޕްޝަންތައް ނައްތާލަން. އެ މަގުން އެކަންކަން ނުހާމަވެ، އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެ ވާހަކަ ދައްކަމުންގެންދަނީ މިކަމަށް ހަމަޖެހޭ ގޮތަށް ކޮރަޕްޝަން ކުޑަކުރުމަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އެދެނީ، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި މި އޮތުން ކަންކަން ބަޖެޓު ކުރިއަށް ފެށުމުން އެ ކަންކަން އިސްކަން ހިމަނައިދިނުމަށް މަސައްކަތްކޮށްދެއްވުން. ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑު ދެވަނަ ދައުރުގައި ރައީސް އިބްރާހިމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙަށް ނިކުމެ އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއިން އެ މަސްލަހަތަށް ވެ ވަޑައިގެން ރަނގަޅު ފުރުޞަތު، އެއީ ކުރިމަތިލާނެ ރައްޔިތުންނަށް ވިސްނުން ދޫކޮށްލެވޭނެ. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މައްޗަންގޮޅި އުތުރު ދާއިރާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު.

މައްޗަންގޮޅި އުތުރު ދާއިރާ މެންބަރު މުޙައްމަދު ރަޝީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ 2023ގެ ބަޖެޓަށް ހަމަ ވާހަކަދައްކާލަން އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ ވަރަށް މުހިންމުކަން އެދޭތީ އަޅުގަނޑު ވެސް ހަމަ މި ވަގުތު ހޯދައިގެން މި ތަނަށް އައިސް މިހިރީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން، ބަޖެޓު އެކުލަވައިލެވިފައި ބަޖެޓު ހުރުމުގެ އެންމެ މުހިންމު އެއް މަޤްޞަދަކީ ވެގެންދާނީ ރާއްޖޭގެ ނިކަމެތި މީހާގެ ޖީބަށް ލާރިއާއި ނަފާ ވެސް އިތުރަށް ވަންނަ އުސޫލުން ކަމަށް އެދިގެންދިޔުން. މި ބަޖެޓު ފާސްކުރެވޭއިރު، ވަރަށް ބޮޑު ފާސްކުރެވޭއިރު އުސޫލުގެ ގޮތުން ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާ މަސައްކަތުން އެ މީހަކަށް ލިބޭ އުޖޫރަ ފުދޭވަރަކަށް އެ މީހަކަށް ލިބޭނެ ގޮތް ހޯދައިދިނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ހަމަ މިގޮތަށް ކަންބޮޑުވާކަމެއް ހުށަހަޅާ މިއަދުގެ 2023 ވަނަ ބަޖެޓުގައި މިހާ ބޮޑެތި ހުށަހެޅުން އަޅުގަނޑު އެއްކަލަ ބަޖެޓު މި އަހަރަށް ދެކޭ. 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހިމަނާފައި ހުރި ޕްރޮޖެކްޓުތައް މަސައްކަތްތަކުރުމުގެ، ދައުލަތުން އެކި ޚަރަދުތަކުން؛ އެއީ މިނިސްޓްރީތަކުން ވިޔަސް އަދި އެސް.އޯ.އީތަކުން ވިޔަސް، ޚާއްސަކޮށް މިހެން ނަމުން އެ ހިނގާ ފުރަތަ؛ ފުރަތަމައިގެ އެތައް ބައެއް ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަށް ކޮންމެހެން ވެއްޖެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޖަވާނުން އެންމެ ކަށިގަނޑުން، ޖަވާނުން ދައުރުކުރަމުން ނަޒަރުން، ޖަވާނުން ވައްތަރު މަސައްކަތްތައް ކުރަން، ޖަވާނުންނަށް ސަތޫރުދިނުން، ޖަވާނުންނަށް އެކަށީގެންވާ ޕާރިކަދައިގެން ވާހަކަތައް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޖަވާނުންނާއި އެކުލަވައިގެން ކަނޑުފުށިމާ ހަދައިގެން ވަރަށް ބޮޑު މަސައްކަތްތައް މި ކަނޑުވަރަކަށް ޖަވާބު ދިނުމަކީ

ކުރިމަތިލައިގެން މި ކާމިޔާބުކުރަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ތިންހަތަރު މިލިއަނުން، ފަސްވަރަކަށް މިލިއަން ރުފިޔާގެ ޕްރޮޖެކްޓުތައް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބައެއްގެ އަތުން ލޯނުނަގައިގެންނާއި، އަދި މި ޕެންޝަނުގެ ފަރު ލުއި ޓޯނާއި ޢާލަމީ ނަގައިގެން ޢާއްމުކޮށް އުފުލަން ހާލަތު އަދި ޢާއްމު 15% ވެސް ދީ، މި ހުރިހާ ކަމެއް ކުރަމުން މި ދަނީ ޕްރޮޖެކްޓު ވިއްކާނުލެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރަނގަޅަށް ތަކެތި ގެންދިޔައިމާ ކޮންޓްރެކްޓްތަކުގައި އެ ބޭނާ 15%، އެވެސް ނުދާނެ. މިއީ ފެނަކައިން މިކަން ކޮށްދީފައި ހުރި ގޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މަސައްކަތް ހަމަ ކުރިއަން ގެންދަނީ. ހަމަ ކުރިއަން ގެންދަނީ. އިންވެސްޓްކުރަމުން ގޮސް މިނިވަން އިންވެސްޓަރު އައިސް ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ހަމަ އެންމެ ފަހުން ރައްކާކޮށްގެން ވެސް ދައްކަމުންދާ. އެ ކުރިންނަން ކޮމްޕެނީތަކުން ދަރަނިވެރިވެގެން، ދަރަނިވެރިވެގެން އެ މީހުންނަން އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރެވިގެން ދޭން އަނެއްކާ ގޮސް ސުމަރު ހުރި ނަގަނީ. މިއީ އަސާސީ ވިޔަފާރި ނިމިގެންދާ ސުމަރު ވެސް ހުރި ނަގަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން މި ޓޫރިޒަމަށް ބުރަވާއަށް މަސައްކަތް ހުއްޓާލީމަ، ނުވެގެން މަސައްކަތް ހުއްޓާލީމަ މި ޓޫރިޒަމަށް، ކާ! ބަރުމިނުގެ ކޮންޓްރެކްޓަރުން ކަރާމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެ ކުދިން ވެސް ހަމަ ޖަހާލާނެ. އެ ކުދިންގެ ނަފްސް ހިތުގެ ކޮންޓްރެކްޓެއް ބަޔަކާ ލިބިދޭ މި ވަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދައުލަތަށް ބަޔަކާ ލިބިދޭ މި ވަނީ. މިއީ ވަރަށް ދެރަ މަސައްކަތެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓުގައި ޖަހަނީ ބަޖެޓަށް ފައިސާ ވަންނާނެ ކަމަށް ފަހާލުކުރާ، އަދި ލިބޭނެ ކަމަކަށް ފަހާލުކުރާ. ބެލަން މި އުޅޭ ވާހަކައަކީ، ނުދައްކާނެ އެ ކަންކަން ނުކުރެވޭނެ. ނުކުރެވިމަ އެ ކުދިންނަށް ބަނގުރާޅިވެގެން ނުލިބޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިހާރުން ދުވަހު، މިހާރުން ދުވަހު އެ މީހުންގެ ފައިސާން ދުވަހު މިހާރުން؛ ޖޫރިސް ވެސް ދައްކަންޖެހޭނީ، މި ހުރިހާ އެއްޗެއް ވެސް ދައްކަންޖެހޭނީ. މި ހުރިހާ ޖޫރީއަކުން ބަދަލު ކަމަށް ވެސް ހަމަކޮށްފައި މި ހުރީ. ނުވެއްޖެއްޔާ އެ މީހުންގެ ބޭނުން އެކަމުން ވެސް ފުރިހަމަކުރީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އާދައިގެ ކުދިކުދި، ހިކަމާ ޖީހާގެ ކުދިކުދި ވިޔަފާރިވެރިން ބަނގުރާޅިވެގެންދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކާކު ދެކޮށްދީ؟ ދެން މި ހުރިހާ ކަމެއް މިހާރު ޚަރަދު މިގެ ދިނުން ދުވަސް ކުރިން އަލުގަނޑު ދިމާވެގެން ގަދަޖެހުން ހުރިބާދައި، މުބާރަކުތަކަށް އަނގަބަސް، ޓޫރިޒަމް އިންޑަސްޓްރީ ވިޔަފާރިއަކުން ދެން ދަރާމަދުން. އެކަމަކު އެ ޓޫރިސްޓު އެބަޖެހޭ ކިބައިން 10% ތިރާންނަ އެ އައި މިހާރަކުން ދެންނެވީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ހަދުގަނޑަށް ރިސޯޓަށް މި ދިޔައީ. ހަދުގަނޑަށް ރިސޯޓަށް މި ދިޔައީ. މި ވިޔަފާރީގެ ހުރިހާ 10% ދިނުމާ ބާޔާ ބައި ތިރާންނަ އެބަ ހިފޭ. ދެން މިއަދު ނުބައްނުން އެއްފުސް ކަރަދު ހައްދަނު ކަންކުރުމުގައި. އެހެންވީމާ، ފިނިސާ ނުބޭގެން ނުދޭނެތީ ތޫނުއްޔާ މި ޖަރީމާ ހިންގަން ނުދޭނެތީ؟ އެއްޗެއްސެ އަބަ ބަޖެޓުގެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދުގަނޑު ހަމަ ފުރަގަހަކުރެވިދާނެ، ވޯޓުލާފައި ދުވަސްސަކުގައި، އަދުގަނޑު ދާ ދިނަ ވަރަކަތަކުން ދަރާލާކަން ނުނެ. އެކަމަކު އަދުގަނޑުނެ ވަރުވަވާ، ވަރަށް ކަންބޮޑުވުމެއްކަން ހުރިހާ އަދުގަނޑު މި ވަރަކަ ދަރާލާކަން މި އަދި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ވޯޓުލާދާ ދަރުބުކަށައި ބަޖެޓުގެ ކަންކަމުގައި އަދުގަނޑު ގެންދާ.

ވާހަކަ ވެސް ދެކެވުނު. އަދި އަޅުގަނޑު އެދޭ ވާހަކައަކީ ވެސް އަޅުގަނޑު ހުށަހާނީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަރިހު ދަންނަވާލީ. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެރަ ކަމަކީ، މި ފަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އިންތިޚާބެއް ނުލިބި، ނުވެސް ގެންދިޔަ. ކަންބޮޑުވާ ވަރަށް ބޮޑެތި ކަންތައްތަކެއް އެބަހުރި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި. ވަރަށް ބޮޑެތި ކަންބޮޑުވާ ކަންތައްތަކެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޖަރަބުއްޔާ ސްކޫލު ފުނޭގެންދިޔަ ފަދައިން، އެ ރަށުން މީހުން ނުކުން ފަދައިން، ރައްޔިތުން ނުކުމެ އެއްވެގެން [illegible] ފަދައިން، މިނިސްޓަރު އަރިހަށް ދެވުނު ފަދައިން، އިސްކަންދަރު އިސްކޫލު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި އޮތީ އަޅުގަނޑު އަތުގައި ފޮޓޯ. މި ފޮޓޯ ސައިޓުންގެ ފޮއްޓެކި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިގޮތް ކުއްޖަކަށް ކިޔަވައިދެއްގެ އަނިޔާއެއް ލިބޭނެގޮތް އިސްކަންދަރު ސްކޫލުގެ ވެއްޓިގެންނުދާނީތަ؟ ވަޒީރަކު ގައިމު ވެސް މިގޮތް އެއްވެސް ކަހަލަ ހިތަދެއް ނާންނާނީތޯ، ދަރިވަރުން އިސްކަންދަރު ސްކޫލުގެ ޖެންގައްޔާއި، އެ ސްކޫލުން އެ ދަރިވަރުންނަށް ދިމާވާ ނުރައްކާތަކަކީ؟ ނޫނިއްޔާ މިއަދުގެ ބަޖެޓުގައި އޮތީ ދެއިމާރާތުގެ އެއްވެސް ވާހަކައެއް ނެތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ގެންދިޔަ ނަމަ، އެ ވާހަކަ ބުނިމުސް. ދެން އެއްޗީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ އަށް މިސްކިތް، ބައްޔާޖު މިސްކިތް. ހަމަ ވަގުތީ. ހަމަ ޖެހިގެން ބޮއްޖެހިފައި އޮންނަނީ. ވަގުތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކިޔައި ދައުރު ފިޔަވަޅެއް މި ވަޒީރުންނަށް މި ކަންކަމުގެ ނިންމުމެއް؟ އެހެން އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ބަޖެޓަށް ބޭނުން. މި މަޖިލީހުން އެބަޖެޓް 10 އަހަރުގެ ދައުރުން ކުރުކަމުގައި ވެސް ހަދަން. ހަދައިގެން ވެސް މިކަން ކުރެވޭނެ. އެކަމަކު އެބަޖެޓް ފިޔަވަން. އެހެންނަމަވެސް މިއީ ބާކީ ކަމެއްގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުރުގެ ނިމިގެންދިޔަ، ބަޖެޓުގެ މިސާލުތައް އެއްވެސް ކަމެއް ނިމިފައެއް ނެތް. ބޮޑު ޒިޔާރަތްތައް ފެނިގެންދަނީ. އެއީ ވައްކަންކުރި ބަޔަކު؛ މިއީ ދެވަނަ ވެސް މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވައްކަންކުރާ ބަޔަކު ނޫނިއްޔާ ޒިޔާރަތްތައް ހިންގާފައި ހުރި އެއްވެސް މީހެއް ގައިގައި އަތްލާފައެއް އެއްވެސް ޖަވާބެއް ނެތް. މިއީ ވަރަށް ދެރަ ކަމެއްކަމަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑުވޭ. މިކަހަލަ ވެސް އިނގިރޭސިވިގައި މިހާ ބަޖެޓް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އެއްވެސް ވަރަކަށް ނުލިބޭ. މި ބަޖެޓުން ފެނިގެން އެދޭ ބަޖެޓް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެން ދެވަނަ ކަމަކީ، މި ހުރިހާ ކަމާއި، ދެ ފަހަރު ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ފައިސާދޫކުރުން، ދައުލަތުގެ އެކި ވުޖޫދުތަކުން މަސައްކަތްކުރާ ފަރާތްތަކުގައި ތަފާތު ސަބަބުތަކެއް ސަރުކާރުން ފިޔަވަޅު އަޅާފައި ވެސް ދެއްކިއޭ، މި ދައުލަތުގެ ވަނަވަރު އޮތް ސަރުކާރުތަކުން ހުރި ނަމަ. އެމް.ޑީ.ޕީ.ގެ ކަންތައްތަކުގެ ވެސް، ޒިންމާދާރުކަމުގައި ވެސް އެބަދެކޭ. ބިރުވެރިކަމުން ދައުލަތުގެ ސަރުކާރުތަކުގެ ވެސް އެބަދެކޭ. އެ އެމްޑީޕީ ސަރުކާރުގެ ހިނގާފައި ހުރި ހަމަތަކަށް ކޮރަޕްޝަން ކަމަކަށް ޕީ.ޖީ.އޯ.އާއި ސީ.ޖީ.އެސް.ސީ ހިނގަމުން އެބަހުރި އޮޑިޓަރ ޖެނެރަލް ޕީ.ޖީ.އޯ ހަރަކާތްތައް؟ ނަގާނީ އެއްވެސް ރަސްމީ ކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން ނަގާފައި. މި ސަރުކާރުގެ ފިޔަވަޅެއް އެ އޭ.ސީ.ސީ

ދައުރުންވާ ކަމަށް ވަންޏާ މިކަން ހުރެވޭނެ އެއްވެސް ނިޒާމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ވަރަށް އުނދަގޫ. ވަރަށް ދުރަށް. އަދި މިއަދުވެރިން ކިޔަނީ ބޮޑުވިޔަސް، އަޅުގަނޑު މިއަދު ތާއީދު ވެސް ކުރާނަން. އަދި ބޮޑުކަންތަކުގައި ދިނަސް، ތާއީދުކުރާނަން. މި ބަޖެޓުގައި ބޮޑުކަންތަކެއް ވެސް މީހުން ބައްލަވާ ކުރާ މަސައްކަތްތަކާއި، މީހުނަށް ދޭންޖެހޭ ވަޒީފާއާއި، މީހުން ނިކަމެތިކުރުން ހުއްޓުވައިލާފައި އެ މީސްމީހުންނަށް މަންފާއެއް ވާނެ ގޮތަކަށް ދައުލަތުން ކަންތައްތައް އެބަ ހުރިހަމަ ގޮތެއް ކުރުމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ފެންވަރުގައި މި ކަންކަން ދީ ކަމަށް ވާނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އުނދަގޫ ދެވޭނެ ދައުރެއް ޕާޓީތަކުން، މި ދައުރުގެ ބޮޑު ބައި ވެސް މި ފާޑުކަމަށް ދެން. އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ އުނދަގޫ. ދެވަނަ ދައުރު ދެންގޮސް އެއްވެސް ރިޢާޔަތެއް އަޅުގަނޑުމެން ދައްކައިދެއްވާ! އެއްވެސް ރިޢާޔަތެއް، ވަޒީރު މި އެއް ކަމެއް ވެސް، ވަޒީރު މި އެއް ކަމެއް ވެސް؛ ނަރުދަމާއެއް، ބަނދަރެއްގެ މަސައްކަތް ދަނޑުވެރިކަމުގެ މަސައްކަތް ދޫކޮށް ކަމެއް ހުރި މަސައްކަތް ދައްކައިދީފައި ދޮން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރަށްރަށު މިނޫން ޒިޔާރަތް ޕާޑްރިއެއް ވެސް، ޕޮލިސްތައް ނުވަތަ ތާނގައި، އެ މީހުން ވަރަށް ގިނަ ސަރަހައްދެއްގައި މަސައްކަތްކުރާ، އެ މީހުން ބޮލާ ވިސްނުންތައް ޖާގަދޭނެ ގޮތްވެސް ހޯދައިދޭތީ މި ރަށަކީ ކަމެއް ތިބުމުގައި އެ މީހުންނަކީ ބޭނުން ފެންނާ ޕާޓީ ފޭސް ފުރިހަމަކުރުމެއް. ދެން މިހާރު ދުވަސް ދައުރުގެ ނާޖަހަށް އެއްވެސް ނުކުމެގެން މަސައްކަތްކުރާތީ؟ އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ އެދެން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަރިހުން މި ކަންތައްތަކާ ހަމަ އަޅުގަނޑުގެ ހުރި ކަންތަކުގެ ހަމަ ބައްލަވައިދެއްވުމަށް. އަޅުގަނޑު އިތުރަށް ކުރިއަށް ހަމަ ދޭތެރޭ މިހާރު ކަންކަމުގެ ހަމައެކަނި ޕްރޮޖެކްޓް. އެހެންނަމަވެސް އަޅުގަނޑު ޝުކުރު އަދާކުރަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އަރިހުގައި އެދޭ ހިތްހަމަނުވާ ދައުރުގެ ހަމަ ނުކުމޭ މަސައްކަތްތަކަށް އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތްނަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުސްތަފާ ޢާތިފް.

ހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުސްތަފާ ޢާތިފް ވާހަކަދެއްކެވުން:

بسم الله الرحمن الرحيم. السّلام عليكم، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަޖެޓް، 2023 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅާ ޖުމްލަ ބަޖެޓް، 42.6 ބިލިއަނުގެ މި ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި މި ބަޖެޓުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވަޒީފާއާއި ތަޢުލީމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޒަރޫރީ ޚިދުމަތްތަކާއި، ހިނގުމާއި، ރަށްތަކާއި، ސިއްޙީ ގޮތުން

ކަންކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުޑަކޮށް ބަލައިލަންޖެހޭ. މި ބަޖެޓުގައި ހުރި ކަންކަމަށް ބަލައިލާއިރުގައި މާލޭ ސަރަހައްދުން ރެޔާއި ދުވާލު، ރެޔާއި ދުވާލު ތިލަފުށީގައި އަނގާ ކުނިން އަރަމުން އައި ވިހަ ދުމާއި، ނޭފަތަށް ވަދެމުން އައި ނުބައި ވަސްދުވާ ދުންތަކުން މާލެ ސަރަހައްދުގައި ދިރިއުޅޭ ހުރިހާ އަތޮޅުގެ ރައްޔިތުންނަށް ލިބެމުންދިޔަ ގެއްލުން މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުން ފާހަގަކޮށްލާއިރުގައި ހަނދާންކުރަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑު މިހެން މި ދެންނެވީ، އަޅުގަނޑަކީ މާލެ ތަމްސީލުކުރާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރަކަށް ވާތީ. އިހްތިމާމް މުސްތަޤުބަލު ބާރުލެވޭ މި ސަރުކާރުން ފާހުމު ހޮސްޕިޓާ އުއްމީދު ސަރުކާރުތަކަށް ގެންދިޔައިރުވާ ހައްލު މި ވަނީ މާލޭ ސަރަހައްދުގެ ހުރިހާ ކަންތައް ގެންގޮސްދިނުމަށް، މާލެ ސަރަހައްދުގައި ތޮއްޖެހިފައި، ނާކާމިޔާބުކަމުގައި މިހެން ނުބައިވަސްދުވާ ގޭގެ ވަކިކުރުން ސަލާމަތީ ދަށުން، މި ސަރުކާރުގެ ވިސްނުމާއި، ރައްޔިތުންނާ ގުޅޭ ގޮތުގެ އުސޫލުތަކުގެ އަޅުގަނޑު ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް ޝުކުރުދަންނަވަން. މި ބަޖެޓުން ދެން އަޅުގަނޑު ބަލައިލާ އަނެއް ކަމެއްގެ ޖާގައި ސިއްޙީ ދާއިރާއަށް ފަސް ބިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ޖަހާފައިވާ އުސޫލު. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން، ހަމަ ކަންކުރާތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެން ސިއްޙީ ދާއިރާގެ ހިދުމަތް ގެންގުޅެނީ އޮތް ހިދުމަތް ގާއިމުކުރާ، އިންސާފުވެރިކަމާއި، ދިވެހިރައްޔިތުންގެ ތަރައްޤީ ވިއްކާ އަދި ނުތަނަވަސްކަން. ބައެއްކަމުގައި ބަޖެޓުގެ ސިއްޙީ މަސައްކަތަށް 4.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޚަރަދުން ބިނާކުރުމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތްފަދަ ސަރުކާރުގެ ހިދުމަތްތެރިކަމުގެ އިހްސާސްވަނީ މި ހަރަދަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓިލާ. އިޤްތިޞާދީ ރައީސް؛ އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ބަޖެޓިލާ، ބެލެހެއްޓުމުގެ ހިދުމަތް، އޮފީހަށް، ބެލެނިވެރި ސަރުކާރުގެ ޚިދުމަތް އަޅުގަނޑުމެން ސާބިތުވެގެން، ފަހަރުގެ ގެއްލުން 3.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓު ޚަރަދުގައި ޖަހައި، އިންސާފުވެރިކަމާއި އަދުލުވެރިކަމާ އެކު އެ ފަރާތްތަކަށް އެ ފުރުސަތު ލިބެން ފެށުމަކީ. އަޅުގަނޑުމެން މިކަމުގެ އެއް އިހުސާސްވަނީ، ދުވާލަކުގެ މައްސަލަ ވިހަވެސް ނިކަމެތި ކަމުގެ އަޅުގަނޑުގެ ދިރިއުޅޭ ނިސްބަތުން މިއަދު އެކަމެއް ކަންކަމުގައި މިފަދަ އެހީތެރިކަން ދެވޭތޯ ބަލައިދޭނަ ގޮތެއް ނޫނީ ހިންގަމުންދާ ބޭނުންވާ ކަމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ބެލެނިވެރި ބަޖެޓުގައި، ހަމަހަމަ ހިނގާ. އަޅުގަނޑު ގެއަށް ވެސް ނޫޅޭ. ރައްޔިތުންކަމުގެ އިންސާފާ. ހިންގާކަމުގައި ހަމަހަމަކަމުގެ އިންސާފާ. ޝުކުރިއްޔާ ރައީސް އިޤްތިޞާދު ގޮތުން ބޭނުން! މަސައްކަތްތެރިން ތިއްބަވާ އެބަ ފެނޭ ހުރިހާ. އަޅުގަނޑު ދެން މި ބަޖެޓުގައި ހުރި އެހެން ކަންކަމަށް ބަލާއިރުގައި، ގޭބިސީ މާލެ އިޤްތިޞާދީ ފުރުޞަތު އެހެން ފަރާތަށް ބަޖެޓުގައި، 442 މިލިއަން ރުފިޔާ އެބައޮތް ޖަހާފައި. އިޖުތިމާޢީ ރައީސް؛ މިއީ ސަރުކާރުގެ ނިދިގޮސް، އެކަމެއް ކަމެއް ފެށުމަށް އެއް ހަމަވެއްޖެ. އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ، އަޅުގަނޑުމެން، މި އިޖުތިމާޢީ މަޖިލީހުގައި ތިއްބެވި ގޮސް ދެކޭބަސްތައް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގޮސް ބޭރުކުރަ އެއް ގޮތަށް ސަރުކާރުގެ ކުރިމަގަށް އުންމީދު، ހުސްރަނގަޅު، ބޭރު މަސައްކަތްތެރިންގެ ވޯޓަށް. އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓުން ބާރުވެރިކަން މަޖިލީހުގެ މެންބަރާ، ހިތް އެކަމަކަށް އެދޭ،

[illegible] ކަންތަކުގެ ވާހަކަ. ގްރޭޓަރ މާލެ ވޭސްޓް ޓު އެނަރޖީ ޕްރޮޖެކްޓު؛ އަޅުގަނޑު ކުރިން ދެންނެވި ނުބައިވަސް ދުވާ ދުމާއި، ސިއްހަތަށް ގެއްލުން ލިބޭ ގޭސްތަކުގެ ކަންތައް ނިންމައި އެ ކުނިން އަޅުގަނޑުމެން ކަރަންޓު އުފެއްދުމުގެ ކަންތައް ކުރާ ވާހަކަ. 192 މިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ރައީސް އިބްރާހީމް މުހައްމަދު ސޯލިހް މިކަމަށް، މި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް، މާލޭ ސަރަހައްދުގެ ރައްޔިތުންނަށް ކަރަންޓު ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ވޭސްޓް އެނަރޖީން ކަރަންޓު، ކުނީގެ ބާވަތްތައް އަނދައިގެން އުފައްދާ ކަރަންޓު އުފެއްދުމަށް ޓަކައި ހަރަދުކުރައްވަން ބަޖެޓުގައި ޖައްސަވާފައި އެބައޮތް. [illegible] ޕޯޓް ޕްރޮޖެކްޓް، މާލޭގެ ޕޯޓް އެރިޔާ [illegible]، [illegible] [illegible] ދިރުމާއި، ހިނގަބިނގޮވާ މިހުންނަން އެކަމުގެ ނުރައްކާތެރި ގެއްލުން [illegible]، މުޅި ތަން ހުއްޓިފައި އޮތުމުން، އިތުރު ވިޔަފާރިވެރިންނަށް އިތުރު ވިޔަފާރިކުރުމާއި، އަދި [illegible] [illegible] އެގްރިކަލްޗަރު، ކަންޓެއިނަރ [illegible] އަވަސް ދަތުރުތައް ކުރެވޭނެ [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފައިސާ [illegible] މަދުކުރުމަށް ޓަކައި އަވަސް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޕްރޮޖެކްޓަށް 308 މިލިއަން ރުފިޔާ އެބަ ހޭދަކުރެވޭނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވިޔަފާރި ތަރައްޤީކުރުމާއި، ވިޔަފާރި ކުރިއެރުވުމަށް އަދި ވިޔަފާރިވެރިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އޮތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޕްރޮޖެކްޓުކަން [illegible] މިކަމުގެ ސަބަބުން [illegible]. [illegible] ބީލަމުގެ [illegible]؛ މިފަހަރު ބީލަމުގެ ކަންތައް 792 މިލިއަން ރުފިޔާ އެބަވާ މި ބަޖެޓުގައި [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިކަމުގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ [illegible] މާލޭ ސަރަހައްދުގައި ދިރިއުޅޭ ވިޔަފާރިކުރައްވާ ފަރާތްތަކަށް މި ބީލަމުގެ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދިވެސް މި [illegible] [illegible] އެމް.ޑީ.ޕީ މެންބަރުންގެ ތެރެއިން ވެސް އިދިކޮޅު ފިކުރުގެ މެންބަރުންނާ، އަދި އިދިކޮޅު ޕާޓީގެ ބައެއް މެންބަރުން ދައްކަވާ ވާހަކައި، މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް [illegible] [illegible] ކަމެއް ނޫން. މާލޭގެ ރައްޔިތުންގެ ބޯހިޔާވަހިކަމެއް [illegible] ނޫން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވަނީ، [illegible] [illegible] [illegible] މިކަން ބަލައިލަންވެއްޖެ. [illegible] [illegible] [illegible] އެ ދިޔައީ. ބަލައިލިއިރުގައި އިންސާނުން ދިރިއުޅުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި އަވައްޓެރި [illegible]، [illegible] ކުންފުނިތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުން [illegible] [illegible] މިކަން [illegible] [illegible]، ދިރިއުޅުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] ކަންތައް ފެނިގެން އެ ދިޔައީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިހެންވެ، އަޅުގަނޑު [illegible] ވަނުމުގެ [illegible] ވެސް [illegible]. މި ވާހަކަ [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑު [illegible] [illegible]؛ ޢަބްދުﷲގެ [illegible] [illegible] ލިބިގެން މި ދިޔައީ. މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ބޯހިޔާވަހިކަން ލިބެންޖެހޭ ކަމަށް، މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް [illegible] [illegible] ލިބެންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު

ވާހަކަދައްކަމުން މި އައީ. ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ތޫނުފިލި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވިދާޅުވަމުން ގެންދަވަނީ، ތިމަންނަ ދާދި އަވަހަށް ފަސް ހާސް ގޯތި ރައްޔިތުންނަށް ކަނޑައެޅި، އިންވެސްޓަރުންނަށް ގޮތް ހަވާލުކުރައްވާނެ ކަމަށް. ޝުކުރިއްޔާ އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. ވަރަށް ބޮޑަށް މަރުޙަބާ! އަޅުގަނޑު މަނިކުފާނާ އެކު، ދެވަނަ ދައުރުގައި ވެސް ސާބިތުކަމާ އެކު ހުންނާނެ ވާހަކަ ދަންނަވަން. ރައީސް ޞާލިޙުގެ ސަރުކާރުން ނަގާފައިވާ ދަރަނި އިންޓަރެސްޓާ އެކު ދެއްކުމަށް ބަޔާއި މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ފަސް ބިލިއަން ރުފިޔާ ޖަހާފައި އެބައޮތް. އެ ނޫނީ ދަރަނިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮންމެވެސް މަސައްކަތެއް ވިސްނާފައިސް، އެ ނޫނީ ދަރަނިން ރައީސް ޞާލިޙުގެ ސަރުކާރުގައި ބޮޑު މަނިކުފާނު ފަހަރު އޮތީ ރައީސް ހާމިދުން ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން. އެއީ، ދައުލަތުގެ ދު ބަޖެޓުގައި އެއް ބަޔަކީ ނަންގަވާ، ދު ބައިކޮޅުފައި އެއްބައި މުސާރައަށް ވެފައި، މާލޭގެ ބޭނު ސަރުކާރު ހަރަދުކުރަން ބޭނު ބިލުއް ބައްލަވާއިރުގައި، އެ ބިލުގައި އުޖާގަނޑުން ބޭނޭ އިމާރާތް ކަރަދުކުރާ ބޮޑު މާލީ ހަރަދުތަކުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހަރާއްވާރުން ފެންވަރު. އެކުންނަވާފައި، އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ބަޖެޓުގައި ފެށީ އެ ހުރިހާ ކަމަކަށް އިސްލާހުކުރުމަށް ވަގުތީ ހައްލެއް އަޅުވާލާއިރު ވަނީ ބިލިއަން ދޫކޮށް މި އޮތީ އެ ނުކުތާގެ ފަށްތަރަށް ދަރަނި އަޅުގަނޑުމެން ޖަހާފައި، އެއަށް ދައްކާކަން. ބޭނުން ހިއްކާލަން އަޅުގަނޑުމެން މި އޮތީ އެއް ބިލިއަން ހުއްޓާފާ ޖަހާކަ. އަޅުގަނޑުމެން ދަރަނިވެރިކަން، އަނެއްކާވެސް ދިވެހިރާއްޖެ އިޤްތިޞާދީ ރައްޔިތުންނޭ! މިހާރު ތިޔަބޭފުޅުންގެ ކޯފުފުރާރާމީގައި ހިލާފުންދާ ބިން އެ ދަނީ ފުންވަމުން. ބޮޑީ ތަންތަނުގައި ބިދޭ މަޝްރޫއުތައް އެ ހިއްލާ ބިން ހިއްކުމުގެ ރަށްތެރިކަމާ ސްކޫލުގައި. އަޅުގަނޑުމެން މާލޭ ރައްޔިތުން މިތިބީ މިކަމަށް ކުރިމަތިވެފައި. މާލޭގެ ފުރާޅާއި މިސްރާބުތަކުން މާ ބަނދަރުތަކާއި ކޮނޑު، ރައީސް ޞާލިޙުގެ މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ޙައްލުކުރަން ޖެހިފައި ވިޔަފާރިވެރިން ބިން ގޭބިސީތައް އެއްބައި ބިން ހިއްކާނެތީ، އެ މަސައްކަތް ފެށި ވަރުގަދަ، ގޯތިގެދޮރުގެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ހަމަޖެހިއްޖެ. ރާއްޖޭގެ އެމްއާރްޑީ ދަރަނި، އަޅުގަނޑުމެން މި ތަނުގައި ވާހަކަދައްކަމުން ބައެއް އިޤްތިޞާދީ ފެށުނުއިރު ވިޔަފާރިއާއި، ބޭރު އަދާކުރާ ބޭރުގެ އިންވެސްޓްމަންޓުގައި ދަރަނި އަޅުގަނޑުމެން ނަގަމުންދާ ވަރަކަށް. އަޅުގަނޑު ދަރަނިވެރި މާލިއްޔަތު! ހަރަދުކުރެވޭ ކަނޑައެޅިފައިވާ އަދަދަކަށް މި ތަރުގައި ވަރަކަށް ފޯރުކޮށްދެއްވި ހަރަދުކުރިން. އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ދަރަނީގެ އިންޓަރެސްޓު، އޮފިޝަލް އިންޓަރެސްޓު ރޭޓިން ގްރޭޑިންގު ކަނޑައަޅަނީ 3%އަށް ވުރެ ދަށް. އެހެންވީމާ، މިހާރުގައި މާ ބޮޑު އިންޓަރެސްޓު ރޭޓެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ އޮފިޝަލް ދަރަނީގެ ގްރޭޑިން ހުރި ކަމަށް ވާހަކަދައްކަމުން، އެއީ މުޅިން ހަރަދުކުރާ ވިޔަފާރިއާ ވާހަކަތަކެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. އިންޑިޔާއި ހެޔޮގޮތު އަޅުގަނޑުމެންގެ ގުޅުންތައް ދިޔަމާ ހެޔޮގޮތަކުގައި ދެކޮޅުދޭ އިންޑިޔާއާ ޖަހުލުއްކާ ޖަމާޢަތްތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މަޝްވަރާދެއްވައި ކަންކަން ހުއްޓެ. ދެކޮޅުހެދުން ދިމާވި ކަމާބެހޭ ހެޔޮގޮތުގައި އިންޑިޔާ ދިމާވި ބޭ ގުއްޖުމާއި، އަދި އެއްބަސް އަރައިންގަނެވި އުޅުނިކޮށް ރަށްވެހި-ރާއްޖޭގެ ހަމަޖެހުމާއިގައި ދެކޮޅުގެ އިތުރު

މުދަލަކަށް އަގު އުފުލިގެންދިޔަ އުފުލުމާއި، އަދި ތެލުގެ އަގާއި ގޭހުގެ އަގަށް އިންތިހާއަށް ބޮޑުވެގެންދިޔައިރުން؛ މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. މިފަދަ ހާލަތްތަކުގައި، މިފަދަ ދަނޑިވަޅުތަކުގައި ދުނިޔޭގެ ޖަމުޢިއްޔާ ޖަމާޢަތްތަކުން، މާލީ ޖަމުޢިއްޔާ ޖަމާޢަތްތަކުން މަޝްވަރާ ކޮންމެ ޤައުމަކަށް ނަމަވެސް އަރުވަމުންދަނީ، އެ ޤައުމުތަކުގައި ނަގާ ޓެކްސްގެ އުސޫލުތަކަށް ގެންނަންޖެހޭ ހުރި ބަދަލު ގެނެސް، ޓެކްސް އިތުރުކުރުމުގެ ކަންކަން ކުރުން. އެ ލަފާޔާއި މަޝްވަރާގެ ވަކިން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގައި މި ވަނީ ޓެކްސް 2% ދިވެހި ރައްޔިތުން އަތުން ޖީ.އެސް.ޓީ.ގެ ގޮތުގައި ނެގުމަށް ސަރުކާރުން ނިންމަވާފަ. މިއީ ދުނިޔޭގައި ނޯމް ވަރުގެ ބޮޑު ނިސްބައި ކަމެއްގެ ގޮތުގައި މިތާގައި ވާހަކަ އެބަ ދައްކާ އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ މެންބަރުން. މިއީ ފަޚުރުވެރިކަމެއް. މިއީ ޕާޓީން ކުރިޔަށްގެންގޮސް ގޭގައި ތިބެންޖެހޭ ކަމެއް. އަސާސީ ގަވާއިދުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބައޮތޭ، އެމް.ޑީ.ޕީގައި އުޅެން ބޭނުންފުޅުވާ ހަރަކާތް ގޮތުގެ ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ހަޤީޤަތުގައި ވާހަކައެއް. މި ހާލަތުގައި 2% ޓެކްސް ނަގާ ރައްޔިތުންނަށް ވާނީ ބުރައަކަށް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަޖެޓުގައި މިހިރީ އެ ކަންކަން. އަޅުގަނޑު ހިތްހަމަނުޖެހޭ މި ބަޖެޓުގައި ވާހަކަދައްކަވާ ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ބޭފުޅުން ވެސް މިތިބީ ހަމަ ބޮޑެތި ފިޔަވަޅު ޓެކްސްވަޅުލާބާ. ރައީސް ޔާމީން ފެށިގެން ވަޅުލައިގަތް ގޮތަށް އަސާސީ ހިދުމަތް ރާއްޖޭގެ މުވާސަލާތީ ހިދުމަތުން 6% ޓެކްސްނެގި ފުރަތަމަ ފަހަރު ފެށި. ހަމަ މިތީ އަތޮޅުތަކުން. އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ ޖީ.އެސް.ޓީން 2% އިތުރުކޮށްލީމަ އަޅުގަނޑުމެންގެ ރާއްޖޭގެ ބައެއް ފުންނަރުން ކަމަށްވެސް. އެއީ ކިއްހެ ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެނަކަށް ނުދެކޭ. ސާފުކޮށް އަހަރެމެން ފޯނުސާފު އަހަރާ ދުލާރުއަރު އެ ބޭފުޅުން ފެލޯޝިޕް ހުރިން ކަމެއް ފެނޭ އަޅުގަނޑުމެނަކަށް ނުދެކޭ. އަޅުގަނޑު ހިތަށް މި އަރަނީ، ރައީސް ޔާމީންގެ ސަރުކާރުގައި ބޮޑެތި ވަޒީފާ ނަގައިގެން ތިބި ހިދުމަތުން އަސާސީ ހިދުމަތުން 6%ގެ ޓެކްސްނެގިމަ ކޮށްފި، އަތޮޅުގައި ބޮޑުކަމު، އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ވަރާޖެހޭ ޓެކްސް ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ރައްޔިތުންގެ އަތުން 2% ނަގައި، އަޅުގަނޑުމެން އެ ނަގާ ފައިސާ އަނބުރާ ހަރަދުކުރަނީ ވެސް ހަމަ އެ ހާލަތުގައި އުނދަގޫވާ ފަރާތްތަކަށް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް. އޭގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން ރަނގަޅު ބަޖެޓުގައި މިފެންވަރުގައި އިންސާފުވެރި މި ސަބްސިޑީން ނިންމަވައި، މި ސަބްސިޑީގެ އެލް.ޕީ.ޖީގެ ހުރިހާ އަޅުގަނޑުމެން ދޫކުރުމުގައި އެލް.ޕީ.ޖީގެ ހިލޭހާ އަހަރަކު މި ސަބްސިޑީން 306 މިލިއަން ރުފިޔާ ހޭދަ މި ކުރަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސަބްސިޑީތަކުން އިތުރު ދީ ރުފިޔާ ނަގުދުކޮށް ސަބްސިޑީން އަހަރު ހިލޭ ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދިނީ، 306 މިލިއަން ރުފިޔާ އެ ހިލޭގޮތުން ދިނީ؛ އަޅުގަނޑު މިއީ ދީ ދަރިން ދުވަސް ނުވަސިޓީ ކުދިކުދި ބޮޑު ކަރަންސީގެ ވަސީލަތްތަކުން، ފަތުރުވެރިކަމާއި ބޭނުންވާ ވިޔަފާރި، ދަތުރުފަތުރު، އުޅަނދުފަހަރު ހަރަސް ސަބްސިޑީ މިލިއަން ދަނޑުވެރިކަމާއި އެހެނިހެން. މި ބަޖެޓުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ތަފާތެއް. ދީ ރުފިޔާ ނަގައިގެން ވާ ބޮޑުތަކެއް މިއީ. ދީ ރުފިޔާ ނަގައިގެން ބޭނުންވާ ބަޔަކަށް ދިނުން މިއީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިކަމަށް ދީ ރުފިޔާ

މި ނަގަނީ. އަޅުގަނޑުމެން ރައީސް ޔާމީން އިމާރާތްކުރިހެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައީސާއި، އަޅުގަނޑުމެންގެ ވަޒީރުންނާއި، އަޅުގަނޑުމެންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުން ޖީބަށް ލާނަން ނޫން. މި ދެންނެވި 306 މިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެން މި ހަރަދުކޮށްދިނީ، އަޅުގަނޑުމެން ބަދަލުގައި މި ނަގަނީ ސަތޭކަ ރުފިޔާއަކުން ދިހަ ރުފިޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ކޮބައިތޯ؟ އެހެންވީމާ، މިއީ ރައީސް ޔާމީން ކުރި ހަރަދެއް ނޫން. ރައީސް ޔާމީންގެ ސަރުކާރުގައި މިކަހަލަ އެއްގަމު ދަތުރާއި ކަނޑުދަތުރު ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ލުއިފަސޭހަކުރުމަށް ކޮށްދީފައެއް ނެތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ހަމައެކަނި މި ސަރުކާރުން ގދ.އަށް ބަޖެޓުގައި ކަނޑައި ވިސްނާލާފައި، 337 މިލިއަން ރުފިޔާ އެ ދޭ އަތޮޅުގެ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް، ޕީ.އެސް.އައި.ޕީ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް މި ސަރުކާރުން ހަރަދުކޮށްފައިވާނީ އެބަ ގެންދޭ. ބިން ހިއްކުމާއި، އެއަރޕޯޓް އެޅުމާއި، އަދި ކުލާސްރޫމްތައް އެޅުމާއި، އެހެނިހެން އެތައް ކަންކަމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ރާއްޖޭގެ ރައީސް ސޯލިހްގެ ޤިޔާދަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް.

ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ! ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓަށް އެއްޗެއް ދަންނަވާލުމުގެ ކުރިން ރޭ މާލޭގައި ހިނގި ނުރައްކާތެރި އަލިފާނުގެ ހާދިސާގެ ހިތާމައިގައި އަޅުގަނޑާއި ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން ބައިވެރިވާ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2023 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ތައްޔާރުކުރެއްވުމުގައި މިނިސްޓަރ އޮފް ފިނޭންސް ކުރައްވާފައިވާ ބޮޑު މަސައްކަތަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އެކަމަށް ބަލައި އެ މަނިކުފާނާއި މިނިސްޓްރީގެ ހުރިހާ މުވައްޒަފުންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރުދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން އެންމެ ފުރަތަމަ ފެނޭ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރީތި ސާފު މުސްތަޤްބަލެއް، ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އަދި އެންމެ ބޮޑު ޗެލެންޖަކީ ދަރަނިވެރިވުމުގައި ސަރުކާރުން އެޅި ފިޔަވަޅުތަކެއް ހާމަވެގެންދާކަން. އެކަމުން އަރައިގަނެ، ރަނގަޅު މިސްރާބަކަށް ދެވޭތޯ ދަތުރުކުރަމުންދާކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސުކޫކުގެ ޑޮލަރު ބޮންޑުހޯލްޑަރުން ރޭޓިންގް ނެގުމުން ބޮޑުވެފައި، ދައުލަތުގެ އިޤްތިޞާދީ މި ހިސާބުގައި ދަރަނިއަކީ ކުރިމަތިވާ ވަރަށް ބޮޑު ބައި ރާއްޖޭގެ ޖީ.ޑީ.ޕީގެ 33%އަށް ދަރަނި ކޮށް، އާމްދަނީ އަދި އެއް 35%އަށް ދަރަނި އިތުރުވެގެންދާނެކަން. ދުނިޔޭގެ މިންގަނޑުން ބަލާއިރު، ޒަމާނުއްވެސް ހިންގާނެ އެންމެ ރަނގަޅު އެއް ވެލާސިން ޕްރޮގްރާމް އެކު ކޮވިޑުގެ ވަބާގެ އަސަރު ރާއްޖެއިން ފިލައިދިޔުމުގެ އުންމީދު އާއި ވަގުތު، އަނެއްކާވެސް އަނެއް

ބޮޑު ގޮންޖެހުމާ ދިވެހިރާއްޖެއަށް ކުރިމަތިލާން މި ޖެހުނީ. އެއީ ރަޝިއާ-ޔުކްރެއިން ހަނގުރާމަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެ ހަނގުރާމައިގެ ދެ ބައިވެރިންނަކީ ރާއްޖޭގެ ފަތުރުވެރިކަމަށް ނުހަނު މުހިންމު ދެ ފަރާތް. ނަތީޖާއަކީ، ހަނގުރާމައިގެ ސީދާ އަސަރުކުރި ޤައުމަކަށް ދިވެހިރާއްޖެ ވެގެންދިއުން. އަނެއްކާވެސް ހަނގުރާމައިގެ ސަބަބުން ދުނިޔޭގެ ކޮމޮޑިޓީގެ ސަޕްލައިޗެއިނަށް އަސަރުކޮށް، ހަކަތައިގެ އަގުތައް އިންތިހާއަށް އުފުލި، ދުނިޔެއަށް މިއިން ޒަމާނަކު ކުރިމަތިނުވާ ފަދަ އިންފްލޭޝަނާ ކުރިމަތިލާން ޖެހުނީ. މި ފުރުޞަތުގައި ބައި ގަބޫލުކުރާ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ރާއްޖެއަށް ކުރިމަތިވާނެ ފަދަ އިޤްތިޞާދީ، އިޖްތިމާޢީ އަދި އިޤްތިޞާދީ ގޮންޖެހުންތަކުން އަރައިގަތުމަށް ސަރުކާރުން ކުރި ހިތްވަރުގެ ގޮތް ނަތީޖާ މި ބަޖެޓުން އަދުގަނޑަށް ސާފުކޮށް އެބަ ފެނޭ. މި ނަތީޖާއާ އެކު ދެން އޮތް ދުވަހަށް ރާއްޖެ ގެންދިއުމަށް މައިގަނޑު ހަމަތު ކަމެއް ހާސިލުކުރުމަށް ސަރުކާރުން އަމާޒުހިފައިވާކަން ބަޖެޓުން ސާފުކޮށް ދޭހަވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެއީ އިޤްތިޞާދީ ކުރިމަތިލާ ނުރައްކާތަކުން އަރައިގަތުމާއި، ޒުލުމަތާއި ތަރައްޤީގެ އަދި އުފެއްދުންތެރިކަމާއި، އިޖްތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ކަށަވަރުކުރުމާއި، ރާއްޖޭގެ ދިރިއުޅުން ހިފެހެއްޓުމާއި، އަދި ރާއްޖޭގެ ހިތްހަމަޖެހުން ކަށަވަރުކުރުން ނޫނީ ކުރިއަށް ގެންދިއުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު މުޅިން ހާލަތަކަށް ވަރަށް ނާޒުކު ހާލަތެއް. ބަޖެޓަކީ އަދުގަނޑުމެން ތަޖުރިބާކުރަމުންދާ މި ދުނިޔޭގެ ނާޒުކު ހާލަތު. ރިކަވަރީ ހާލަތުގައި ސަރުކާރުން ގެންގުޅުނު ސިޔާސަތު ވަރަށް ސާފު. ދަރަނި ނަގައިގެން ވިޔަސް ސަރުކާރުގެ އަމާޒަކަށްވާ، ރައްޔިތުންނަށް ކޮންމެހެން ކޮންމެ ކަމެއް ކޮށްދިނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮވިޑުގެ ހާލަތުގައި ދަރަންޏާއި އެއީ ރޭޓިންގ އޭޖެންސީތަކުން ސަރުކާރުން ކުރި ކަމަކީ، ކަރަންޓުގެ ބިލުން ސަބްސިޑީދިނީ. ވަޒީފާ ގެއްލުނު މީހުންނަށް ފައިސާދިނީ. ލޯނުތަކުގެ ޕޭމަންޓް ފަސްކޮށްދިނީ. އިޤްތިޞާދު ފަސްކުރަމާ އެކު އިޤްތިޞާދު ހިންގަން ދިނީ. ރިސްކްބޭސްޑް ދިނީ. ސްޓިމިއުލަސް ސަރުކާރުގެ އަތުން ހުރިހާ ރިޔާއަތްދެނީ. ކޮވިޑުގައިވެސް ޖުމްލަކޮށް ކަރަންޓާއި، ފޯނުބިލާއި، ނޫސްއަށް. ބަޖެޓުގެ ޖުމްލަ ކަމަކު އަތުން، އިޤްތިޞާދު ހިފެހެއްޓުމަށް ސަރުކާރުން ބޮޑެތި ރިސްކުތަކެއް ނަގަމުންދިޔައީ. އޭގެ ނަތީޖާއަކީ ކޮބައިތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އޭގެ ނަތީޖާ ވަރަށް ސާފު. ނަތީޖާއަކީ ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ދުވެލި ހަލުއިވުން، ބޮޑުވުން. ވޯލްޑް ބޭންކުން ހޯދުނު އޮކްޓޯބަރު 6ގައި ނެރުނު ރިޕޯޓުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ބުނެފައި އެ ވަނީ، މި އަހަރު ރާއްޖޭގެ ޖީ.ޑީ.ޕީ ގްރޯތު ހުންނާނީ 12.4%ގައި ކަމަށް. މިއީ ފޯކާސްޓުކުރި މިންވަރަށް ވުރެ 4.8% ބޮޑު މިންވަރެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ވޯލްޑް ބޭންކުގެ ރިސާޗުތަކުން 2023ވަނަ އަހަރު، އަންނަ އަހަރު ޖީ.ޑީ.ޕީ ގްރޯތު ރޭޓް އެންމެ މަތީގައި ދެކުނު އޭޝިއާގެ ސަރަހައްދުގައި ހުންނާނީ މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި. އެއީ 8.1%. އަދުގަނޑުމެންނާ އެންމެ ގާތުން އޮތް ލަންކާއަށް ބަލާއިރު، ވޯލްޑް ބޭންކުގެ އެސެސްމަންޓަކީ -4.2% ގްރޯތު. އެންމެ ގާތުން ވާދަކުރާ ދުނިޔޭގެ އެންމެ ބޮޑު އިޤްތިޞާދު އޮތް އިޤްތިޞާދު. އެއީ އިންޑިއާ. އެއީ 7%. ރަނގަޅު ހަރުދަނާ މަސައްކަތްތަކުގެ ނަތީޖާ، ރަނގަޅު ސިޔާސަތުތަކުގެ ނަތީޖާ މި

ނަތީޖާ ނުކުންނާނެ ގޮތެއް ބަޖެޓަށް ފާޅުވިދާޅުވާ ބޮޑުވުން ބޮޑުދަރަޖައެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް ކުރިމަތިވެފައިވާ ގޮންޖެހުމަކީ، ބައިނަލްއަޤްވާމީ ފެންވަރުގައި ހާލަތުތަކާއި ތެލުގެ އަގުބޮޑުވުން ކުރިމަތިވާ މައްސަލަތަކަށް ވޯލްޑު ބޭންކުން ފާހަގަކޮށްފައިވޭ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮންޓްރޯލްގައި އޮތް ކަމެއް ނޫންކަން ވަރަށް ސާފު. މައްސަލައަށް ހައްލެއް ހޯދުމަށް ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީއާއި ޖީ.އެސް.ޓީ ރޭޓު ބޮޑުކުރަން ސަރުކާރުން ނިންމިނަމަވެސް މުދަލުބާޒާރުގައި މި ވަނީ ސިޔާ ވޯލްޑު ބޭންކުން. އަނެއް ކޮމެން ބަޖެޓުން ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބަ ފެނޭ، އިންފްލޭޝަން ކޮންޓްރޯލްކުރުމަށް އަޅަން ހުރި އެތައް ހަރުދަނާ ފިޔަވަޅުތަކެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޝަރުތުތައް ވެސް ނެތް. ރާއްޖޭގެ ދަރަނީގެ ނިސްބަތަކީ ޖީ.ޑީ.ޕީއާ އަޅައިބަލާއިރު މި ފެންނަނީ ބޮޑުކަން. އެހެންނަމަވެސް، ސަރުކާރުގެ ހަރުދަނާ ސިޔާސަތުތަކުގެ ސަބަބުން ހާލަތު ރަނގަޅުވަމުން އަންނަކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ. އެހެން ވެސް ބަޖެޓުން އެބަ ދޭހަވޭ. ބައްލަވާ! ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން ބަލާއިރު، 2021ވަނަ އަހަރު ދަރަނި ހުރީ 113%ގައި. 2022ގައި 111%ގައި. އަންނަ އަހަރު ހުންނާނީ ކަމަށް ލަފާކުރެވޭ 108.9%ގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރާ ސުވާލަކީ، މި ހާލަތުގައި ސަރުކާރުން ބަޖެޓުގައި ހިނގަމުންދާ ކާން ބޯން ބާވައް. އިންފްލޭޝަނުގެ ސަބަބުން ކާރިސާ އޮތީ ދުނިޔޭގައި ކާން ބޯން ބޮޑުވޭ. ރާއްޖޭގެ ދަރަނި ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ނިސްބަތުން މަދު ނަމަވެސް، އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރައިދާ ހަލުވި ނިސްބަތަށް ބަލާއިރު، އަދި ރާއްޖެއަކީ ގަވާއިދުން ދަރަނި އަދާކުރަނިވި ޤައުމުކަމަށް ވާއިރު، އަދި ކުރަމުންދާ ބޮޑެތި އިންވެސްޓްމަންޓުތަކަށް ބަލާއިރު، އަދި ކަންކަން އަތުނުފޯރާވަރަށް ދިޔަ ކަމަކަށް ބޮޑުކަން މި ފެންނަނީ، ޝާއިޢުކުރެވިފައިވާ ވެސް އަޅުގަނޑު ހިތްއަރާ. ދުން އުފެއްދި ސުވާލު، ދަރަނިތަކަށް ފައިސާ ޝަރުތުކުރެވޭ ޔާއްވުމޭ؟ ސިންގަޕޫރު ފަދަ ޤައުމުގައި އެކަން އެގޮތަށް ކުރާކަން ނުޖެހޭނެ. ދެ ފިޔަވަޅު ދޯބަލުގަން ސިންގަޕޫރުން ފައިސާލޫ އެ މުހިންމު ރިޕޯޓުން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވީ، ދެކޮން އެހެން ގޮތެއް. ހަޖޫނާގައި ހުންނަހުންނަ ފަހުން ހުރި އަމިއްލަ އެކައުންޓުތަކުގައި. އެމް.އެމް.ޕީ.އާރް.ސީގެ ސުކޫކު އޭޖީ ރިޒާވްގައި ވަރަށް ސަރުކާރު އެ ބޮންޑުސް، މާލިއްޔަތުގައި ހުންނަހުންނަ 65.01 މިލިއަން ޑޮލަރު ނުވަތަ 1.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ނުވޭ. އަޖައިބަކީ މި ދެންނެވި ހިސާބުގެ ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނާ ދޭ ކަންކަން ކުރުމުގެ ބޭނުމުގައި ޕްރޮގްރާމްތަކުން، ބޮޑެތި ވިއްކައިގެން. މި ޚަރަދުތަކާ ބަދަލުއަރުވާނީ. ސަރުކާރު ބަދަލުވިއްޔަ، 250 މިލިއަން ޑޮލަރުގެ ސުކޫކު ބޮންޑު އޮތީ ގެނެވި. އެ ދަރަނި އަދާކުރީ މި ސަރުކާރުން. ހިލާ ފޮރޮޖުގެ ލޯނާއި އިންޓަރެސްޓް ދައްކަން މިހާތަނަށް މި ސަރުކާރުން 2.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުކޮށްފި. އިންޓަރެސްޓާ އެކު 7.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަދިވެސް އެބަ އޮތް ދައްކަން. 140 މިލިއަން ޑޮލަރުގެ ލޯނުނަގައިގެން ދަރުމަވަންތަ ހޮސްޕިޓަލް އެޅި. އެ ލޯނު ވެސް މި ސަރުކާރުގެ ބޮލުގައި. މަސްވެރިންނަށް ކުރި ސަރުކާރުން 39.5 މިލިއަން ރުފިޔާއަށް ދަރަނިވެރިއަށް އޮތް. އެ ފައިސާ ދައްކައި ހަވާލުކުރި މި ސަރުކާރުން. އާސަންދައިން 321.6 މިލިއަން ރުފިޔާ ރާއްޖޭއާއި ރާއްޖެން ބޭރު ހޮސްޕިޓަލްތަކާއި ފާމަސީތަކަށް ދަރަނިވެ

އާދޭ. އެ ފައިސާ ދެއްކި ވެސް ހަމަ މި ސަރުކާރުން. މި ސަރުކާރަށް ކުރަން އޮތް މައިގަނޑު ކަމަކީ، ކުރީ ސަރުކާރުން ނަގާފައި ހުރި ދަރަނިތައް ދެއްކުން. 2023ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހެޅި ބަޖެޓުން ގާތްގަނޑަކަށް 1.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައި މި ވަނީ ދެންނެވި ސަބަބުތަކަށް ބަލައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮވިޑާއި ދުނިޔޭގައި ހިނގާ ހަނގުރާމައާ ގުޅިގެން ދެން އުފެދުނު ސުވާލަކީ ދަރަނި ކުޑަކުރަން މަޝްރޫޢުތައް މަޑުޖައްސައިލާނީތޯ؟ ނޫން، އެކަން އެހެންވާކަށް ނުވޭ. ނަރުދަމާއާއި ފެނާ ބަނދަރު ޕްރޮޖެކްޓުތަކުން ވަސްތުކުރުވުނީތޯ؟ މިދިޔަ ހަފްތާގައި ރާއްޖޭގައި ފެނިގެންދިޔަކަމުން ވިވަރަކީ، މިހެން ދިރިއުޅޭ 189 ރަށުގެ ތެރެއިން 42 ރަށުގެ ފެނާއި 59 ރަށުގެ ނަރުދަމާގެ މަސައްކަތް ނިންމާލެވިފައި. ބާކީ ހުރި ހުރިހާ ރަށެއްގެ ފެނާއި ނަރުދަމާގެ މަސައްކަތް މި ކުރަނީ މި ސަރުކާރުން. ބިން ފުރިހަމަވާ ރަށްރަށުން ގޯތިދިނުމަށް ބިންހިއްކުން ފަސްކުރެވިފައެއް ނުވޭ. ގުދުރަތީ ވަރަށް ޖަހާސަރަހައްދުތަކުން ނުވޭ. ސިވިލް ހިދުމަތް ތަނަވަސްކުރުން ފަސްކުރެވިފައެއް ނުވޭ. ބަނދަރުތަކުގެ ތަނަވަސްކުރުމުގެ ޕްރޮޖެކްޓްތައް ނުވޭ. އެ ކަންކަން ފަސްކުރެވިފަ ފަސްކުރެވުނު ކަމެއް، ރަށްތަކުގައި ދިރިއުޅޭ މީހުންގެ އެންމެ ބޭނުންވާ ހިދުމަތްތަކާއި ކަންކަން ގަސްވައިލުމަށް، މި ސަރުކާރު ވިޔަކަރަން އައީ. ދަރަނި ބަޖެޓް ހުށަހަޅާކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ސަރުކާރުން ބޭނުމެއް ނުވޭ. އެހެންނަމަވެސް، ހަޤީޤަތަކީ 2012ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން ރާއްޖެތެރެއިން؛ މަޖިލީހުގެ ރާއްޖެތެރެއިން ބަޖެޓާ! މި މަޖިލީހަށް އަރަނި ބަޖެޓް ޕާސްކުރަނީތޯ؟ ތިޔަވަރަށް ހަމަ ބޮޑުބަޖެޓް ވާހަ ހުރިހާ ފަހަރަކު ނޫނެއް. ދަރަނިސަބަބު ފައިސާ ހުދަރެއްގެ ވާހަ މި ސަރުކާރުން މުޅި ބަޖެޓަށް އާދޭ ނަގާ ވިއްސަ ގޮތަށް ބަޖެޓުގައި އޮތީ ކަންކަން ތަރުތީބުކުރެވިފަ. އެއީ ހަވާލުވަން، ކުރީ ސަރުކާރުން ނަގާ ބޭރުގެ ހުރިހާ ލޯނުތައް އެއްސޭ ހަމަކުރަން މާލީ ސަރަހައްދުން. ބޮޑުދޫ އަރުން، ފުރުނު އަރުން، ހުރިހާ ހިއްސާ، އެއަރޕޯޓް ބޭދުކުރުން، އިމްޕޯރޓް ހިއްސާފައި އަރުން، ހޯމް ގެ ހަރަށް. މި ހުރިހާ ކަމެއް ވާހަ ސަރަހައްދުގައި ކަނޑުފައި ހުރި ކަންކަން. މިހާ ގިނަ ފައިސާ އެއް ސަރަހައްދުތަކަށް އެއްސާތުގެ ފަރާތުގައި ވަނީ ހަމަޖެހިފައި ސަރަހައްދު ތަރައްޤީކުރުމުގެ ނޫން. އެއް ސަރަހައްދުތަކަށް މިހެން ޖަމާކުރުން، ޓޫރިޒަމްސް، ރާއްޖޭގެ ރަށްތަކަށް ފަހުކުރުން. މި ސިޔާސަތުގެ ނަތީޖާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސަރުކާރުން ދިރާސާކޮށްލުމުން އެބަ ފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަތޮޅުތަކުގައި އާބާދީ އިތުރުވާ މިންވަރު ދަށްވަމުންދާތީވެ ގޮސް 2030ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން ނަގާލިބޭ ގޮތަކީ ކުރިބަރުން އެބަ ދާ. މިއީ ނުހަނު ހިނގަމުންދާ ކަމެއް. ދަނޑުވެރިކަން ދަތި. ބަޖެޓު ބޮޑުވުން ދިއުމާ މައިގަނޑު ސަބަބަކީ، ފުދުންތެރިކަން މި ދެންނެވި ކަންކަމާއި އަދިން އާބާދީކުރުމުން. ސާއްސާދީ އުސްމާން ބަދަލުވުމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓުގެ ހަރަދު ކުރުމުގެ ވަޒަނަކަށް ދެއްކަން ފަސްޓާރ ވަރަކަށް. އެހެންނަމަވެސް، އެކަމުގައި ދިމާލަ ސިޔާސަތުގެ ގޮތުގައި އުސްމާނާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުގެ ސުވާލަކީ، ބަޖެޓުގެ ހަރަދުތަކުގެ ކުއްލިއަކަށް ކުރުކުރަން އަޅާނީ ކޮން ފިޔަވަޅެއްތޯ؟ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ އެންމެ ބޮޑު ހަރަދަކީ ހިނގަމުންދާ ހަރަދު ކަމަށްވާތީ. އެކަން އެބަ ފާހަގަކުރައްވާ ވަރަށް ގިނަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން.

ވަޒީފާތައް މަދުކުރާނީ ކޮންދިރާގުތަކުންތޯ؟ ވަކިކުރާނީ ކޮންބައެއްތޯ؟ މުސާރަ ކުޑަކުރާނީ ކޮންކޮން ބައެއްގެތޯ؟ ދާދި މިދާކަށްދުވަހު މި މަޖިލީހަށް ރައްޔިތުންގެ މެންބަރުންގެ އަދަދު ހިފެހެއްޓުމުގެ ބިލެއް، ހަރަދު ކުޑަކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، އެކަމަށް އެއްބަސްނުވެވުނު. ދެން ހުށަހެޅީ، ކުރިން މެންބަރުކަން ކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ދޭ މެޑިކަލް އިންޝުއަރަންސް ކަނޑާލަން، ހަރަދު ކުޑަކުރަން. އެކަމަށް ވެސް އެއްބަސްނުވެވުނު. ކިއްވެތޯ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އޮންނަ އާސަންދައިން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުންނަށް ނުފުދެނީތޯ؟ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ދައުލަތުން ދޭ ހިދުމަތް ދޭންޖެހޭނީ އެއްގޮތަކަށް. [illegible] ހުރިހާ އިންޝުއަރަންސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ލިބޭ. [illegible] އެހެން މުއައްސަސާތައް ވެސް އެބަ ހުރި. އާސަންދަ ނޫން އިތުރު [illegible] އިންޝުއަރަންސްތައް [illegible] އެއްވެސް ސަބަބެއް އަޅުގަނޑަކަށް ނުވިސްނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަރަދަށް ބައްލަވާ! ކުރީގެ ރައީސުންނަށް ދައުލަތުން ކުރާ ހަރަދު ހުރީ؛ އެވްރެޖްކޮށް ކުރީގެ ރައީސްކަންކޮށްފައިވާ މީހަކަށް [illegible] ގޮތުގައި ފަންސާސް ހާސް ރުފިޔާ ބަޖެޓުން އެބަ ދޭ. ދިރިއުޅުއްވާން ގޭގެ ހަރަދު ހަމަޖެއްސުމަށް [illegible] ފަންސާސް ހާސް ރުފިޔާއާ އެކު ޖުމުލަ ކުރީގެ ރައީސްކަންކޮށްފައިވާ ފަރާތްތަކަށް 4.5 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުގައި ކަނޑައަޅާފައި އެބަ އޮތް. އަދި އެ ނިމުނީއެއް ނޫން. އޮފީސް ހިންގުމަށް މަހަކު އެއް ލައްކަ ހަތްދިހަ ފަސް ހާސް ރުފިޔާ އެބަ ކަނޑައަޅާފައި. ބޭސްފަރުވާއަށް އަހަރަކު ހަތް ލައްކަ ރުފިޔާ އެބަ ކަނޑައެޅިފައިވޭ. މި ހަރަދުގެ ބަދަލުގައި ރައްޔިތުންނަށް މި ކަންކަމުން ލިބޭނީ ކޮން އެއްޗެއްތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަރަދުގެ ވާހަކަ އަދިވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދައްކާނަން. އިންތިޚާބުތައް ނިސްބަތުން އެންމެ ގިނައިން ބޭއްވާ ޤައުމުތަކުގެ ތެރެއިން ވާން. އަހަރަކު ރިޔާސީ އިންތިޚާބަކަށް ބަޖެޓުގައި 90 މިލިއަން ކަނޑައަޅާފައި އެބަ އޮތް. މަޖިލީސް އިންތިޚާބަށް 45.5 މިލިއަން ހަރަދު. ލޯކަލް ކައުންސިލް އިންތިޚާބަށް 78 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދު. އިންތިޚާބުތަކަށް އެއްކޮށް ނުބޭއްވޭނީ [illegible] ސަބަބެއް އަޅުގަނޑަކަށް ނުވިސްނޭ. އެހެންވެއްޖެ ނަމަ، ހުރިހާ އިންތިޚާބުތަކެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަރަދުކުރަންޖެހޭނީ 90 މިލިއަން ވަރަކަށް [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެބަ ހުރި. އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ ހަރަދުތަކަކީ [illegible] އެބަ ޖެހޭ. މިސާލަކަށް ވޯޓު ކުޑަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވިސްނުން އެބަ ޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަރަދު ކުޑަކުރިއަސް ތަރައްގީ ކުރިއަށް މި ދާ [illegible]، ދައުލަތުގެ އާމްދަނީ ބޮޑުކުރަން [illegible] އެބަ ޖެހޭ. އެކަން [illegible] ގެންދިއުމަށް ބޭނުންވާ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރާއި ވަސީލަތްތައް މި ސަރުކާރުން އެ ގެންދަނީ ތަރައްގީކުރަމުން. ހަމަ އެހެންމެ މިސާލަކަށް ދަންނަވައިލާނަން. ސަރަޙައްދީ އެއަރޕޯޓްތައް އެ ދަނީ ނިމެމުން. ފުވައްމުލަކު އެއަރޕޯޓު، [illegible] އެއަރޕޯޓު، [illegible] އެއަރޕޯޓު، [illegible] އެއަރޕޯޓު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަރަޙައްދީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ސަރުކާރަކަށް ހަމަ ޔަގީނުން ވެސް މި ސަރުކާރު ވާނެ. މި އިންވެސްޓްމަންޓްތަކާ އެކު އިޤްތިޞާދަށް ހަކަތަ ލިބޭނެ. ސްޕީޑު ލިބޭނެ. މިއީ ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން ހުރި އުފާވެރި މަންޒަރެއް. މި ހުރިހާ ކަމެއްގެ އިތުރުން، މި ބަޖެޓު ޚަރަދުގައި ފެންނަން ނެތް ނަމަވެސް، ހަރަކާތްތަކާއި އިޤްތިޞާދަށް ދިގު މުއްދަތުގައި އިންތިޒާމު ބަދަލެއް ގެންނާނެ ބިޔަ މަސައްކަތަކަށް ސަރުކާރުން އެ ދަނީ ތައްޔާރުވަމުން. ޚާއްޞަކޮށް ފުރަތަމަ ޓްރާންސްޕޯޓް ބަނދަރު އިހަވަންދިއްޕޮޅުގައި ވުޖޫދަށް ގެންނާނީ މި ސަރުކާރުން. ޓްރާންސްޝިޕްމަންޓް ހަބު އެކަން އިޤްތިޞާދަށް ދިނުމަށް ރައްޔިތުންނަށް ދައްކައިދޭނީ މި ސަރުކާރުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުވާ އިންސާނީ ވަސީލަތްތައް ތަރައްޤީކޮށްގެން. އެކަން މި ސަރުކާރަށް އެނގޭ. ބަޖެޓުން އެބަ ފެނޭ. ޚާއްޞަކޮށް ތަޢުލީމުގައި ދުވަހަކު ވެސް ނުވާ ފަދަ އިންވެސްޓްމަންޓްކުރާ މިންވަރަށް މި ސަރުކާރުން އިންވެސްޓްކޮށްފި. 464 މިލިއަން ރުފިޔާ ދަރިވަރުންނަށް ތަޢުލީމުދިނުމަށް ސަރުކާރުން ހޭދަކޮށްފި. މިހާރު އަޅުގަނޑު މި ވާހަކަ ދައްކާއިރުގައި 412 ދަރިވަރުން ސަރުކާރުގެ ސްކޮލަރޝިޕްތަކުގައި ދަނީ ކިޔަވަމުން. ހިލޭ ޑިގްރީ ޕްރޮގްރާމަށް 483 މިލިއަން ރުފިޔާ ސަރުކާރުން ހޭދަކޮށްފި. މިހާރު 15500 ދަރިވަރުން އެ ދަނީ ހިލޭ ޑިގްރީއަށް ކިޔަވަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި އަހަރު އެކަނި 213 މިލިއަން ރުފިޔާގެ ލޯން ހިލޭ ތަޢުލީމަށް ސަރުކާރުން ހޭދަކޮށްފި. ލޯން ސްކީމުގެ ދަށުން 800 ދަރިވަރުން އެ ދަނީ ކިޔަވަމުން. މި ސަރުކާރުން 112 ދިވެހިންނަށް ޕީއެޗްޑީ ކުރުވަން އެބަ ކިޔަވައިދޭ. ޖުމްލަ 16824 ދިވެހިން އެ ދަނީ ދުނިޔޭގެ ތަފާތު ގައުމުތަކުގައި ދިރާސާކުރަމުން ގަމު ތަޢުލީމާއި ތަމްރީން އެކި ދާއިރާތަކުން ހޯދަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަންނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ތަރައްޤީގެ ބަޖެޓެއް. ޚާއްޞަ އިޤްތިޞާދީ، އިޖްތިމާޢީ ދާއިރާ އެހެން ތަރައްޤީކުރުމަށް ކުރިއަރަމުންދާނެ. އޭރު އެއްވެސް ޝައްކެއް އަދި ކަމަކަށް ނެތް. ސަރުކާރުން ހުރިހާ ރަށަކަށް ބަޖެޓުން ޚާއްޞަ ކަންތައްތަކުގައި ދިރިއުޅުން އެކުލެވޭ ތަރައްޤީ ވެސް ގެނެސްދޭ އެންމެން، ހިމެނޭގޮތަށް، އުފާވެރިކަން. އެއީ ބަޖެޓަކީ ބަރާބަރު ކަރަންޓާއި ދިރިއުޅުމުގެ ފަސޭހަތަކަށް އެބަ އެނގޭ. އަސާސީ ކަށަވަރުކޮށްދޭ ސަމާލުކަން ދިނުމުގެ ބަޖެޓެކޭ އެބަ އެނގޭ. ގޯތިގަނޑު އެދި ހުރި ބޭފުޅުންނަށް ބިމާއި ގެދޮރު ފޯރުކޮށްދޭ ބަޖެޓެކޭ އެބަ އެނގޭ. މަސްވެރިން ވިޔަފާރި މަދުގެ އެކިއެކި ދާއިރާތަކަށް އެހީތެރިވާ ބަޖެޓެކޭ އެބަ އެނގޭ. ފެހިރާއި ބަރުގެ ބައި އަމާޒުކޮށް ދިރިއުޅުމަށް ހުރި ބަޖެޓެކޭ އެބަ އެނގޭ. ބަސްފަހަރު ދާއިރާގެ އަސާސީ ބޭނުންތަކާއި ސަރުކާރުން ބޭނުންކުރާ ބަޖެޓެކޭ އެބަ އެނގޭ. މި ކަންކަން ބަޖެޓުން ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދޭ ބަޖެޓަކަށް ވާތީ އަޅުގަނޑު ސަޕޯޓްކޮށް އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކަ ނި..

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ދަނގެތީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު.

ދަނގެތި ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޒިމް ވާހަކަދެއްކެވުން:

بسم الله الرحمن الرحيم. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! އެންމެ ފުރަތަމަ ވެސް އަޅުގަނޑު ބަޖެޓުގެ ވާހަކަދައްކާލުމުގެ ކުރިން މިއަދު މާލޭގައި ހިނގައިދިޔަ ހިތާމަވެރި ހާދިސާގައި ނިޔާވި ފަރާތްތަކަށް އަޅުގަނޑުގެ ތަޢުޒިޔާ އަދި ޢާއިލާގެ ފަރާތްތަކަށް ތަޢުޒިޔާދަންނަވައި، އެ ޢާއިލާތަކަށް ހިތްވަރު އަޅުގަނޑު މިއަދު ދޭން. އަދި އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް މިއަދު ގޮވާލަން އެފަދަ ކަންކަން ތަކުރާރުނުވާނެ ގޮތުގެ ހަރުދަނާ ފިޔަވަޅުތައް ކުރިއަށް ގެންދެވުމަށް ސަރުކާރުން ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކާ ގުޅިގެން ކުރައްވާދެއްވުން. އާދެ! 2023 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅުއްވާފައި އޮތް ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑު ބަލައިލާއިރުގައި، އަޅުގަނޑުގެ ވަރަށް ގިނަ ކަންބޮޑުވުންތަކެއް އެބައުޅޭ. އާދެ! އަޅުގަނޑު ވެސް ދެކޭގޮތުގައި ބަޖެޓުގެ ސަރުކާރުން މި ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ރައްޔިތުންނަށް އެފަދަ ދިރިއުޅުމުގެ ހެޔޮ ދުވަސް ބަލާ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ އެ ދާއިރާ ދިރުވުން ހާލަތުގައި އަޅުގަނޑުމެން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަރިންނާ ދަރަނިވެރިވާ ކަހަލަ ގޮތަކަށް މި އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު އެންމެ މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ގެއްލިފައިވާ ކަމަށް. އެހެން ދިޔަނަމަވެސް، ފުރުޞަތު ދެމި ދަރަނިކުރަން ބަދަލުވާނެ ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަބަދުވެސް މި ފުރުޞަތުތަކާ، ދަރަނި ބޭނުންތަކަށް ހިމެނޭ ބަޖެޓުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ ބަޔަކީ.

އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން 2015 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި ވެސް ކުރީ ސަރުކާރުން ވެސް ހުށަހަޅުއްވައި މި އޮތީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަރަށް ބޮޑު ދަރަނިއެއް ހިފާ ގޮތަށް އޮންނަ ބަޖެޓެއް. ޚާއްޞަކޮށް ހުށަހެޅި ބަޖެޓަށް ބަލާއިރު ގޮތުގައިކަން ހަމައަށް ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ދަރަނި އޮތް ބަޖެޓެއް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހުށަހެޅުނު މި މަޖިލީހުގައި. އަދި މި ސަރުކާރުން ހަމަކޮށް ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ދަރަނި ބޮޑުކޮށް، މި އަހަރު މި ފާސްކުރި ބަޖެޓުގައި ދަރަނިކުރާ ބަޖެޓެއް ވެސް ގޮތުގައިކަން ދަރަނީގެ ގޮތުގައި ދިރާސާކުރާ ބިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެން ހުށަހެޅިފައިވާ މި ބަޖެޓުން ފެންނަނީ.

އާދެ! މިއީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވަނީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަރިންނާ ހަވާލުކުރަން ދަރަނި އުފުލޭ ގައުމެއް ބޮޑެތި ބޮޑެތި ބަޖެޓެއް ނޫން. މި ބޮޑު ބަޖެޓު ނަތީޖާ ކަނޑަ ވަޒަނާ އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް އޮތް ތަރައްޤީ މި ޤައުމު ތަރައްޤީގެ ގޮތުގައި އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީތަކާ ކުރިމަތިވާނެ ޗެލެންޖަސް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އާދެ! އަޅުގަނޑު ބަލައިލީމަ، ދައުލަތުގެ ދަރަނީގެ މިންވަރު މިހާރު ހުރި ވަރު. އާދެ! އަޅުގަނޑު އެމް.އެމް.އޭގެ ރިޕޯޓަށް ބަލައިލާއިރުގައި ދައުލަތުގެ ދަރަނި މިހާރު މިހިރީ ސަޕްލައި ބަޔާންކުރާކަމުގައި. މިއީ ބަޖެޓުގެ ހިސާބަކަށް ބަލާއިރުގައި ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއް. އަދި އަޅުގަނޑު އެންމެ ފުރުޞަތު ދިރާސާކުރި ބަލައިލީމު، މި ސަރުކާރު ހަވާލުވި ފުރުޞަތު މި ދަރަނީގެ ޖުމުލައިން 51 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ދަރަނިތަކާ، މި ސަރުކާރު ހަވާލުވި ފުރުޞަތު އައި ދަރަނިތަކެއް. އެހެންވީމާ، 2023 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، މި ބަޖެޓު ފެށޭނީ ދަރަނީގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކުރި ބަޖެޓުގައި

މިންވަރަކަށް އޮތް ބަޖެޓެއްގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން އޮތީ، މި ބަޖެޓު މި ދަރަނިޔަށް އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަންޖެހޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން މިހިރީ ދަރަނީގެ ތެރޭގައި. އަޅުގަނޑުމެން 2024، 25 އަދި 26 ވަނަ އަހަރުގެ ތެރޭގައި މި ދަރަންޏަށް ޖުމްލަ އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަންޖެހޭނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަބަދު ދަރަނީގެ ތެރޭގައި ދިރިއުޅެވޭކަށް ނެތް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ އާމްދަނީއަށް ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް މިކަން ކުރެވޭނެ ތަނެއް އަޅުގަނޑަކަށް ހަމަގައިމު ވެސް ނުފެނޭ. އެންމެ ބޮޑަށް ދައްކަވަމުން މި ދަނީ ކޮވިޑުގެ ވާހަކަ. ކޮވިޑުގެ ވަބާއިން އަޅުގަނޑުމެން ﷲ އިރާދަފުޅުން ސަލާމަތްވެވިގެން މި ވޮލޯކުރި ގޮތުގަސްދެކަން އަހަރެއްހާ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން އަސްދަގާލާއިރު، ޓޫރިޒަމް އަސްދަގާލާއިރުވަރުގެ ނަގާ ދަތިއަރާކަން ނުހުއްޓިޔަސް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސިޔާސީ ގޮތުން ސަރުކާރު އެބަ ވިދާޅުވޭ ލިބުމުންދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ނުހުރޭ އެކަން ލިބުމުންދާ ތަނެއް. އެހެންކަމަކަށްވަންޏާ، މި ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓް ބައި އަޅުގަނޑުމެން ކުޑަކޮށްލަން ގޮތެއް ނުފެނޭ. މި ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓްވި ބައި ކުޑަކޮށްލަން ޖަހައި ދޭން ވިސްނާފައި އޮތް ގޮތަކީ ހިލޭ އެހީގެ ވާހަކަ އިންގޭތޯ. ހިލޭ އެހީއަށް ބަރޯސާވެރިވާ އަޅުގަނޑުމެން ނުހޭލާ އާމްދަނީގެ ހިލޭ އެހީއާ ލިބުމުން ކަމަކަށް، އަދި ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދީ ކަންކަން މިހާރު ހުރި ގޮތަށް ބަލައިލާއިރު އިންޓަރނޭޝަނަލް ފައިނޭންސް ބޮޑު އިންސްޓިޓިއުޝަންތަކުން އަޅުގަނޑުމެނަށް ގްރާންޓްގެ ގޮތުގައި ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ބޮޑު އަދަދެއް ދީފާނެ ހަމަޖެހުމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާއިރު މިދިޔަ އަހަރު ވެސް ގްރާންޓްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މި އަހަރު ބަޖެޓުގައި އެބައޮތް 2.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުމެން އަންދާޒާކުރީމު. މިދިޔަ އަހަރު ވެސް ވަރަށް ކުޑަ އަދަދެއް، ގްރާންޓްގެ ގޮތުގައި ހަމަ ސަޕޯޓްކުރާ މިދިޔައިން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެން ފެނިގެން މި ދިޔައީ. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓު ފުޅާކުރުމުގައި އޮތް މަސައްކަތް ވަރަށް ބޮޑު ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެން ގެއްލުންކުރުވި. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑު ފިނޭންޝަލް ރިސްކެއް ނަގައިގެން. އަދި ގާތް ބަޔަކު ގޮތުގައި ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނާ ހަމަ ގޮތެއް ވިސްނާލަންޖެހޭ ކަމެއް. އަދި ޕޮއިންޓްސް ގޮތުގައި ސަރުކާރުން މި ވިސްނުމަށް، ބާސްކެޓްގެ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން އޮތީ، މި ބާސްކެޓްގެ މަޢުލޫމާތު އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ވިސްނާފައި ނުހުރޭ. މިހެން ދަންނަވާލީ ސަބަބަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްލަ ޕްރޮޑަކްޝަނުގެ ސިނާޢަތުގައި ތަފާތު ވަރަށް ބޮޑު އެބައޮތް. ސަބަބަކީ މިގެ ކުއްލިއަކަށް ބާސްކެޓްގެ ގޮތުގައި ބޮޑަށް ބަދަލުވާ ކުއްލިއަކަށް. އެހެންނަމަވެސް، ކުންފުނިތަކުގެ މުއްދަތުގައި އެބަ ދެކެނީ. އަޅުގަނޑުމެން އެ މުނިމަލް ބާސްކެޓް ނިސްބަތުން ގެނައި ބަދަލުގެނައީ 3 އަހަރުގެ ތެރޭގައި. އަޅުގަނޑުމެން މި ގެނެސްދިނީ ތޮށިފުށި ކުއްލިއަކަށް. މިހެން ގެނައިމާ ޙަޤީޤަތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް ވަރަށް ބޮޑު ގެއްލުމެއް

ދިމާވެގެންދާނެ. އެހެންވީމާ، މިކަމާ ދޭތެރޭ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ބޮޑަށް ވިސްނާލަންޖެހޭ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަންވީ މި ބެޓްސް ނަގައިގެން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ލިބޭނީ އަހަރަކު ކިހާވަރެއްތޯ؟ އެގޮތަށް ބަލާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ލިބޭނީ 2.3 ބިލިއަން ޑޮލަރު، މި ލިބޭނީ. އެ 2.3 ބިލިއަން ޑޮލަރު ހޯދަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަދި މާ ފަސޭހަ ގޮތްތަކެއް އެބަހުރި. ދައުލަތަށް ފައިސާ ނުދައްކާ އެތައް ބަޔަކު އެބަތިބި ރާއްޖޭގައި. އެކި ގޮތްގޮތުން ލިބެން ހުރި ފައިސާ. އެހެންވީމާ، އެގޮތަށް ބަލާއިރު 3 ބިލިއަން ޑޮލަރު ލިބެން އެބަހުއްޓެ. އެހެންވީމާ، ސަރުކާރުން ކުރައްވަންވީ ކަމަކީ، މި ފައިސާ ހޯއްދަވަން އުޅުއްވަންވީ. ކޮންމެހެން ބެޓްސްނަގައިގެން މި ފައިސާ ހޯދާކަށް ނޫން. ބެޓްސްނެގުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ދުރު ވިސްނުމެއް ގެންގުޅެންވީ. އަޅުގަނޑުމެން ދުވަސްކޮޅެއް ދޭންވީ. ގާތްގަނޑަކަށް ދެ އަހަރެއްގާ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ބެޓްސްކުރުމަކީ މައްސަލައެއް ނޫން. އޭރަން އަޅުގަނޑުމެން މުއްސަނދިންނާއި ފަގީރުންގެ މިއޮތް ތަފާތު ކުޑަކުރުމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް އުނދަގުލެއް ނެތް. އަދި އެއްވެސް ވިޔަފާރިކުރާ މީހަކު މިކަމުގެ ސަބަބުން ހަމައެކަނި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ސަބްސިޑީއަށްޓަކައިގެން، ފައިސާ ދީދީ، މި އޮންނަންޖެހެނީ އަބަދުވެސް އެ މީހުންގެ ކަންކަމުގައި އުޖެންޖެހިޔަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ސަރުކާރަށް އޮތީ، މި ކަންކަމާ ދުރުހެލިކަމުގައި ވިސްނާވަޑައިގަންނަވާށޭ! އަދި ޚާއްސަކޮށް ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި މިކަހަލަ ވިސްނާވަޑައިގެން، ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ މިނިސްޓަރު ހާޒިރުކޮށް މި ކަމުގައި ވިޝަން ދުރިވަކާއި ހޯދުމަން ބަކާރި އެބަ މަސައްކަތްކުރަން އެބަޖެހޭ. އެއީ އަޅުގަނޑު ވެސް ނިސްބަތްވާ ދާއިރާގެ މީހުންގެ ކަންބޮޑުވުން މިކަމުގައި އޮތީމެވެ. އާދެ! އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ޤާނޫނުއަސާސީން ސަރުކާރުގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކޮށްފައި އޮންނަ ކަމެއް ހަމަހަމަކަމާ އެކީގައި ކޮންމެ ރައްޔިތުކަން ޚިދުމަތްދިނުން. އަޅުގަނޑު މިއަދު ދަންނަވާލިމު އާދެ، އަޅުގަނޑުގެ ފުނިގެން މިދިޔަ 3 އަހަރު މި ދިރާއި ވަރަށް ބޮޑު ތަފާތުކުރުންތަކެއް އޮތް. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާ؛ ދަނގެތި ދާއިރާއަށް ހަޒީފޮއިގައި ހާ ދިނަ ކަންތައްތައް ސަރުކާރުން ކުރެވުނު ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު މިއަދު ގަބޫލުކުރަން. އާދޭސްކޮށްލަވާށެ، ސަރުކާރުގެ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ސަރުކާރަށް ނިސްބަތްވާ ޑިވެލޮޕްމަންޓުގެ ދާއިރާތަކަށް ކުރެވުނު ހަރުދަނާކަން ބަޖެޓު ނިސްބަތުން އަޅުގަނޑުމެން އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރެވޭނެ ދަންނަވާލަން. ކުރިއަރާކަން އެއްބަޔަކަށް އެދިދަން. ހުއްޓާފައިވަރަން ބަޔަކަށް ރިއްޔާލުވީން ފުރިދަން. ކޮންމެވެސްކަމެއްގައި ސަރުކާރުން އެ ދަނި ބަޖެޓުގައި ނުހިމެނި ހުރި ކަންތައްތައް. މިއީ އަޅުގަނޑު ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް އިޢުތިރާފު ކުރައްވާ. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ އެއް ރަށް ކަމަށްވާ އޮމަދޫ؛ މިހާރަކަށް ދަންނަވަންތޯ؟ އެއްވެސް ބޮޑު ޕްރޮޖެކްޓެއް ނުހިނގާ. އެ ރަށުގެ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތާއި، ޕްރޮޖެކްޓް ފޯރުކޮށްދިނަ ހަމަ އަހަރު އަޅުގަނޑު މި ދަނީ ދައްކަމުން. ހަރަދުގެ މަސައްކަތަރުދީގައި ވާހަކަ މި ދައްކަނީ ދައުރުގައި. އެ ކަމެއް ނުހިނގި. މިދިޔަ 6 އަހަރު ފުރިގެން މި ދިޔައީ، އެ ރަށުގެ ފުނުގެ ނިޒާމު ހަދައި ހަވާލުކުރުވިގެންދިޔަ ތަން. އަސާސީ ޚިދުމަތްތަކެއް. އެކަމެއް ނުކުރެވުނު. އެހެންނަމަވެސް، މިފަހަރު އަދަދުގެ އެބައޮތް، މިފަހަރު ބަޖެޓުގައި އަދަދުގެ ވާހަކަ. ރިޕޯޓަ. އެހެންނަމަވެސް، އެއްވެސް އެކަށީގެންވާ އަދަދެއް ނޫން އޮތީ. އެ އަދަދަކަށްވުރެ އެކަށީގެން ނުވެގެން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހަމަ ސަރުކާރަށް ދަންނަވަން، އޮމަދޫގެ ބަނދަރުގެ މަސައްކަތަން އަވަސް ހަމަޖެހޭ ގޮތަށް ބަޖެޓުގައި ޖަހައިގެން މިކަން ކޮށްދިނުމަށް. ހަމަމިއާއިއެކު އެ ރަށުގެ ރަށްތެރޭގެ މަސައްކަތާ ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން ތަޢާރަފުކުރުމަށް މި ވާހަކަ އަޅުގަނޑުވެސް ހަމަ ދަރަނިވެރިން މަސްވެރިޔާއާ. އެހެންނަމަވެސް، އެއްވެސް ވަރުގެ ހަމަލާ އަވަހަށް ނޫން މަސްވެރިޔާއަށް. ހަމަ އެކަމާއިގައި އެރުގެ ސަރުކާރުގެ ވާހަކަ ފަދަ ދަރަޖާގެ ބާރުން. 6 އަހަރު ފުރިސްދިޔައީ އިސްތިމާރީ އިޤްތިޞާދީ ހަރަދު. ކުރި ސަރުކާރުން ކޮށްދިނީ އެއް ކަމެއް. މި ސަރުކާރު އަދިވެސް މި އުޅޭނީ ހާދަ ގިނަ ރަށްތަކެއްގެ ތަރައްޤީގެ ނަމުގައި ހަމަ ނުފުރުވެގެން. އެހެންވީމާ، މިކަމުގައި ވެސް ބަޖެޓުގައި އިޞްލާޙުތަކެއް ގެނެސްގެން މިކަން ކޮށްދެއްވުމަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދޭ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު އުފަލާ އެކީ ފުރުޞަތަށްޓަކައި ޝުކުރިއްޔާ، އަދި. ވަރަށް ބޮޑު ޝުކުރިއްޔާ، އާދެ. މަސައްކަތްތެރި ބައިވެރި އަޅުގަނޑުގެ ބަދަލުގައި

ހެދުމުގެ މަސައްކަތް 3 އަހަރު ފަހުން އިޢާދަކުރެއްވިއްޔާ ފުދިއްޖެ. އެހެންނަމަވެސް، ތާ ސްޕީޑް އެންމެ އެކަށީގެންވާ ގޮތަކަށް ނުދޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު އެމް.ޖީ.ސީ.ސީއަށާއި ސަރުކާރުގެ ކަމާ ބެހޭ ފަރާތްތަކަށް ދަންނަވަން، މި ބަނދަރު މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި މިކަން ނިންމުމަށް މަސައްކަތްކޮށްދެއްވުމަށް. ހަމައެއާއެކުގައި މި ސަރުކާރު ވެފައި އޮތް ވަޢުދުގެ ގޮތުގައި އެބަ އޮތް އެ ބަނދަރުގައި، އެ ބަނދަރުގައި އާބާދީ ނިސްބަތުން ކުޑަ. އެހެންނަމަވެސް، ދިހަ ކިލޯމީޓަރު ހުރުމުން ޖަހައި ފެރީއާ ވަޢުދުވެ އެބަ އޮތް. އެ ވަޢުދު އަދިވެސް ނުފުއްދިވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، މި ފަހަރު 6 ކިލޯމީޓަރު އެބަ އޮތް ޖަހާފަ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން އެޖެހޭކަން މިނިސްޓަރަށް ވެސް، އަދި އަނެއްކާ 10 ކިލޯމީޓަރަށް ބަދަލުކުރައްވައި މި ވަޢުދު ފުއްދައިދިނުމަށް. އާދެ! ރއ. ދިގުރަށް އެއީ، ރާއްޖޭގެ ނިސްބަތުން މިހާރު އެންމެ ބޮޑު ޓޫރިޒަމްގެ ތެރެއިން އެންމެ ބޮޑު ނަފާއެއް ރާއްޖެއަށް ދައްކަމުންދާ އެއް ރަށް އެއީ. އެހެންނަމަވެސް، އެ ރަށުގައި ވެސް ހިންގަންޖެހޭ ގިނަ ހަރަކާތްތަކެއް، ގިނަ މަޝްރޫޢުތަކެއް މި ވަނީ މަޑުޖެހިފަ. އަޅުގަނޑުގެކަން ހަމަ އެއްގޮތަކަށްވެސް ނުފެނޭ ޕްރޮފިގެން ކަމެއް މި މަޖުބޫރުން މި އަންނަނީ. އެންމެ ބޮޑު ޖޯކުސް، އެންމެ ބޮޑު ފައިސާއެއް، އެންމެ ނަފާއެއް ދައްކާ ރަށްތަކަށް އިސްލާހުތަކެއް އެބަޖެހޭ. ހަމައެކަނި ޒިޔާރަތްތަކާ ގުޅިގެން ހުރުމަތި ރައްޔިތުންނަށް އެކަމުގެ ގެއްލުންވެގެންދާ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެ ރަށުގައި ވެސް މިހާރު އޮތް ބަނދަރަކީ ވަރަށް ކުޑަ ބަނދަރެއް. މި ފަހަރު ބަނދަރު އަޕްގްރޭޑުކުރުމުގެ މަސައްކަތް އެބަ އޮތް ހިމެނިފަ. އަދި ހަމައެއާއެކު އެ ރަށުގައި ގޯތި ދިނުމުގެ މަސައްކަތް ވެސް އެބަ އޮތް. އެހެންނަމަވެސް، އެކަށީގެންވާ އަދަދެއްގެ ފައިސާއެއް މިކަމަށް ޖެހިފައިނުވާތީ އަޅުގަނޑު ކަންބޮޑުވާ އެބަ އޮތް. އިޢާދަކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަނީ، ސަރުކާރުން މިކަމާ ބޮޑަށް ވިސްނާވަޑައިގެން މިކަން ކޮށްދެއްވާނެ ކަމަށް. ހަމައެއާއެކު އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން، އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުރިމަތީ ބޭނި ވަޒީރަކީ ވެސް؛ ވަރަށް ގާތް ބޭފުޅެއް. އެހެންނަމަވެސް، ބޮލުހަރުބަޔާ ދަންނަވާއިރު ވެސް ގިނަ ކަންކަން ހަމަ ތަފާތު އެކިގޮތަށް ނޫނީ ކުރިއަށްގެންދެވޭނީ. އެ ރަށުގައި ވެސް ފުޅާބޮޑު ދަނޑުވެރިކަމުގެ ވާހަކަ މިހާރު 4 އަހަރު ފެށިގެންދިޔައީ. އެ ވާހަކަ ހަމަ ދައްކަނީ، އަޅުގަނޑުމެން އެ ވާހަކަ ދަންނަވާދަންނަވާ އެއްގޮތަކަށްވެސް މިކަން ވާ ގޮތެއް ނުވޭ. އަދި މިފަހަރު ބަޖެޓުގައި ވެސް ހިމެނިފައިނުވާތީ، އަޅުގަނޑު އެކަން ކަށަވަރުވެފައި އޮތް ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. އާދެ! އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ އެއް ރަށް ދިއްދޫ. ދިއްދޫއަކީ ވެސް ވަރަށް ފަހުން ބަނދަރެއް ހަދައިދެއްވި ރަށެއް ސަރުކާރުން. އެހެންނަމަވެސް، ބަނދަރު ނިމުނުއިރުގައި ބަނދަރު ބޭނުންކުރެވޭ ގޮތަކަށް ނުވޭ. މިހާރު އަށްއަހަރާ އެ ބަނދަރުގައި އިތުރު ތަރިކައްބަ ޖަހަންޖެހޭ ހިސާބުގައި މިހާރު މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަން ކުރާއިރުގައި ބޭނުމީ ހަރަދު، 70 ވަރަކަށް މިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ހަރަދުކުރެވިގެން އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން އެބަޖެހޭ، ރަނގަޅަށް މިކަން ކުރެވޭނީ. އިތުރު ތަފާތު ހަރަދުތަކެއް ނުކުރެވޭ ގޮތަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް ދަންނަވާލަން، މިހެން ހުރި ބަނދަރުތަކަށް

ވެސް އެންމެ ރަނގަޅަށް ޕީ.އައި.އޭ ހެދިގެން، އެންމެ ރަނގަޅަށް ސަރުވޭކުރުވިގެން ކުރަން. މި ފަހަކަށް ނުކުރިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ އެ ބަނދަރެއް ބޭނުމެއް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، ބޭކާރު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި މި އޮތީ. އެހެންވީމާ، އެ ބަނދަރަކަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ، ރަނގަޅުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ އިތުރުކޮށްދިނުމަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. ހަމައެކަނި މި ރަށަކީ ވެސް ސަރުކާރުން ފުޓްބޯޅަ ދަނޑެއް އަޅައިދެއްވާނެ ކަމަށް ވަޢުދުވެވިފައި އޮތް ރަށެއް. 4 އަހަރު ވެގެންދިޔައިރު. އަދިއެއް ނުއެޅޭ. އަދި ހަމަ އެއާއިއެކު އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން، އަޅުގަނޑު ދާއިރާގެ ވާހަކަ ވެސް. ދަނޑުވެރިކަމަށް ވެސް ތަރައްޤީގެ މަސައްކަތް ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރަމުންދާ ރަށެއް. ސަރުކާރުން ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި ވަރަށް ގިނަ ފައިސާ ޚަރަދުކުރެވުނު ރަށް. އެހެންނަމަވެސް، އެ ރަށުގެ ގިނަ މަސައްކަތްތަކަކީ ނުނިމިފައި ހުރިކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އެގޮތުގައި އެ ރަށުގެ ބަނދަރުގައި ހަދިފައި އޮތް ގޮތުން، ބޮޑުބޯޓުގައި އުނދަގޫތަކާ މަސައްކަތަކާ ވަރަށް ބޯޓުފަހަރު އޮތީ މަސައްކަތާ. މި ފަހަރު ވެސް ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ކުޑަކުޑަ؛ ހަމައެކަނި ފީސިބިލިޓީ މަސައްކަތް ކުރާ ގޮތަށް ޖަހާފައި އޮތީ. އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ގޮވާލަން ސަރުކާރަށް، އެ ރަށުގެ ވެސް ބަނދަރުގެ މަސައްކަތާއި، އުތުރު ބާރީގައި އުނދަގޫ ހަރުދަނާކޮށް ގޮތަށް ނޫނީ އަދި ސަރުކާރުގެ ބަނދަރުތަކާ ގޮތަށް އެ ބަނދަރު ގެންނަނުޖެހޭ ބަދަލުގެނައުމަށް ބާކީ ސަރުކާރުން ބަޖެޓުގައި އިތުރުކޮށްގެން މި ކަންކަން ކަނޑައެޅިފައިވާ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރު ކުރަން. އާދެ! އަޅުގަނޑު ދެން ތިޔަބޭފުޅާ ދަރިވަރުންގެ ބަދަލުގެނައުމުގައި ބަޖެޓުގައި އެކަށީގެންވާ ފިޔަވަޅު އަޅުއްވާނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ހަމަ އެއް ކަމެއް ވަރަށް ކަނޑައެޅިގެން އެދި ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. ހުޅުމާލޭ ފޭސް-2 އަކީ ސްމާޓް މީހުންގެ އާބާދީއެއް ދިރިއުޅުއްވަނީ މި ސަރުކާރުން އެ ތަންތަނުގައި ސޯޝަލް ހައުސިންގ ނުހެދޭ. މިހާރު ގަދަ އިރުގަ އެ ތަނުގެ ހަމައެކަނި މި ހެދުނީ ދަރަނިވެރިން ހެދި ސޯޝަލް ހައުސިން. ވަރަށް ނިކަމެތި ގޮތަކަށް ހެދި ސޯޝަލް ހައުސިން. އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް ދަންނަވާލަން، ހުޅުމާލޭ ފޭސް-2 ގެ ސޯޝަލް ހައުސިންގ ބަހާލުމުގައި ކެޕިޓަލްގެ ދާއިރާތަކަށް، އަދި ހަމަ ނިސްބަތަކަށް، އެ ބައިގެ ދަރިވަރުންނާ އަދިގެން ހުރިހާ ފިހާރަ ގޮތުގައި ސަރުކާރުން ބަހާލެވޭނެ. ހަމައެކަނި އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ބާރުއަޅާ އެއް ކަމަކީ މިއީ، ރަބަރު އިސްލާމީ ބައްލަވާ ދިރުމުގައި ސަރުކާރުން ވަރަށް ބޮޑު ވެރިކަމެއްގެ މަސައްކަތް. އަޅުގަނޑުމެން އަބަދު ގޮތުގެ ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން ރާއްޖޭ، އިސްލާމިކް ސްޓަޑީޒުގެ މަސައްކަތް. ދެން އަޅުގަނޑު އަންގަވާލަ ގޮތުން މިނިވަން އިސްލާމިކް ސްޓަޑީޒުގެ ބޮޑު މިނިވަން ބައިގައި މަސައްކަތް ކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން މިނިސްޓަރު އެ މިނިސްޓަރުގެ ސިޔާސީ ނިކަމެތިކަން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބަލަހައްޓާ ގަވާއިދުން ނޫން. އަސާސީ ބައިވެރިކުރުމަށް މި ވިޝަން ޖަހައިގެން އެ މިނިސްޓަރުގެ ސިޔާސީ ކަންކަން ހަވާލުކުރަން އެކަށީގެން ވަކިވަކި ބަދަލުކުރެވޭ ގޮތަށް ބަލައި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް ގޮވާލަން، ހުރިހާ ގޮތެއްގައި އަރަބި އިސްލާމީ ތަޢުލީމުދިނުމުގެ ކަންކަމުގައި އިސްލާމިކް ސެންޓަރުގައި،

ބެލެނިވެރިންގެ ކަންކަމުގައި ވިޔަފާރި ބޭކާރު ކަންކަން ކޮންޓްރޯލްކުރަން. ދެން އަޅުގަނޑު ހަމަ ދަންނަވާލަން އޮތީ، މަސްވެރިންގެ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤައުމުގެ އެއް ރަނގަޅު، އެންމެ މުހިންމު އެއް ރަނގަޅުގެ ގޮތުގައި މި އޮތީ އޮތީ. އޮތީ މަސްވެރިންނަށް ވެސް މި އޮތީ ވަރަށް ބޮޑެތި އުނދަގޫތަކާ ކުރިމަތިލާން ޖެހިފަ. އާދެ! މަސްވެރިކަމަށް ސަރުކާރުން ދީ ވަޑައިގެން ބޮޑު ހިތްވަރު ކަންކަމަށްޓަކައި ފިއުލް ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި މަސްވެރިން ބާނާ މަސްތައް ގަތުމުގައި މި ވަނީ ދަތިވެފައި. އެކަމަކުވިޔަސް، އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް ޝުކުރު ދަންނަވަން، މިދިޔަ ވިޔަފާރި ބޮޑުކަން ވަޅުދަނޑުގައި އަދި ޒީނަތް މިހާރު ޝުކުރުވެރިވަމުން، އަޅުގަނޑުމެން ދާއިރާގެ މަސްވެރިންނާއި އަދި އެހެނިހެން މަސްވެރިން ވެސް މި ކަމުގައި، އުފާވެރިކަމާއެކު ހައްލު ގެނެސްދެއްވާ ބަލައި ދެއްވާ މަސައްކަތްކޮށްދެއްވާނެކަމަށް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބު.

ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުއްވުން އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ބަހުސްކުރަމުންދާއިރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅުމުން ރައްޔިތުންގެ އިހުސާސްތަކާ ކޮބައިތޯ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަންޖެހޭ. ޖުމުލަކޮށްލާއިރު ބަޖެޓަކީ އެ ޤައުމެއްގެ ރައްޔިތުން ވަރަށް ބޮޑަށް އުންމީދުކުރާ އެއްޗެއް. އެ މީހުން އުންމީދުކުރާ ސަބަބަކީ، އެ ބަޖެޓުން ތިމަންނާގެ ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތަށް އަންނަ ބަދަލަކީ ކޮބައިތޯ، ތިމަންނާގެ ޖީބަށް ވާ ފައިދާ ކޮބައިތޯ، ތިމަންނާ ދިރިއުޅޭ މާޙައުލުގެ ހާލަތަކީ ކޮބައިތޯ، އެއީ އެ މީހުން އުންމީދުކުރާ ކަންތައް. ހަމަގައިމު ވެސް ދިވެހި ރައްޔިތުން މި އުންމީދެއް އަދި މި ބަޖެޓުން ބޮޑުވުން ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަނީ. އަދި އެ އިހުސާސް ރައްޔިތުންނަށް ވާ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދެއްކުން މިހުންނާ އުޅޭއިރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަނީ. އަދި މި ބަޖެޓުން ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އަދި ދުވަސް އެކަން ސާފުކޮށްދޭން މި އުޅެނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓަކީ 42.68 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް. ދައުލަތުގެ އާމްދަނީއަށް ބަލާއިރު، މި ބަޖެޓުގައި މިއަހަރު 29.6% ބިލިއަން ރުފިޔާ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. އެއީ ޓީ.ޖީ.އެސ.ޓީ 16% އަށް އަދި ޖީ.އެސ.ޓީ 8% އަށް ބޮޑުކުރުމަށްފަހު ލިބޭނެ އާމްދަނީ ކަމުގައި މީގައި ބަޖެޓްކޮށްފައިވޭ. އަދި ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. އެއީ ޖުމުލަ

32 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދައުލަތަށް މި އަހަރު ހިލޭ އެހީއާއި އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރެވިފައި ވަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތުގެ ހަރަދަށް މި ބަޖެޓުން ބަލާއިރު، 28.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ރިކަރަންޓް ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓްކޮށްފައިވޭ. އަދި ކެޕިޓަލް ހަރަދުގެ ގޮތުގައި 14.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ކެޕިޓަލް ހަރަދު އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާއިރު މި އޮތީ، ޕީ.އެސް.އައި.ޕީއަށް 8.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އަދި ލޯނުތަކާ އަނބުރާ ދެއްކުމަށް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުން 5.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރެވިފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެހެންކަމުން، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ޑެފިސިޓްގެ ގޮތުގައި އެބަދޭ މި ބަޖެޓު ބުނާ ގޮތުގައި 11.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ޑެފިސިޓް ފައިނޭންސްކުރަން އޮތީ ކިހިނެއްތޯ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނައިލާއިރު ފައިނޭންސްކުރަން އޮތީ، ބޭރުން ލޯނުނަގައިގެން، ބޭރުގެ އެކި ފަރާތްތަކުން ބަޖެޓް ސަޕޯޓްގެ ގޮތުގައި ފައިސާ ހޯދައިގެން، އެކި ގޮތްގޮތަށް 6.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެ ފައިސާ ދައުލަތަށް ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށް ހޯދުމަށް މަސައްކަތްކުރާނީ ބޭރުގެ ފައިސާއިން. އޭގެއިތުރުން، ޓްރެޜަރީގެ ޑޮމެސްޓިކް މާކެޓުން، ޓްރެޜަރީގެ ތެރެއިން ދިވެހި ފައިސާއިން 4.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ އާމްދަނީއެއް ލިބޭނެ ކަމަށް މި ބަޖެޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވޭ. އެހެންކަމުން، ޖުމްލަ 11.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހޯދާނެ ކަމަށް މި އޮތީ ބޮޑުވަ. އަދުގެ ދުވަހާ ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާއަކީ، ޖުމްލަ 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކުރަނީ ގަބޫލުކުރެވޭ އަދަދެއް. ސަބަބަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިދިޔަ 6 އަހަރަށް ބެލި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެޕްރޫވްކުރި ދައުލަތުގެ އާމްދަނީގެ އިތުރަށް ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ޖަހާފައިވާ އަދަދުގެ 50% އާމްދަނީ ނުލިބޭ. މި ހިސާބު އަހަރު، ބަޖެޓު މިދިޔަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރިއިރު ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 3.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓްކޮށްފައިވޭ. އެހެންނަމަވެސް، މި ބަޖެޓު މިއަހަރު މިހާތަނަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލާއިރު 600 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބިފައި. ދެން ކިހިނެއްތޯ މިއަހަރު އަންނާނެ 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން އަންދާޒާކޮށްފައި މި ވަނީ އެ އަދަދު ލިބޭނެ ކަމަށް ބަޖެޓްކުރަނީ؟ ބައްލަވާ! 2016، 2017 އިން ފެށިގެން 2017، 2018، 2019، 2020، 2021 ވަނަ އަހަރަށް ބެލި ކަމުގައި ވިޔަސް، ނިމުނު އަންދާޒާކުރި އަދަދުގެ 50% ލިބިފައެއް. އެއްނުވޭ، އެ އަދަދު ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްގެން ނިމުނީ. ދެން ބޭރު ފައިސާއިން ޖެހޭ 6.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހޯދާނީ ކިހިނެއް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެއީ ދައުލަތުގެ ހަރަދުތަކަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ ހޯދާނީ، ހަރަދު އަސަރުކުރާ އަދަދެއް. އެ އަދަދު ދައުލަތުގެ ރިޒާވުން ވަރަށް ބޮޑު ޑޮލަރު ދަރަނިވެގެންނެވެ. 6.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހޯދަން ބޭރުގެ ހިލޭއެހީއެއް ހޯދަން؟ ކިހިނެއް ހޯދަން؟ ދިރާސާގެ ކުރުމަށް، އާދަޔާ މީޓިން ނުކުރެ އެ ހޯދަން އޮތީ. ކޮބާ ޔުނިވަރސިޓީގެ ވަޒީފާ ދިނުމާއި ހޯދަން އޮތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދާއިރާގެ މެންބަރުން މިނިސްޓަރުން ފަހަރެއްގައި ހުޅުވިއްޖެ، ރައްޔިތުންނަށް ސިޔާސީ ހުޅުވިފައިވާ ކަމެއް ނޫން

މަސައްކަތުން މިދިޔަ އަހަރު އަތޮޅުކައުންސިލްތަކަށް ނުލިބޭ މާ ބޮޑު އެއްޗެއް. ބިލިއަނެއްހާ ރުފިޔާ ލިބުނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދި ސުކޫކު ވިއްކަން 100 މިލިއަން ޑޮލަރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މުޅި ދުނިޔޭގައި ދުއްވައިގެން 100 މިލިއަން ޑޮލަރުގެ ސުކޫކު ވިއްކުން. އަދި 100 މިލިއަން ޑޮލަރު މި އަހަރު ހޯދަންޖެހޭ. އެ ހަމަޖެހިފައި ކަމަށް ވިދާޅުވެފައި އޮތީ. އަދި ގައިމު ވެސް ދައުލަތުގެ އެކައުންޓަށް، ޕަބްލިކް ބޭންކު އެކައުންޓަށް އެ ލާރިއެއް ނުލިބޭ. އެހެންވީމާ، އެ ފައިސާ، އެ ދަތި، އެ ފައިސާ ހޯދުމުގެ ދަތިކަން ހުރިކަން ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ތަޖުރިބާކުރެއްވި މި މަޖިލީހަށް ވަޑައިގެން މި ތަނުގައި ވިދާޅުވެވަޑައިގެންނެވި. އެހެން ވިދާޅުވެވަޑައިގެންނެވީ 6.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ބޭރުން ހޯދޭނެ ގޮތް އަތޮޅުކައުންސިލްތަކަށް؛ ހޯދޭނެ ގޮތެއް އަތޮޅުކައުންސިލްތަކަށް ސަޕޯޓްކުރާނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަތޮޅުކައުންސިލު މި ދައުލަތާ ފޯރުކޮށްދެނީ ހިއްސާވަރު ލިބޭ، ކަނޑައެޅިފަ ސަބަބަކީ، ބައްލަވާ! މިދިޔަ އަހަރު ދައުލަތުން ޖީއެސްޓީ ފައިސާގެ ޝަރީކުގައި 3.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހޯދަން ބަޖެޓުކުރައްވައި އޮތީ. ދެން ހުރި ޖާގަ ހޯދަން ބަޖެޓުކުރައްވައި އޮތީ ބޭރުން ލިބޭ ފައިސާގެ ޝަރީކުގައި. އެ ފައިސާ ލިބުނުތޯ، ނޫންތޯ؟ އަތޮޅުކައުންސިލްތަކަށް މި ބަޖެޓު ބެލީމަ އެނގޭނީ، ނުލިބޭކަން. ކުރެކުރެ އެމީކާރުގެ ލިބުނީ. ނުލިބިގެން އެނގޭ ވަރުން 3.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޖީއެސްޓީ ގާނޫނުން ނަގަން އޮތް މަސަރަކަށް ބަޖެޓު ބޮޑުއިރު 12 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޖީއެސްޓީ ގާނޫނުން ނަގާފައި އޮތީ. ޖީއެސްޓީ ގާނޫނުން އަތޮޅުތެރެ މި ދަންނަވަނީ، ޕެންޝަން އޮފީހުންނާއި، ބޭންކުތަކުގައި ހުރި ފައިސާތައް، އެމް.އެމް.އޭގައި ހުރި ފައިސާ އިންވެސްޓްކޮށް ހަދާ ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، ބޭރުން ހޯދާ ފައިސާއާއި އަތޮޅުކައުންސިލު ނުނަގާ. އަތޮޅުކައުންސިލް ޖީއެސްޓީ ފައިސާ ބޭނުން ކުރަން މި އަހަރު 3.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކުރައްވައި އަދި އިތުރަށް އަނެއްކާ؛ މާލީ ވަރުގަދަ! 4.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކުރައްވައި އަނެއްކާ އިތުރަށް ހޯދި ޖީއެސްޓީ ފައިސާ ނަގަން ބަޖެޓުކުރައްވާ އަތޮޅުކައުންސިލުގެ އިންތިޚާބުގަ ވަރަށް ބޮޑު އަނެއްކާ ކުރާނެ. ބައްލަވާ! އަތޮޅުކައުންސިލުގެ އެމް.އެމް.އޭގެ ބަޔާންކުރެވިފައިވާ ދައުލަތުގެ ބާކީ ހުރި ފައިސާގެ ތެރެއިން ބަލާއިރު ނިސްބަތުން ކުޑަ ހިސްސާ ގެއްލުމެއް ނުވި ހިތާމައަށް؟ 6.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ނުވި. އެ 6.4 ބިލިއަން ރުފިޔާއަކީ މާލީގަޑީގައި ހިންގާކަށް އެކި ކުންފުނިތަކުގައި ލޯނުގަނެގެން މުޅިން ވިއްކާލައިގެން ދޭން ނުވި ބާކީ ފައިސާތަކުގައި. މާލީގެ ގޮތުން ވެރިކަމުގެ ހިންގުމާ ނުވި ބާކީ އޮތީ. އެހެންވީމާ، އެ ބާކީ ފައިސާތަކުން ސަރުކާރުން ދަރާފައި ކަރުދާހު ފަހަރަށް، މި އަހަންނަށް ދަންނަވާލަން ޖެހޭ ސިޔާސީ ޙަރަކާތް، އޮތް ގޮތް ހިންގުމުގެ ނިސްބަތުން އެކު ކުރާ ބާކީ ފައިސާތަކުން ނުދޭ. ބާކީ ފައިސާ ކަރުދާހު ބަހާލާ ދަރަނިވެރި ބަޔަކީ، ނުވާ ދެ ގުނަ. އެ ފަހުން ގުޅިގެން ނޫނީ ސަރުކާރަށް ނުލިބޭ. އެހެންވީމާ، އަތޮޅުކައުންސިލް ދަށް މިކަމާ ވިސްނަން. ދެން އޮތީ އިންފްލޭޝަނުގެ ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިންފްލޭޝަން މިދިޔަ އަހަރު ފެށުނުއިރު 1%އާ ވިދާޅުވި. ދެން އަހަރެ ވިދާޅުވި، ބަޖެޓު ހުށަހަޅާއިރު ވަރަށް ވިދާޅުވި 2.2%އާ. ބަޖެޓު މިހާރު އަހަރެ ބޭނުން ކޮށް 3.2%އާ އަހަރަށް. 50% އިތުރުވެގެން ދިޔައީ އިންފްލޭޝަން. އެއީ ޖެހިގެންދާ އިންފްލޭޝަން

އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން އޮތް ހިސާބު. މިއަހަރު އަންދާޒާކޮށްފައި އޮތީ، 5.4. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބައްލަވާ! ބޭރުން ހޯދަން އޮތީ 6.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ނުލިބިއްޖެއްޔާ، ނުލިބި އަދި މިއަހަރު އިތުރަށް 4.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޑޮމެސްޓިކް މާކެޓުން ނަގާފައި، އަދި އެމް.އެމް.އޭއިން 4.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެން އެބައޮތް ފިސްކަލް ރެސްޕޮންސިބިލިޓީ އެކްޓް ފްރީޒްކޮށްފައި ވީމަ. އެހެންވީމާ، ޖުމްލަ ގާތްގަނޑަކަށް 16 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޑޮމެސްޓިކް މާކެޓުން ނެގީމާ އެ ރުފިޔާ ޑޮލަރު ހަދައި ދުވާން. ކިހިނެއްތޯ ދެން ވަނީ؟ ކޮންމެ މީހަކު ޑޮލަރު ހޯދަން އުޅޭނީ. ޑޮލަރުގެ އަގުވަތް ހިސާބުކޮށްފައި އަރައިގަންނާނެ ވައްޓަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމައެއާއެކު އިންފްލޭޝަން [illegible] ވައްޓަން އަރާނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުންވާނީ، އިންފްލޭޝަން އާދައިގެ ގޮތަކަށް އަހަރީ ކުޑަކުޑަ [illegible]. [illegible] 2%. ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީން 4%، މިއީ ބޮޑުވެގެންދާއިރު، 6% ބޮޑުވެގެންދާއިރު އެ ހުރިހާ އެއްޗެއް އޮންނަނީ އޭގެ [illegible] އިންޑައިރެކްޓް އިންފްލޭޝަނެއް އިނދޭ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި 5.4 އިންފްލޭޝަން އޮތް ކަރުދާހުގައި ވިއަސް [illegible] [illegible] އިންފްލޭޝަން އަރާނެ މި އަހަރުގެ ތެރޭގައި. މިއީ އާންމު ރައްޔިތު މީހާގެ ޖީބަށް އެ މީހާގެ ދިރިއުޅުމަށް އަސަރުކުރާ ކަންތައް. ބޮޑުވާނެ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، ބަނދަރު [illegible] ވަސްތުތައް އަގު ކުރަން. އަޅުގަނޑު [illegible] [illegible]. އެ ކަމަށްޓަކައި. ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ހޯދަންޖެހޭ. އާމްދަނީ ހޯދާ ގޮތަކީ ހަމައެކަނި ޓެކްސްގެ އަދަދު ބޮޑުކޮށްގެން ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުގެ ގޮތުގައި 42 ބިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓެއް ގެނައިސް މި ތަނަށް އަރިސް ހުށަހަޅާއިރު [illegible] އިސްކަން [illegible] [illegible]. ކިހިނެއް ބަޖެޓުގައި އޮތީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އިޤްތިޞާދު ވަރުގަދަކުރަނީ ރައްޔިތުންނަށްތޯ؟ [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] އިޤްތިޞާދު ވަރުގަދަކުރާނީ. [illegible] ދިރިއުޅޭ މީހާގެ ޖީބަށް އެ [illegible] ވަންނާނެ ގޮތަކަށް އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރުވަންޖެހޭނެ. މި ބަޖެޓުގައި ކުރިއަރުވަން [illegible] [illegible] [illegible]؟ [illegible] އެ [illegible] [illegible] މި ބަޖެޓުގައި [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދެން އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ޖުމްލަ ދަރަނި. ޖުމްލަ ދަރަންޏަކަށް މި ބަޖެޓަށް ބަލާއިރު، އެކްސްޓަރނަލް ޑެޓް އެބައޮތް 39.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދަރަނީގެ ގޮތުގައި ރާއްޖެއިން ބޭރުން ދައުލަތުން. ރާއްޖޭގެ އެތެރޭގައި 61.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ސޮވްރިން ގެރެންޓީއަށް 11.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ޖުމްލަ ރާއްޖޭގެ ދަރަނި 113.7 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް އަރައިފި. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި [illegible] [illegible] [illegible] 30 ބިލިއަން ޑެފިސިޓް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަރަނި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] އަޅުގަނޑުމެން [illegible]؟ ވިސްނާލަ! އާންމު އާއިލާއެއްގެ [illegible] މަހަކު އާމްދަނީ 3000 ރުފިޔާ ލިބޭ ގެއަކަށް އޮންނަ ދަރަނި ދިހަ ހާސް ރުފިޔާ އޮތިއްޔާ [illegible] ކިހިނެއްތޯ ނިމޭނީ؟ [illegible] ނިމޭނީ

ކިހިނެއްތޯ؟ އޭނަގެ ދަރިން ނިދާނީ ކިހިނެއްތޯ؟ އޭނަ މަރުވެއްޖެއްޔާ އޭނަގެ ދަރިންގެ ބޮލުގައި އެޅޭނީ. ހަމަ ޒަމާނުގައި ވެސް އޮތީ އެ ހާލު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ، ދައުލަތުގެ ދަރަނި ކުޑަކުރަން. ރައީސް ނަޝީދު ބިލިޔަނުން، ބިލިޔަނުން 2019 އިން ފެށިގެން ވިދާޅުވަމުން އަންނަނީ، ދަރަނި ރީސްޓްރަކްޗަރކުރަންޖެހުނީ. މިހާރު ވެސް ކުޑަކުރަން އެ މަސައްކަތްކުރައްވަމުން އެ ގެންދަވަނީ، ސީ.ވީ.އެފް ޤައުމުތަކާ އެކީ ގުޅޭ؛ ހާއްސަކޮށް ވަލްނަރަބަލް ޤައުމުތަކަށް ހުރި ދަރަނިތަކުގެ 30% ކަނޑަން. ރާއްޖެއިން އަދި އެންގޭޖްނުކުރައްވާ. އަޅުގަނޑު ދިވެހި ސަރުކާރަށް، ރައީސްސޯލިހުގެ ސަރުކާރަށް، ރައީސް ނަޝީދު، ސީ.ވީ.އެފްގައި އެ ކުރައްވާ މަސައްކަތުން ގުޅޭ، ކުރި ޤައުމުތަކުން ހުރި ދަރަނި 30% ކަނޑާލަން ކުރާ މަސައްކަތުގެ އެއްބަސްވުންތަކުގައިވެސް އެ ރާއްޖެއިން އެންގޭޖްކުރުމަށް. ބައްލަވާ! ރާއްޖެއިން މިއަދު 30.9 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބޮޑަށް ދައުލަތް އޮތް ދަރަނި، އެ ދަރަނިން 30% ކަނޑައިފިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް 15 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކުޑަވެގެންދޭ. އެހެންވީމާ، އެއީ ދައުލަތަށް ހުރި ލުއި. އެހެންވީމާ، އެކަން ކުރެއްވުން އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ދިވެހި ސަރުކާރުން ގަބޫލުކުރަން. އެކަން ނުކުރައްވާނަމަ އެއީ އެއް ގޮތަކީ، ނޫނީމެން. އަނެއް ގޮތަކީ، ރައީސް ނަޝީދު ވިދާޅުވާ ފަދައިން އެކަން ނުކުރައްވަން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުގެ ގޮތުގައި މަސައްކަތްކުރާނީ، މި ކަންތައް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަންޖެހޭ އިޤްތިޞާދީ ރިސޯސް. އޭރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިކަން ކުރެވޭނީ. 113 ބިލިއަން ރުފިޔާއަކީ އިޤްތިޞާދީ ރިސޯސް، ޑެޓް ޓު ޖީ.ޑީ.ޕީ ރޭޝިއޯއަށް ބަލާއިރު 108%. އިޤްތިޞާދީ ރިސޯސް؛ އެހެންވީމާ، މިކަން އަޅުގަނޑުމެން ދަރަނިން ހަލުވިކުރަން މަސައްކަތްކުރަމުންދާނަން. މި ބަޖެޓުން ހަލުވިކުރަން އޮތް މަސައްކަތްތަކަކީ އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ފެންނާކަށް ނެތް. އަޅުގަނޑުމެން ފެންނާނީ ބޮޑުގައި ތިޔަފަދަ އޮންނަ އެއްޗެއް. އިޤްތިޞާދީ ރިސޯސް؛ ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުގެ އެކިއެކި ސަބްސިޑީތަކަށް ބަލާއިރު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެންމެ މުހިންމު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލު ވެސް ކުރަނީ ފުދޭވަރު ކަރަންޓްގެ. ހާމަކުރުމާ ސިޔާސަތުކުރުން ރާއްޖެ ހިނގަން ބަލާއިރު، މި ބަޖެޓުގައި 1.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ އެބަހުއްޓޭ ބަޖެޓު ގެރެންޓީއެއްގެ ގޮތުގައި ދީފައިވޭ. އަޅުގަނޑު ހަރަދުކުރަން މި 1.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދޫކޮށް ކުރަން. 3.6 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް ބޮޑުކުރަން. ވާތީ ސަބްސިޑީއަށް މިހާރު އޮތީ 181 މިލިއަން ރުފިޔާ. އަދި ސަބްސިޑީއަށް 82 މިލިއަން ރުފިޔާ. ފުޑްސަބްސިޑީއަށް 51 މިލިއަން ރުފިޔާ. ކަރަންޓް ސަބްސިޑީއަށް 43 މިލިއަން ރުފިޔާ. މިހެންގޮސް ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކަރަންޓްސަބްސިޑީއަށް ދޭން. މިއިން ކޮންމެ ރަށެއްގެ ކަރަންޓްސަބްސިޑީއަށް ދޭ އަދަދު ދެނެގަންނަން. ދެން ސަބްސިޑީ، މި 1.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދު ކުރަނީ ކޮންމެވަރަކަށްތޯ؟ ސަރުކާރުގެ ޕޮލިސީތަކުގައި، ސަރުކާރުގެ ޕޮލިސީތަކުގައި ހިނގަން ހުރި ހަރަދުތަކުން ރާއްޖޭގެ ރައީސާއިން 1.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޖެހުނު އަހަރުން ކުރެވުނީތީވެ ކަރަންޓް ސަބްސިޑީ ދޭން އަޅުގަނޑު ހަރަދުކުރަނީ. ފުރަތަމަ ހިސާބުން؛ އިޤްތިޞާދީ ދެންބޮޑުވުމުން އެކިފަހަރުމަތިން، ފުއްދުމުގައި ހިސާބުން 51 މިލިއަނާއި ނުވާނެ. އަޅުގަނޑު މި ދަރަނިތަކުން، ފުއްދުމުގައި ހިސާބުން އަޅުގަނޑުމެން 102

މިލިއަނަށް ބަދަލުކުރާނީ! ކުޑުދުއްޕުރި ހިންގަން އަޅުގަނޑު މި ދަށްނަވަސީ 43 މިލިއަނަކުން ނުވާނެ. 86 މިލިއަން ކުރިޔާއަށް ބަދަލުކުރެއްވުނުއްވާނެ! ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ކައުންސިލްތަކުގެ މިހާރު އޮތް ކައުންސިލްތަކުގެ ބަޖެޓު ބޮޑުކުރަން އަޅުގަނޑު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ހުށަހަޅަނީ. އަޅުގަނޑު ދެން ބަޔާންކުރާނީ އަޅުގަނޑު ސިޓީއަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ސިޓީއަކީ ރާއްޖޭގެ މާލޭގެ ނޫން އެންމެ ބޮޑު އާބާދީ އޮތް ރަށް. އަޅުގަނޑު ސިޓީގެ އިޤްތިޞާދީ ކޮންމެއަކަށް، އާންމުންގެ ދިރިއުޅުމުގެ ހާލަތު ބަރަނގަޅުވެވައި އޭގެ ކާމިޔާބުކަމުގެ ނަތީޖާ އަޅުގަނޑުމެން ބަލަންޖެހޭ. މި ބަޖެޓުން އަންނަ އުންމީދަކީ ކޮބައިތޯ؟ އާދެ! ބަޖެޓުގައި މަގުހެދުމާއި، ބިން ހިއްކުމާއި، މިކަހަލަ ކަންތައްތައް އެބަހުރި. އެއީ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރގެ ކަންތައްތައް. އެއީ ދައުލަތުގެ ހިންގުން ކޮންމެހެން ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް. އެ ކަންތައްތައް ކުރަންޖެހޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިޤްތިޞާދު ބޮޑުކުރުމަށް އެންމެ މުހިންމު ކަމަކީ، އަޅުގަނޑު ސިޓީ އެއަރޕޯޓް. އެއަރޕޯޓުގެ ޓަރމިނަލް އަޕްގްރޭޑުކުރުމަށް އެބައޮތް ބަޖެޓުކުރެވިފައި. އެހެންނަމަވެސް، ޓަރމިނަލްގެ އިމާރާތް، އެ ރަށުގެ ރަސްކުރި ޖީއޯގްރަފިކަން، އެ ރަށުގެ ޓްރެފިކް ހެންޑަލްކުރަން އެނާ ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކުރުމަށް އެއަރޕޯޓް ބޭނުންވާ 30 މިލިއަން ޑޮލަރު. ސަރުކާރުން ޝެއަރހޯލްޑަރުންގެ ގޮތުގައި އެ 30 މިލިއަން ޑޮލަރު ނަގުމަށް ބޭނުންވާ އިކުއިޓީ، 5 މިލިއަން ޑޮލަރު ދައްކަންޖެހޭ. މި ބަޖެޓުގައި ނެތް. އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން މި ބަޖެޓުގައި އެ 5 މިލިއަން ޑޮލަރު ހިމެނުމަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމައެއާއެކު ހިތަދޫ ރިޖަނަލް ކާގޯ ބަނދަރު؛ އެ ބަނދަރު އަޕްގްރޭޑްކުރަން ފުރި ރާއްޖޭގެ އިމްޕޯޓު، ދެކުނާއި، އުތުރާއި، މެދާއި 3 ސަރަހައްދުން އިމްޕޯޓު ހިންގަންޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން އިމްޕޯޓް، އެކްސްޕޯޓް ގެނދަނީ ރަށަށް އިސްޓްރާޓީ އެކީ ވަރު ކޮންޓެއިނަރ އަޅު 3 ސަރަހައްދުން އެކަން ކުރެވޭނެ ގޮތަށް އިސްޓްރަޓީޖިކޮށް. އެހެންވީމާ، އެ ބަނދަރު ތަރައްޤީކުރުމަށް ބޭނުންވާ 90 މިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނަން އަޅުގަނޑު ހުށަހަޅަން. އެ ބަނދަރު ހިނގައިގެން އެ ރަށުގައި ވަޒީފާތައް އުފެދޭނެ. އެ ރަށުގެ އިޤްތިޞާދު ހިނގާނެ. އެ ބަނދަރު ހިނގައިގެން އެ ރަށުގެ ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ކުރިއެރުމެއް ދޭނީ. އެ ބަނދަރު ހިނގައިގެން އެ ސަރަހައްދުގެ ވިޔަފާރިތައް ކުރިއަށްދާނީ. އެއަރޕޯޓް ހިނގައިގެން އެ ރަށުގައި ވިޔަފާރިތައް ކުރިއެރުވުން އޮތީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބައްލަވާ! މިސާލަކަށް ފުވައްމުލަކު. ފުވައްމުލަކުގައި 268 އަކަރު އެބަހުރި. އެ ތަނަކީ ޓޫރިސްޓުން ގެންނަން ފުރަތަމަ ނުގެނެސްވެވޭން އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ. އެ ތަނުން ފުރި ސްޓޭޑިއަމްގައި ނުގެނެސްވެވޭން އަޅުގަނޑުމެން މި އުޅެނީ. އެ ކަންކޮށްއަތް ކުރަން އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުންދަނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް ބަލާއިރު، ހުޅުދޫ ދާއިރާ؛ ހުޅުދޫއަށް ބޭނުންވާ މިސްކިތާއި އަދި ބަނދަރު ހެދުމާއި، ބަނދަރުބަޔާއި ޖެހުމާއި، މިކަހަލަ ކަންތައްތައް ބަޖެޓުގައި އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، ހުޅުދޫގެ އިސްކޫލުގެ ހަރަކާތްތަކަށް ހިންގަންޖެހޭ. ޖެހިގެން ސްކޫލަށް އަރާތުނަށް އެހެރީ. އެއާ ގުޅިގެން އެތަނަށް ވަންނަ ކުދިންނަށް އިސްތިރާހަތު މަސްހޫލުކަމަށް ޖާގަދޭކޮށް ނަގާފައި މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނަންޖެހޭ.

އަޅުގަނޑަށް 42 ބިލިއަން ރުފިޔާއިން ނުފެނުނު އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރުވައި ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ ގޮތެއް. އަޅުގަނޑަށް ފެނުނީ، މި ބަޖެޓު ތަކުރާރުކުރިއިރު ހަމައެކަނި ތިބޭ ފަރާތްތަކުން މުސާރަދީގެން ކަންކުރަން ހަރަދުގެން ތިބޭ ތަން. އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރުވަން މަސައްކަތްކުރަން ނަސޫލުން ތަން. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ފާހަގަކޮށްލެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އަޅުގަނޑުމެން... (ވަގުތު ހަމަވުމުން) މަނަދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ހާރޫން.

މަނަދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ހާރޫން ފާހަގަކޮށްލެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތުގެ ކުރިން ތޯ މާލޭގައި ދިމާވި ހިތާމަވެރި ހާދިސާގައި ގެއްލުނު ފުރާނަތަކުގެ ހިތާމަގައި ބައިވެރިވާކަން ހާމަކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި އުޅެނީ 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅިގެން. އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަންވީ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު އަމަލުކުރަމުން މި ދާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 23 ވަނަ މާއްދާއަށް. އެ މާއްދާގައި ދައުލަތުގެ މައްޗަށް ފަރުޟުކޮށްފައިވާ އަސާސީ އިޖުތިމާޢީ ހައްގުތަކެއް އެބަ ހުރި. މި ސަރުކާރުން ވަޢުދުވި ހަވާލުވުމުން މި އަންނަނީ އެ ހައްގުތަކާ ފުރިހަމަކޮށްދިނުމުގެ މަސައްކަތް ކުރަމުން. މިއީ ސަރުކާރަކަށް ހައްލުކުރަމުން ކޮންމެހެން ކަންތައްތަކެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ގައުމުގެ އުމުރުން ދުވަސްވީ ބަޔަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ، މި ދެންނެވި ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދެވަނަ ބާބުގައި، 23 ވަނަ މާއްދާގައި ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ ހައްގުތައް އިތުރުން ފުރިހަމަކުރުމަށް މަޖުބޫރު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޒަރޫރީ ބޭނުން ހައްލުކުރަމުން އުނދަގޫ ބޭނަން މި ޒަމާނީ މުސްތަޤްބަލުގެ ވަގުތުގައި، ދަރިވަރުން ޙާލަތްތަކުގައި. އަޅުގަނޑުމެން ހަނދާންނައްޓާލައިގެންނުވާނެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިމާވި ކޮވިޑުގެ ހާލަތު. މުޅި ދުނިޔެއަށް ދިމާވި ކޮވިޑުގެ ހާލަތު. ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އައި ހީނަރުކަން. އެއަށްފަހު އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު ތަޙައްމަލުކުރަމުން މި ދާ އިޤްތިޞާދީ ހީނަރުކަން އަޅުގަނޑުމެން ހަނދާންނައްޓާލައިގެންނުވާނެ. ބަޖެޓުގެ ފަރުވާކުޑަކުރިއިރު އުނދަގޫ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހެނީ، މުޅި ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދަށް ކުރިމަތިވެފައިވާ މިންވަރު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަހުސްގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑަށް އެންމެ ބޮޑަށް ފާހަގަކުރެވިގެން މި ދަނީ، ބައެއް މެންބަރުން ދަރަނި ބޮޑުވެގެން އެ ފަރަކު ދައްކާ. ގަރަންޓީތަކަށް މި އުޅެނީ، ދުނިޔޭގެ ތަރައްގީވެފައިވާ ގައުމުތަކުގެ ދަރަނި ހުރި ނިސްބަތް އެ ބޮޑުވުން ބަލައިލަންޏާ. ޖީ.ޑީ.ޕީ.ގެ ދަރަނި އޮތީ 158%ގައި. އެއަށްފަހު ކަރީބިއަން ޖަޒީރާތަކު، ޖަޕާނުގެ ދަރަނި ހުރި 130%އިން މަތީގައި. އަޅުގަނޑުމެން

އަދި މި އުޅެނީ %108އާ ހިސާބުގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓަށް ވާހަކަދައްކާއިރު، އަޅުގަނޑުމެން މި ހުރިހާ ގޮތަކަށް ވެސް ބަލަން އެބަޖެހޭ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަކީ މުޅި ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދާ ގުޅިގެންހިނގައިވާ އިޤްތިޞާދެއް. އެހެންކަމުން، މުޅި ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އަސަރު ކޮށްފާ ބަދަލަކީ، މި ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އަންނާނެ ބަދަލެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓުގެ މުހިންމު ކަންތައްތަކަށް ބަލާއިރު، ޤައުމު ބިނާކުރަން ބޭނުންވާ އިންސާނީ ވަސީލަތް ތަރައްޤީކުރުމަކީ މުސްތަޤްބަލަށް ޖަވާބު ދެވޭނެ އެންމެ މުހިންމު އެއް ކަންތައް. އެގޮތުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޓޫރިޒަމްގެ ސެކްޓަރުގައި ކިޔަވާ ދަރިވަރުންގެ އަދަދަށް ބަލައިލާއިރު، 2018 ވަނަ އަހަރު 9762 ކުދިން ޓޫރިޒަމްގެ ސެކްޓަރުގައި ކިޔަވަމުން އައީ. އެ އަދަދު އިތުރުވަމުން އައިސް 2020 ވަނަ އަހަރު 10320އަށް އަރައިފި. 2021 ވަނަ އަހަރު އެ އަދަދު 17612އަށް އަރައިފި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ މިއަދުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފަށްޓަވައިދެއްވި ހިލޭ ޑިގްރީގެ ފުރިހަމަ ނަތީޖާ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން މުސްތަޤްބަލަށް ބިނާވެގެންދާ މަންޒަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހިލޭ ޑިގްރީއަށް މި ދެންނެވި ދަރިވަރުން ކިޔަވަމުން ނިންމުމަށް، އާ ދަރިވަރުންނަށް ހިލޭ ޑިގްރީ ދިނުމަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ ހިމެނިފައިވަނީ މި 2023ގެ ބަޖެޓުގައި. ދެން އޮތީ ވަޒީފާގެ ވާހަކަ. ވަޒީފާއަށް ބަލާއިރު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ސަރުކާރު އައި ފަހުން އިތުރު ވަޒީފާތަކެއް އުފެދިއްޖެ. އެގޮތުން، ޕެންޝަން އޮފީހުގެ ރިކޯޑުތަކަށް ބަލާއިރު 2021 ވަނަ އަހަރު ޖަނަވަރީ މަހު ރިކޯޑުކުރެވިފައިވާ 93000 ވަޒީފާ ކަމަށް. ހަމަ އެ އަހަރުގެ ޑިސެންބަރު މަހަށް އައިއިރު، އެ އަދަދު ވަނީ 103000އަށް އިތުރުވެފަ. 2022 ވަނަ އަހަރަށް ބަލާއިރު ޖަނަވަރީ މަހު އެ އަދަދު ވަނީ އިތުރުވެފައި 102000 ވަޒީފާއަށް. މި އަހަރު ނޮވެންބަރުގައި މި އަދަދު މި ވަނީ 107000އަށް އިތުރުވެފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ވަޒީފާ ވެސް އިތުރުކުރެވިއްޖެ. ދެން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން އޮތީ، ޖަމާސްޓުރު ދިވެހިރާއްޖޭގައި އޮތް ތަފާތުކުރުމުގެ ވާހަކަ. ކާބޯތަކެތީގެ އަގު. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވިއްކާ އަސާސީ ކާބޯތަކެތި ޖިޕާ އަގަށް ފުރާ އަގެއް ބޯޖެހޭ ތަކެތީގެ ބަޔަކަށް ބޭނުންކުރަމުން އަންނަނީ އެއަށް ޖަމާކުރެވިއްޖެ. މި ސަރުކާރު ގަންނަ އަގުގައި ރަށްރަށުން އެ ކާބޯ ލިބޭނެ ގޮތް ހެދުން. މިކަން ކުރުމަށް ބޭނުންވާ ބަޖެޓު ވެސް ހަމަ މި 2023ގެ ބަޖެޓުގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދަޔާ އަޅުގަނޑުމެން ދެން މި ސަރުކާރުން ފެށި ވަރަށް މުހިންމު އެއް ކަމެއް، އެއީ ވަޒީފާގެ މާރުކެޓަށް މީހުން އަހުލުވެރިކުރުވައި، ވަޒީފާގެ މާރުކެޓުގައި އެ މަސައްކަތްކުރުވާން ގޮތްތަކެއް ހެދުން. އެގޮތުން މިހާރު ފުރިގެން އޭލެވެލް ޓްރޭނިންގއާ ގުޅިގެން އެ ދަނީ ސްކޮލަރޝިޕް ކޯހުތަކެއް އެ ޓްރޭނިންކޮށްލާ ގައިޑްލައިންގެ މަސައްކަތް. މިއީ ވަޒީފާގެ މާރުކެޓުގައި ގިނަ ވަގުތު ޕްރޮގްރާމްތައް ގެނައުން ސަރުކާރުން ކުރިއަށްގެންދާ މަސައްކަތެއް. އެކަނިވެރި މައިންނަށް އެކަން ކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ހަދައިދޭން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުގެ ވާހަކަދައްކާއިރު، ބަޖެޓުގައި ހުރި ބޮޑެތި އަދަދުތަކުގެ ވާހަކަ ވިސްނާވަންޖެހޭ އަސްލު ކަމަކީ، ޕޮލިސީތަކުގެ

މުސާރައާއި މި ރާއްޖޭގައި ހަމައެކަނި ރިޔާސީ ވަޢުދުތަކުގެ ގޮތުގައި އޮތް ކަމެއް. މި ސަރުކާރުން މިހާރު މި ވަނީ ޓީޗަރުންގެ މުސާރަ ބޮޑުކޮށްދިނިން. ހަމަ އެއާއެކު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެ ވިދާޅުވި 2023 ވަނަ އަހަރު ހެލްތު ދާއިރާގެ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ ބޮޑުކޮށްދޭނެ ކަމަށް. އެ ބަޖެޓް ވެސް ވަނީ މި 2023ގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ ފެނާއި ނަރުދަމާ ހުރިހާ ރަށެއްގައި ކަހަލަ ގޮތަކަށް އެ ދަނީ ހިންގަމުން. ހަމަމިއާއެކު ފެނާއި ނަރުދަމާ ގާއިމުކޮށް ނިމޭއިރު މި ތަންތަން ބަލަހައްޓަން މުވައްޒަފުން އިތުރުވެގެންދާނެ. އިތުރަށް ރިކަރަންޓް ހަރަދު އިތުރުވެގެންދާނެ. މިއިން ކޮންމެ ނަރުދަމާއަކާ އެކު، ކޮންމެ ފެންގެ ނިޒާމަކާ އެކު އިތުރު ދިރާވަރަކަށް ވަޒީފާ އުފެދުން ކޮންމެ ރަށެއްގައި ވެސް. މިއީ ހަމަ ރިކަރަންޓް ހަރަދު އިތުރުވާން ގޮތް. އަޅުގަނޑަށް ނުވިސްނޭ، އަޅުގަނޑުމެންގެ ގިނަ ފަންބަރުން ރިކަރަންޓް ހަރަދު ބަޖެޓުގެ އެ ވަރަކަށް ހަމައެކަނި ދަރުމަވެރިކަމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ ކުނީގެ މައްސަލައާއި މިއަދާހަމަ ދިމާވެފައި އޮތް އެންމެ ބޮޑު އެއް މައްސަލަ. މި ސަރުކާރު އައިސް ކޮންމެ ރަށަކަށް ފުރިހަމަ ގަނޑިގެން، ކައުންސިލްތަކާ ދުރުވެރިކަން ގޮތްތަކުން ކުނިނަގުމުގެ ޚިދުމަތް މިހާރު ގިނަ ރަށްރަށުގައި ފެށިގެން އެ ދަނީ ކުރިއަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރަށްރަށުގެ ކަރަންޓުގެ ވާހަކަ ވެސް ދައްކަންޖެހޭ. ހުރިހާ ރަށްރަށެއްގައި ކަހަލަ ގޮތަކަށް ކަރަންޓުގެ ނިޒާމުތައް އެ ވަނީ ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ރަނގަޅުވެފަ. ކުރިންގެއަށްވުރެ ނިޒާމުތައް ހަރުދަނާގޮތުގައި އެ ދަނީ ގާއިމުކުރަމުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެޑިއުކޭޝަން ދާއިރާއަށް ބަލާއިރު ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ހުރިހާ ރަށްރަށެއްގައި ކަހަލަ ގޮތަކަށް މަލްޓިޕަރަޕަސް ހޯލު އެޅުވުމާއި، ސްކޫލު އިމާރާތްތަކާ ކުރުން އެ ދަނީ ކުރިއަށް. ޒުވާނުންގެ ހަރަކާތުގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަންޏާ ދައްކައި ހުސްނުވާ ވަރަށް ކަންތައްތައް ކޮށްދިނިން. 100އަށް ވުރެ ގިނަ ފުޓްބޯޅަ ދަނޑު އެޅުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް އެބަދޭ. ފުޓްސަލް ދަނޑުތައް އެބަ ހެދޭ. ބެޑްމިންޓަން ކޯޓް އެބަ އެޅޭ. ޕާކު ސެންޓަރުތައް އެބަ ހެދޭ. އިންޑޯ ޖިމްތައް އެބަ ހެދޭ. އައުޓްޑޯ ޖިމްތައް ވެސް ރަށްރަށުގައި ނިމިއްޖެ. ޑިޖިކަލިންގ ފުޓުމަތަ ގިނަ ރަށްރަށުގައި ނިމިއްޖެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހިރީ މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން، އަޅުގަނޑުމެން މި ކަށަވަރުކުރަނީ ކޮންމެ އަހަރަކު ފާސްކުރާ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ރައްޔިތުންނަ ހަމައަށް ފޯރުކޮށްދެވިފައި ހުރި ކަންތައްތައް. ސިއްހީ ދާއިރާ؛ މިހާރު ޕޮލިކްލިނިކްތަކާއި އެ އޮތީ 2023ގެ ބަޖެޓުގެ ޑޮކްޓަރުން ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ހިސާބެއްގައި ސްޕެޝަލިސްޓް ދާއިރާ ބަދަލުގެނެވޭނެ ހުރަސް ކަނޑަން ނިމިއްޖެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު، ބަޖެޓުގެ ބޭނުންގެ ހުއްދަބަފުން ގޮތްތަކާއިން ވާހަކަ ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަންޖެހޭ. އިތުރުން އާސަންދައިގެ ވާހަކަ؛ މިއީ ހަމަ ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ދައްކަމުންދާ ވާހަކައެއް. އާސަންދައި އިތުނައްބަ ވާހަކަތައް، އެ އަދި ބަނދަހައާ ވާހަކަތައް ވެސް ވާހަކަތައް މިވެ އައްކަލުއެ އަޅުގަނޑުމެން ހަދަން އަމާޒު. އާސަންދައަކީ ބަޖެޓުން ވަރުގަދަ ފެން އަޅުގަނޑުމެން ނަހަނަ އެއް ކަށްކަން ދޭއެ އުއްވަކަރު އަޅުގަނޑުމެން ހަދިހަން އުޅެނީ. އިތުރު އެއްމެދުކަށް، ވައި ދިރިދިރުމަށް އެއްޓެކްސް އުޅެނީ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތުން ދޭ ސަބްސިޑީ ވެސް

ބާޖެޓުތަކުވެސް އެބަޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެން ޖުމްލަ ގޮތުގައި ސަބްސިޑީ ދިނީމާ، އެ ސަބްސިޑީ ބޭނުންކުރާ ފަރާތްތަކަށް ވެސް ދަރަނި ދިޔުމުން. ހަމަމިހާރުވެސް ޕެންޝަންގެ ފަރާތަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެހެން ދައްކަންޖެހޭ ފަރާތަށް. ވަރަށް ޕެންޝަން ނިޒާމުގެ ވާހަކަ އެމް.ޑީ.ޕީން ހުށަހެޅި ޕްލެޖްއަދުއްގައި ދަށުކުރުމުން ދާނީ ވާހަކައެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ހިތާމަޔާ އެކު ފާހަގަކުރަންޖެހެނީ، މިއަދު އެމް.ޑީ.ޕީގެ ވެސް ބައެއް މެންބަރުންނަށް ވަރަށް އުނދަގޫ ވަނަވަރަކަށް މި ވާހަކަ ފެށިއްޖެއްކަން. މި ޕެންޝަންގެ ވާހަކަ. މިގެ ކުރިން އަޅުގަނޑުމެން ކުރީ ޖަލްސާތަކުގައި އެންމެ ގަދަކަމުން ދަރަނި ވާހަކަ، އަޅުގަނޑުމެން އަސާސީކަމާއި ޖީ.އެސް.ޓީ ފަރާތުގެން އުފާކުރި ވާހަކަ. އެކަމަކު މިއަދު ވަރަށް އުނދަގޫ ވާހަކަތަކެއް ފެނިޖެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން މިގޮތުގައިން ދައުލަތުން ހައި ވާހަކަތަކެއް، ގައިރުގާނޫނީ ޕެންޝަން ދިއުން. އިންޖެއިރާތީ ޕެންޝަން ހައުސިފަން ނޫނީ މަރުކަޒުން. އެގޮތުން، އަޅުގަނޑުމެން އާންމު ދިރިއުޅުމުގައި ބޭނުންކުރާ ވަރަށް ގިނަ މުދަލުގެ އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީ ކަނޑާލާފައި ބަޔަކު ގިނަ ސާމާނުގެ އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީ ކަސްޓަމްސްގެ ގަވާއިދުން ކަނޑާލާފައިވާ ބައެއް ޑިއުޓީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކަސްޓަމްސް ޑިއުޓީ ނަގާ މުދަލުގެ ސަބަބުން ވަރަށް ގިނަ ބިސްނަސްތަކަށް ފައިދާ ކުރާނެ ވާހަކަ. އެގޮތުން، އަޅުގަނޑުމެން ޑިއުޓީ ފްރީކޮށްދިނީމާ ކާރުގެ އާމްދަނީ. އަޅުގަނޑު ހިތާމަކުރަން ހައިރާން ކުރުވާ ޕެކޭޖްތަކެއް، ޤަތުރުގެ ވާހަކަ ކިޔާ ސަރުކާރުން ހޯދައިދޭ ގެއްލުމުގެ ނޭނގެނީ ހަޖަމުކުރުމުން. މި ދަރަނި ފްރީކޮށްފައި އަޅުގަނޑުމެން ހުރި ވާހަކަ، އިއްޒަތްތެރި ބަލައިލާ ފުރުސަތު. ބާޒާރުގައި ކަނޑާލީ އަދި ދަރަނީގެ ހިތާމަ ނޫން ގޮތެއް ހިމެނިގެން ކުރިއަށްދާ ސަބަބުތައް ދައުލަތުގެ ޒިންމާ އެބަހުރި. އެގޮތުން، ވަޒީފާ ކޮންމެހެން ބަހައިލާ ސަރުކާރުގެ ޙަރަކާތްތަކެއް ފެންނާން ވަނީ ވަރަށް ގިނަ ދަރަނީގެ ސަބަބުން. މިގޮތުން ސަރުކާރުގެ ދަރަނީގެ ވާހަކަ، އަޅުގަނޑު ފެނުނު ސަރުކާރުގެ ދަރަނީގެ ވާހަކަ، ހަރަދު ކުރުމަށް 2023ގައި ޚަރަދުކުރާނެ އަދަދު ދެކޭގޮތް. ވެސް ކޮންމެ ފަހަރަކު 2023ގައި ޚަރަދުކުރާ ޙަޤީޤަތެއް ނެތީ ސަރުކާރު ގޮތުން މި ފަހަރު ދަރަނިވެފައި 2023އަށް ބަޖެޓުކުރުމަށް. ސޮވްރިން ކްރެޑިޓް ކުރިއަށް، އޭގެ ސަބަބުން ބިންގެރިންގެ ސަރުކާރުގެ މި އުފެއްދި ހިތްހަމަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ހުރިހާ ފުރުސަތުތަކުގެ ބާކީ ހުރި ދިރި ހަމަ 2023ގެ ބަޖެޓުގައި އެބަ ހުރި. ފަހާއްޔުމުގެ ދަރާޖައިން ބަލާއިރު ޚަރަދު ބަނދަރު ތަރައްޤީގެ އަދި ގުޅުން، އެދުރު ފެންވަރަކުން އެ ޤައުމީ ސަރުކާރު. ސަރުކާރުގެ ނެރު ބަނދަރު ކުރުމަށް ބަނދަރުތަކުގެ ބިޔަ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ސަރުކާރުގައި މިހާރު ކުރިއަށްދަނީ. ގާބިލުކަން ނެރު ބަނދަރުކުރަން، ބަނދަރުގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ ސަރުކާރުން މި 2023ގެ ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އެބަ އޮތް. ސިޔާސީ ދާއިރާއަށް ބަލާއިރު، ހަމަހަމަ

ސެންޓަރުތަކުގެ އެކްސްޓެންޝަނަށް ބަލާއިރު، މިހާރު ހުރި ސެންޓަރުތަކެއް އިތުރަށް ފުރިހަމަކުރުމަށް ނ. އަތޮޅު ހޮސްޕިޓަލުގައި އެކްސްޓެންޝަން އިމާރާތެއް ނިމި، މިހާރު އެހެރީ ބޭނުންކުރަން ފެށިފަ. ލަންދޫގައި އެކްސްޓެންޝަން އިމާރާތް ނިމި، މިހާރު ބޭނުންކުރަން ފަށަން ތައްޔާރުކުރަމުންދަނީ. މާފަރުގައި އެކްސްޓެންޝަނެއްގެ ގޮތުގައި އަދި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެއީ މުޅިން އާ ހެލްތު ސެންޓަރެއް. ގާތްގަނޑަކަށް ތިރީސް ބެޑުގެ ހެލްތު ސެންޓަރެއް އެއީ. އާ އިމާރާތްތަކުގެ ގޮތުގައި އަންނަނީ. މިހާރު އެ ދަނީ އިވެލުއޭޝަންގެ މަސައްކަތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ނ. އަތޮޅު ހޮސްޕިޓަލަކީ ނ. އަތޮޅުގެ ރައްޔިތުންނާ ގުޅިފައިވާ ތަނެއް. ނ. އަތޮޅު ހޮސްޕިޓަލުގެ އާ އިމާރާތް އެޅުމަށް އިޢުލާންކުރެވި، ބީލަން އިވެލުއޭޝަން މިހާރު އެ ވަނީ އިވެލުއޭޓްކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި. ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް ބަލާއިރު، މަނަދޫގައި މަލްޓިޕަރޕަސް ހޯލް ނިމުމަކަށް އެ ދަނީ. މާފަރުގައި މިހާރު ވަނީ މަލްޓިޕަރޕަސް ހޯލާއި 4 ކްލާސްރޫމްގެ ބިން ހަވާލުކުރެވިފަ. ލަންދޫގައި މަލްޓިޕަރޕަސް ހޯލާއި 4 ކްލާސްރޫމްގެ މަސައްކަތް މިހާރު އެ ވަނީ އިވެލުއޭޓްކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި. މީގެއިތުރުން 3 ބުރީގެ ކްލާސްރޫމް އިމާރާތެއް ނ. އަތޮޅު މަދަރުސާގައި މަސައްކަތް ފެށިގެން ކުރިއަށް އެބަދޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކަރަންޓަށް ބަލާއިރުގައި، އެމް.ވީ ކޭބަލް މަނަދޫގައި ވަނީ އަޅައި ނިމިފަ. ލަންދޫގައި ކުރިއަށް ދަނީ. ވެލިދޫގައި އެމް.ވީ ކޭބަލް އަޅައި ނިމިފަ. މަނަދޫގައި އެމް.ވީ ކޭބަލް ވަނީ އަޅައި ނިމިފަ. ނ. ހޮޅުދޫގައި އެ ދަނީ ނިމިއްޖެ. އިންޖީނު؛ މާފަރުގައި އިންޖީނު ގެނެސްދިނީ. ވެލިދޫގައި އިންޖީނު ގެނެސްދިނީ. ކަރަންޓުގެ 800 ކިލޯވޮޓްގެ އިންޖީނެއް ގެނެސްދިނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސަރުކާރުން ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް ކަމުގައި ބަރަބަރުންނަން. ޓްރިޕް އިމާރާތް ބަލާއިރުގައި، މަސައްކަތުގައި ޓްރިޕް އިމާރާތް އަޅުއްވާ މަސައްކަތްތައް ކުރިއަށް ދަނީ. މާފަރުގައި އިތުރުކުރުން، ކޮންޓްރެކްޓަރަކާ ވަނީ ހަވާލުކުރެވިފައި. ދާދި އަވަހަށް މަސައްކަތް ފަށާނެ ކޮންޓްރެކްޓަރަކާ ހަވާލުކުރެވިފައި. މީގެއިތުރުން މަނަދޫ ނަރުދަމާގެ މަސައްކަތް ބަދަލުކުރަނީ، އަދި ފެނާއި ނަރުދަމާގެ ނ. އަތޮޅު ޕްރޮޖެކްޓުގެ މަސައްކަތް ދަ ވަނީ ބަދަލުގައި ހިންނަވާ. އެމަނިކުފާނު މަރުހަލާގައި ކުރިއަށް ދަނީ. މިހާރު އޭރު، ދާދި އަވަހަށް އެޑް އެނަރޖީ އެރުވުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ މަސައްކަތެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަދި ނިމުނީ ފުރަތަމަ. އަދިވެސް އުތުރުގެ ކުރިން ކަންތައް ރޭވުމަށް ނިކަމެތި ފަރާތްތަކަށް، ރަމަ އެންމެ ކޮންޓްރެކްޓަރުގެ ކޮށް ނިމިއްޖެ. އަދިވެސް ބަޖެޓުގެ ފަހަރަށް ނިންމާލެވުނު އިންޖީނުގެ ފަހަރަކާއި، ހުރި ނ. އަތޮޅުގެ އިންވެސްޓްމަންޓް ފައިސާ ފަހަރަކަށް ބައްލަވާފައި. އެ ފަހަރަކު ދެއްކެވުމަށް ކަރަންޓު އަދިވެސް ގެނެސްދިނުން. ދަނީ އިންޖީނުގެ އެކްސްޓެންޝަންގެ މަސައްކަތް މިހާރު ވަނީ އެޕްރޫވްކޮށް ނިމިފަ. އެހެންކަމުން، ކޮންޓްރެކްޓަރުގެ އަދި ކަމުގެމީހުންނާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި އިންޖީނު ބެލެހެއްޓުމަށް މަސްއޫލިއްޔަތު ދަނީ އަދާކުރަމުން. މި ޖަސްޓިސް ކޮމިޓީގެ ސަރުކާރު އިންޖިނިއަރުން ބޭނުން ނުވިއަސް އިންޖީނު ފަހަރަކު ކޮށްދިނުން ވަނީ ގެނެސްދީފައި. އަ ކަމުގެ ފަރާތުން ކޮށްދިނުމަށް ފަހު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދެވަނަ

އެއަރޕޯޓް އަޅައި ހިންގުމަށް ބަޔާއި އަތޮޅުގެ ބެޑް ކެޕޭސިޓީ އިތުރުކުރަންޖެހޭ. މިހާރު ހުރި ބެޑް ކެޕޭސިޓީއަށް ވުރެން އިތުރުކޮށްގެން ނޫނީ އިންޓަރނޭޝަނަލް ސްޓޭޑިއަމް ފަދައިން އަޕްގްރޭޑްކުރަން އުނދަގޫވާނެ. އަދުގަނޑަށް ލިބިފައިވާ މައުލޫމާތުން ވެއްޖެއްޔާ ސ. އަތޮޅުގައި އިތުރު 4 ރިސޯޓެއް ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތް ދާދި އަވަހަށް ފެށިގެންދާނެ. މިހާރު ވަނީ އެގްރީމަންޓުކުރާ ހިސާބުގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ދެންނެވި ހުރިހާ ކަންކަމަކީ ވެސް ހަމަ ރައްޔިތުންނާ ގުޅުންހުރި ކަންކަން. މި ދެންނެވި ރިސޯޓުތައް ތަރައްޤީވެގެން އަންނައިރު، ސ. އަތޮޅު ޒުވާނުންގެ ވަޒީފާތައް އެ ތަންތަނުން ހަމަޖެހިގެންދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ނިންމާލަމުން ޝުކުރުއަދާކުރަން ބޭނުންވަނީ، މި ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންގެ އުންމީދުތަކާ ގުޅިފައިވާ ބަޖެޓެއްކަން. މި ބަޖެޓަކީ، ޒިންމާދާރު، ޤައުމުގެ މުސްތަޤްބަލު ބިނާކުރާ، އަންނަން އޮތް ޖިލޮމަކަން ފުރުޞަތުދިނުމަށް ހަރުދަނާ ބަޖެޓެއްކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު މި ފާހަގަކުރަން ކަންތައްތަކަކީ ހަމައެކަނި ބަޔަކަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ބަޖެޓާ ދެކޮޅުހެދޭކަށް ނުކެރޭ. ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި ބަޖެޓަކީ ދާއިރާތަކަށް ދުރާލާ އެންމެ މެންބަރުން ވެސް ގަރާރުތަކާއިވިޔަސް، ހަމަ ދާއިރާގައި މިކަމުދާ ނުވެއް، އެކަމުދާ ނުވެއް. އަޅުގަނޑަށް އެކަން ބޭނުންވެއް. މިކަމުގައި ބޭނުންވެއް. އާދެ ފުރަތަމަ ވިސްނާލަމުން، ބައެއް ބަޖެޓުކުރަން އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން ނޫން. ދެން ކިހިނެއްތޯ މިކަން ކުރާނީ؟

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މިހާރު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑު ހުސްވަގުތުކޮޅެއް މި އަރުވަނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބައްދަލުވާނީ 3:30ގައި

{ހުސްވަގުތުކޮޅު: 15:02 އިން 15:32 އަށް}

(ރިޔާސަތުގައި އިންނެވީ؛ ވިލުފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރު ހަސަން ޒަރީރު)

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

بسم الله الرحمن الرحيم. ހުސްވަގުތުކޮޅަށްފަހު މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާ ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް މި ފަށަނީ. އާދެ! މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް މި ގެންދަނީ 2023 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް. މި ވަގުތު ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގެންފައިވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ތެރެއިން އަޅުގަނޑު ފުރުޞަތު މި އަރުވަނީ، ފުވައްމުލަކު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު މުމްތާޒަށް.

ފުވައްމުލަކު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު މުޢާޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓާ ގުޅިގެން ހުރި ބައެއް ސުވާލުތަކެއް އަޅުގަނޑު ދަންނަވައިލާނަން. އެގޮތުން، ބައެއް މުއައްސަސާތަކާއި، އޮފީސްތަކާއި އަދި ދާއިރާތަކުގައި ހުރި ސުވާލުތަކާ، ބަޖެޓުގައި އެ ބޭނުމުން އެދޭ ބައެއް ކަންތައްތައް، ބައެއް ކަންތައްތަކުން ޖާގަދީފައިނުވުމުގެ ސުވާލު. މުވައްޒަފުން އިތުރުކުރުމަށް އެދިފައި އޮތް އެދުމަށް ބައެއް ދާއިރާތަކަށް، ބައެއް މުއައްސަސާތަކަށް ޖާގަދީފައިނުވުމުގެ ސުވާލު. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ މި ބަޖެޓު މާ ކުޑައީ. ހިނގާނީ މި ބަޖެޓު ބޮޑުކޮށްލަމާ! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2023 ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައި އޮތް ބަޖެޓަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް އަދި ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދަށް ރިޢާޔަތްކުރެވި، ބަލާ، ދިރާސާކުރެވިގެން ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށާއި އަދި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އެންމެ ފަހި، އެންމެ ފައިދާހުރި ގޮތަށް އެކުލަވާލައިފައިވާ ބަޖެޓެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާތީވެ، މި ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާ ވާހަކަދަންނަވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތަކީ، މިއަދު މިއަދަކީ ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ޤައުމުތަކެއް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ދެރަވެފައިވާ ވަގުތެއް. ދުނިޔޭގެ ޤައުމުތަކުގައި ހިނގާ ކަންތައްތަކުގެ އަސަރު އަންނާނެ ޤައުމުތަކަށް ކުރާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެގޮތުން ތަރައްޤީގެ އިޤްތިޞާދަށް ކުރާ ނުރައްކާ އަސަރު ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް ކުރަމުންދާކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މާ ދުރަކަށް ނުގޮސް ރަޝިޔާ-ޔޫކްރެއިން ހަނގުރާމައިގެ ސަބަބުން ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް ނޭދެވޭ އަސަރުކޮށްފިކަން. ރާއްޖޭގެ ބޮޑު ބައި ތަކެތީގެ އަގު ބޮޑުވެގެންދިޔަކަން. ރާއްޖޭގެ ޚަރަދުތަކަށް އޭގެ ނޭދެވޭ އަސަރުކުރިކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމައެއާއެކު ތެލުގެ އަގު އިންތިހާއަށް ބޮޑުވުމާ ގުޅިގެން ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނަށް، ދައުލަތުން ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދިނުމުގައި ކަރަންޓުގެ ޚިދުމަތް އިތުރު ބަދަލަކާ ނުލައި، އިތުރު އަގުބޮޑުކުރުމަކާ ނުލައި ޚިދުމަތްތަކަށްދެވޭ ސަބްސިޑީ، ދިނުމުގެ ސަބްސިޑީ، ރާއްޖޭގެ ބަޖެޓުން އިންޝުއަރަންސް؛ އެތައް ހާސް މިލިއަނުން އިތުރުވުމާ ގުޅިގެން ރާއްޖޭގެ ބަޖެޓުން އިންޝުއަރަންސް، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން އިންޝުއަރަންސް ބަޖެޓަށް ބޮޑު ބަޖެޓެއް ޚަރަދުވަމުންދަނީ. މިއީ މިއަދު ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމައެއާއެކު އެއްވެސް ޓެކްސްއެއް އިތުރުކުރުމެއް ނެތި، ހަމަ ކުރިއަށް އެއްގޮތަށް، ސަރުކާރުން ޚިދުމަތްތަކުން ހުރިހާ ހިދުމަތެއް ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދެމުންދަނީ. މިއީ މިއަދު ގަބޫލުކުރަންޖެހޭ ޙަޤީޤަތެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ފިނޑިކަން ފެނިގެން މި އަންނަނީ ރައްޔިތުންނާ ހަމައިން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރައްޔިތުން އެދޭ ކަންތައްތައް ފުރިހަމަކޮށްދީފައި، ޓާރިފްކޮށްދީ، ފަރުވާދިނުމަށް ދައުލަތުގެ މަސައްކަތް އޮތް ޙާލަތު ކަމަށް، ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. މިއަދު ފެށި ރައްޔިތުން އެދި ބޮޑުދަނޑުތަކެއް، ރަށްރަށުގެ ކަރަންޓުގެ، ފެނުގެ، ނަރުދަމާގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސްކޫލްތަކުގެ، ސިއްޙީ ހިދުމަތް ރަށްރަށުގައި، ބަނދަރުތަކުގައި ކުރިއަށް. ދިޔާ ސަރަޙައްދު

ހިމާޔަތްކުރުމަށް، ބިން ހިއްސާކުރަން. މީގެ ތަރައްޤީވުން އެދި ގޮވުމުން ކަންތައްތައް. މި ކަންތައްތައް ފުރިހަމަކުރުމަށް ބަލައި މި ސަރުކާރުން ހަރަދުކުރާ މަސައްކަތްތަކަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތާއަބަދު އިވެމުންދާ އަޑެއް، ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ވާހަކަ. ރަށްރަށުގައި ހިނގާ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކުގެ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި ނުހިނގާ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކާ. އަޅުގަނޑު ދުށް ގޮތް މި ދަންނަވަނީ. އަޅުގަނޑެއް ނުދެކެން ރާއްޖޭގެ ރަށްރަށުގައި ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކެއް ހިނގާ ކަމަކަށް. މި ފާއިތުވި ހުރިހާ ސަރުކާރުތަކުން ހުރީ އެ ކަންކަމަކަށް އިހުމާލުވެފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މަގުހެދުމަކީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކާ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. ރަނގަޅު ފެންވަރުގެ މަގުހެދުމާ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކާ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ނަރުދަމާ ގާއިމުކުރުމަކީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. ބަނދަރު ހެދުމަކީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކާ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސިއްޙީ ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމަކީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކާ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ގާއިމުކުރުމަކީ، ތަޢުލީމު ފޯރުކޮށްދިނުމަކީ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތަކާ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިންސާނަކަށް ވީ ފޯރުކޮށްދިނުންތަކާ އަސާސީ ހިދުމަތްތައް ހުރޭ. އަޅުގަނޑުމެން މި ދަންނަވަނީ، މީ އަސާސީ ހިދުމަތްތަކޭ. މީގެ ތަރައްޤީގެ މަޝްރޫޢުތައް ނޫން. މި އަސާސީ ހިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި މި ސަރުކާރުން ހަރަދުކުރާ މަސައްކަތަށް އަޅުގަނޑު އަބަދުވެސް ތާއީދުކުރާނަން ސާބަސްދެން އިނގޭތޯ. މިހާތަނަށް އެއްވެސް ސަރުކާރަކުން ނުކުރާ މަސައްކަތް ހަރަދުނުކުރަން އަސާސީ ހިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ބަޖެޓު ކުރުމުން އެބަދޯ. މިއީ ގަބޫލުކުރެވޭނެ ބަޔާނެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދުވަސް ބޮޑު ހަރަދުތަކެއް ވާ ހިންގުމުގައި ނިންމުމަށް، ބައެއް ހަރަދުކުރަން ތަފާތު ފޯރުކޮށްދިނުން އެއީ ހިދުމަތްތަކާ އަޅުގަނޑުމެން މި އޮތީ ޖާގަފިނޑިތަކުގައި، ސަރުކާރަށް ފުރާ ސަރުކާރުގެ އަންނަނިވި ގޮތަށް މި ހިދުމަތްތަކާ ދުރު އޮތީ ހަރަދުކުރަނީ ފޯރުކޮށްދިނުމާ ދުރު އޮތީ އިޤްތިޞާދީ ބޮޑުމިނުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިޤްތިޞާދީ އޮތީ. އަސާސީ ހިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި އޮތީ އިޤްތިޞާދީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ސަރުކާރުން މި ހިދުމަތް ފޯރުކޮށްދިނުމުގައި ވެފައި އޮތް މަޖުބޫރުވާ އެއްގޮތަށް ހަރަދުކުރާކަން މީގެ އަޅުގަނޑުމެން ގެންދިޔަ ބަޖެޓްގެ ތެރޭގައެވެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމައެއާއެކު އަޅުގަނޑު ވެސް ގެންދިޔަ ހަރަދު ވެސް ކުރެވިފައިވާ ކަމަށް. މިސާލު މި އިޤްތިޞާދީ ފަސޭހަ، ބައެއް އިޤްތިޞާދީ ފަސޭހަ، ދިނުމުގެ އިޤްތިޞާދީ ފަސޭހަ ހަރަދު ކުރެވިފައިވާ ފަސޭހައެއް. ހަރަދު ކުރެވިފައިވާ އެބަދޭ. އެގޮތުން ކުރެވޭ ކަންތައްތައް ވެސް އެބަދޭ. އަދި އެ މަސަލައި ސަރުކާރުގެ ވިސްނުން ހުރި ކަމަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ގެންދިޔަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެގޮތުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޗާޖު ކުރާ ސަބްސިޑީއަށް އޮންނަ ބޮޑު ހަރަދެއް ސަރުކާރުން ކުރެވިފައިވާ ސަބްސިޑީ ފޯރުކޮށްދިނުމަށް. ސަރުކާރުން ފޯރުކޮށްދިނުމާ

ޚިދުމަތްތަކެއް. ސަބްސިޑީ ދިނުމަށް ވަރަށް ބޮޑު ހަރަދެއް ބަޖެޓުން އެބަ ކުރަމުންދޭ. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިނޫން ގޮތަކަށް ކުރެވިދާނެ ކަންތައް. އެގޮތުން، ޓާގެޓެޑް ސަބްސިޑީ ދެވިދާނެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް. އެގޮތުން، ޑިސްޓްރިކްޓްތަކާއި ބައި، އެންމެ އާމްދަނީ ބޮޑުމި ފަރާތްތަކާއި އަދި ދަތިހާލުގައި އުޅޭ ފަރާތްތަކަށް ތަފާތު ގޮތްތަކަކަށް ބެހިގެން، ޑިސްޓްރިކްޓުގެން ސަބްސިޑީދިނުމަކީ އަސާސް ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އެންމެ އިންސާފުވެރި ގޮތް. އެންމެ ނިކަމެތިކޮށް އުޅޭ ފަރާތްތަކަށް ދެވޭ ޚިދުމަތްތަކެއް އެންމެ މުސްތަޙިޤު ފަރާތްތަކަށް، އެންމެ ތަނަވަސް ފަރާތްތަކަށް ދިނުމަކީ އެއީ ހަމަޖެހޭ އުސޫލެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. އަދި ޚާއްސަކޮށް މި ހާލަތުގައި، މި ދަނޑުވަޅުގައި، އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން މި އޮތް ދަނޑުވަޅުގައި. ދަތި ހާލަތުގައި. ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު އޮތް ހާލަތަށް ފެނޭ ބަލާއިރު. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަރަދު ކުޑަކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރެވިދާނެ ކަންތައް. އަދި މި ކަމަށް ބަޖެޓުގައި ފެށް އަޑުއަހާލެއްވިޔާ، އެކަމަކު ސަރުކާރުގެ ވިސްނުން ހުރި ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އެކަމަކު ޖަހައި އަޅުގަނޑު މި ފާހަގަކޮށްލަން. އިޤްތިޞާދީ ބަހުސް؛ އެންމެ ބޮޑު ހަރަދެއް ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުން ކުރާ އެއް ކަންތައްތަކަކީ، ކުރެވިގެންދާ އެއް ކަންތައްތަކަކީ، ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތައް، ޚާއްސަ އެސް.އޯ.އީތައް. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި މިއަދުވެސް ތަނަވަސްކަން މި ކަންތައްތަކުގައި ކުރެވިދާނެ. އެސް.އޯ.އީތަކަށް، ބައެއް އެސް.އޯ.އީތަކަށް ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުން އާދޭ ސަބަބުން އިންތިހާއަށް ބޮޑު ބަޖެޓެއްގެ ކުންފުނިތަކަށް. މިހާރު ކުންފުނިތައް ރިސްޓްރަކްޗަރކުރުމަށް، ދުނިޔޭގައި ހިންގުން ހުއްޓާލުމަށްފަހު އެހެން ގޮތަކަށް ބަދަލުކުރުމަށް ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުން އާދޭ ސަބަބުން ލުއި ލިބިގެންދާނެ ކަންތައްތަކެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އިޤްތިޞާދީ ބަހުސް. ހަމައެއާއެކު އަޅުގަނޑަށް އަހަރު ފެށޭ އަޅުގަނޑު ގެއްލުންތައް ގެނުވާ ސަރުކާރުން ވިޔަފާރީގެ ތަސްލީމަށް އެކަށައަޅާ ބޭފުޅުން، އަދި ހަރަދުކުރާ ބަޔަކު ކަމެއް ވެސް ނޫން. ކުންފުނިތައް ޕްރައިވެޓައިޒްކުރުމަށް މުސާރައިން ހިންގުމުގެ ހަރަދު ކުޑަކުރެވޭނެ. އާދޭ ސަރަޙައްދުން ސަރުކާރު ބަޖެޓުން އާދޭ ކުންފުނިތައް، އަދި ފުދޭ ހަރަދުތަކުން ހިންގުމަށް ފުރުސަތު ހޯދާ ކުންފުނިތަކުގެ ބަޖެޓު ހިއްސާކުރަމުން ކަމަށް ވެސް، އަދި ކުންފުނިތައް ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓަށް ބަރޯސާވާ މިންވަރު ކުޑަކުރުމަށް ދެކެން. އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ބަޖެޓް ކުޑަކުރަން ސަރުކާރުގެ ވިޔަފާރިން ވިޔަފާރި ކުރާ ކުންފުނިތައް ސަރުކާރުން ހިންގުމަކީ ބަލަން ޖެހޭ ކަމެއް. ސަރުކާރުން ޕްރައިވެޓް ސެކްޓަރަށް ދޫކޮށްލުމަކީ ވެސް ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އިޤްތިޞާދީ ބަހުސް؛ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ހަރަދުކުރާ ގޮތް؛ ސަރުކާރުގެ ބޮޑު ބައެއް ހަރަދުކުރާ ކަންކަމާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ ބަޖެޓަށް ކުރިމަތިވާ ދަތިތަކާއި. އެގޮތުން ސިޔާސީ ފަރާތްތަކުން އިޤްތިޞާދީ ބަހުސް؛

5017

މިލިއަން ޑޮލަރު، 5 ބިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައެޅިފައިވޭ. މިގޮތުންގައި މި ހިމެނުނީ، ސިވިލް ދާއިރާގައި މަސައްކަތްކުރާ މީހުންގެ މުސާރައަށް ގެންދާ ރަނގަޅު ބަދަލާ އެއްކޮށް ހިމެނިފައިވާ އަދަދެއް މިއީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މީގެން އަސްލު ބަޖެޓުގައި ޓޫރަވަސީ، ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދެމުންދާ ސިއްޙީ ހިދުމަތް ރަނގަޅުކުރުމުގައި ސަރުކާރުގެ ވިސްނުން ހުރި މިންވަރު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެގޮތުން މުވައްޒަފުންނަށް ހިނގާނެ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި އެބައޮތް 2.4 ބިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައަޅާފަ. ދެވަނަ ސަބްސިޑީއަށް؛ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް ހިންގުމަށް ޖަހާ ބޭނުންވާ ތަކެތި ގެނައުމަށް ޖަހާ އެބައޮތް، ކޮންސިއުމަބަލް 995 މިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައަޅާފައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެނިހެން ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ހިންގުމުގެ ޚަރަދަށް 418 މިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައެޅިފައި އެބައޮތް. އެހެނިހެން ޚަރަދުތަކުގައި ސިވިލް މަޝްރޫޢުތަކާއި ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ވާ އިމާރާތްކޮށްފައި އެހެރަ ބާކީ 551 މިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައެޅިފައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ އަދިގަނޑުގެން މި ދަރަނިވާ ވާހަކައެއް. ސަރުކާރުގެ ވިސްނުމަކީ، ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ރަނގަޅު ސިއްޙީ ހިދުމަތެއް ފޯރުކޮށްދިނުން. އެއާއެކު ބަޖެޓުގައި މި ބަޖެޓުގައި އެޅިފައިވާ ކޮންޓްރެކްޓަރުން ވެސް މިހާރު ކޮންމެއަހަރެއް ކުރާ އަދުގަނޑު ދަފުސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަރުސާތު ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ގާއިމުކުރުމަށް އެބައޮތް 73 މިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައަޅާފަ. ދ. ގުޅުގައި ކޮންސަލް ޕްރޮޖެކްޓްގެ؛ މިއީ ރާއްޖޭގެ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ދ. ގުޅުގައި ކޮންސަލް ޕްރޮޖެކްޓް ގާއިމުކުރުމަށް އެބައޮތް 54 މިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައަޅާފަ. ކޮބައިތޯ ސިވިލް ދާއިރާ ހިދުމަތްތަކުގައި، ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގައި ހިދުމަތްތަކާ ރަނގަޅުކުރެވޭ ރައްޔިތުންނަށް ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ބާކީ ދަތުރުފަތުރު ކަނޑައަޅާފައި މި ބޮޑު ބަޖެޓް، ބަޖެޓުގައި އަދުގަނޑު ދީނާ ކަމުގައި ވަރަށް ފުރިހަމަ އަދި ވަރަށް ބޮޑެތި ޕްރޮޖެކްޓް ހިދުމަތްތަކާ ބޭނުންވާ ރަނގަޅުކޮށްފައި ޕްރޮޖެކްޓްތަކާ ބަޖެޓުގައި ކަނޑައެޅިފައި މި ބޮޑު ބަޖެޓް. އިޢުތިރާފު ހިދުމަތްތަކާއި؛ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިޢުތިރާފު ހިދުމަތްތަކަށް ކަނޑައެޅިފައި 3.916 ބިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައަޅާ. މިއަހަރު ނަޖާތު ހިދުމަތް ބޭސްފަރުވާއަށް ސަބްސިޑީދިނުމަށް. އާސަންދައިގެ ހިދުމަތްތަކަށް އެއް ބިލިއަން ޑޮލަރު މި ބަޖެޓުގައި ކަނޑައަޅާފައި އެބައޮތް. 1.045 ބިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައެޅިފައި އެބައޮތް. އަދިވެސް ދަރުމަވަންތަ، މިހާރު ހިދުމަތުން ގެއްލުވާލުން، މިއަދު ސަރުކާރުން ހިދުމަތުގެ ކޮންމެއަހަރެއް އަދުއަހަރު ކަމަށް. ހިދުމަތުން ބޭނުންވާ ކޮންމެއަހަރެއް ޕްރޮޖެކްޓްތައް ކަމަށް. އެ ތަރައްގީކަން ސަރުކާރުން ހިދުމަތް މިހާރު އެބައޮތް ހިދުމަތްތަކަށް. ކަރަންޓުގެ އަގު ހޮސްޕިޓަލުތަކަށް 1.35 ބިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައެޅިފައި އެބައޮތް. ބޭސްފަރުވާދިނުމަށް ދޫ އާރީގެ ގޮތުގައި 200 މިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައެޅިފައި އެބައޮތް. ހޮސްޕިޓަލް އެތެރޭން ބޭސްފަރުވާ ފަރާތްތަކަށް ދޫ އާރީގެ ގޮތުގައި 341 މިލިއަން ޑޮލަރު ކަނޑައެޅިފައި އެބައޮތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދީން ހަމައެކަނި، އަދިވެސް އެންމެ ބޮޑު ޕްރަޔޯރިޓީއަށް ބޭސްފަރުވާ އެއް ކަމަކީ، ވެލްފެއާ ދާއިރާއަކީ ސަރުކާރުން ދޭ އަހައްމިއްޔަތުކަމުގައި އަދި ވެލްފެއާ ދާއިރާއަކީ ސަރުކާރުން ބަޖެޓުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އަދަދު.

އެގޮތުން 4.62 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބައޮތް ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް ހަރަދުކުރުމަށް ޓަކައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކާ ވާހަކައަކީ. ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ދެވަނަ ވިސްނުމަކަށް ދިއުމަށް ޓަކައި އޮތް ފުރުސަތުތަކެއް މިހިރީ އިނގޭތޯ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން މިއަދާ ޖަހާން ފެންނަމުންދިޔައިރުގައި މިހާ ބޮޑެތި ބަޖެޓުތަކުން ކަނޑައެޅިފައިވާ ނަމަ ތަޢުލީމީ ދާއިރާއާއި އަދި ރާއްޖޭގެ އާންމު ހާލަތު ބަދަލުކުރުމަށް ޓަކައި. މި ސަރުކާރުން ކަނޑައަޅާފައި މި އޮތީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއީ 4.625 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެގޮތުން މުވައްޒަފުންނަށް ކުރާ ހަރަދު؛ 2.89 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބައޮތް. އެއީ މުސާރަ މިނިވަން ބަދަލު އެއްކޮށް، މުސާރައަށް ގެނެވުނު ބަދަލާ އެއްކޮށް މި ބަޖެޓު އިތުރުވެގެންދާނީ މި އޮތީ. މިއީ ބަޖެޓުގައި ހަމަ ސީދާ ތަޢުލީމީ ނިޒާމު ތަރައްޤީކުރުމަށް ބަޖެޓު މި ސަރުކާރުން ދެ އަހަރުމިއްދަތުގައި ހާމަވެގެން މި ދިޔައީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސްކޮލަރޝިޕް؛ 142 މިލިއަން ރުފިޔާ. ސްކޫލު ދަރިވަރުންނަށް ދޭ އެހީއަށް އަހަރަކު ކަނޑައެޅިފައި 216 މިލިއަން ރުފިޔާ. ލޯން ސްކީމަށް 216 މިލިއަން. ފުރަތަމަ ޑިގްރީ ހިލޭ ކިޔަވައިދިނުމުގެ ޕްރޮގްރާމަށް؛ މިއީ މިހާތަނަށް އަދި ފުރިހަމަ އެންމެ ބޮޑު އެއް ޕްރޮގްރާމް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. 167 މިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބައޮތް. ސަރުކާރުގެ ދަރިވަރުން ގޮތުގެ 10 ނިސްބަތުން ވަރު ދުވަސް؛ އެހެން ހިސާބަކަށް ދިއުމަށް ޓަކައި، ބަޖެޓު ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް ޓަކައި މި ސަރުކާރުން ޕްރޮގްރާމިން ފުރުސަތުތައް މިހިރީ އިނގޭތޯ. އެ ގޮތުގެ ނިސްބަތުން ފުރަތަމަ ޑިގްރީއެއް ކިޔެވުމަށް ޓަކައި މި ސަރުކާރުން ޕްރޮގްރާމިން ފުރުސަތުތައް މިހިރީ. އަޅުގަނޑުމެން ދެކޭ ގޮތުގައި މިއީ ތަޢުލީމީ ބިނާކުރުމަށް، ތަޢުލީމީ ތަރައްޤީކުރުމަށް ކަންތައްތަކަށް. ގެދޮރު އިމާރާތްކުރުމާއި ޖަމާޢަތުގެ ފައިދާއަށް ދެވޭ ހިދުމަތްތަކަށް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައި އެބައޮތް. އެގޮތުން، ކައުންސިލްތަކަށް ދޫކުރާ ގްރާންޓް 1.72 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ މިހާތަނަށް އެކުލަވައިލެވުނު ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ކައުންސިލްތަކަށް ދިން ކަނޑައެޅުން އެންމެ ބޮޑު ބަޖެޓު. މިއަދު ކައުންސިލްތަކާ އެ މިހުރީ މިނިވަންކަމާ އެއްކޮށް، ކައުންސިލްތަކުން މިނިވަންކަމާ އެއްކޮށް ތަރައްޤީކުރުމުގެ ހިންގުމަށް ޕްރޮގްރާމިން ފަރާތްތަކަށް. މިއީ މި ސަރުކާރުން ވިސްނުމާ އެއްކޮށް މި ބަޖެޓުގެ ބޮޑެތި ހިމާޔަތުގައި ހުރި ކަންތައް. މިއީ ތަރައްޤީކުރުމަށް އޭގެ ސަރަޙައްދުން ހިމާޔަތްކުރުމަށް ފުރިހަމަކުރުމަށް ޓަކައި ކަނޑައެޅިގެން ކުރެވިފައި ހުރި ކަންތައްތަކެއް. އެއާއި ރަށްރަށުގައި ކައުންސިލުގެ އިދާރާ އިމާރާތްކުރުމަށް 395 މިލިއަން. އެއާއި ރަށްރަށުގައި ގާއިމުކުރާ ފެނުގެ ނިޒާމަށް 77 މިލިއަން. އެލްޖީއޭ ކައުންސިލުގެ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް 32 މިލިއަން. އަދި ދެން ދަނޑުވެރިކަމަށް، މުޅި ބަޖެޓުގައި މި އޮތީ ކައުންސިލްތަކާއި ބިނާކުރުމަކީ މިދި ކައުންސިލްތަކުން ދުރުމޭގެ ޖާގަ ސަރަޙައްދުތަކުން، މިއަދާ ދަނޑުވަރު ސަރުކާރުތަކަށް ވަރު ސަރުކާރުން އަސާސީ ޚިދުމަތްތައް ރައްޔިތުންނަށް ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ވިސްނުމުގައި ބައްޓަންކުރެވިފައި ހުރި ބަޖެޓެއް. އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓަށް ފުރިހަމަ ތާއީދުކުރާ ފަރާތުން ހަރަކާތްތެރިވާނަން. އަޅުގަނޑު އިތުރަށް

ދެން ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް ހުރި ކަންތައްތައް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 19 ޕްރޮޖެކްޓެއް އެބަ އޮތް، 19 މަޝްރޫޢެއް އެބަ އޮތް ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފަ. މި މަޝްރޫޢުތަކުގެ ތެރޭގައި އެކިއެކި ވަރަށް ކުރިއަށްދާ މަސައްކަތްތައް ހުރީ. ފެށިފައި ހުރި މަސައްކަތްތަކާއި، ނިމުމުގެ މަރުޙަލާގައި ހުރި މަސައްކަތްތަކާއި، ފެށުމަށް ތައްޔާރުވެފައި ހުރި މަސައްކަތްތަކާ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ހުރިހާ މަސައްކަތްތަކަކީ؛ އެބަ އޮތް ރަނގަޅު ފެންވަރަށް މަގުހެދުމުގެ މަސައްކަތްތައް ދަނީ ކުރިއަށް. ގިރާ ސަރަހައްދު ހިމާޔަތްކުރުމުގެ މަސައްކަތް ދަނީ ކުރިއަށް. ބަނދަރެއް އެޅުމުގެ މަސައްކަތް އެބަ ދަނީ ކުރިއަށް. ނިމުމުގެ މަރުޙަލާގައި. މަގު ކުރިއަށްގޮސް ނިމުމުގެ މަރުޙަލާގައި އެ ދަނީ. ސްކޫލުތަކުގެ އިމާރާތްކުރުމުގެ މަސައްކަތް އެބަދަނީ. ސީވަރޭޖް ނިޒާމުގެ ފެންވަރު ތަނަވަސްކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް އެ ދަނީ. ބަނދަރުގައި ހުރި ބަނދަރުގެ ހުރިހާ މަސައްކަތްތައް، އަސާސީ ހިދުމަތުގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކާއި ހުރި މަސައްކަތްތަކުގެ ބަދަލުގައި ބާރަށް އެބަ ކުރިއަށްދަނީ. ބައެއް މަސައްކަތްތަކަށް ނިސްބަތްވެގެން ހުރި ނިމިފައިވެސް، މި މަސައްކަތްތަކުގައި ކުރިއަށް އޮތް އަހަރު ތިޔަ މި ބަޖެޓާ އެކު ހިމެނިގެންދާކަމާ މެދު ޝައްކެއް ނުކުރަން. އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް މިފަދަ ބަޖެޓެއް ހުށަހެޅި ކަމަށް ޓަކައި ފާހަގަކޮށް ޝުކުރު ދަންނަވަން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ފުރުޞަތުއަރުވާލެއްވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މަޑަވެލި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން ފިރުޝާން.

މަޑަވެލި ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން ފިރުޝާން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދައުލަތުގެ 2023 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ތާއީދު ދަންނަވަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ފާހަގަކޮށްލާއިރު، މިއީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި މިހާތަނަށް ހުށަހެޅި އެންމެ ބޮޑު ބަޖެޓް. 42.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް. ސުވާލަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބަޖެޓުން ރާއްޖެއަށް ވާނީ ކިހިނެއް؟ ދަރަނި ކިހާ މިންވަރަކަށް ބޮޑުވާނީ؟ އުފެއްދުންތެރިކަމާއި އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރާނީ ކިހާ މިންވަރަކަށްހެއްޔޯ؟ އިންފްލޭޝަން ބާރު މަސައްކަތަކަށް ޖެހިދާނެއޭ؟ ތަނާވެސް އަދަދު އިންޓަރެސްޓް ކޮން ބޮޑުމިނެއްތޯ؟ ބަޔާނާ މީޒާ ޖީބަށް ބަރުމޯ ވާނީ ނުވަތަ ލުއިމޯ ވާނީ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބަޖެޓުން އެސް.ޑީ.ޖީގެ؛ އާދެ! މި ފަރާތުން އެސް.ޑީ.ޖީ އަހަރުން ނެރުނު އެސް.ޑީ.ޖީގެ މެނިފެސްޓޯއާއި އަދި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ހުރިހާ ވަޢުދެއް ފުރިހަމަވެދާނެތޯ؟ މިއީ ފޯރިޔާ ސަރުކާރުގެ؛ ޖީބަށް ބުރަވާނީ އަހަރަށް ހުށަހަޅާ ބަޖެޓް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި

ކަންކަމުގެ؛ މި ދެންނެވި ގޮސް މައިގަނޑު ކަންކަމުގެ ހިތްހަމަޖެހުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ އޮތްތޯ؟ އަދި ހަމަ އެހެންމެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކޮރަޕްޝަނާއި ނާޖާއިޒު ކަންކަމަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޖީބު ބޮޑުވަނީސް ހިނގާތޯ؟ ނުވަތަ އެކަހަލަ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާ، އިތުރު މަގާމެއް ދީ ނުވަތަ ކުރަމުން އަންނަ ކަންކަން އެންޖީއޯތަކަށް، ފިޔަވަޅުއަޅައި، ފިޔަވަޅުއަޅާނެ މަގެއް އެބަ އޮތްތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެމް.އެމް.ޕީ.އާރު.ސީގެ މައްސަލަ ބަލައި، ބިލިއަނުން ގެއްލުން ވަރިއްސާ ހުރިއްޖެތޯ؟ ވެންޓިލޭޓަރު ގަންނަން ކަމަކު ބޮޑު އޮޅުވާ ވަރިއްސާ ހުރިއްޖެތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ދެންނެވި ގޮތަށް، މި ފުރިކަމުގެ ވަރު ބަޖެޓް. އަދި އަޅުގަނޑުމެން ކުރިމަތީ މި ވަނީ ފުރިކަމުގެ ވަރު އަހަރަށް. 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓް ފާސްކުރިއިރު އަޅުގަނޑު ހަނދާންވޭ، ޕްރައިވެޓައިޒޭޝަން ޕްރޮގްރާމު ހިންގާނެ ކަމަށް އެ ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް އޮތް. ހަމަ ހަޤީގަތުން ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މަސްވެރިންނަށް ވައުދުވެއް ނުކުރެއްވޭ. ޕްރައިވެޓައިޒޭޝަން ޕްރޮގްރާމް ހިންގުމަށް ކަރަޕްޝަނަކުން އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ބަލައިލަންޖެހޭ. އަދި މިފަދަ ޕްރައިވެޓައިޒޭޝަންކުރުވުންތޯ، ނުކުރުވޭތޯ؟ އެވެސް ބަލައިލަންޖެހޭ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑަކަށް މި އަހަރު ވެސް ނުފެނޭ އެކަން ކުރެވޭނެ ކަމަކަށް. މަސްވެރިންނަށް ވެފައިވާ ވައުދުތައް ފުއްދޭނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުގެ މި ނިކަމެތި ނަޒަރުން ގަބޫލުކުރަނީ މި އަހަރުގައި ވެސް އެކަން ފެނިގެން ކަމަކަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު މި ކަހަލަ ވާހަކަ ދައްކާތީ މި ތިބޭ ބައެއް ބޮޑުމީހުންނަށް ހިތްހަމަނުޖެހުން، ހަމަ ދިވެހިރައްޔިތުން ދައުލަތާ ވާހަކަދަކުން. އެހެންނަމަވެސް، ދަންނަވާލަންތޯ ގެސްޓްހައުސް ގެހެން. ގޭރަށް ރަނގަޅު ކަމަށް ބަލައިގެން ހުރިހާ މިހާރު ނޫން އަޅުގަނޑުމެނަށް. އެހެން ހިދުމަތްތަކާއި ނިމޭ.

އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ފެނާއި ނަރުދަމާ، ބަނދަރާއި، އަދި އެހެނިހެން ޕްރޮޖެކްޓްތައް ހިނގާތީ، އަދި ދިއްޔާ، ދާއިރާގައި ހިނގާތީ އުފާކުރަން. ހަރަކާތްތަކާއި ޕްރޮޖެކްޓްތައް ހިނގާތީ އުފާކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، ރައްޔިތުންގެ ފުރުސަތު ގޮތުން ގެއްލިގެން އިންތިޒާރުގައި ހިތާމަކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދިގު އިރުކަހަލަ އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ މިހާރު، ޢަބްދުﷲ ރަޝީދު، އަޅުގަނޑުގެ ކުރި ކުރިމަތީގައި އާސާރު ހޯދާފައިން އަޅުގަނޑުމެން އެދުމާއި ހުއްޓާ، ފުރުސަތުގެ ބޮޑުވުމާއި ދަނޑުގައި ހުއްޓާ އަޅުގަނޑުމެން ވަކިވެގެންނުދާނެ. ގ. އިހަވަންދޫ ކޮމިޔުނިޓީ ކޮޅުމަޑުލާ، އަދި ގ. މިހުރިހާ ކޮމިޔުނިޓީ ފަރުވާކުރާ، އަދި ގ. ހަމަ ފަހުން ގެންދާއިރު ކުރިމަތި ތަނަށް ދެން ކުޑަ ދިގު ފަރުވާ ހުރިހާ ފަރުވާ ނުކުރެވޭ އަޅުގަނޑުމެން. އަދި ވަކިވަކި ފުރުސަތު ދިމާ ފަހުން ވެސް ފަރުވާދޭން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުގެ ކުޑަ ވެސް ފަރުވާ ކަން މި ފާހަގަކުރަން. ގ. ފާޅުގެ އެތެރޭ ކުޑަކުޑަ، ގ. ފާޅުގެ އެއްގަމުގެ ކަރަންޓްގެ ދަށުން ހޯދާ ރިޔާސީ ސަރުކާރު ހިލޭ އެއްކޮށް ގަބޫލު ކުރަން. ގ. ފާޅުގެ ބައްދަލުކުރުމާ، ގ. ބަދަރުގެ ކަރަންޓުގެ ދާއިރާއެއް ވަކިކޮށްލާ ފަހުން! އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހިތާމައާ އެކުގައި ފަރުވާކުރަން އަދި އަހަރު ހުރިހާ ފުރުސަތު ގ. ދުވަސް މިގިނަގުނަ ނޫން. ގ. ފާޅުގެ ކަރަންޓްގެ ދަށުން އަހަރު ނަގާފައި. ހިތާމައާ އެކުގައި ފަރުވާކުރަން، ގ. ފާޅުގައި ބައްދަލުވުމުގެ އެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހިތާމައާ އެކު

ދަންނަވަން، އެ މެސެޖަށް، އަޑުގަނޑުގެ އެ މެސެޖަށް ރިޕްލައިއެއް ނުދިންނަމާ، ނުދިންނަކަސް އެކްނޮލެޖްމަންޓެއް ރިއެކްޝަނެއް ވެސް ނުކުރެއްވި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޑުގަނޑުމެންނަށް [illegible] ސަރުކާރުން ލިބިއްޖެތޯ؟ އިންތިހާއަށް އަޑުގަނޑު އެކަމާ ހިތާމަކުރަން. އިންތިހާއަށް ހިތާމަކުރަން. އެތައް ޒުވާނުންނެއް، އެތައް ދިވެހި ދަރިންނެއް ޑްރަގުގެ ވަބާއިން ކުޑަކާރު ވެސް ސަލާމަތްކަމާ ދިރާގަން ނުދެވި، ބިރުވެރިވާ މިންވަރު ކުރި، އަދި އެ ޢާއިލާތަކަށް ހުރަސްއެޅިފައިވާ މިންވަރު ފުރި، އިންތިހާއަށް ހިތާމަކުރަން. ރައްޔިތުންގެ ފުރާނަ ސަލާމަތްކުރުމުގެ މަގު އަދާވާ އެކަމަށް ހުރަސްއެޅުމަކީ، މިދަފަރު ގޮތްގޮތް؛ ހުރަސްއެޅި މިދަފަރު ގޮތްގޮތް ދިމާވީމާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެކަމަށް އިންތިހާއަށް އަޑުގަނޑު ހިތާމަކުރަން. އިޤްތިޞާދީ ކުރިއެރުން ލިބޭން މަގު ހުޅުވާ އަދަދުން ކުޑަވެ، ރައްޔިތުން އެސް.އޯ.އީތަކުގެ ވަޒީފާތަކަށް ސަރުކާރަކަށް މިދިޔަ ބަޖެޓުގާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިންތިހާއަށް ހިތާމަކުރަން. އަޑުގަނޑުމެން މި ފެނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުރިން ވެސް އަޑުގަނޑު ދަންނަވާލަން، މި ވެރިކަމުގެ ފަހު އަހަރު. މި ބަޖެޓަކީ މި ވެރިކަމުގެ ފަހު ބަޖެޓް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ އަޑުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި އިސްރާފު ބޮޑު، ހާސްކަން ބޮޑު ބަޖެޓެއް. ރައްޔިތުންގެ ފަރާތުން އަޑުގަނޑުމެން މި ތަނުގައި މި ކުރާ ކަމަކީ، ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާ ބަޖެޓަށް ހުއްދަދިނުން. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދުގެ ހަޤީޤަތަކީ، އެ ހުށަހެޅުއްވި އިސްރާފު ހަރަދުކުރުމުގައި ވަޒީރުންނާއިގެން [illegible] އެބަ ހުއްޓެވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކޮބައިތޯ އިތުރަން ހަރަދުގެ ހުއްދަތަ؟ 5 ބިލިޔަނަށްވުރެ ގިނަ ރުފިޔާގެ ހަރަދު އިތުރަން ކުރައްވާ ކަމަށް އެބަ ވިދާޅުވޭ. އެކަމަކު ނުލިބޭނެ ކޮބައިތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ އަޑުގަނޑުމެން ބަލަންޖެހޭ ކަމެއް. ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. މިކަން ތަކުރާރުވަމުންދާކަން. މިއީ ގާނޫނާ ޚިލާފަށް ހިނގަމުން އޮތް ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމަށް [illegible]، އެ ނުކުތާގައި ދަރަނި [illegible] ރައްޔިތުންގެ އަތުން [illegible] ބޭކާރުހަރަދާ އަޑުގަނޑު އެއްގޮތަކަށްވެސް ގަބޫލު ކުރެވެއް ނޫން. ކޮބައިތޯ ރިސޯޓް ކުއްޔުގެ ގޮތުގައި ލިބެންޖެހޭ ފައިސާ؟ ކޮބައިތޯ އެމް.އެމް.ޕީ.އާރު.ސީން ގެއްލުނު ފައިސާ؟ ކޮބައިތޯ [illegible] ފައިސާ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައްޔިތުންގެ ޖީބުން އަތްބާނައިގެން [illegible] ބޭނުންކޮށްގެން އަޑުގަނޑުމެންގެ ރިޔާސަތުގެ ހަރަދު ދޫކުރުން، އެކަމަކު އަޑުގަނޑު ތާއީދުކުރާ [illegible] ދަރަނިވަން. ރިސޯޓް ކުލި ދައުލަތަށް [illegible]، އެމް.ޑީ.ޕީއަން [illegible] އެއީ ރިސޯޓްގެ ކުލި [illegible] އޮޅުން އޮތީ، އަޑުގަނޑު ހިތުން އެއީ ގޯސްއެއް ކަމަށް ވާނީ. އެހެންނަމަވެސް، އަޑުގަނޑުގެ އުއްމީދަކީ، އެ ގަވާއިދުތަކުގެ ދަށުން؛ [illegible] ހުރި ފަރާތްތަކާއި، ރިސޯޓް ކުލި ނުދައްކާ ހުރި ފަރާތްތަކުގެ ނަމުން، އެ މީހުންގެ މިލްކުވެރިކަމުގެ [illegible] ވިޔަސް، އެ ފައިސާ ދައުލަތަށް [illegible] ސަރުކާރުން [illegible] އަމަލުކުރުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުން ދެން އަޑުގަނޑު ފެންނަނީ ހާސްކަމާއި، އިސްރާފުކަމާއި، ތަފާތުކުރުން. [illegible] ގޮތެއްގައި އަޑުގަނޑު ދަންނަވަން، ދާއިރާތަކުގެ

ތަފާތު ވަރަށް ބޮޑަށް އަޅުގަނޑަށް ފެނޭ. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ވާހަކަތަކަށް، ކަންކަމަށް ޖެހިލާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޕްރޮޖެކްޓުތަކާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުން އެދޭ މިންވަރާ ގާތަކަށް ވެސް ނުހިނގާ. އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރާ ގާތަކަށް ވެސް ނުހިނގާ. ހަނިމާދޫގެ ނަރުދަރާ އަހާތާ 7 އަހަރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަނިމާދޫގެ ނަރުދަރާގެ މަސައްކަތް 7 އަހަރު ވެގެންދިޔައިރު 80% އާ ހަމައަށް އަދި މަސައްކަތްކޮށް ކުރިއަރާކަށްނުދޭ. ފުރިކަމަށް 4 އަހަރު. މި ފުރިކަމަށް 4 އަހަރު އޭގެ ކުރީގައި 3. އަހަރު 7 އަހަރު ވީއިރު މި ޕްރޮޖެކްޓު ނިންމައިނުލެވުނީމާ އެއީ އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ޕްރޮޖެކްޓު ހިންގުމެއް ނޫން. އެ ކޮންނަނަން ގެންގޮސް އެކްސްކޮފަހަރު އެބަ ބޮއްވާ ގެއްލޭ ދުރުމަތީގައި 3 މަސް ވަންދެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ގެއަށް ވަންނަ މީހުން ވެސް ވަންނަންވީ ފާރުމަތިން އަރައިގެން. އެ ގެއަށް ވަންނަ މީހުން ފެންބޭލުމުގެ ތަރުތީބު އެހެން މަގަކުން ވަދުދަރުނިން ވަދެގެން. ބާރަނގު ކިޔަމުންދެވޭ ގޮތަކަށް ނުހުންނަ މިހާ ގޮސް ތަފާތަކަށް ފެއްޓެނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ އަޅުގަނޑު ބަލައިގަންނަ ކަމެއް ނޫން. ދެން އޭގެ ހަނިމާދޫގެ އެއާޕޯޓް ޕްރޮޖެކްޓުގެ ވާހަކަ ހަދައިސްޓެޑިއަމާ 2018 ވަނަ އަހަރު ކުއްޖިނަން ވަޑައިގެން އެ ތަނުގައި ބޭއްވި ސްޕީޗުގައި ވިދާޅުވި، ހަނިމާދޫގައި އެއީ ޕްރޮޖެކްޓެއް ގެއްލުމަކަށްވާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑު ވެސް އެ ތަނުގައި ހުރިން ކަންދިމާލި ގޮތުން. އެހެންނަމަވެސް، މިދިޔަ އަހަރު، 2022 ވަނަ އަހަރު ބަޖެޓުން ބަޖެޓްކޮށްފައި، އޭގެ ފަހުން؛ އޭގެ ކުރިއަކުން ވެސް އޭގެ ފަހުން ވެސް އެކަމުގެ އެއްވެސް އިޝްތިހާރެއް ނެތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިޢުލާނުކުރާ މިންވަރު ވެސް ކޮންޓްރެކްޓަރު ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ. އެއީ ހަނިމާދޫ އެއާޕޯޓުގެ ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ސަރުކާރުން 4 އަހަރު މި ވީ. ކޮންމެ ބަޖެޓެއްގައި އެބަ ބަޖެޓުކުރޭ ބައިވަރު ކަންކަން. އެހެންނަމަވެސް، އެ ކަންކަން ހިނގާތޯ ނުހިނގާތޯ އެބަ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަންޖެހޭ. އިޢުތިރާފުކުރާ މިންވަރުދުވެރީ ހިތި ކަންކަން ހިނގާ މިންވަރަކާ ދާއިރާތަކުގައި ހިނގާ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަންޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަނިމާދޫގެ ބިން ހިއްކުމަށް ވެސް ބަޖެޓުކޮށްފައިވާ ވަޢުދުތައް. ކޮންމެ އަހަރަކު ބަޖެޓުކުރޭ. ޖެހިއްޖެއްނޫން ހިނގި ބޭއްވާފައި އަންނަނީ 2 އަހަރަން ފަހު ދިނަ ދުވަސްފަދަން. 3 އަހަރުވަރު ފަދަން. ހަނިމާދޫއަކީ ކުޑި ހުވަދޫ އަތޮޅުގައި އެންމެ ބޮޑު ބިރާވަރިކަމަށް ޖެހިފައިވާ ރަށް. 340 ބާއިގާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 340 ބާއިގާ ވަންނާނެ ތަނެއް ނެތް އޮޅި ތަންތަނުގައި ދިރި އެބަތޯ. އެއް ގެއްލުމަކީ 5 ބާއިގާ، 6 ބާއިގާ 6 ކަރަސްދު މިބަރު، 5 ކަރަސްދު ބަރަސްބަރައިގެން ދިރިއުޅޭ. އެހެންނަމަވެސް، ބިން ހިއްކުމުގެ އަދިވެސް ހަމަ ކުރިއަރާފަ ގޮތެއް ނުވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެންމެ ހައްސާސް ދުނިޔެއް، އެންމެ ހައްސާސް ދުނިޔެއް މި ސަރުކާރުން ބަޖެޓްގައި ދާއިރާއަކަށް ނުވޭ. ހިމާޔަތާ އަދި ފަރާތްތަކުން، ސިޔާ ބީސީސްޓަރަކަން ނޫން މިކަން ކުރަނީ. ގާތު ފެންބޮޑުގެ ރަށްތައް ހަމަ ހިމާޔަތް ނަގަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހިމާޔަތް ނަގަނީ. އަޅުގަނޑުމެން، ހަނިމާދޫގެ 340 ބާއިގާ، ބާއިގާއްގައި ބިންހިއްކުން ބޭނުންވާ އެންމެ މަދުވެގެން ކަރަސްދު

ވަކިކޮށްގެން، ނަރުދަމާ ޖަންކްޝަންތައް ވަކިކޮށްގެން އެ އުޅޭ ހާލު؛ ކޮންފަދަ ހާލެއްތޯ އެއީ؟ އެހެންނަމަވެސް، ހަމަ ކުޑަކޮށް ވެސް އެ ހިނގާ ގޮތެއް ނުވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަކީ މި ނިމިދިޔަ؛ މި އަހަރު ތެރޭގައި ދިމާވި ތިމާވެށީގެ ކާރިސާގައި، އުދަރެހުގެ ކާރިސާގެ އަސަރު ބޮޑަށް ގެއްލުންވި ދާއިރާ. 3 ރަށުގައި ވެސް އިންތިހާއަށް އެ މައްސަލަ އެބަ އޮތޭ، އުދަރެހުގެ މައްސަލަ. އެހެންނަމަވެސް، މިދިޔަ އަހަރު ނަޖެއްލާގެ ގިރާ ސަރަހައްދު ހިމާޔަތްކުރުމާއި ރިވެޓްމަންޓް ޖެހުން ބަޖެޓުކޮށްފައި ވީނަމަވެސް، އިޖުރާއަތު މިންވަރު ވެސް ނުކުރޭ. ދުން އޮތީ މަޖެވެރި، ހޯދެއްދު. އެ 2 ރަށުގައި ވެސް، އެ 2 ރަށުގައި ވެސް އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ނުލިބޭ. ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުންވަނީ، މި 3 ރަށުގައި ހުރި މައްސަލަތަކަކީ ކޮންމެ އަހަރަކު އަޅުގަނޑުމެން މަޖިލީހުން އަދި ސަރުކާރުގައި އެދިގެން ބަޖެޓުގައި ޖަހާ ކަންކަން ނުހިނގަނީ. ނުހިނގާ. ގޮތް މެންބަރުންގެ ދާއިރާތަކުގެ ކަންކަން އިސްކޮށްގެން ކުރިއަށްގެންދަނީ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ ކަންކަން ކުރިއަކަށްނުދޭ. އަޅުގަނޑު ހިތާމަޔާ އެކު ފާހަގަކޮށްލަން، ހޯސްއެއްދުގެ ތަރައްޤީން ޓޫރިޒަމްގެ މައްސަލަ. އަޅުގަނޑުމެންނަން ހިފަނީ އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ވަރަށް ގަބޫލުކުރެވޭ، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް ވިސްނަވަޑައިގަންނަވާ އާދޭ، ޖާގަ ހޯދުމް އިބްރާހިމް ހުންނަވާފަން ކަމަށް ކޯލިޝަނާ އެއްކޮށް، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއާއި އެއްކޮށް ރިޔާސީ އިންތިޚާބަށް ދާއިރު. އެހެންވެއް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ އެ މައްސަލަތަކަށް ހައްލެއް ނުލިބިގެން އުޅެނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑެއް ގަބޫލެއްނުކުރަން ގޯސްވުމް އިބްރާހިމް ހުންނަވާފަން ކަމަށް. މިއީ މުޅި ހުވަދޫއާ ގުޅޭ މައްސަލައެއް. މުޅި ހުވަދޫ...

(މަޖިލީހުގެ ނައިބު ރައީސް އީވާ އަބްދުﷲ ރިޔާސަތާ ހަވާލުވެވަޑައިގަތުން)

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހަސަން އަޙްމަދު.

އިނގުރައިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު ހަސަން އަޙްމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ދައުލަތުގެ 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު އަޅުގަނޑު ވެސް ވާހަކަދައްކާލަން ފުރުސަތު ހޯދީ، މި ބަޖެޓުގައި ހުރި ކަންކަމާ ބަހާ ގޮތުން އަދި މެނިފެސްޓޯ ބެހިގެން ބުނިން 2018 ވަނަ އަހަރު ރިޔާސީ އިންތިޚާބަށް ނުކުމެވަޑައިގަތް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އިބްރާހިމް މުޙައްމަދު ސޯލިހްގެ ދައުލަތުގައި ބަޖެޓުތަކުން އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް ހާސިލުވެފައި ހުރި މިންވަރު އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން،

އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދަށް އެޅޭ ތޮޅުމެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ކޮންމެ ފިޔަވަޅަކާ އަންނައިރު ގެއްލުމެއް ގޮތަކަށް އެބަ ދިމާވޭ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ފެނިކަމާ ހަމަޖެހި އަހަރެއްހާ ދުވަސް ނުވަނީސް، މުޅި ދުނިޔެއަށް ދިމާވި ބަލިމަޑުކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކަހަލަ ކުދި ޖަޒީރާ ޤައުމުތަކުގައި އިޤްތިޞާދު އެންމެ ދޫ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ނަޒަރުގައި ބިނާވެގެން މި ވަނީ. އެއީ ފަތުރުވެރިކަމާއި މަސްވެރިކަމާ؛ ދެ ކަމުގެ މައްޗަށް. އެއިން ވިއްޔާ ތާރީޚުގެ މައްޗަށް އަޅުގަނޑުމެން ބަރޯސާވެފައިވާ ދޭތެރޭގައިވެސް ޒުވާނުން މި ކުރަނީ. ދައުލަތް ހިނގުމަށް ބަރޯސާވެން މި ހަމަޖައްސަނީ ސަރުކާރު. އެކަން އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަން. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި، އަޅުގަނޑުމެން 2018 އައިއިރުގައި އިސްކަންދަރު ދާއިރާ އޮތް ގޮތް އިސްކަންދަރު ދާއިރާ ބަލައިލާއިރު ވަރަށް ސާފުކަން އުނިވެފައިވާކަން. އެހެންނަމަވެސް، ކުޑަދިއަން ޑިމޮކްރެޓިކް ޕާޓީ ފިޔަވަޅަކުން ވަޑައިގެން ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ސޯލިޙް ހުވާކުރެއްވުމާ، އެ ދާއިރާ 2022 ވަނަ އަހަރު ނިމެން ގާތްގަނޑަކަށް އެއް މަހަށް ވީއިރުގައި މި ބޮޑުވެރިޔާ ބަޖެޓުގައިވެސް ހަވާލުކުރެއްވި ކަންކަން އަޅުގަނޑު މި ފާހަގަކޮށްލަން. އިސްކަންދަރު؛ އެ ދާއިރާގެ ނަން ހިމެނޭ ކަން، އިސްކަންދަރު ފެށި ނަރުދަމާ އިރިގޭޝަން ވަނީ މިހާރު ނިމިފަ. ސްކޫލުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް އެބަދޭ. ޓީ.ޖީ.އެމް.ގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް އެބަދޭ. އިސްކަންދަރު އައުޓްޑޯ ޖިމް ނިމިފަ. އެތްލެޓިކްސް ޓްރެކް ވަނީ ފުރިހަމަވެ. އިސްކަންދަރު ކަރަންޓުގެ މަސައްކަތް ވަނީ ހަރުދަނާކުރެވިފަ. އިސްކަންދަރު ޑާ ހޮލް ސްޓްރީޓް ބިލްޑިން ބަދަލު ހަރުދަނާކުރުމުގެ މިހާރު ވަނީ ނިމިފަ. ހަރުދަނާކުރުމުގެ މަގުމަތީގައި. އިސްކަންދަރު ދޫ ސްކޫލް ވަނީ ބަދަލު ހަރުދަނާކުރެވިފަ. އިންސާފާއި؛ ޖަމާޢަތް ފުޅާކުރުމަށް ވަނީ ގާއިމުކުރެވިފަ. އެމްބިއުލާންސް ވަނީ ފޯރުކޮށްފަ. ފެން އެޅުމުގެ މަސައްކަތް ދަނީ ކުރިއަށް. ކަރަންޓުގެ މަސައްކަތް ވަނީ ހަރުދަނާކުރެވިފަ. ސަރުކާރާ މަސައްކަތް ހަމަ ދެއްކުން މަދެވިދީ ދާއިރާގެ އިޖްތިމާޢީ މެންބަރު އެ ވިދާޅުވި ގޮތަށް ހަމަ އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ އިންސާފާއި ސަރުކާރާ ފަހު ހަމަ 7 އަހަރު، 8 އަހަރު ވަންދެން ބޮޑުވައި، އެކަން ހަމަހެއް ތިބެގެން މިއަދު އިސްކަންދަރުކޮށްލިއްޔާ އެ މަސައްކަތް 4 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހިނގުމަށް، ނިންމުމަށް ބަޔަކާ މިހާރު ވަނީ ހަވާލުކޮށްފަ. އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަން އެއް ވާހަކައިގެ ސާހިބުކަން ކުދި ދަރަނިވަރު ސިޔާސީ ކަނޑައަޅާ ފޮނުވަނީ ކޮންކަން މަސައްކަތްކުރާ ފުރާ އެކަން ނިމިދާނެ. އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަން، އެ ސަރުކާރާއި އަޅުގަނޑުމެން ސަމާލުކަމުން އައިއްސަ ކޮށްދިއަ އެކަން ކަމަށް ނޫން. އެއީ ކުރިގެ ސަމާލުކަމުން ވަރަ ގޮތަކަށް ވިސްނުމުގައި ހަމަހަމަ ކާރިސާތަކުގެ އެންމެ އިސްލާހުކުރުމުގެ އެ ކުރިއަށްގެންދޭތޯ އެދެން. ފޯރުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތް ރަނގަޅަށް މި ސަރުކާރުން މިހާރު ވަނީ އިން ސަރުކާރާ ގަބޫލުކުރަން ކުރުވަން ހުރި މަސައްކަތްތަކާ ކާރު، އެ ކޮންޓްރެކްޓަރު މަސައްކަތް 4 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ނިންމަވަން ހަވާލުކޮށްފަ. އައުޓްޑޯ ޖިމް ވަނީ ނިމިފަ. ފުޓްސަލް ދަނޑު ވަނީ ނިމިފަ. ޕްރީސްކޫލްގެ މަސައްކަތް މިހާރު ދަނީ ކުރިއަށް. އެކަމަކު މަސައްކަތް ކުރަމުންދާތީ، ސަރުކާރުގެ މަސައްކަތް ހަމަ ފެށިގެން ދަނީ ކުރިއަށް.

ނަރުދަމާ ވަނީ ނިމިފަ. ފެނުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްދަނީ. އެހެން ޖަވާބު ވަންދެން ދަސްވާދު ދެއްކިފިން އުދިއެދި ހުރި އިންޖީނުގެ އާ އިންޖީނުގެއަކަށް ބަދަލުކުރުމި، ނެޓްވޯރކް ބަދަލުކުރުމި، ކަރަންޓުގެ މައްސަލަ ވަނީ، 5 އަހަރުގައި މިހާރު ވަނީ ކަރަންޓުގެ މައްސަލަ ހައްލުކުރެވިފަ. ސްކޫލުގެ ތިންބުރި އިމާރާތް ކުރިއަށް އެބަދޭ. ގޮނޑުދޮށް ހިމާޔަތްކުރުމުގެ މަސައްކަތް ވަނީ ނިމިފަ. ޖެޓީގެ މަސައްކަތް ވަނީ ނިމިފަ. ސަރަހައްދު ސަރަހައްދުގެ މަސައްކަތް ވަނީ ނިމިފަ. ރަށުން؛ ރަށުގެ ފެނާއި ނަރުދަމާގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް އެބަދޭ. މިހާރު 75%ގެ މަސައްކަތް ވަނީ ނިމިފަ. މި ހަފްތާގެ ތެރޭގައި ކޮންޓްރެކްޓަރ އަށްދާ ފަޅުން ފެހިނަރު އަރާނ މަސައްކަތެއް. ހުރިހާ ފަރާތްތަކުން ގަޅުގައިމުހާ ކުރިއަށްދާއިރުގެ މިހާރު ވަނީ ހިމާޔަތްކުރެވޭ ނިމިފަ. ނިމުނު ގޮވަރމަންޓް ވަނީ ނިމިފަ. ކަރަންޓު މަސައްކަތް ވަނީ ހަރުދަނާކުރެވިފަ. ނެޓްވޯރކް ވަނީ ބަދަލުކުރެވިފަ. އައުޓްޑޯ ޖިމް ވަނީ ގާއިމުކުރެވިފަ. ފުޓްސަލް ދަނޑު ވަނީ ނިމިފަ. ރަށުން ކްލާސްރޫމްތައް ދަނީ ކުރިއަރަން ތިންބުރި އިމާރާތް. ކިޔަވާ؛ ފެނާއި ނަރުދަމާ ވަނީ ނިމިފަ. ޖިމްނޭޒިއަމް ވަނީ ނިމިފަ. ސްޕޯޓްސް ކްލާސްރޫމްތައް ވަނީ ނިމިފަ. ނިމުނު ތަފާތު ތަރައްޤީއެއް ވަނީ ނިމިފަ. ބަނދަރުގެ މަސައްކަތް ދަނީ ކުރިއަށް. ކަރަންޓު މަސައްކަތް ވަނީ ހަރުދަނާކުރެވިފަ. ފުޓްސަލްދަނޑާ ވަނީ ގާއިމުކުރެވިފަ. އަޅުގަނޑު މެމްބަރުކަމަށް، އިންތިޚާބުވީ ދައުރާ 5 އަހަރުގައި މި ސަރުކާރުން އެތައް ހަމަޖެހި ފުރުން ނިންމާފައި ހުރި ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މެމްބަރުކަމަށް އިންތިޚާބުވީ ދައުރާގެ 5 އަހަރުގައި 39 ޕްރޮޖެކްޓް މިހާރު ހިނގަމުން ދިޔައީ. އެކަމު، އަޅުގަނޑު ކަންބޮޑުވާ، ބަޖެޓް އަންނައިރުގައި ޢަދުލުވެރިކަމެއް ނުވެއް ކޮންޓްރެކްޓް ހިނގާ ތަން ފިރިޔާފަސް އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓުން ބާއްވާ. ބައްލަވާ އަޅުގަނޑުމެން ތިއަރިދާ ދައުލަތް މި ވާހަކަ. ކޮންމެ އަހަރަކު ބަޖެޓް އަންނައިރަށް ތިރީސްސާޅީސް ޕްރޮޖެކްޓް ޚަރަދުން އެބަ ބޭނުންވޭ. އަޅުގަނޑުމެން ޖާގަ ފަރާތްތަކުން ކަންކަން ފެނުނަސް ނުކުރެވޭ. އަޅުގަނޑުމެން ގޮތަކަށް ފަރާތަކަށް ވެރިކަމަށް ޤާނޫނީ އަޅުގަނޑުމެން އަދިވެސް މަސައްކަތްކުރަން، ހަޤީޤަތުގައި ތިޔަ ޕްރޮޖެކްޓް ބަޖެޓް. އާސަންދަ، އަޅުގަނޑު ދިރިއުޅުންތަކާ، އަދި މި ކޮންމެ ބަޖެޓެއްގެ ތެރޭގައި ވޮލިއުމެއް މި ބިލުގެ ކަމަށްޓަކައި ރައްޔިތުން ގާސް ޤައުމީ ތަރައްޤީއަށް މި ސަރުކާރުން ބަޖެޓުގައި ހިމެނުން، ބަޖެޓު ފާސްކުރަން ގެއްލުމެއް ދެމުން ފިޔަވަޅު ތަރައްޤީ ކުރުމުގެ ބައިތައް ބަލައިގަނެ. އަޅުގަނޑުމެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން ދެކިއްޖެ ބަޖެޓުތަކުގައި ނިޒާމްތައް. އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން؛ އާސަންދަ. ހިލޭ ބަޖެޓުތަކުން ހިފެހެއްޓުމުގެ ރައްޔިތުން އެކަ ވާނެ. ހިލޭ ފަރުވާ ރައްޔިތުން އެކަ ވެސް. މަސައްކަތެއް ބޭރު މަސައްކަތް ބިލުތައް ގަދަ އެކަ ހަމަހަމަކަމުގެ. މާލޭ ދައުލަތުގެ ކުރެވޭނެތީ ކަންކަން. މި ހުރިހާ ކަމެއް ތޮށް، މި ދަތި ދަތުރުވާތީ ފޮނު މުދަލު ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން އެކަމާ ބިލިއަން ރުފިޔާއެއް މަސްވެރިންނަށް ހުރި އެ ރައީސާ ނޫން. ހަމަ ބިލުގެ މި ސަރުކާރުން އައިއްސަ މަސްވެރިންނަށް ރައީސާ ގެންދެން މީގަ ވެސް ގެނައީ. އެންމެހާ، އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާ ވާހަކަތަކާއި، މި ހުރިހާ ކަންތަކުގެ ތެރެއިން ކަންކަން ހިނގަމުންދާއިރުގައި ހުރިހާ ކަމެއް

އަޅުގަނޑުމެން އެދޭ ގޮތަށް ވެސް ނުހިނގައިދާނެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެން އެންމެ ހިތްހަމަނުޖެހޭ ގޮތަށް ވެސް ހިނގައިދާނެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަޖުރިބާގައި ކަންކުރުގައި ވިސްނުންތެރިކަން އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ގެންގުޅެންޖެހޭނީ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިކަން ހާމަކޮށްދެއްވުން ގޮތެއްގެ މައްސަލަ. އަޅުގަނޑު ރައްޔިތުން ކައިރިއަށް ހަމަގައިމު ވެސް ވަރަށް ގެނައިން ދާ މިހާރު އަޅުގަނޑަކީ. އަޅުގަނޑު މި ބިލްވެސް ވާހަކަ ރައްޔިތުން ކައިރި ދެއްކިން. އެއްވެސް ރައްޔިތަކު ނުބުނޭ ނޫނޭކާ. އެނގެ ފެށުނުކާ އަޅުގަނޑުމެން ދުވާލު އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލިން، މިގޮތުގެ ކަމެއްނޫން އެކަން ކުރަން މި އުޅެނީ. މިދިޔަ ހަފްތާ ނޫން އޭގެ ކުރީ ހަފްތާގައި އަޅުގަނޑު ދިޔައިން ރ. އަތޮޅަށް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަކަށް ނޫން އަޅުގަނޑު ދިޔައީ. އިންތިޚާބަށް، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ޗުއްޓީގެ ކުރިޔަށްދާތީ އެ ތަން ބަލައިލަންވެގެން އަޅުގަނޑު ދިޔައީ. ގޮއްސަ އަޅުގަނޑަށް ލިބުނު ފުރުޞަތުގައި އަޅުގަނޑު އުނގޫފާރު ހޮސްޕިޓަލަށް ވަނިން. އުނގޫފާރު ހޮސްޕިޓަލަކީ ނ.، ރ.، ބ.، ޅ. ޕްރޮވިންސްގެ ގޮތުގައި ހިނގާ ހޮސްޕިޓަލެއް. އެ ހޮސްޕިޓަލުގައި ތަރައްޤީކުރުމުގެ އިތުރުން މުޙައްމަދު ދުރަބަކޮށް ސްޓާފުންނާއި 5 ސަރަހައްދުތަކުގައި ބަރާބަރަށް ހޮސްޕިޓަލް ގާއިމުކުރައްވާން ކަމަށް ވިދާޅުވޭ، އޭގެ ދަށުން ހިންގާ ޕްރޮޖެކްޓްގެ ތެރެއިން މިހާރު އުސޫލުތަކު ޕްރޮޖެކްޓު ވަނީ ނިމިފައި އިތުރުކުރުމާއި. އެ ތަނަށް ބޭނުންވާ އިކުއިޕްމަންޓް އިތުރުކުރުމުގެ މި އަހަރު ނިމުމުގެ ކުރިން ގެނެސް، އެ 4 އަހަރުގެ ތަރައްޤީކުރުމަށް އެ ޕްލޭން ފުރިހަމަކޮށް ގޮތް، އިމާރާތްކުރުމުގެ އެ މަސައްކަތް ގާއިމުކުރެވިދާނެ ކަމަށް އެއްވެސް އެއްވެސް ޝަކުވާއެއް އަޅުގަނޑުމެންގެ ހިތްވަރުގައި ނެތް. އެކަން އިމާރާތްކުރުމުގެ ކުރިއަށް ގެންދާނަން. އެހެންވީ މަޝްރޫޢު އެ ދުވަހު ޚާއްޞަކޮށް ދައްކަން އަމިއްލަ ނިޔަތް އަޅުގަނޑުމެން ބަލާ ނަމަ، ހަމަ ވަކިވަކި ފަރާތް އަމާޒުކުރާ ހުރިހާ ހޮސްޕިޓަލްތަކަށް އަޅުގަނޑު ބަޖެޓުން ދޫކުރަނީ. ހަމަ ރިޕޯޓް އަޅުގަނޑު އަހަން، މަސައްކަތެއް ކޮށްދިނުމަށް ބޭނުންވޭ. މިއީ ހޮސްޕިޓަލްގެ ދެއްކެން ވި އަސްލަކީ. މި ތަން މި ހޯދާ މިގޮތަށް ބަޖެޓްވެފައި. ރަސްމިއްޔަތު، އެހެން ކަމެއް ވިއްޔާ، އެއީން އެއްވެސް ހޮސްޕިޓަލަށް; އެއީން އެއްވެސް ހޮސްޕިޓަލް މިހާރު އެ ޕްރޮޖެކްޓާ ބޭނުން ގޮތުން ވިއްބާ ހިމެނުމާ ބޭނުން ގޮތުން އަޅުގަނޑު ކައިރީގައި ސަރުކާރު ކަންތައްތަކުގެ ނަމާ. ހިމެނުމަށް ހަރަކާތް ފާހަގަ، ބޭނުން ބަޖެޓް، މިނިސްޓްރީގެ ދަށުން ބަޖެޓު ހަރަކާތްތަކުގެ ސިޔާސަތު އެއްގޮތަށް ބަޖެޓް ބޭނުން، ދެ މަސްދުވަސް ފަހުން އަޅުގަނޑަށް އެ ހިސާބަކަށް މި ހޮސްޕިޓަލް ހަމަ ހިތްގެ އަދި ހޮސްޕިޓަލްގައި ހަޔާތުގައި ހޮސްޕިޓަލަށް އެ ކުރެވޭ ދެ ބަޖެޓުކުރެއް، އެ ޕްރޮޖެކްޓްގެ މަސައްކަތް ރަނގަޅުވާނެ، ހަރަކާތް ރަނގަޅުވާނެ، ހިސާބަށް ރަނގަޅުވާނެ، އެބަ ވިދާޅުވި. އަދި މިދާނުވި، އެކަމަށް އަދި ބައެއްކާރު ނުނިމި؛ އެހެންނަމަވެސް، އެ ބޮޑަށް އަހަރުތަކުގައި ދިޔަ ބަޖެޓުގައި، މިހާރު އެ ޕްރޮޖެކްޓް ހިންގަވަން ހަވާލު ކުރިބީ ބަޖެޓަށް 24 ގަޑިއިރު މަސައްކަތްކުރުމަށް އަޅުގަނޑު އުޅެވޭ ފޮނުވަނީ އެ ޕްރޮޖެކްޓް ހިންގަން މި ވަގުތު ކުރިބީ ހިނދާ ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ހޮސްޕިޓަލަށް އަޅުގަނޑު އަމިއްލަ ނަމުގައި ޝުކުރު ދަންނަވަން.

މިއަދު މާލެއަށް ގެނެވޭ، އަންނަ ރައްޔިތުންނަށް އުނދަގޫވާ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން އެބަހުރި ފަހަރުއްގައި ދައްކަން. މިއަދު ވެސް މާލެއަށް އަންނަން މީހުން މަދެއް ނޫން އަށްއުރުން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަލާމަތާއި އަޅުގަނޑުމެންގެ ގޮތުން، ހުންނަ ގޮތުން އަންނަނީ. އެއީ ހަނގާ އިންޖީނު އައިރުގައި ހަނގާ އިންޖީނު ނޫން އެއްވެސް އިންޖީނެއް އަޅާކަން އަޅުގަނޑު ހިތަށް ނުކުތް. އެހެންވީމާ، އައި.ޖީ.އެމް.އެޗްގައި އޭ.ޑީ.ކޭއަށް ދައްކާދައްކާ އަޅުގަނޑު ހުންނަނީ ފަރިތަވެފަ. ދެން އެ ތަނަށް ދާންޖެހުނީ އަޅުގަނޑަށް. އަޅުގަނޑުކަމަށް ނުވެން އައި.ޖީ.އެމް.އެޗް. އައި.ޖީ.އެމް.އެޗްގައި ދުޅު ވެސް ވާން އައި.ޖީ.އެމް.އެޗްގައި ކާ ވެސް ބޮޑުވާން. އެއީ ހިޔުސްބަހަން އަންނަ ދަނޑުކަން ދާ މީހުން ވެސް ދިނަވިދާ، ޒަސްވެން އަންނާނެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑު ނ.، ރ.، ބ.، ޅ. މި އަތޮޅުގެ އުނގޫފާރު ހޮސްޕިޓަލު އިފްތިތާހުކުރެއްވިއްޔާ ނިމިގެންދާއިރުގައި މާލެއަށް އަންނަ ރައްޔިތުންގެ އަދަދު އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ މަދުވެގެންދާނެ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން ސަރުކާރަށް، މިއަދު އާރް.ޖީ.އެލް މުޅި ރައްޔިތުގެ އިޤްތިޞާދު. އެއީ މަރުކަޒީ ގިނަހުރިހާ ދަށުގެ ވައްދުއް. އެ ވައުދު ފުރަމަތަ ބެއްޖިސޮރުން މިއަދާ ހަމައަށް ނުހުއްޓި އެންމެ ދިނައިން ދަޅުވަރުދުވަހު އަޅުގަނޑުކަން އޮތީ ރ. އަތޮޅު. މިއަދުގެ ބައެއް ތިލަފުށި، ހިސާބުމެދު ބައްލަވައިލާސް މިއަންނަމަތަން ހިސާބެއް އަދަދުތަކުގައި ހުރި އަތޮޅެއް ނިންނަން ނުހުއްޓި. އަޅުގަނޑުގެ ގޮވާލަން، އެންމެ ދުރާލާ ދުރުން ދެއްކި ގޯއްޗެހިދައި އާރް.ޖީ.އެލްގެ ދުޖީ ނިޒާމު ރ. އަތޮޅުގައި ފައިބަފައިނުވާ ރ. އަތޮޅު ބައްޔިތުން އެދިއެދިފައިވާ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު މި ދަންނަވާލީ. އެއީ މިއަދުގެ ބައްޖެއާއި އެކަނި ދިޔަ ބިޔަ ބޭސްފަތް ބިނާކުރަން އަޅުގަނޑަށް. އެ ބިޔަބަޔަކީ، އެ ބިޔަބަޔަކީ ދަޅުވަރުދުވާ އަޅުގަނޑުމެން ފެހިވާ ވަޑައިގަތީ އެ ގުޅުންހުރި އަސްޕަތާލު ކުރިއެރުވުމަށް ސީދާ ނުނިމޭ މަސައްކަތްކުރަން ވާހަކަ. ވަޑައިގަތުމަށް އަޅުގަނޑު ހިތާއި ސަރުކާރުގެ ކައުންސިލް ހާލަތު ނޫން. މަސްވެރިކަން؛ އަޅުގަނޑު މި އައީ ހަމަ މިދިޔަ ހަފްތާގައި މި ބައްޖަގެ އަޅުގަނޑުގެ އަތޮޅު އެންމެ މަސްބާނާ، މި ވަގުތަށް އަތުރުވެސް މަސްވެރިކަމަށް އެންމެ ބޮޑަށް މަސައްކަތްކުރާ އެއް ބަރަދު ދުވާފަރު. އެ މަސްވެރިންނާ އެކު މަޑުކަރަން ފިޔަވަ ހަމަދުރުކޮށް ގޮވުމެއްގެ ބޮޑުއި އަޅުގަނޑު މަޑުކަރަންފިން. މަސްސަލަ އެބަހުރި. އެހެންނަމަވެސް، އެ ބައްޔިތުން ވެސް ގަބޫލުކުރާ ވާ ގޮތުގައި، ވާ ގޮތަކި، ފިބަ މިންވަރަކާ، ދައުލަތަކަށް ވެސް ހަރުދަނާކުރާކަމަށް ހަމަ ޔާއިލާއަކަށް ވެސް، އެކަނިވެރި މަސައްކަތް ވެސް، އެކަނިވެރި ބަޔަކަށް ވެސް ހަރުދަނާކުރާ ފަދައިން ދައުލަތަކުން ވެސް ކުރެވޭން. އެއީ ދައުލަތަށް ވެސް ފިބާ އެއްގަކުން ދައުލަތަށް ހަރުދަނާކުރެވޭ. ނަމީ އެއްގަކުން ނުކުރެވޭން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުން ބޮޑުކަންތައް އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަން ފުރިހަމަވާ އަދި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން ބޭނުން، ހަރުދަނާކުރެވޭ ރައްޔިތުން ވެސް ހަރުދަނާކުރުން އެދުނީމަ. އެއީ އަޅުގަނޑު މީހުން މި ދަންނަވައިލާ ނުކުމެއަޅި، ކަންމަތީ 2 އަހަރަކުން އެއް އަހަރު ނުރަފައިކަށި ބަދަލުކުރަންޖެހޭ. 40 މިލިއަން، 50 މިލިއަން ދީފައި ބަނދަރެއް މި ހަދަނީ. ބަނދަރު މި ހަދަނީ ސަރުކާރުން ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް ނޫން.

ބަނދަރު ހަދަނީ ފެށުނީއްސުރެ ރައްޔިތުން އެދޭ ގޮތަށް ރައްޔިތުންގެ ބަހާ އެކު ފައްގަނޑު ޖަހާފައި އައިމާ. ހަމަ އެ މަސައްކަތް ފައްޓާއިރަށް ތިން މުޖެހު ދިގުކޮށްލަން ބޭނުންވޭ. އަހަރެއް ދެ އަހަރު ނުކުތިޔަކީ ބަދަލުކުރަން ބޭނުންވޭ. އެ [illegible] ބަދަލުކުރަން ގޮސް ދިޔައިރު، [illegible] [illegible] [illegible] ހުރިހާ. ދުވަސް [illegible] [illegible] އަށް ކަމެއް ކުރަން ފެނިއްޖެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ކަންކަމުގައި އެބަޖެހޭ ރައްޔިތުން ވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ވެސް، އެންމެން ވެސް [illegible] [illegible] [illegible] މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑުމެން ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް ބަޖެޓުން [illegible] [illegible]. އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ، އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ މަސައްކަތްތަކުގައި މާތްﷲ ބަރަކާތްލައްވުން. ވައްސަލާމް ޢަލައިކުމް ވަރަޙްމަތުﷲ ވަބަރަކާތުހޫ. ޝުކުރިއްޔާ ދެއްވި ފުރުޞަތަށް.

ރިޕޯޓަށް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް އެދިވަޑައިގެން އަދި ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުމަށް ބާކީ ތިއްބެވި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ނަން މި ދަންނަވާލަނީ. [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ސަލީމް، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މޫސާ ސިރާޖް، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުﷲ ރިޔާޟް، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު [illegible]، ހުޅުހެންވޭރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙަސަން ލަޠީފް، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު [illegible]، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު [illegible]، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު [illegible]، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު [illegible]، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު [illegible]، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު [illegible]، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު [illegible]، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު [illegible]، [illegible] ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު [illegible]. [illegible] ރިޕޯޓަށް [illegible] ޖަލްސާ [illegible] ޖަލްސާ [illegible] ގެންދަނީ. [illegible] އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް [illegible] އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން [illegible]

އަޅުގަނޑުމެން އެދޭނަން، ވަޖެހިގެން ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން. އެހެންނަމަވެސް، ތަކުރާރުކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ބުނެލަން ބޭނުން އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވަޖެހިގެން ތަޅުމުގައި ނުތިއްބަވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ ޖަލްސާ ނިންމާލަން. އަދި އެކި ސިޔާސީ ޕާޓީތަކުގެ ލީޑަރުންނާއި ވިޕުންނަށް އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް އެދެން، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ޕާޓީގެ މެންބަރުންނަށް ވެސް އަންގަވާދެއްވުން. އެނގިވަޑައިގަންނަވާނެ، މަޖިލީހުގެ ތާވަލާ އަޅުގަނޑުމެން އިޢުލާންކުރިން އަދި އެހެން އަހަރުތަކާ ވެސް އެއްގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން ކަންކުރަމުން މި ދާ ގޮތަށް، ވަކި މުއްދަތަކަށް، ވަކި ގަޑިއެއްގެ ކުރިން ފުރުޞަތަށް އެދިވަޑައިގަންނަވާން އަޅުގަނޑުމެން އެދުނީ. ގިނަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އެދިވަޑައިގަންނަވާތީ. އެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވާހަކަފުޅު ވެސް ތަރުތީބުކުރަމުން އެބަ ގެންދަނީ. މިއަދު 12އާ ހަމައަށް؛ 3 ދުވަސް ދީފައި މިއަދު 12އާ ހަމައަށް އަޅުގަނޑުމެން ފުރުޞަތު ބަންދުކުރީ. ފުރުޞަތު ބަންދުކުރިއިރު އެދިވަޑައިގަންނަވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން އަޅުގަނޑު ދެންނެވީ މި ދެންނެވީ، މި އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންނަށް އަޅުގަނޑުމެން މުރާޖަޢާކުރަމުން ގުޅިގެން ދަންނަވާނަން، ވަޖެހިގެން ވާހަކަފުޅުދައްކަވަން. އަދިވެސް ތަކުރާރުކުރަން، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވަޖެހިގެން ތަޅުމުގައި ނުތިއްބަވަންޏާ [illegible] އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭނީ ޖަލްސާ ނިންމާލަން. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުމެއް ނޫން ޖަލްސާ ނިންމާލަން. އެހެންވީމާ، އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ހަމަ ވަޖެހިގެން ތިއްބަވައިގެން ޖަލްސާ ކުރިއަށްގެންދަން. ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޝިޒް.

ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނާޝިޒް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑު ދިވެހި ސަރުކާރުން 2023 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޖެޓަށް ތާއީދުކުރާ ވާހަކަ ދަންނަވާލަން. މި ބަޖެޓަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި މީހުން ދިރިއުޅުން، ރައްކާތެރިކަން ދިރިއުޅުމާ ރަނގަޅުގައި ރައްކާތެރިވުމަށް ބޭނުންވާ އެންމެ އަސާސީ ކަންކަން ފޯރުކޮށްދިނުމަށް، އެކަން ދިވެހި މިއަދުގެ ސަރުކާރުން، ރައީސް އިބްރާހީމް މުޙައްމަދު ޞާލިޙް ވަޢުދުފުޅުވެވަޑައިގެންފައިވާ ގޮތަށް ކަންކަން ފުރިހަމަކުރައްވައިދެއްވުމަށް ޓަކައި އެ ކަންކަން ހިމެނިގެން، އެ ކަންކަން މިހާތަނަށް ތަންފީޒުކުރެވިފައިވުމުން، އަދި ތަންފީޒުކުރަމުން މިހާރު ދާ ތާވަލާއި އެއް ދުވަހާ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަކަށް ބަދަލުކޮށްފައި ފަހަރުތަކެއް އުނދޫވާ ގޮތަށް ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ބަޖެޓެއް. އަދި މި ބަޖެޓު ފައިނޭންސްކުރުން ބަޖެޓުގެ ކެޕިޓަލް ބަޔާއި، އަދި ބަޖެޓުން ކުރަން ރާވާފައިވާ ޚަރަދުތަކަށް ފައިސާ ހޯދުމަށް ބަޖެޓުގެ ބައިގެ އާމްދަނީއާއި އަދި ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައާއި، އަދި ދަރަނީގެ ގޮތުގައި ނަގަން ހުރި ފައިސާ، ބަޖެޓަށް އިތުރުކުރަން ޚަރަދުކުރާ ގޮތްތައް ކެޕިޓަލް ޚަރަދުކުރާ ބަޖެޓެއް. މި ބަޖެޓަކީ ދުނިޔޭގައި އެކިއެކި ދަތިތައް ކުރިމަތިވެފައިވާ ވަގުތެއްގައި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ފައިދާ ހުރި، ބަޖެޓުގެ ތަފާސްހިސާބު ދުވަހަކުން ދަރަނިވެރިކަމުގެ ދަތިވެގެން މި ތަނުގައި އިޤްތިޞާދީ

ބޭބޭފުޅުން މި ކަމަށް ހުރި ހަރަދު ދެކެނީ ކޮންދެކޮޅަކަށޯ! މި ތަނަށް ހުރި ހަރަދު އަދި އިތުރަށް ބޭދެކޮޅަކަށޯ! އެހެންނަމަވެސް، ބަޖެޓަށް އާމްދަނީ ހޯދަން ހުރި ވަސީލަތްތައް ކުޑަކުރަނީ! އާމްދަނީ އިތުރުކުރާނެ ގޮތެއް މިއާ ވިދާޅެއްނުވޭ އެހެންނަމަވެސް، ޚިޔާލީ ބަޖެޓުވާ ވާހަކަ ތަކުރާރުކުރާތީ ވިދާޅުވާނީ މި ވިދާޅުވީ، މިވެސް، މިވެސް، މިވެސް ހަރަދުތަކެއް އިތުރުކުރާނެ! އެހެންވީމާ، މި ދެކެވޭ ވާހަކައިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިއަދު މި ދޭހަވާ އެއްކަމަކީ، އެކިއެކި ސިޔާސީ ބޭނުންތަކަށް އެކި އަމިއްލަ މަސްލަހަތުތަކަށް ބޭކާރު މި ވިޔަފާރިވެރިން، ރައްޔިތުންނަށް އެއް ގޮތަށް ދިނުމަށް ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް ހުށަހަޅާފައި އޮތް ހުށަހަޅާފައިވާ ތަރުތީބު ނުކުރެވޭ. ނުކުރާ ސަރުކާރު، އެއީ ހުށަހަޅާފައި އޮތް ބަޖެޓުގައި ފައިސާ ހުސްކުރުމަށް ނޫނިއްޔާ އާމްދަނީ ހޯދުމަށް ހުށަހަޅާފައި ހުރި ކަންކަމަކީ މިސަރުކާރުން ބަލައިގަންނަ ކަމެއް ނޫން. އެ ބުރަ ރައްޔިތުންނަށް، ނޫނީ ވިޔަފާރިވެރިންނަށް އެ ބުރަ އުފުލެން އެ ފައިސާ ހޯދައިގެން ހޭދަކުރުން މިއީ ބަލައިގަންނަ ކަމެއް ނޫން. އެހެންނަމަވެސް، ދައުރުގައި އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން އުނދަގޫ ހަރަދުތަކާއި ކުރައްވަންޖެހޭގޮތުން ނޫނީ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރަން އޮތް ތަނަވަސް މަސައްކަތަށް، އިތުރަށް ފުރުސަތުދޭކަން ކުރަންޖެހޭ ހަދާ ދެ ގުނަކަން ބޮޑުކުރެވޭ! އެހެންވީމާ، މި ދެކެވޭ ވާހަކަ ދިމާވާކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. މިއީ އެއްގޮތަކުންވެސް ދެކޮޅުހެދޭ ވާހަކައެއް ނޫން. ދެން ރަނގަޅު! ދަރަނި ނިސްބަތަކަށްކުރުމާ ވާހަކަ؛ ވަރަށް ބޮޑަށް އެބަ ވިދާޅުވޭ ދަރަނި ނިސްބަތަކަށްކުރެވޭނެ. ދަރަނި މިހާރު ހަދަނީ. އެހެންނަމަވެސް، އެހެން އަހަރު ބޮޑަށް ވިދާޅުވާ ބޭފުޅުން ރައްޔިތުންގެ ވަގުތުތަކާ ދުރުކުރަނީ މަސްލަހަތަށް ހުރިހާ ކަމެއް ދަރަނި ނިސްބަތަކަށްކުރާ ވަރަށް ބޮޑުކަމުގައި، އެ ދުވަހަކު ވިދާޅުވިއެވެ. ބޮޑު ވެސް ދަރަނި އޮތް. އަދި ބޮޑުގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު ވެސް އޮތް. އެ ހާލަތުގެ ތެރޭގައި ރައްޔިތުންގެ އުނދަގޫ ވިޔަފާރިތަކާއި، އަދި އުނދަގޫ ސަރުކާރުތަކުގެ މަސައްކަތުތަކުގެ ގޮތުގައި ވިޔަފާރިތަކާ ހަމަ ރައްޔިތުން ބޮޑެތި ފައިސާ ތަޖުރިބާކޮށްގެން ހިނގައިދާ، ޖީ.ޑީ.ޕީ.ގެ ނިސްބަތުގައި ބޮޑުވެ ތަޖުރިބާކޮށްގެން އަދި ޖީ.ޑީ.ޕީ.ގެ ނިސްބަތުގައި ބޮޑުވެ ތަޖުރިބާކޮށްގެން އިތުރަށް އާމްދަނީ އިތުރުކުރަން އެކަން ބޮޑުވުމުގެ ފުރުސަތު ހިނގާނެ ބޮޑު ހިނގާނެ. އެ ދުވަހަކު މި ދަރަނިވެ ދަރަނި ނިސްބަތަކަށްކުރާ ވަރަކަށް ރައްޔިތުން ފުރުސަތު ލިބި ހިނގާ ވަރަކަށް، މިހެން އެއްވެސް ވަރަކަށް ވިދާޅުވެފާ. އެހެންކަމާ ޕްރޮޕޯޝަނެއް ވެސް ހިނގާނެ ނޫން. އެހެންވީ އެ ކަންކަން ކުރެވޭނެ ހުރި ނަމަ، މިއަދު މި ވަރަކަށް؛ ޕްރޮޕޯޝަނަށް ރަނގަޅުގޮތުގައި ހިނގާ ވަރަކަށް ދައްކާކަން ނޫޅެން ހިނގާނެ އިޤްތިޞާދީ ރަނގަޅު. މިހާރު މިއަދު ހަމައެކަން އެހެރީ، ދިވެހި ސަރުކާރުން 1100، 1200 އަހަރު ފަހު ގެން ޕްރޮޕޯޝަނުގެ ބޮޑު ނޫން ތަޖުރިބާކޮށްގެން ހިނގާނެ ރަނގަޅުވުމަކީ ހިނގާނެ އެ ދަރަނި. ބޮޑުކުރާއި، ފުރުސަތުދެއްވާއި، ބޭނުން ތަރައްޤީ ސަރުކާރުގެ ވިޔަފާރިއާއި، ވަޒީފާ ރައްޔިތުން ހިމެނޭ ސަރުކާރުތަކާއި މި ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން މި އިންވެސްޓްމަންޓަށް ޖެހޭގޮތުން ބޮޑުކުރުން ފަހަރު ބޮޑު ހިނގާ ދެއްކި ސަރުކާރުން ކުރަންޖެހޭ އެބަ. ބޮޑުވުން ޕްރޮޕޯޝަނު އަހަރު މި އިންވެސްޓްމަންޓަށް ގެއްލުންދެވޭ ހުރި ނަމަ، މިއަދު މި ވަރަކަ

ދައްކާކަށްޖެހުނީސް އިނގޭތޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މި ތަނުގައި ސިޔާސީ ބޭނުމަކަށް، ސިޔާސީ މަޤްސަދުތައް ހާސިލުކުރުމަށް، އިދިކޮޅު ފަރާތްތަކުން މި ދައްކާ ވާހަކަތަކަށް މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިގަންނަ ވާހަކައެއް ނޫން. ރައްޔިތުންނަށް އެއަށްވުރެ އިހުސާސްތެރިވާން އެބަޖެހޭ. ޤައުމުގެ އިޤްތިޞާދު ފުނޑާލަން އެއްގޮތަކަށްވެސް އުޅެންޖެހޭކަށް ނުވާނެ. އަދި މި އުޅުއްވާ މީހުންވެސް މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަގައިމު ވެސް ބަލައިގަންނަން ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެއްގޮތަކަށްވެސް ކަމުދާ ވާހަކައެއް ވެސް ނޫން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ، ދިވެހި ސަރުކާރުން ރައްޔިތުންގެ ހާލަތު ރަނގަޅުކުރުމަށް މި ކުރަމުންގެންދާ، މި ގެންދަވާ އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޕްރޮޖެކްޓްތަކުން ތަރައްޤީ މިދޭ ފަހި ރައްޔިތުން ދިރިއުޅޭ ހުރިހާ ރަށްރަށުގައި މުސްތަޤުބަލުގައި ފުރިހަމަކޮށް. ރަނގަޅު ހަމަހަމަ ގޮތެއް، ސްކޫލް ބޯޓު، ފެރީ، ނަރުދަމާއި ބިމާއި ހިދުމަތާއި، އަދި އޭގެއިތުރުން ސަރުކާރުން ކަންތައްތައް ބިނާކުރުމުގައި މުސްތަޤްބަލު ގެނެސްދޭ ރަނގަޅުކުރުމަށް ކޮށްގެން އިނގޭތޯ ތޫރިޒަމް ގެސްޓްހައުސް ވިޔަފާރިތަކާއި، އަދި އުފެދުން އިޤްތިޞާދީ ހަރަކާތްތަކަށް ފުރުޞަތު ހުޅުވިގެން މި ދަނީ. އޭގެ ސަލާމަތުން ދާއިރާގައި މުދަލުގެ ތަރައްޤީއާ ރަނގަޅުވަމުން މުޅި ފުޅާވެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެންމެ ކައިރިން މި ފެންނަނީ، މިސާލަކަށް، ނަގާ ކަމަކު ވަރުގެ ތިލަފުށީ ނޫނީ ގާތުން އުޅުއްވާ، މި ރަށްރަށުގައި އިޤްތިޞާދު ގޮތުން މި ބަރުވެރިވަމުންދާ ވަޒީފާ ރަނގަޅުވެގެން ދިރިއުޅެމުންދާ ރަށްރަށުގައި ފުރުޞަތު ދިވެހިރާއްޖޭގެ މުސްތަޤުބަލުގައި ދަނޑުވެރިކަމާ އަޅުގަނޑު ޝައުޤުވެރިވާ ކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، މި ކަން ކުރަން ސަރުކާރުން ރަށްރަށުގައި މި ކަހަލަ ފުރުޞަތުދޭ އެއްގަމު މަގުތައް ހަދަނީ. ދަތުރުކުރަނީ ސަރުކާރުން ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ސަރުކާރުން ދިވެހި ރައްޔިތުން ދިރިއުޅޭ ރަށްރަށުގައި މަސައްކަތްކުރުމަށް މި ހިނގާ ޕްރޮގްރާމުތައް ހިންގުމަށް ހަރުދަނާކޮށްގެން. ސިޔާސީ ބޭނުމަކަށް ޖަހާލާ، ސިޔާސީ ކަމެއް ވަކި މަޤްސަދެއް ހާސިލުކުރުމަށް، މިފަދަ ބޭނުންވާ ކަމެއް ނޫން އެހެން ކަމެއް ވެސް، ސަރުކާރުން ކުރަމުން ގެންދާ ރަނގަޅު ކަންކަން، ރައްޔިތުންނަށް ފައިދާހުރި ކަންކަން އެއީ ކުރިއެރުންތަކުގެ ކަމަކަށް ހަމަ ސިފަވާ ކަމެއް ދަންނަވާ ވާހަކަތަކުން އަޅުގަނޑުމެން ދެކެން ބަލައިގަންނަ ވާހަކައެއް ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއަދު ހަމައެކަނި އަދިއަދު މި ސަރުކާރުން މީހުން ދިރިއުޅޭ ރަށްރަށުގައި، ރައްޔިތުން ދިރިއުޅުމާ ގުޅޭ ރަށްރަށުގައި އަސާސީ ޚިދުމަތް ގެނެސްދިނުމަށް އާލާ ހިދުމަތްތަކަށް ބޭކާރު މި ވަކި ބިނާކުރުމުގެ، މަސައްކަތްތަކާއި އެކި ފަރާތްތަކުން ރަށްޓަކައި މަސައްކަތްތަކާއި ސްޕީޑްގައި ހިނގަމުންދާ ތަން އިނގޭތޯ. މިހާރު އަޅުގަނޑު މިހާތަނަށް، އެކަމު އަހަރުތަކުން ވެރިކަމަށް އައިސް، ފިޔަވަޅުއެޅުއްވުން ދިޔައިރު، މިއަދު ހަމައެކަނި އެއްވެސް މީހަކު ހުރިހާ ކަސްރަތު ނުކުރާ، ފިޔަވަޅުއަޅުއްވަމުން ތިރިކޮޅު ބޮޑުކުރެވުނުއިރުވެސް ހިސާބަށް ކާކުހެ ނޭނގޭ އިނގޭތޯ، މި ސަރުކާރުން މަސައްކަތްކޮށްގެން މި

ގެންދާ ބާރު ސްޓޭޓް ފުށުނިމަދައެވެ. އެ ކަންކަން ހަޖަމެއް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ، އިދާރާގެ ފަރާތްތަކުން މިއަދު ދައުލަތުން މި ގެންދާ؛ ކުރަމުން މި ގެންދާ، ސަރުކާރުން މި ކުރަމުން ގެންދާ މަސައްކަތާ ދެކޮޅުގައި އެކިއެކި ފަރާތްތަކުން ވިދާޅުވަމުންދާ ވާހަކަ. ޖަލްސާ ތަޢާރަފުކުރުމުން މިއީ އަޖައިބު ކުރާ ކަމެއް ނޫން އިނގޭތޯ. ޖަލްސާ ރާއްޖޭގައި މި ސަރަހައްދު އަޖައިބެއް ނޫން. އަދި ޑިމޮކްރަސީކުރެވުނީވެސް މިއަދު އަޖައިބުކަމެއް ނޫން. މީގެ ކުރިން އެކި ފަހަރު މަތިން މި ޖަލްސާ މި ވަނީ ނުހުރަސްނަގާފަ، ބޭނުން ފަސް ކުރެވިފަ. ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ސަރުކާރުގައި ވެސް ވަނީ ބޭނުންކުރެވިފަ. އެހެންނަމަވެސް އެ ދުވަހު އެކަން އޮތީ ވަރަށް ރައްޔިތުންނަށް މޮޅު ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ސިޔާސީ، އެކަން ދިޔައީ ކަމަކަށް އެ ކަންކުރެއްވި ބޮޑުގޮން މިއަދު ނުކުމެ، ނޫނީ މީގެ އެއްޗެހިކަންތަކެއް ކުރާވަރު ކަމެއް ނޫން. ރައްޔިތުންގެ އަތުން މިވަރުގެ ބޮޑު ހިތްވަރު، ނޫނީ މިވަރުގެ ބޮޑު އެއްޗެހި ހާލަތު އޮޅި އެއްޗެހިކަންތައް ސަރުކާރުން ކޮންގޮތަކަށް ކަމެއް ނޫން، މި ގެންދިޔުން މި ދައުލާ ވާހަކައާ މިއީ އަމުދަން ގެނައުމަށް މިހާރު ބަލައިގަތުން ވާހަކައެއް ނޫން. ރަނގަޅު! ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް މި ހުށަހަޅުއްވާ ބަޖެޓަކީ ރަނގަޅު ބަޖެޓެއް ދިމާވާ އެއްޗެއް ނޫން އިސްލާމީ ރަހީސް. ބަޖެޓަކީ އެއީ ޗާޓުގައި އެކްސްޕެންޑިޗަރ. ބަޖެޓުގައި މި ހުށަހަޅާފައި އަނގަބަސްގެ، ދިރާސާ ކަމަކަށް ރަޖިސްޓްރީ އެކްސްޕެންޑިޗަރ އިނގޭތޯ. އަދި ހަރަދު ވެސް ކުރިން ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް ގޮތުގެ އެކްސްޕެންޑިޗަރ. މިވެނި ދާއިރާއަކަށް މިވެނި ކަންކަމަށް، މިވެނި ރަށެއްގައި މިވެނި ކަމެއް، މިވެނި ހިސާބަކަށް ހޭދަކުރުމަށް ޖަހައި މިވެނި ވަރެއް ހިސާބުކުރެވިގެންދާނަ ކަމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް، ރައްޔިތުންގެ މަސްދޫބުންގެ ކުރިމައްޗަށް ހުށަހަޅާ އެކްސްޕެންޑިޗަރ. މި އެކްސްޕެންޑިޗަރ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ގެންބަދުންނަށް ފިޔަވަ އެއް ބާރަކީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ޖަވާބުދާރީ، ނޫނީ ޗެކްސް އެންޑް ބެލެންސްގެ ގޮތުން އެ ހުށަހަޅާފައި ހުރި ކަންކަމަކީ ދެ ޕްރައިޓަރައްޓީގައި ރައްޔިތުން ދެކޭ ކަންބޮޑުވުމަކީ ހިސާބުކުރުވާ ގޮތަށް ހުރިހާއިރަކު އޮތް ބަޖެޓައޮޅި ނޫނީ އެހެން އަދި އިތުރު؛ އުނިއިތުރު ނޫނީ އަދި އިތުރު ބަދަލުތަކެއް ގެންނަންޖެހޭ ރައްޔިތުންގެ މަސްދޫބުން އެދޭ ގޮތަށް އެ ބަދަލު އެކިހެން ބަޖެޓު ސަރުކާރަށް ތަންފީޛުކުރުމަށް ޖާގައި ފުރުޞަތުކޮށްދިން. އެހެންވީމާ، މި މަޖިލިސްގެ ތަޅުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން ގެނައިބަލާ ބަދަލުތައް ގޮތުގައި އެ ކަންކަން ހިސާބުކުރުވާފައި ހުރި ކަމަށް، ރައްޔިތުންނަށް ހުރި ކަންބޮޑުވުމާއި ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ އަސާސީ ޚިދުމަތް ހިސާބުކުރުވާ ކަމަށް ވަންޏާ، އެ ކަމަކާ އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތުގައި މިހާގައި؛ ހުއްޓުމެއް ސިޔާސީ ބޭނުން ހިސާބުކުރުން މިކަން އެކިއެކި ގޮތްގޮތަށް ވާނަ ނުވޭ ގޮތަށް މި ވަރަށްބޮޑު ދައުލަތުން މިއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަކީ އަދި ހިތްގައިމު ވަރަށްބޮޑަށް ނޫން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ޚިޔާލު، މިއަދު މި ސަރުކާރުން ހިސާބުކުރަމުން މި ގެންދާ ކުރިއަށްގެންދަވާ މިއީ ދިވެހި ބާރުތަކުގައި ވެސް، ދިވެހި ބާރުތަކުގައި ވެސް އެއްވެސް ސަރުކާރުތަކަށް، އެއްވެސް ސަރުކާރަކަށް ދިވެހި ރައްޔިތުންނާ ދެކޮޅަށް ކުރެވިފައިވާ ޒުލުމަކަށް ވެސް ނޫން. އަދި ހިސާބުކުރެވިފައި އޮތް ކަމަށް ވެސް ނޫން. މިހާތަނަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ

ގޮތުގައި، ރާއްޖޭގައި މިހާރު ދިރިއުޅޭ ރަށްރަށުގައި ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ލިބެމުން މި ދާ ތަރައްޤީގެ ފުރުޞަތު، ނޫނީ ތަރައްޤީގެ ބަޔަކު މިއީ މިހާތަނަށް އެއްވެސް ބޭފުޅަކަށް ސަރުކާރަކަށް ލިބުމުން ކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، މި ކަންކަމާ ދެކޮޅުގައި ހަމަ ބޭބޭފުޅުން ޖެހިލުންވާނެ އިނގޭތޯ. އެއީ އިންސާނީ ތަބީޢަތް. ޖެހިލުންވެގެން ފޫހިފުޅުގެ ވާހަކަ ވެސް ދެއްކޭނެ. ފޫހިފުޅުގެ ގޮތްގޮތުން ރަގު ވެސް ދެއްވޭނެ. އެކަމަކު އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް ނޫން. ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ކަންކަންކުރެވޭ ގޮތަށް މިތާ ބަޖެޓު ފާސްކުރެވިގެން ބަޖެޓުން އެ ކަންކަން ހާސިލުކުރެވޭ ގޮތަށް، ސަރުކާރަށް އެ ފުރުޞަތު އޮންނަ ގޮތަށް މިތާ އެ ކަންކަން ކުރެއްވުމަށް އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެދޭ ގޮތް. އަދި އިޝާރާތުކުރުއްވިއްޔާ އެގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެން އެ މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދާނެ ވާހަކަ ވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސްގެ ޚިދުމަތުގައި ދަންނަވަން. ދެން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، މިއަދު މި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް ވިދާޅުވި، ބަޖެޓު ކޮމިޓީއަށް އެމް.އެމް.އޭގެ ފަރާތުން ލިބިފައިވާ ލަފާ އިއްޒަތްތެރި މެމްބަރުންނާ ހިއްސާނުކުރެވުނު ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން ބޭނުންވަނީ، މިހާރު އެ މަޖިލީހުގައި ވާނީ ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެމްބަރުންނާ ހިއްސާކުރެވިފައި. އަދި އޭގެފަހުން އެ ޗިޓަކީ ޖަވާބުގެ ސީލިން ބަޖެޓު ލަފާ ވެސް އިއްޒަތްތެރި މެމްބަރުންގެ ބަޖެޓުކޮމިޓީގެ ހިއްސާކުރެވިފައިވޭ. އަދި ސީލިނާ ފޮނުއްވުމާއެކު އެ ސީލިންގެ ފޮތްތައް ވެސް އިއްޒަތްތެރި މެމްބަރުންނަށް ބަޖެޓުކޮމިޓީގެ ބަލައި މިހާރު ހިއްސާކުރެވިފައިވާނެ. އަދި ސީލިން ބޭނުން އެހެނިހެން ދިރާސާތަކުން ވެސް ސީލިންގެ އިއްޒަތްތެރި ބަޖެޓުގެ މަޢުލޫމާތު ބަޔާނު ހިއްސާކުރެވިފައިވާނެ. އަޅުގަނޑު އެހެންވީމާ ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް އަޅުގަނޑު ދިމާވިފައިނުވޭ.

ރިޕޯޓުން އަދަދު ކަމެއް ފާހަގަކުރެއްވިއިރު، 2019 ވަނަ އަހަރު؛ އަޅުގަނޑު ހަނދާނުގާ ގޮތުން 2019 ވަނަ އަހަރު ވިލާތާ ކިޔާ ކޮންފަރެންސާ ގޮވާލަމުން ދައުލަތުން އެތައް ބޭ ފައިސާއެއް ހޯދުން ހުށަހެޅި މަރުކަޒީ ގޮވާލަމުން މާލޭއަތޮޅު ޗިޓުން ނިންމާލައި ހާދިސާގައި ބިލާ ވާށް. އަދި ދިރާސާ ކިޔާ ކޮންފަރެންސާ ދައުލަތުގެ ހާދިސާގައި ދޮރު ބިލާ ވާށް. ބިލްޖެހިފައިވާ ދޮރު ބިލާ ވެސް ވާށް. މިހާރު ހަމަހަމަ އަދި ވިޔަފާރި ސަރުކާރުން. ރެކޯޑް އެ ބިލާ؟ ރެކޯޑް އެ ބިލާދަރަށް؟ އެސް.އޯ.އީ ޗެކުން ޖީ.އެމް.އައި.ޖީ ކޮންސޮލިޑޭޓަޑް ހިސާބުތަކާ ވިޔަފާރިއަކާ ގުޅިގެން ސިޔާސީގޮތުން ބިލާ ވާށް، ހަމަ މި ދައުރުގައި އަހަރު. ރެކޯޑް އެ ބިލާ؟ އެ ބިލާދަރަށް ވެސް ދިމާދިމާލަށްވާނެތޯ؟ ވަކި ވާހަކައެއް ވަކި ގޮތަކަށް ފިޔަވަޅުއެޅުމަށްޓަކައި އަދި އުޅެނީއެއް އިންސާފެއް ނޫން އިނގޭތޯ. އިންސާފު ބޭނުންވާ ކަމަށް ވަކިން، ވަކިވަކި ގޮސްތަކަށްވުމަށް، ވަކި ކަންކަން ހަމަޖެހިގެން ބައެއް ކަންކަން ފާހަގަކޮށްގޮތައި، އެކަމަކު ކިޔާ ކަންކަމަށްކުރަނީ ހަމަހަމަކަމެއް ސަރުކާރެއް ނޫން. ނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހަސަން ލަތީފް.

ހެންވޭރު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ހަސަން ލަތީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް ކުރިއަށްދާއިރު، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ކޮންމެ ފަހަރަކު މި މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅޭއިރު؛ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން 2008 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން މި ދިވެހިރާއްޖެ މި ވަނީ ޑިމޮކްރެޓިކް ހަމަތަކުން އިންތިޚާބު ބާއްވަމުންގޮސް ވެރިކަންތަކެއް ގާއިމުކޮށް، އެ ވެރިކަންތަކަށް ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ ބަޖެޓު ޑިމޮކްރެޓިކް އުސޫލުން ހިނގާ ނިޒާމުތަކާ އެއްގޮތަށް ބަޖެޓު ހުށަހަޅަމުން މި އަންނަނީ. އަޅުގަނޑުމެން އޭގައި ގެންގުޅޭ ހަމަތަކާއި އުޞޫލު ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓު ހުށަހަޅުއްވުމުގައި. އެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަކީ އަންދާޒާއެއް. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަކީ ދައުލަތުން ކުރާ ޚަރަދާއި، ދައުލަތަށް ލިބޭ އާމްދަނީއާއި، ދައުލަތުގެ އަރަނިސާއި ދަރަނި ބަޔާންކުރާ ލިޔުން. އެ ލިޔުން އަޅުގަނޑުމެން އެއީ އޭގެ ޗާޓުގައި ވަކި ލިޔުމެއްގެ ގޮތުގައި، ވަކި ޤާނޫނަކަށް ބަދަލުވެގެން ބޮޑުން އެއީ މިހާރު ބަޖެޓާ ގުޅޭ ޤާނޫނުން މިހާރު އަޅުގަނޑުމެން ދެކޭ އުސޫލެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން މި ދަންނަވާ ވާހަކައަކީ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުން ކައިރިއަށް ގޮސް ރައްޔިތުން ބޭނުންވާ ކަންކަމަކީ ކޮބައިކަން ދަނެގަނެ، އެ ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެންގެ މެނިފެސްޓޯގައި ހިމަނައިގެން އެ މެނިފެސްޓޯ އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންނާ ހިއްސާކޮށް، އެ ރައްޔިތުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވޯޓުދީގެން އަޅުގަނޑުމެން އިންތިޚާބުވެގެން ސަރުކާރަކާ ހަވާލުވަނީ. ސަރުކާރަކާ ހަވާލުވުމުން އަޅުގަނޑުމެން ދެން އެބަ ހަދަމު ސޯޝަލް ކޮންޓްރެކްޓެއް ސޮއިކުރަނީ. އެއީ އެ މެނިފެސްޓޯގައި ހުރި ކަންކަން ތަންފީޒުކުރަން ގޮތުގެ ތަޞައްވުރު. ކޮން ކަންކަމެއްކަން، ކޮން ވަގުތެއްގައި ކޮން ގޮތަކަށް ހުރިހާ ކަމެއް ބަޔާންކޮށް ލިޔުން. އެ ލިޔުން ކުރުމަށްޓަކައި ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދެން އަޅުގަނޑުމެން އެކުލަވާލައިގަނީ ޕޮލިސީ ޑޮކިއުމެންޓެއް. އޭގެ ބޭނުމަކީ، ސޯޝަލް ކޮންޓްރެކްޓް އެކުލަވާލި ޕްރޮޕޯސަލްތަކުގައި ބަޔާންވެފައި ހުރި ކަންކަން ކުރުމަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ ބަޖެޓާ ގުޅުވައި ހިންގުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެން މި ދަންނަވާ ވާހަކައަކީ ހަމައެކަނި އެއްގޮތަކަށް ހިނގާ ކަމެއް ނޫން. މިސާލަކަށް ގޮތެއް، ސަރުކާރުން އެކުލަވާލާ ނޫން ކަމަކަށް ބަޖެޓުގައި އަދި އަންނަ ކަމަކަށް އެއީ ބަޖެޓުގައި އެބައުޅޭ ގޮތުގެ ކަންކަން ކުރެވޭނެ ނޫން. އަޅުގަނޑު

މިސާލެއް ދަންނަވާނަން. އަޅުގަނޑަށް ޒަސޫރައީ ކުޅިވަރުގެ ދާއިރާއިން މިސާލު ދަންނަވަން، އައިބެއް ވެސް ނުވާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައްޔިތުން އަޅުގަނޑުމެން ކައިރީ ބުނީ، ކުޅިވަރުގެ ދާއިރާއިން ކުޅިވަރު ވަސީލަތްތައް ތަރައްގީކޮށްދޭށޭ. އަދި ކުޅިވަރުކުޅޭނެ ނިޒާމެއް ގާއިމުކޮށްދޭށޭ ތިމަންނާމެންނަށް. އަޅުގަނޑުމެން މެނިފެސްޓޯގައި އެކަން ހިމަނައިގެން ސްޕޯޓްސް އެރީނާ ބުރުޝަސް ހެދީ. އޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ވާނީ ބިޑުތަކައި، ކުޅިވަރުގެ ވަސީލަތްތައް ގާއިމުކުރުން ގަވާއިދު. ހަމަހަމަކަމާއި ބަކައި ގާނޫނީ އުސޫލަކާ މިހާރު ވެސް އެބަ އޮތް. 2015ވަނަ އަހަރު މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައި އޮތް ކުޅިވަރުގެ ގާނޫނު އެބައޮތް. އޭރުންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ދައުރު ވާހަކަދައްކައި ދެއީ، އެ ގާނޫނު އޮތް ގޮތް ކަމަކުނުދާތީއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ސްޕޯޓްސް އެރީނާ ބުރުޝަސްކައި އަޅުގަނޑުމެން ހިމެނި، 2019ވަނަ އަހަރު ނިމުނުއިރު ކުޅިވަރުގެ ގާނޫނަށް އިސްލާހުގެނެސް، އަޅުގަނޑުމެން މި ބޭނުންވާ ގޮތަށް ކުޅިވަރުގެ ކައުންސިލް ހިންގަން ގާނޫނު އެކުލަވައިލެވުނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2022 ނިމިގެން މި އޮކްޓޯބަރު. އަދިއެއް އެ ގާނޫނެއް ނުހެދޭ. މިއަދު ވެސް ބަޖެޓުގައި އެބަ ހުރި ކުޅިވަރުގެ ކައުންސިލަށް ފައިސާ ހަރަދުކުރާނެ ގޮތްތައް ކަނޑައަޅާފަ. އަޅުގަނޑު ކުރިން މިދަންނަވާ ވާހަކައިގެ އަސްލަކީ، ބަޖެޓުގައި މިހާރު ކަނޑައެޅިފައި އެއްޗަކު މިހާރު ކައުންސިލް ހިނގާފަ ކުޅިވަރުގެ ކައުންސިލުގައި ބަޖެޓުން ކަނޑައެޅިފައި، އޭގެ ނަތީޖާއެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެހެންވީމާ، މިދަންނަވާ ގޮތަށް މުޅިން ސާބިތު، ސްޕޯޓްސް އެރީނާ ފިޝާޓީސްޓްޕްލެއް އެކުލަވާ އަދި ބަޖެޓް؛ މި ހަމައަށް ފިނި ފޮތުގައިވާ ޑިރެކް ކަރުދާސް ދޮށުގައި ތާރީޚީ ހާލަތު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދައުލަތަށް ސަރުކާރަކުން ހިންގަސްޖެ ގަސްދުކޮށް ކަނޑައެޅޭ ޑޮކިއުމެންޓް ހުރި ހިންގުން ކަމަކުނުދޭ. ހަމައެހެންމެ އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ބަލައިލަންޖެހޭ މި ބަޖެޓް. ބަޖެޓު ބަލައިލާއިރު 42.6 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅާފައި އޮތުމުން، ދައުލަތަށް ލިބޭނެ އާމްދަނީ ކަމަށް ބެލެވިފައި އެ ވަނީ 29.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ހިލޭ އެހީއާއި އާމްދަނީ އެކުގައި އަންދާޒާކޮށްފައި އެ ވަނީ 32 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ހަމައެކަނި ލިބޭނެ ކަމަށް އެބަ ބުނޭ، 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މިދިޔަ އަހަރު ވެސް ބަޖެޓު ހުށަހެޅިއިރު ބަޖެޓުގައި އެބަވޭ ތިން ބިލިއަން ރުފިޔާ، އެއީ ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ އަދަދު ކަމަށް.

އެހެންނަމަވެސް، އަހަރު ނިމުމަށްދާއިރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަން އެބަޖެހޭ، ލިބިފައި މި ވަނީ ހަ ސަތޭކަ މިލިއަންރުފިޔާ ލިބުނީ. އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާ ވާހަކައަކީ، އަންދާޒާއެއް ވިޔަސް، ދެއްވި އިއްޒަތްތެރި މެމްބަރު، ކިނބިދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެމްބަރު، މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު ކުރެއްވި ސުވާލަކަށް ޖަވާބުދެއްވަމުން ވިދާޅުވީ އަންދާޒާ ކުރެވޭ. އެހެންނަމަވެސް، އެ އަންދާޒާއެއް ވެސް ކުރަންވާނީ އިންސާފުން ބޮޑުބައިވަރެއް ހިސާބުކޮށްގެން، ވިސްނާވަރުގެ އަންދާޒާއެއް. ތިން ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ޖަހައިލާފައި ބަޖެޓް ފާސްކުރީ މި ލިބުނީ 600 މިލިއަން ރުފިޔާ. އަންދާޒާ މި އަހަރު ވެސް އެބަބުނޭ 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޖަހާފަ. އަޅުގަނޑުގެ އަންދާޒާއަކީ،

400 މިލިއަނުއެއާ ޚަރަދާއި ލިބޭނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެމް.އެމް.އޭ ގަވަރުނަރު އެބަ ވިދާޅުވޭ، އަންދާޒާނުކުރާ ތިގޮތަށް. ދުނިޔޭގެ މާލީ ހާލަތަށް ބަލާބަލާށޭ! ދުނިޔޭގައި އޮތް އިކޮނޮމިކް ރިސެޝަނަށް ވިސްނާލަބަލާށޭ! އަދި މި ވާހަކަ ވިދާޅުވަނީ ހަމައެކަނި އެމް.އެމް.އޭގެ ގަވަރުނަރެއް ނޫން. މި ތަނަށް ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ވެސް ވަޑައިގެން އެބަ ވިދާޅުވޭ. ދުނިޔޭގެ އިކޮނޮމިކް ރިސެޝަން ހުރި ގޮތުންނާއި، އަދި ޔޫކްރެއިނުގެ ހަނގުރާމައި އެކަމް ބައިވަރު ސަބަބުތަކާ ހުރި އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް، ސަރުކާރުތަކަކަށް މި ވަގުތަކު ލޯނެއް ވެސް ލިބޭކަށް ނެތް. އާދޭ ދައްކާ. ހިލޭ އައީ ގޮތަކުން އެއާމާ ދައްކާ. ޕްރޮޖެކްޓަށް މި ދިޔުމުވަނީ މިގައި 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭން ކަމަށް ހިފާ އޭގެ ގޮތުގައި. އެހެންވީމާ، ދިމާކުރާ ކަންކަން އެބަހުރި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ކަންކަން އެބަ ދިމާކުރުވަންޖެހޭ، މި ކަންކަން ދިމާވާނުކުރުވި ކުރިއަށްދާ ކަމަށް ވަންޏާ އަޅުގަނޑުމެން ހިތުން އެއީ މި ބަޖެޓު ޕާސްވެގެންދާއިރު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭން އޮންނާނީ ވަރަށް ބޮޑުތަން މަދުވެފަ. އަދި އޭގެ ސަބަބުން މި އަންނަ އަހަރު، 2023 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިންތިޒާމުކޮށް ބޭނުންވި ގެއްލުންތަކާ ކުރިމަތިވެގެން ދާނެ. ދަރަނިވާ ޚަރަދުތައް ކުރިމަތިވާނެކަން.

އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މާލޭގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން އެބަޖެހޭ. މާލެއަށް މި އޮތީ މި ސަރުކާރުން ވަރަށް ބޮޑަށް އަހުލުވި. މާލޭގެ ރައްޔިތުން އެންމެ ބޮޑަށް ބޭނުންވާ ކަންކަން މި އޮތީ ހަރުދަނާކޮށްދީފައިވޭ. މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ބިރުވެރިކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވަރަށް ބޮޑަށް އެކަމުގައި މި ވަނީ ފަރުވާކުޑަވެފަ. މާލޭގައި ރައްކާތެރި މާޙައުލެއް ގާއިމުކޮށްދޭން މި ވަނީ ފަސޭހަ ނޫން. މާލޭއަކީ މިހާރު ހިނގާބޯނިގާޑުކޮށްދީފަ ދުރާ ތަކެއް. އެކަކީ ގެންގުޅޭ ކަހަލަ ހަމަގައިމު ފެށޭ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. މާލޭގެ މަގުމަތިން، މަރާމާރީއާއި، ވައްކަމާއި ނުރައްކާތެރި މާޙައުލެއް ހަރުގޮތް ގެންގުޅެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ޑްރަގްސްގެ މައްސަލަ އޮތީ މި ސަރުކާރުން ކުރަމުންދާ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެންގެ ނުވެސް. ބައެއްފަހަރު އަވަހަށް ގެނެސްދީފައިވާ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން ދެކެނީ މި ބަޖެޓުން ފެށިގެން އަޅުގަނޑުމެން ދިރިއުޅުން އެހެން ކަންކަމުގެ އެކުލެވިގެންވާ ކަންތައްތައް އެކަށައަޅަން ފުރުސަތުތަކާ ގުޅޭ ވަޒީފާގެ ފުރުސަތުތައް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ކުދި އަދި މެދު ފެންވަރުގެ ވިޔަފާރިތަކަށް ވަޒީފާގެ ގޮތުން އެކި ހިންގުމުގެ ގޮތެއް. ވިޔަފާރިތައް އެ ދާއިރާއަށް ބަރޯސާވެވޭ ގޮތަށް. އެ ކަންކަމަށް އެދުނު ހަރުކަށި މި ބަޖެޓުން ފެށޭ، އަދި ފިހާރަތައް ބޮޑުވުމާއި ބިދޭސީ ކަސްޓަމަރުން ފެށޭ އެ ކަންކަން ދެލިބުނު ކުދި ތަނުގައި ބޭއްވުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުގެ އެހީތެރިކަން އަދި ވިޔަފާރިތަކާ ގުޅުވާލުމަށް ތަރައްގީކުރުމަށް ޓެކްސް ކުޑަކޮށް ހަރަކާތްތެރިވުމަށް ފާހަގަކޮށްލަނީ. ވިޔަފާރިތަކަށް ޚާއްޞަ ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތައް ވަނީ ބޭރު ފާހަގަކޮށްލަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުން އެ ހިންގާ ވިޔަފާރިތައް ހިންގުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް މި ވަނީ، ކުދި އަދި މެދު ފެންވަރުގެ ވިޔަފާރިތައް އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވުނު، ބޮނޑިބަތްފަދަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މަސްތުވާތަކެތި މައްސަލައަކީ އެ ވަނީ

އިންތިޒާމަށް ގިނަވެފައި، އެ މައްސަލަތަކަށް. މަސްތުވާތަކެތި ބޭނުންކުރާ ކުދިންނަށް އެކަށީގެންވާ ފަރުވާދޭނެ ނިޒާމެއް އަދި ސިޔާސަތެއް ވެސް މި ސަރުކާރުގައި ނެތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިއީ ހިތާމަހުރި ކަމެއް. މި ހުރިހާ ކަމެއްގެ ސަބަބުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މާލޭގެ ރައްޔިތުން އެންމެ ހާސްވާ ކަމަކަށް ވެފައި މި އޮތީ، އެ މީހުންނަށް ދެން ވާނެ ގޮތެއްގެ ތަސައްވުރެއް އޮތް މިހާރު ސަރުކާރުގައި ނެތްކަން އެ މީހުންނަށް ސާފު. މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ވާނީ ގޮތެއް އެނގޭނެ މިހާރު، ސަރުކާރުގައި އެ މީހުންނަށް އެކަން ކިޔައިދޭނެ މީހަކު ސާފުވެފައި އޮތީކަމެއް، އެއީ، މާލޭގެ ރައްޔިތުން އެންމެ ކަންބޮޑުވާ ކަމަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ މީހުންނަށް އެކަން ގޮތެއް ހަމަޖެހިފައިވާކަމަކަށް ނުވާ ބަޔަކު އެ މީހުންނަށް ސާފުވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މާލޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އަލިއަރުވާ 2023ގައި ސަރުކާރުން އުފާ މަސްޖިދުތައް ފުރުސަތު ކަމަށް އުންމީދުކުރަމުން ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު ކާމިޔާބީއެއް. މިއީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސަރުކާރުން ވެސް އަދި އެމް.ޑީ.ޕީން ވެސް ވިސްނަންޖެހޭނެ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތަށް ލިބެންޖެހޭ ފައިސާ ހޯދަންޖެހޭ. އެއީ ސަރުކާރު އޮތް ކަމެއް ނޫން. ޖޫރިމަނާއި، ކުއްޔާއި، ޑިވިޑެންޑާއި، އަދި އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން ދައުލަތަށް ލިބެންޖެހޭ އަދަދުތައް ކަމަށް އެބަ ވޭ 15 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެ ފައިސާ ހޯދުމަށް އެކަށީގެންވާ މަސައްކަތެއް ނިޒާމީ ގޮތުގައި ކުރަމުންދާ ތަނެއް އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނޭ. މިއީ ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ އިންތިހާއަށް ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. ބުނެގެން މި ދަނީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ސަރުކާރުގައި އެ ކަންކަން ކުރުމުގެ ސިޔާސީ ހިތްވަރު ނެތް. އެމް.އެމް.ޕީ.އާރް.ސީގެ ވައްކަމާއި، ފިންޑިޝަރުގެ ވައްކަމާއި، ގުޅިފަޅުއާއި، ތިލަފުށިއާއި، ދޫނި އެއްސާކޭސް ހުރި ތަންތަން، ރިސޯޓު ފަޅުރަށް ދައްކަންޖެހޭ ކުލި، އެ ކުލީގެ ގޮތުގައި ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދައްކަވައިގެން ލާރިގެ މަސައްކަތް ނިޒާމީ ގޮތުގައި ކުރާ ތަނެއް ނުފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ފައިސާ ދައްކަންޖެހިފައިވާ ފަރާތްތަކުގެ ތެރޭގައި ސަރުކާރުގެ އަރިހުގެ ބޭފުޅުން ތިބިކަން އަޅުގަނޑަށް ވެސް އެނގޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަވެސް، އެއީ ސަބަބަކަށް ނުވާނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ބޭބޭފުޅުންގެ ފަރާތުން ސަރުކާރަށް ލިބެންޖެހޭ ފައިސާ ހޯދުމުގެ ބޭނުމުގައި ބަޔަކު ނުދާ ކަމަށް. އެ ފައިސާ ދެއްކުން މަސައްކަތްކުރުމަކީ އެއީ ސަރުކާރަކަށް ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތުގެ ލިބެންޖެހޭ އެތައް ފައިސާ ގަސްތުގައި ނުހޯދައި، އެ ފައިސާ ބާރުވެރިންގެ އަތުގައި ބާއްވާ، އެ ވާހަކަ ދައްކަވާ، އެކަން ހަމަތަކާއި މަސައްކަތްކުރުމުގެ އެހީ އަދި ވަރަށް ފަހުން ތަފުސީލުކަމެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލުތަކެއް. އަދި އެކަމުގެ ހިތްވަރެއް ކަމެއް، މި ބަޖެޓުގައި އަސްލުގައި ކަންތައްތައް ނުވޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެމް.އެމް.ޕީ.އާރް.ސީގެ ވައްކަމުގެ ފިންޑިޝަރުގެ ވައްކަމުގެ ފައިސާއާއި، އަދި ފައިސާ ދައްކަވައިގެން ހުރި ފައިސާ އަނބުރާ ހޯދާނެ ގޮތެއް ނެތް. އެއީ މުސާރައެއް، ފަސް އަހަރުދުވަހު އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން ބޭނުންވާ މަސައްކަތް ފެނުމަށް ނޫން ހަމައެކަނި ކުރެވޭ ނޫނެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ 2023ގެ އިންތިޚާބުގެ ކުރިން މި

ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާނެ އެންމެ ފަހު ބަޖެޓް. 2018 ގައި ވީ ވައުދުތައް މި ބަޖެޓުގައި ނުހިމެނިފާ، ދެން އެކަން ނުކޮށް ހުރި ކަމެއް ވިއްޔާ، އޭގެފުރުން ނުކޮށް ހުރި ކަމެއް ވިއްޔާ ދެން ކުރާނެ ގޮތެއް ނޯންނާނެ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ބަޖެޓުގައި އެ ކަންކަން ހުށަހަޅާ ގޮތް ހިމަނާފައި ނެތް ކަމަށް ވަނީ. އެ ކަންކަން ހުށަހަޅަން އަދި ނިޔަތް ވެސް އޮތް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑެއް ގަބޫލުނުކުރަން މި ބަޖެޓު ބަލައިލީމަ. އެއީ، 2023ގައި ހުށަހަޅާ ކަންކަމުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅިއިރު، 2018 ގައި އަޅުގަނޑުމެން ވީ ވައުދުތައް ތަރުތީބުން ކަމަށް ބޮޑު ކަންކަން ހިމަނާފައިނުވާތީ، އަހަރެން ހަނދާންނައްތައިލީ. އޭގެ ނިޔަތަށް ވެސް ނެތީ، އަހަރެން ހުށަހަޅާނެ. އަދި އަހަރުގެ ވިސްނުމެއް ވެސް ނެތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރާއްޖޭގެ ހާލަތާ ގުޅޭގޮތުން އެބައޮތް އިންޓަރނޭޝަނަލް ރިޕަބްލިކަން އިންސްޓިޓިއުޓުން ދިރާސާއެއްކޮށްފައި، ސަރވޭއެއް ކޮށްފަ. ދެން، އަޅުގަނޑުމެން ނުދަކަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ އިންސްޓިޓިއުޓުން [illegible] ކަމަކަށް ރާއްޖޭގައި ހިންގާ މަޝްރޫޢުތައް ހިންގާތީ އެކަމާ. އެހެންވީމާ، [illegible] ބޮޑުވަރު ހުރި އެއްކަމަކަށް ކަމަށް އޮޅޭ. އެއްގޮތަކަށްވެސް އެއީ [illegible] ދައުރާ ވަރަކަށް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަމަގައިމު ވެސް ގަބޫލުކުރަން.

އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 8 ނޮވެންބަރުގައި، މީގެ ދެތިން ދުވަސް ކުރިން މި އަހަރުގެ ޝާއިޢުކުރެވިފައި އެބައޮތް އެ ދިރާސާގެ ސަރވޭ ރިޕޯޓު. އެ ސަރވޭގައި ކޮށްފައިވާ އެއް ސުވާލެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރާއްޖެ މި ދަނީ ރަނގަޅު މިސްރާބަކަށް ނުވަތަ ނުބައި މިސްރާބަކަށްތޯ. ސުވާލުކުރެވުނު ސުވާލު. ސުވާލުކުރެވުނު މީހުންގެ 72% އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 72% ބުނަމުންދަނީ ރާއްޖެ މި ދަނީ ނުބައި މިސްރާބަކަށް ކަމަށް. މިއީ ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ކަންބޮޑުވޭ. އަޅުގަނޑަކަށް ނޭނގޭ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ގޮތުން އަދި ސަރުކާރު ގޮތުން. އެހެންނަމަވެސް، ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ ކަމެއް މިއީ ސަރުކާރުން ވެސް. ރާއްޖެ މި ދަނީ ކަނޑައެޅިގެން ނުބައި މިސްރާބަކަށް ކަން މި ސަރވޭގެ 72% މީހުން ބުނަމުންދާ މިއަދު ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދިރާސާގައި ތަފްޞީލު އެކި ކަންކަން ބަލައިލާފައި އެބަހުރި. މި ދެންނެވި އެގޮތުން މި ދިރާސާގައި ރާއްޖެއަށް ދިމާވެފައިވާ އެންމެ ބޮޑު ބޮޑެތި މައްސަލަތަކަށް ފާހަގަކުރަން ބުނުމުން އެންމެ ގިނަ މީހުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ކޮރަޕްޝަނުގެ މައްސަލަ. އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ހިއްސާކުރަން [illegible] މިއީ [illegible] ހުރި [illegible] ކޮރަޕްޝަނުގެ ވާހަކަ. ދެން ދިރިއުޅުމުގެ ހަރަދު ބޮޑުކަމުގެ ވާހަކަ، ދެން [illegible] މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ވާހަކަ. މިފަދަ ދިރާސާތަކުގައި ބަޔާންކޮށްދޭ [illegible]، ކަންބޮޑުވާ ކަންކަމަށް ބުނާ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން އެންމެ މަތީގައިވާ [illegible] ކަންތައް އޮތީ ސިޔާސީ ކަންކަމުގެ ގޮތުގައި ބަލަންޖެހޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ސަރުކާރުން މި ކަންކަމާ ދޭތެރޭ ވިސްނުމެއް [illegible] ކަމަކީ [illegible]؟ މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން އެ ސުވާލު އެބަ އުފެދޭ. އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ސަރުކާރުގެ [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ވީން ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން އެއް ކަމަކީ ވެސް އެބަ އޮތް، ކޮރަޕްޝަނުގެ ކަންތައްތަކުން [illegible]، ދިރިއުޅުމުގެ ހަރަދު ބޮޑުވުމުގެ

މައްސަލައިގައި ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް، އަދި ހަމަ އެއާއެކީގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލައަށް ވިޔަސް ވެސް ސީރިއަސް ގޮތެއްގައި އެއީ [illegible] ކަމުގައި ބަލައިގެން ފިޔަވަޅު އަޅުއްވާ ތަނެއް. މަސްތުވާތަކެތީގެ ވާހަކަދައްކާއިރު އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް، ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތަކަށް ހުރި ކަމަކަށް ނުފެނޭ. އެކަން ރަނގަޅު ގޮތުގައި ހައްލުކުރަން ގޮތް ފަރުވާދިނުމުގެ ގޮތުގައި. ކުރިއަށް މި އޮތީ އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް، 2023ގެ އިންތިޚާބު. ދެން މި އޮތީ ބާކީ ދިހަވަރަކަށް މަސްދުވަސް. މިއަދު ސަރުކާރުން ވިސްނަންޖެހޭ ވަރަށް ގިނަ ކަންކަން އެބަހުރި. އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް، ސަރުކާރުގެ ޕްރޮމިސަސް ދޫކުރަމުންދާ ގޮތުގައި އެބަ ވިސްނަންޖެހޭ. ކުރާ މިންވަރާއި، ނުކުރާ މިންވަރު ކުރާ ގޮތާއި އެކަމުގެ ނަތީޖާ ދޭތެރޭ ސަރުކާރުން އެބަ ދިރާސާކުރަންޖެހޭ. މި ރާއްޖެ މިސާލަކަށް ބަލާއިރު މި ވަނީ ކޮން ދިރާސާތަކެއްތޯ، އޭގެ ނަތީޖާއަކީ ކޮބައިތޯ އެބަ ބަލަންޖެހޭ. ސަރުކާރުން ކުރާ ކަންކަން ރައްޔިތުން ބަލައިގަންނަ ގޮތާ ދޭތެރޭގައި ސަރުކާރުން ވިސްނަންޖެހޭ. ސަރުކާރުން ކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ކުރަންޖެހޭ ވަގުތުތަކުގައި ކުރަންޖެހޭ ގޮތަށް ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން، އެމް.ޑީ.ޕީއަށް [illegible] [illegible] ދޭތެރޭ ސަރުކާރުން ވިސްނަންޖެހޭ. ބާކީ މި އޮތީ ދިހަވަރަކަށް މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ރައްޔިތުންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުރި ކަންކަމެއް އެބަ ބަލަންޖެހޭ...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިޙްތިރާމްތެރި މެންބަރު. ވިލިމާލެ ދާއިރާގެ އިޙްތިރާމްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު އީސާ.

ވިލިމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު އީސާ ވާހަކަދެއްކެވުން:

އާދެ! ޝުކުރިއްޔާ އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް. 2023 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރުގައި [illegible] މި ބަޖެޓު ގުޅޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު މި [illegible] ކަންތައްތަކާއި [illegible] ނެތް. އިޙްތިރާމްތެރި ރައީސް؛ 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓަށް ބަދަލުގެނައިރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރި ބައެއް ކަންކަން މި ފަހަރު ވެސް އަލުން ފާހަގަކުރަން މި ބޭނުނީ. އެކަމަކު، ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިގެން ހިނގަމުންދާ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ސަޕްލިމެންޓަރީގައި ހުރި ގާނޫނީ މައްސަލައިގެ ވާހަކަ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި މި އޮންނަނީ، ކޮންމެ މާލީ އަހަރެއް ފެށުމުގެ ކުރިން އެ އަހަރަކަށް ދައުލަތުން ހިނގާނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ ޚަރަދާއި، ދައުލަތަށް ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ އާމްދަނީގެ ހިސާބު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅައި ފާސްކުރަންވާނެ ކަމަށް. އަދި ހަމަ އެއާއެކީގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައި މި އޮންނަނީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ހުށަހަޅައިގެން ގޮސް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައިވާ ބަޖެޓުގައިވާ މިންވަރަށް ވުރެ ޚަރަދު

އިތުރުކޮށްގެންނުވާނެ ކަމަށް. އަދި ބަޖެޓުގައި ވަކި ކަމަކަށް ޚަރަދުތައް ކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ނަމަ، އެ ޚަރަދުތައް ކުރަންވާނީ އެ ކަމަކަށް އެކަނި ކަމަށް ވެސް ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި އެބައޮތް. އެހެންނަމަވެސް، މި ބަޖެޓު ފޮތަށް ބަލައިލާއިރުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ގޮތަށް ސަރުކާރުން ޢަމަލުކުރަމުންދާނަމަ ފުދި ސުވާލުކުރުމުގެ ޙައްޤު އެބަ ލިބޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި މަޖިލީހުން ފާސްކުރި 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ 37 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެހެންނަމަވެސް، ބަޖެޓު ފޮތުގެ 42 ވަނަ ސަފުހާގައި ސަރުކާރުން މިހާރު މި ބުނަނީ، މިއަހަރު ނިމޭއިރު ގޮތުގައިވާނެކަމަށް 42.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވެގެންދާނެ ކަމަށް. މިއީ މި މަޖިލީހުން މިދިޔަ އަހަރު ފާސްކުރި ބަޖެޓަށް ވުރެ 5.2 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ އިތުރުވުމެއް. މި 5.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރި ގޮތުގެ ކުޑަ ތަފްސީލެއް މި ބަޖެޓު ފޮތުގެ 43 ވަނަ ސަފުހާގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތްއިރުގައި، މިގޮތުން ވަރަށް ސާފުކޮށް އެބަ އެނގޭ، 2022 ވަނަ އަހަރަށް މި މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައިވާ ބަޖެޓަށް ވުރެ ބޮޑަށް މިހާރު ވެސް ދަނީ ކަންތައްތަކެއްކަން ޚަރަދު މި ސަރުކާރުން ކޮށްފައިވާކަން. މިއީ ހަމަ ކަނޑައެޅިގެން ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފަށް މި ސަރުކާރުން ކޮށްފައިވާ ކަމެއް. މިއީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ސަރުކާރުން ކޮށްފައިވާ ކަމެއް. ހަޤީޤަތަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއީ މި ސަރުކާރުން އަބަދު ކުރާ ކަމެއް ވެސް ނޫންކަން. މިދިޔަ އަހަރުގައި ވެސް ބަޖެޓު ފޮތުގައި މިގޮތަށް ހިސާބުކުރެވުނު ޚަރަދުކުރެވިފައި އެބަހުރި. ސަޕްލިމެންޓަރީ ބަޖެޓު ހުށަހަޅަންޖެހޭ ގޮތް ޤާނޫނުއަސާސީއާއި އަދި މާލިއްޔަތު ޤާނޫނާއި، އެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާފައި ހުރި ގަވާއިދުތަކުގައި ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތީއެވެ، ކޮންމެ އަހަރަކު ވެސް ސަރުކާރުން މިގޮތަށް ބަޖެޓު ސަޕްލިމެންޓްކުރަމުން މި ދަނީ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް. ކަމަށް ވާއިރު ވެސް ހިސާބުކުރީ، ރައްޔިތުންގެ މި މަޖިލީހުން މިކަމާ ދޭތެރޭގައި ހަމަ އެއްވެސް ފިޔަވަޅެއް އަޅާފައިނުވާކަން. މި މަޖިލީހުގައި ސަރުކާރުގެ ސަޕްލިމެންޓްރީ ބަޖެޓް ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފަށް ހުށަހެޅި ކޮމިޓީއަށް ހުރި ކަމެއް ކުރަމުންދާއިރު، ސަރުކާރުން ހުރިހާ ކޮންމެ އެއްކަމެއް ރަނގަޅު ސަޕްލިމެންޓް ކުރަމުންދާ ތަން އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ސަރުކާރުން ބަޖެޓު ހޯދުމުގައި ހިސާބުކުރުމުން މި ކުރާ ކަންތައްތައް ވަރަށް ސީރިއަސް މައްސަލަތަކެއްގެ ގޮތުގައި އެބަ ދެކެން މި މަޖިލީހުން ބަލަން. މި މަޖިލީހުގެ ބަޖެޓު ކޮމިޓީން އެ ކޮމިޓީގެ ޒިންމާ އަދާކޮށް، މިކަން މި ހިސާބުކުރަން ގޮތެއް ބަލަން އެބަޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެހެންނޫންނަމަ، ޤާނޫނުއަސާސީގައި މި އޮތީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ބަޖެޓު ފާސްކުރަންޖެހޭނީ ކަމަށް މިއޮންނަ މަޤްޞަދު ހިސާބުވާނީ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުއެއްނުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓާ ގުޅޭ ގޮތުން ފާހަގަކޮށްލަން ވަރަށް ގިނަބަޔަކު ވިދާޅުވެއްޖެ، މިއީ ވަރަށް އުންމީދީ ބަޖެޓެއް ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑަށް މި ބަޖެޓުން އެއްވެސް އުންމީދީ ކަންތައްތަކެއް ނުފެނޭ. އަޅުގަނޑަކަށް ގަބޫލުއެއްނުކުރެވޭ

މި ބަޖެޓަކީ އިންސާފުވެރި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ދާއިރާއެއްގެ ރައްޔިތުންނަށް ހަމަހަމަ ބަޖެޓެއް ކަމަށް ވެސް. މި ބަޖެޓު ފޯމަން ބަލާއިރުގައި އަތޮޅުތަކުގެ ދާއިރާތަކުގައި 4 ކަމެއް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް އެބައޮތް ބަޖެޓުކޮށްފަ. އެއް ކަމަކީ ވިލިމާލޭ ސްކޫލުގައި މަލްޓިޕަރޕަސް ހޯލެއް އަޅައިދިނުމަށް. ދެވަނަ ކަމަކީ، ވިލިމާލޭގައި ކުޅިވަރުގެ ޖާގައެއް ތަރައްޤީކުރުމަށް. ތިންވަނަ ކަމަކީ، ފުޓްސަލް ދަނޑެއް ގާއިމުކުރުން. އަދި ހަތަރުވަނަ ކަމަކީ، ވިލިމާލޭގައި މަސްވާރުކުރާތަނެއް އެޅުން. ވަރަށް ކުދިކުދި ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އެހެންނަމަވެސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ހަތަރު ކަންތައްތަކީ 2019ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ފޮތުގައި ވެސް ލިޔެފައި އޮތް ކަންތައްތައް. 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ފޮތުގައި ވެސް ލިޔެފައި އޮތް ކަންތައްތައް. 2021 ވަނަ އަހަރަށް ތަފާތުކުރި ބަޖެޓުގައި ވެސް ލިޔެފައި އޮތް ކަންތައްތައް. 2022 ވަނަ އަހަރު، މިދިޔަ އަހަރު ބަޖެޓު ފޮތުގައި ވެސް ލިޔެފައި އޮތް ކަންތައްތައް. ހަތަރު އަހަރު ވޭތުވެދިޔައިރުގައި ހަމަ އެއް ކަންތައްތަކެއް ބަޖެޓު ފޮތުގައި ލިޔެފައި އޮތީ. މިހެން އެއްވެސް ކަމެއް، އެއްވެސް ކަމެއްގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތެއް މިއަދާ ހަމައަށް އަދިއަދު ވެސް މި ސަރުކާރުން ކޮންޓްރެކްޓުކޮށް އަތޮޅުތަކު ހަމަ ވަރަށް ހިތާމައާ އެކުގައި ފާހަގަކުރަން. އެހެންވީ އަތޮޅުތަކުގެ މިހެންނަމަވެސް، މިއީ ހަމަ ނަމަކަށް ބަޖެޓު ފޮތުގައި ޖަހާލާފައި ހުންނަ ކަންކަން. ހަމަގައިމު ވެސް އަތޮޅުތަކުގެ ދާއިރާތަކަށް އެއްވެސް ކަމެއް ކޮންޓްރެކްޓުކުރުމުގެ ނިޔަތެއްގައި ބަޖެޓުގައި ލިޔާ ކަންތައްތަކެއް ނޫންކަން އަތޮޅުތަކުން މިއަދު ގަބޫލުކުރޭ. މިކަންކަން މިހެން ހުރިހާ އަތޮޅުތަކުގެ މިހެންނަމަވެސް، މިއީ ހަމަހަމަ ކަމާ އިންސާފުވެރިކަމާ އެއްގޮތަށް ރައްޔިތުންނަށް ކަންކަން ކޮންޓްރެކްޓުކުރުމުގެ ގޮތް ނިޔަތްތެރިކަމާއި އެކުލަވާލާފައި ހުރި ބަޖެޓެއް ނޫންކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުގައި ހުރި ދިހަ ކަންތައްތަކަށް ބަލައިލާއިރު އަތޮޅުތަކުން މި ސިޔާސީވެފައި މިއީ ހަމަ ސީދާ 2023ގެ އިންތިޚާބަށް ނުފޫޒުފޯރުވަން ބޭނުމަށް ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައި އޮތް ބަޖެޓު ކަމަށް. އަތޮޅުތަކަށް މި ބަޖެޓު ސިޔާސީކޮށްފައި، މިއީ ރައްޔިތުންގެ ބޭކަސް ފޯރުކޮށް 2023ގެ އިންތިޚާބަށް ޚަރަދުކުރުމަށް ބަލައި ހުރިހާ ބަޖެޓު ކަމަށް. މިހެން ދަންނަވަންޖެހޭ އެއް ސަބަބަކީ، އިންތިޚާބީ އަހަރެއްގައި ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުގެ ބޭރުން ކުންފުނިތަކަށް އެކިއެކި ނަންނަމުގައި ފައިސާ ދިނުމަށް ބަލާ މި ބަޖެޓުގައި ކަނޑައަޅާފައި އޮތީ. އަތޮޅުތަކު ހަމަ މިގެ އެނބުރި މިސާލެއް ދަންނަވައިލާނަން. ބަޖެޓު ފޮތުގެ 176 ވަނަ ސަފުހާ އަދި 219 ވަނަ ސަފުހާގައި ފެނަކަ ކޯޕަރޭޝަނަށް ކަރަންޓް ސަޕްލައިގެ ޕްރޮޖެކްޓުގައި 600 މިލިއަން ރުފިޔާ. އަދި ފެނާއި ނަރުދަމާ ޚިދުމަތުގެ ސަޕްލައިގެ ނަރުދަމާގައި 180 މިލިއަން ރުފިޔާ ދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފައި މި އޮތީ. ހަމައެކަނި ފެނަކަ ކޯޕަރޭޝަނަށް ސަޕްލައި ދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފަ. އަތޮޅުތަކުގެ ފުރަތަމަ ވެސް ކުރާ ސަޕްލައި، ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުގެ ބޭރުން ފެނަކަ ކޯޕަރޭޝަން އެކަނިތޯ ނަރުދަމާގެ ޚިދުމަތްދޭނީ؟ ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުގެ ތެރޭގައި އެބައޮތް ނަރުދަމާގެ ޚިދުމަތްދޭ އެހެން ކުންފުނިތައް. އެހެންނަމަވެސް، ހަމައެކަނި ފެނަކަ ކޯޕަރޭޝަން ނަރުދަމާ ބައިގެ 180 މިލިއަން ރުފިޔާގެ އާ ސަޕްލައިއެއް މިގައި ކަނޑައަޅާފައި މި

އޮތީ. ފެނަކަ ކޯޕަރޭޝަނަކީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ސަރުކާރުން ބައިވެރިވާ ކޮންމެ އިންތިޒާމެއްގައި ވެސް އެ އިންތިޒާމުތަކަށް ޝުރޫޠު ފުރިހަމަވާން ބަލައި ތަފާތު ކަންކަން ކުރުމުގެ ބާރު ކުރިއަށް އޮތް ކުންފުންޏެއް. އަޅުގަނޑަށް ވެސް ހުރި އެކަން ފެނިފައި އެބަހުރި. އަދި އޭ.ޖީ.އޯގެ އޮޑިޓުގެ އިންތިޒާމުތަކުގައި ވެސް އިންތިޒާމުތަކުން ޝުރޫޠު ފުރިހަމަކުރުމުގެ ވާހަކަތަކާއި ދައްކާފައި އެބަހުރި ފެނަކަ ކޯޕަރޭޝަނުގެ ފަރާތުން. އަޅުގަނޑަށް ފެނިފައި އެބަހުރި، ކޮމިޓީ ރިޕޯޓުގެ އިންތިޒާމްގައި ފެނަކަ ކޯޕަރޭޝަނުން އެ އިންތިޒާމުން ޝުރޫޠު ފުރިހަމަކުރަން ބަލައި ކޮށްފައި ހުރި ކަންތައް. އިންތިޒާމުތަކާ ދިރާސާކޮށް، ކޮންޓްރެކްޓް އުސޫލުން އެކަމުގެ ސަބަބު ގުޅުވައިގެން ނަމުގައި އިންތިޒާމުތަކުން ޝުރޫޠު ފުރިހަމަކުރަން ބަލައި މަސައްކަތްކުރާ ކުންފުނިތަކުގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ. މިފަދަ ކުންފުނިތަކަށް ފާޑުފާޑުގެ ނަންނަން ކިޔައިގެން ރައްޔިތުންގެ ޓެކްސް ފައިސާއިން ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި އިތުރު ފައިސާ ދިނުމަކީ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި 2023ގެ އިންތިޒާމެއް ހަދާ ޝުރޫޠު ފުރިހަމަކުރަން ބަލައި ހިއްސާދާރުން ވަނީ ދަށަށް ސަރުކާރުން ކުރަން ދިރާސާ އޮތް ކަމެއް. އަޅުގަނޑު މި ދައްކަނީ 1.5 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް ދަރާފައި އޮތް ކުންފުނިތަކުގެ ވާހަކަ. މިގޮތުން ބަޖެޓު ފޮތުގެ 220 ވަނަ ސަފްހާގައި އެބައޮތް ބަޖެޓު ކޯޑު ގުޅޭ ސަރުކާރުން ހިންގާ ވިޔަފާރި ބިލް ގޮތަށް ހުރިހާ ތަންތަނުން ކަމުދާ ދޫކުރުމަށް ދީ ފައިސާގެ ގޮތުގައި އަދަދުކުރެވޭ ބާރުކަނޑައެޅުން. އެހެން އަހަރުތަކާ ހިލާފަށް 2023 ވަނަ އަހަރުން އާދަޔާ ހިލާފު ބަޖެޓުގައި އެއް ކުންފުނިތަކަށް އެބަދޭ. އެގޮތުން ސްޓެލްކޯ ކޯޕަރޭޝަނާ ހަމަ ކުންފުނިތަކަށް 80 މިލިއަން ރުފިޔާ ދިނުމަށް ބަޖެޓުގައި ކަނޑައަޅާފައި އެބައޮތް. މިއީ ކޮންޓްރެކްޓްކޮށް އެ ކުންފުނިތަކަށް ދޭ ފައިސާއެއް ކަމަށް ވެސް ނުބެލެވޭ. މި ހިނގާ 2022 ވަނަ އަހަރު އެ ކުންފުނިތަކަށް އަށް މިލިއަން ރުފިޔާ ދިން ކަމަށް ބަޖެޓުގައި ލިޔެފައި އޮތީ. އެހެންނަމަވެސް، 2023 ވަނަ އަހަރު 80 މިލިއަން ރުފިޔާ ދޭން އިތުރުކުރުމުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަމުން، މިއީ ވެސް ހަމަ ސިޔާސީ ކަންކަމަށް އިސްތިއުމާލުކުރުމުގެ ގޮތުން ހަމަ ބަޖެޓުގައި ލިޔެފައި ހުރި ކަންތައްތަކެއް ކަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ސަރުކާރު ފިހާރަކަން އަދި މިފަދަ ފައިދާހުރި ދައުލަތުގެ ވިޔަފާރިކުރާ ކުންފުނިތައް އޮޅުވައި، ދައުލަތުގެ ހަރަދު ކުޑަކޮށް ކަޓްކުރުމަށް ބައްޕަތްތަރުން ވަޒީފާތަކާ ވެސް. އެހެންނަމަވެސް، ބަޖެޓްގެ ޑެފިސިޓް މި ވޯލްޑް ބޭންކުން 4 އަހަރަށް އަދި މިއަހަރުގެ އެއް ގިނަ އަހަރުތަކެއް ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތައް އޮޅުވާލައި 4 އަހަރު. މިގޮތުން ދިރުން ކުންފުނިތައް ޖާހުވައި ދުރުން ވެސް ސަރުކާރު، ދުރުން ވެސް މިހިރީ ހަމަ ގޮތްނަގާ ކުންފުނިތައް. އެހެންނަމަވެސް، ސިޔާސީ ސަބަބުތަކާ ބަލައި މި ކުންފުނިތައް އެބަ ހިނގާ. އެހެއިރު މިހެންހެން ވެސް ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ބަލައި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުން ހަރަދުކޮށްދޭން މި ކުންފުނިތައް ހިންގުމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިހާރުން މިހާރަށް ވެސް ހުއްޓާލަންޖެހޭ ކަމެއް. މި ބަޖެޓުގައި ޖުމުލަ ގޮތުގައި އެހެއިރު ނަންނަމުގައި 7 ބާވަތެއްގެ ސަބްސިޑީ ދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާއިރުގައި އަޅުގަނޑު ބެލި ގަބޫލުކުރަނީ، ހަމަ ހިނގާ ސަބްސިޑީތަކަކީ އެހެއިރު ސިޔާސީ ކަންކަމުގައި ދިނުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަންކަމެއް ވާނީ، މި ކަންކަން

ނިމުމަކަށް ގެނެއްސި ކަމުގައި ވަނީ ނަމަ، ބަޖެޓުން ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު އަދަދެއް ސަބްސިޑީގެ ގޮތުން ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. ބަޖެޓުގައި މުވައްޒަފުންނަށް ހިނގާ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ބަޖެޓުގައި 25%، ގާތްގަނޑަކަށް 11 ބިލިއަން ކަނޑައަޅާފައި އޮތުމުގައި، ސިވިލް މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައިގެ ގޮތުގައި 450 މިލިއަން އެބައޮތް ހިމަނާފަ. އެއް ހާހަށް ވުރެ ގިނަ ސިވިލް މަޤާމުތަކަށް 450 މިލިއަން ޚަރަދުވާއިރުގައި، މިހާ ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓުގެ ރޭޝިއޯ މިންވަރު. މީގެކުރިން ދުވަހަކު ވެސް ސިވިލް މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައަށް މިވަރުގެ އަދަދެއް އެހެން އެއްވެސް ސަރުކާރެއްގައި ކަނޑައަޅާފައިނުވާކަން ވެސް އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. ބައެއް މިނިސްޓްރީތަކުގެ މުޅި ބަޖެޓުގެ ދެ ބައިކުޅަ އެއްބައި އެބަހުރި ސިވިލް މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައަށް ކަނޑައަޅާފަ. މިސާލަކަށް ފޮރިން މިނިސްޓްރީ ކަހަލަ މިނިސްޓްރީތަކުގައި މުޅި މިނިސްޓްރީއަކުން ހިނގާ ޚަރަދުގެ ދެ ބައިކުޅަ އެއްބައި؛ އާދެ! 50% އެއީ، ސިވިލް މަޤާމުތަކުގައި ހުރި މުޅިންގެ މުސާރަ ކަމުގައި ކަނޑައަޅާފައި އެބަހުރި. ސިވިލް މިހާރުގެ މުސާރަތަކަށް މިހާ ބޮޑު އަދަދުތަކެއް ކަނޑައަޅާފައި އޮތުމުގައި އިޤްތިޞާދީ ރައީސް، އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، ދައުލަތުން ދޭންޖެހޭ ބައެއް އަސާސީ ޚިދުމަތްދިނުމަށް ބޭނުންވާ މުވައްޒަފުން ނުނަގައިގެން ދައުލަތުގެ ބައެއް ފުރުޞަތުން އެބަ ޝަކުވާތަކު. ކޮންމެ ދުވަހަކު ޝަކުވާތަކު. މިފަހުން އަޅުގަނޑު ހަނިމާދޫ ބޭރުގެ ދަތުރުގެ ކޮޅަށް ބޭކާރު އެއަރޕޯޓަށް ދިޔައިން. އެއަރޕޯޓް ބޭރުގައި ސަރާއުރިޖީ ޙަވާލުކުރަން ބޭކާރު 30 މިލިއަން ޚަރަދުކޮށްގެން. ތެރިން ނިންމާފައި އިމިގްރޭޝަން ކައުންޓަރުން ނިންމާފައި، ދުވަސް ސަރާއުރިޖީ ޗެކުކުރުމަށް ބާރަށް ވެސް އެ ތަރުތީބުގައި މިސްރާބުކުރަން މިންޖު މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ކުރިން. އެ ޓަރމިނަލުގައި 4 ސްޓޭޝަން ހުރި ކަމުގައި ވިސްނަވާފައި، މަސައްކަތްކޮށްލާ ތިބި 2 ސްޓޭޝަން. އަޅުގަނޑު އެނގޭ، މިއީ ކެރިޝްއޮފީސް އެކި ކަމުގައި އެ ބާރުވެރިއާ ސްޓާފްޓްރެޕާ ވިޔާޒާ، މުވައްޒަފުން ނެތީއޭ. ސިވިލް ސަރވިސްއިން މުވައްޒަފުން ނަގަމުން ބޭރުގައި ދަތިއުޅެނީ. ޖާގަ ނެތީމާ. މިނިސްޓްރީއަކުން މުވައްޒަފުން ނަގައިގެން ބަޔަކު ބަޖެޓުން ނުދޭ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ރައްޔިތުންނަށް ދިނުން ވަރަށް އަސާސީ ޒިންމާތަކެއްގެ ވާހަކަ އަޅުގަނޑު މި ދައްކަނީ. މި ކަންކަން ކުރުމަށް ބަޖެޓުގައި ފައިސާ ނެތިފައި، ސިވިލް މިނޫން، ސިވިލް މަޤާމުތަކަށް މިނޫން އިތުރުކުރުމަށް ބަޖެޓް ފައިސާ އިތުރުކުރުމަށް އެއްގޮތަކަށްވެސް ކުރަން ހުށަހެޅުމެއްގެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުއެއްނުކުރަން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި، ސިވިލް މަޤާމުތަކަށް މިހާރު ހުރި ބަޖެޓު މިއަދުވެސް ކުރެވެން އެބަޖެހޭ. މި ސަރުކާރަކީ ސިވިލް މަޤާމުތައް މަދުކުރުމުގެ ވައުދުވެގެންއައި ސަރުކާރަކަށް ވާމީ، އެކަމަކު ވެސް ރިވައިސްކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. ޖުމުލަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި 2023ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައި މި އޮތް ބަޖެޓަކީ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވިސްނޭ އާދަޔާހިލާފު މާ ބޮޑު ވެސް ބޮޑު ބަޖެޓެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ލިބޭ އާމްދަނީން ބޮޑުވެއް ނުކި މިފަދަ ބޮޑު ޚަރަދުތަކެއް ކުރުމަކީ އެއްވެސް ގޮތަކަށް

ދެކޮޅުހެދޭ ކަމެއް ނޫން. ޓެކްސް އިތުރުކޮށްގެން އާމްދަނީ؛ ޓެކްސް ބޮޑުކޮށްގެން އާމްދަނީ އިތުރުކުރަން ނިންމާފައި އޮތުމުގައި ޓެކްސްއާ ނުގުޅޭ އާމްދަނީ އިތުރުކުރެވޭނެ އެއްވެސް ގޮތެއް 4 އަހަރު ވެގެންދިޔައިރުގައި ސަރުކާރަށް ހޯދިފައިނުވާކަން ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. މިހާރު ވެސް ދައުލަތަށް އެކިއެކި ރިސޯޓުތަކުން ދައްކަންޖެހޭ ކުއްޔާއި ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި 9 ބިލިއަން ރުފިޔާ އޮތުމުގައި، އެ ފައިސާ ހޯދުމަށް ބަލައި ވެސް މި ސަރުކާރުން އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި މަސައްކަތްނުކުރާކަން އަޅުގަނޑު ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން. މި ބަޖެޓަށް ބަލާއިރުގައި ހަރަދުތައް ކުޑަކުރުމަށް ބައިވަރު ކަންކަން މި ބަޖެޓުގައި އެބަހުރި. ފައިދާނުވާ އެސް.އޯ.އީތަކުން ކުރާ ހަރަދު އެބަޖެހޭ ކުޑަކުރަން. ސިޔާސީ މަގާމުތަކަށް ކުރާ ހަރަދުތައް އެބަޖެހޭ ކުޑަކުރަން. އަދި ސަރުކާރުގެ ވެރިން ރާއްޖޭން ބޭރަށް ގޮސްގެން މި ކުރާ ބޭކާރު ހަރަދުތައް ވެސް އެބަޖެހޭ މަދުކުރަން. ޖުމްލަ ގޮތެއްގައި އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ބަޖެޓަކީ މިހާރުން ވުރެ ބެލެންސް ބަޖެޓަކަށް ހެދުމަށް ބަލައި ބަޖެޓު ދިރާސާކުރާ ކޮމިޓީން ހަމަ ވަރަށްގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް އެބަޖެހޭ ކުރަން. މި ބަޖެޓު މިހާރު މި ހުށަހަޅާފައި އޮތް ގޮތަށް މި ބަޖެޓަށް ވޯޓުދިނުމަކީ އަޅުގަނޑަށް ހަމަ ދަތިކަމެއް ކަމުގައި ދަންނަވަމުން އަޅުގަނޑުގެ ވާހަކަ ކުރުކޮށްލާނަން. ދެއްވި ފުރުޞަތަށް ބަލައި ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު.

އުނގޫފާރު ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ވަޙީދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

بسم الله الرحمن الرحيم. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2023 ވަނަ އަހަރަށް ދައުލަތުން ހުށަހެޅިފައި މިވާ 42 ބިލިއަނަށް ވުރެ ބޮޑު ބަޖެޓުގެ ވާހަކަ ދައްކާއިރު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، ހިސާބު އަކުރުން މި ބަޖެޓާ ބެހޭ ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިލްޔާސް ލަބީބު އެ ދައްކަވާ ވާހަކަތަކާއި އަދަދުތަކަކީ، ބޮޑުވެރި [illegible] އަދަދުތަކެއް ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ގެންގޮސްގެން މި އުޅޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ލާޒިމުކޮށްގެން ދަރިވަރުންގެ އަތުން ޓެކްސްނަގައިގެން އެ ހިއްސާއިން ދަރިވަރުންނަށް ޚަރަދުކޮށްގެން މި ހިންގާ ޕްރޮގްރާމުގެ ނިޒާމުގެ ތެރޭގައި ކޮންމެ އަހަރަކު ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓު ހުށަހަޅައި، ހުށަހެޅުން ލާޒިމުކޮށް، އެ ބަޖެޓުގެ ގޮތުން ބެލުނިވެރިކަން މި ޤާނޫނީ އަޅުގަނޑުމެން ދަރިވަރުންގެ މަޖިލީހާ މަޝްވަރާކޮށް ޔުނިސެފުން. އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަކީ ސިޔާސީ ޒުވާނުން އައިސް ތިބި ސިޔާސީ މީހުން. ބައެއް ބޭފުޅުން، އަދި ހުއްޓަވާނަމަ އަޅުގަނޑު ފުރަގަސްކުރަން، ބަޖެޓު ދިރާސާކުރުމުގައި އެ ކުޅިވަރުގައި އިސްކޮށް ހުންނަވާ ބޭފުޅާ، މުޤައްރިރު އެބަ ވިދާޅުވޭ، ސިޔާސީ ބޭނުމަކަށް ވަހަކަދައްކާ ވަހަކަ. ބައްލަވާ! ސިޔާސީ މީހުން ދައްކާނީ ސިޔާސަތުގެ ވަހަކަ. އެއީ ސިޔާސީ ވަހަކަ. މި ތާކު ނުދައްކާނަން ސިޔާސީ ނޫން ވަހަކައެއް އެއްވެސް މީހަކު. އެހެންނޫން، އަދިއްޔާ އެކުވެރިންގެ ވަހަކަ، ކުންފުނިވެސް ސިއްރު ޖަރީމާއެއްގެ ވަހަކަ، އަދިއްޔާ މަސްލަހަތުގެ ވަހަކައެއްގެ ނޫން މި ދައްކަނީ. ސިޔާސީ ޤައުމީ މީހަކު ފާޅުކުރުން، އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ގާނޫނީ ޤައުމު ދަރިވަރުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހައިސިއްޔަތުން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަހަމަކޮށް ޓީމު ނިންމާ. އިއްޔެގެ ބަހުސް؛ މި ހިންގާ ދައުރަށް ދިވެހި ދަރިވަރުންގެ ޑިމޮކްރެޓިކް ޚިޔާލު ހުރަހެއް، ޖަޒީރާ ހާއްޞަ. އެމް.ޓީ.ޑީގެ ފުރަތަމަ ވިޔަފާރިގައި 2008 ވަނަ އަހަރު ހުށަހެޅި، އަސާސް ދިވެހިރާއްޖޭގެ. 3 އަހަރުގެ ވިޔަފާރިކަމަށް ފަހު އެ ފުރިހަމަކަމަށް ތަންފީޛުނުކުރެވި ދެކުނުކަރު ބައިވެރިވާތަން ވަކިބައިވެރިވާނީ، އެ 3 އަހަރު ކުރެވުނު ކަންތައްތަކަކީ ދަރިވަރުން ދިރުން ތަރައްޤީ، ދަރިވަރުން ބަލަހައްޓަވާގޮތުގެ ބަޖެޓުގެ ނިޒާމީއަކަށް ވީ، އޮފީހަކަށް ވެސް އެކަމާ ދިރާސާކުރި އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޖަލްސާއަށް ނާސިޔާސީކޮށް، ޖަލްސާގެ ދަރުބާރުގެން ވަރަ ބަޖެޓުން އެމް.ޑީ.ޕީއާ ގުޅިގެން. އެ 3 އަހަރުގެ ތެރޭގައި މި ދޫކުރި، އެ ގޮތަށް ބަދަލުތަކެއް، ފަނޑިޔާރުގެ އަރިކަމެއް، ސިޔާސީމަސައްކަތު އެއްކަމެއް، ވަޒީފާތަކާ އެއްކަމެއް ގޮސްފައި ބަދަލުތަކާ އެކިގައި މި ޖާހިލުން ދަރިވަރުން ދިރުން ސަލާމަތުގެ ސަރަޙައްދު، ތަޢުލީމުގެ ސަރަޙައްދު މި ޖާޙި ބަޖެޓު، ކާމިޔާބު، ޕާލިމެންޓުގެ ނިޒާމު އެ ބޮޑުވުން މި ޖާހިލް ގިނަވަރަކަށް އެބަ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފުރުސަތުއަތްހަކަށް ނިކުމެގެން ފުރިހަމަ ދައުރެއް. އަހަރުމެން 2018 ގައި މި ފަރުމު ވިސްނައިގެން ވިޔަފާރިވެރިން ކާމިޔާބުކޮށްގެން މިހިރީ. އިއްޔެގެ ބަހުސް؛ މި ޚިޔާލާތުގެ ނިކަމެތިކަން ރިޕޯޓް އެކުލެވޭ ވަރު ފުށުއަރަމުން މި އަހަރު، 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު. ބަދުނަސީބުން މި ޚިޔާލާތުގެ ފުރިހަމަ ހުށަހަޅާ ވަރު ޕްރޮގްރާމު މި އަހަރު، 2023 ވަނަ އަހަރަށް ހުށަހަޅާ ބަޖެޓުގައި. ތިން ވައްތަރުވެ އެ މަސައްކަތް ކުރިއަށްދާނެތޯ؟ އެއީ ކާމިޔާބުތޯ، ފެއިލްވެ ދިޔައީތޯ، ބަސްވަރަށްވެއްޖެތޯ؟ އެހެން އަޅުގަނޑު ޖަވާބު ދިނުމަށް، އެންމެ ފަހުން މި ބަޔާނުން ނ. މަރަދޫ ބައި-އިލެކްޝަން. އެ ބައިގައި ދެވަނަ ނުކުތާވަރަށް ކޮންކްރީޓް މަސައްކަތް އަހަރެ އޮތްގޮތް އިއްޔެގެ ބަހުސް، ދަރިވަރުން އިންތިޚާބުގައި ގޮތްތެރެއް ނުކުތާ ވަޢުދު ފުއްދި ކަމަކަށްނުވާ. ޖ. ކަނޑިއްދޫގައި ހަމަ ދުވަހަކު ނުކުތާވަރަށް ކޮންކްރީޓް މަސައްކަތް ކުރުމަށްނިޔަތް ދަރިވަރުން ނުކުތާ ބޭނުމީ ހަމަތަކާ، ތިމާއަށް ނޫނޭ ވަޢުދުވީ. ވަޢުދުފުއްދާ އިއްޔެގެ ބަހުސް، މި އަހަރު. މިއީ ވަޢުދުފުއްދާ. މިއީ ފުއްދަވާނެތޯ އެއްކަލާ. ވިސްނުވީފަދައިން ބޭފުޅަކަށް، ތިމަންނާފެން މިއީ

ކޮލިޝަން ސަރުކާރެއްގައޭ. ތިމަންނާމެން ހުށަހެޅި ކޮލިޝަން މެނިފެސްޓޯއެކޭ. އެކަމަކު ދަންނަވަންތޯ ވާހަކައެއް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؟ ފަހު ގެނެގައި ހަމަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އައިސް ޖެހުނީ އެމް.ޑީ.ޕީ މެނިފެސްޓޯގައި. އެމް.ޑީ.ޕީ މެންބަރުން ދައްކާނީ މި ވާހަކަ. މި ސުވާލު ކުރާނީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރާ އިލްޒާމަކީ ގެނިގައި ވާނީ މިއާ. އެހެންވީމާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އެ ވާހަކަ މި ދައްކަނީ. އަޅުގަނޑުމެން މިދެ އަހަރު ބެލިޔަސް، 42 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދިޔައިރު ވެސް އަޅުގަނޑުމެން ނުފެނޭ މިއާޔަގައި ރައްޔިތުންގެ ދިރިއުޅުމަކަށް ލިބުނު ތަރައްޤީއޭ، ލިބުނު ފައިދާއޭ، މަންފާއެއް ދަރަނިވިކަން ފެނިވަނީ. ކުރިއަށްވުރެ ދަރަނިވުން ފެނިވަނީ. ކުރިއަށްވުރެ ހުސްކަން އިތުރުވުން ފެނިވަނީ. އަޅުގަނޑު ބަޖެޓު ބަހުސްކުރާއިރުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ވަރަށް ގިނައިން އާންމުކޮށް އަޅުގަނޑު ކުރާ ކަމެއް މިއީ، ފުރުސަތުން ބެލުން. ދެން ފުރުސަތުން ސަރުކާރުގެ ހަރަދުގެން އަޅުގަނޑު ވެސް މި ބަލަނީ. މިހެން ދަސްކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ފުރުސަތުގައި ނުލާ ސަރުކާރެއް ފުރިހަމަ. ވަރަށް ކުރަމުންދާކަން އިސްކަމަ އަޅުގަނޑު އަޅައިގަތީ. ހުރިހާ ސަރުކާރުތަކެއްގައި މި އޮންނަނީ ކަޑުކަޑައިގެ އަހަރުން. އެކަމަކު މި އޮޅި ވަރަށްވަރަށް މަދު. މި ހިއްސާ ނުރަހައްޕާވެ ޤާނޫނުގެން ބަޖެޓުއައިރުގައި މި އޮންނަނީ؛ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސަރުކާރަށް ނޫން. ބަލާލު 4.1- 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް އިތުރުކުރަމުން ހުށަހަޅާ 5.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ. 5.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ދެން ރިޔާސަތުން ރައީސް ނަޝީދު އެއް ދުވަހު ފާހަގަކުރެއްވި، ހިރިހާ ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުގެ ބާކީ އޮތް ދުވަސްތަކުގައި ހަރަކާތްތަކުން އޮތް އެއްޗެއް؟ އެއީ އަޅުގަނޑު މި ޝާރިސް މާލިއްޔަތު ޤާނޫނުގެ 32 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައި ވަރަށް ރަނގަޅަށް ލިޔެފައި އެބަ އޮތޭ، ސަޕްލިމެންޓަރީ ބަޖެޓު ހުށަހަޅަންޖެހޭ، އެ ފައިސާ ބޭނުންވާ ދުވަހެއްގެ އެއް މަސް ކުރިން ހުށަހަޅައި މަޖިލީހުން ފާސްކުރަންޖެހޭނެ. މަޖިލީހަށް ބައިވެރިއެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 5.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ދެން މި ހަރަދުކުރެއްވީ ހުރި ގޮތް. އަސްލު ހާއްސަ ބަޖެޓު؛ ސަރުކާރު ކޮންޓިންޖެންސީ ބަޖެޓު ދޫކުރުމަށް ދޫ ފައިސާ، 1.1 ބިލިއަން. އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކޮށްދިނީ މި އޮތީ 868.7. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ނުފެނޭ، ހަމަ ކޮންޓިންޖެންސީ އަޅުގަނޑުމެން ހިނގާ ފައިސާގެ މި ރަނގަޅަށް. އެކަމަކު ކޮންޓިންޖެންސީގެ ސަރުކާރުގެ އެސް.އޯ.އީތަކަށް، މި ހާލަތު އަދި އަދި ވަކިން އެބަ ހުރިހާ ސަބްސިޑީގެ ވާހަކަ. މުދަލުގެ ހުރިހަމަގެ އަޅުގަނޑުކަށް ވާހަކައެއް ނޫން. ކޮންޓިންޖެންސީ ހަރަދުން 1.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ދެން އިއްތިފާގުކަމުން މި ދިޔާވަހީ، މިދިޔަ ތަރައްޤީގެ ސަރުކާރުގެ އިންތިޤާލުގައި އާގެވުން އޮތް އެމް.ޑީ.ޕީގެ ކޮންސެޕްޓަސްއާ. ސިޔާ އެއަށް އެ ހަރަދުކުރެއްވިއްޔާ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާކަން ނިމިން. އެކަމަކު ރަނގަޅަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް މި ކަންކަން ވަރަށް ބޭނުމު ސާފު. މިކަން މި މަގަން ދެއްވައިގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިއަދު އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަލީ އާތިފު ފާހަގަކުރައްވާފި، ސަރުކާރުގެ އަސާމީ ކޮންޓިންޖެންސީ އަދަދު. އެކަމަކު މި ފަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެބަ ފެނޭ 32 ކޮންޓިނަރު ހަރާފައި ފޮނުއްވާ އާއްމުކޮށްދިން 17 ކޮންޓިނަރުގައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދަރަނިގައި. ދަރަނިގައި ހިސާބުމެންދާކަން މި ބަޖެޓު ފަރުމާ އެބަ

ފެނޭ. ސަރުކާރުގެ ވިޔަފާރި މަދުކޮށް، އަމިއްލަ ވިޔަފާރިތަކަށް ޖާގަދޭން ވައުދުވެގެން އައި ބައެއް އަޅުގަނޑުމެންނަކީ. އެކަމަކު ސަރުކާރު ކުންފުނިތަކަށް ޖާއިޒު ނޫން ގޮތްގޮތުން ވިޔަފާރި ފުޅާކޮށްދޭންވެގެން ފައިދާ ހަދައިދޭންވެގެން، ސަރުކާރުގެ ހުރިހާ ޕްރޮޖެކްޓުތައް ވެސް ގަސްދުކޮށް ވާދަވެރިކަމެއް ނެތި ހަވާލުކުރެވެމުންދާއިރުގައި ކުޑަކުޑަ މިސާލެއް ދަންނަވައިލާނަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާރް.ޓީ.އެލް؛ ބޯޓު އަދުގައި 15 ބޯޓު މަސްތޫރު މިހާރު ވެސް އެބަ އޮތް ހަވާލުކޮށްފަ. އެކަމަކު 2021 ވަނަ އަހަރާ ހިސާބަށް އައިއިރުގައި 104 މިލިއަން ރުފިޔާ ދަރާފަ. 104 މިލިއަން ރުފިޔާއިން ދަރާފައި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން ހައްލަކީ މި ކުރަނީ؟ އަޅުގަނޑުމެން އިންތިޚާބަށް އަންނަންވެގެން އިއްޒަތްތެރި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވައުދުވީ، އެއީ ކުރީ ސަރުކާރުގައި، ރައީސް ޔާމީން އިރުގައި ސިޔާސީ ބޭނުމަށް ހަދާފައި ހުރި ވަޒީފާގެ އިތުރު ވާހަކަ. އަޅުގަނޑުމެން ދައުރު ނިމުނީމާ ގެއްލިއިރުގައި 470 ވަޒީފާ. މިއަދު ހިސާބަށް އައިއިރުގައި މި ވެރިކަމުގައި، ތިމަންނަމެންގެ ވެރިކަމުގައި އެ އަދަދު މަދުވެގެން، ދަމަހައްޓަމުން ކުދިކުދި މަސައްކަތް ހިފަމުން އައިސް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސިޔާސީ ވަޒީފާ އެބަ ހުރި 1068 ވަޒީފާ. ކޮންކަމަކު މި ޖެހުނީ؟ ކޮންމީހަކު މި ޖެހުނީ؟ މިއީ ވަޒީފާދީފައި ހުރި ގޮތް އޮޑިޓްރިޕޯޓުގައި. ބަލަން ހުރި އެއްގޮތަކަށް ވިސްނާލުމުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މުޅި ހަމަގައި ގޮތުގައިގެން ހުރީ. އޮޑިޓްރިޕޯޓުގައި ސިވިލް ސަރވިސްގެ ގޮތުގައި 22 މުވައްޒަފުން. ސިޔާސީ މީހުންގެ ގޮތުގައި 81 މީހުން އޮޑިޓްރިޕޯޓުގައި. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދިޔަ ސަރުކާރުގެ އެއީ؛ ކޮމިޓީއާއި ބިލިގާއި އިސްތިހާރުގައި ކުންނަ ނޫންސްމަދައި ވަޒީފާގެ ދަރުހު ބިދުވާ ވާހަކަ، މި ތަފާތު މުވައްޒަފުން ތިބި ހުރީ. މިވަރު މުސާރަ ބޮޑު ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި މަޖިލީހުގެ ރައްޔިތުން އިންތިޚާބުކުރައްވާފައި މިތިބަ 87 މެންބަރުންގެ މުސާރަ ޖުމްލަ އެއްވަރަށް އެބަ ހަރުކަށި ކުރަމުންދާ ކުންފުނިތަކުގައި ތިބެން މުސާރައާ އެލަވަންސްތަކާ އެކު. ކޮންމެހެން މި ޖެހުނީ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެހެންވީމާ، މި ގެއްލުން އޮވެގެން ކައިރީގައި، އަޅުގަނޑުމެން އެދެނީ މިން ބަޖެޓުގެ ޕެންޝަނު. އަޅުގަނޑު ޖަހާލައިން އެބަ އެދެ. ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލެއް ނުވާކަމަށް އާދޭ. ވިޔަފާރިވެރިންނަށް ކުންފުނިތަކަށް އަދި އިއްޔެތީ؟ ބަހައިދޭއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ތަރައްޤީކުރަން އިތުރު އެއްވެސް ކަމެއް ނެތް. ކޮން މަޤްޞަދަކަށް ކުރަމުން މިހާ، މިހާ ބޮޑު ބަދަލެއް އަހަރު މިނިސްޓަރުންގެ ތެރެއިން އަންނަނީ ކޮން ބަދަލެއްތޯ؟ މިދިޔައީ އިންނަ ޕެލެޓަން ތިބޭއިރު ތިމަންނަމެންނަށް ލިބޭނީ ކޮން މަސްލަހަތެއް؟ ނަމަ ދަރަނި ވަނީ އިތުރު. އެކަމުގެ ބައްޓަމަކަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ގަބޫލުނީ. އެނގޭ ދިރިއުޅުމަށް ވާ ދަތި، އިންފްލޭޝަން، މުދަލުގެ އަގު އަންނަ ބަދަލު، ދިރިއުޅުމުގެ ހަރަދަށް އަންނަ ބަދަލު؛ އަހާ! ސަރުކާރުގެ މެންބަރުން، އަޅުގަނޑުމެން މި ފެނުނީ މިގައި މި ބަޖެޓް ބެހޭ ކޮމިޓީން ދެއްކި ދާ މިހާރަކަށް އަށްވުރެ މެންބަރަކު ވެއްޖެއްޔާ ވިދާޅުވެދެއްވާ، މި ބަޖެޓުގެ ސަބަބުން އާއްމުންގެ ދިރިއުޅުން ކިހާ ފަސޭހަކަން ވީބާ އިތުރު ވީތޯ ވިދާޅުވެދެއްވާ! އަޅުގަނޑަށް ނުފެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ ހަމަ ބޮކްސްއަށް މި

އަންނަ ބަދަލާ އެކުގައި އެމް.ޑީ.ޕީއިން ދެއްވާފައިވާ ވަޢުދާ އެއްގޮތަށް ދިނުމަށް އަސްޢާރު ތަކެތީގެ އަދި އިންތިޒާރަށް ބޮޑުވެގެންދިއުން. އަސްޢާރުވެސް ޚަރަދުގެ ކަމު ބާޒާރު އިންތިޒާރަށް ބޮޑުވެގެންދިއުން. އަސްޢާރުވެސް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ހުރިހާ ކަރަން އިސްތިރީ ފާއިތު ނުކުން ކަހަލަ އަޅުގަނޑުމެންނަކަށް ނުކުޅެދޭ. ޖަވާބުދާރީ ވާހަކަ އެ ދައްކަނީ. އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހުށަހެޅުއްވިފައިން އެކަން އާއްމުކޮށްވާލެއްވުން ގަވާއިދުތަކުން ކޮމިޓީގެ މުޤައްރިރު ވިދާޅުވި، އެއްބާރުލުން ހަރަދު ބޭނުންކުރުމަށް ވާހަކަދައްކާފައި. އަސްޢާރުތަކުން ކާމިޔާބުކުރުމުގެ ޢަދަދު އިންތިހާއަށް މިއުޅޭ ދަށްވެގެން ހިނދުވާ، ދައުލަތުގެ ދަރަނި ކުޑަކޮށް މި ދައުލަތުގެ ހިނގަމުންދާ ދަރަނިތައް، ރާއްޖެއަށް ވެފައިވާ ބަޔަކު މި ދައުލަތުގެ ދަރަނިތަކުގެ ސަބަބުން ވަރަށް ބޮޑު ވަރަށް ބޮޑު ދަތިތަކެއް ވެގެންދިޔަ! މަސައްކަތްތައް ފަށައިގަތް ބޮޑެތި މަޝްރޫޢުތަކާ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަން، އެ ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހެޅުއްވުން. އަޅުގަނޑުމެން އެކަން ކުރަންވާނީ ފުރިހަމަ ގޮތަކަށް؛ ނިޒާމުގެ ސަރުކާރުތައް އަދިވެސް މިއީ. ހަމަ އަދި އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަމުން ދަނީ ދައުލަތުގެ ޚަރަދުތައް ކުޑަކުރުމަށް. މިއީ ދައުލަތުގެ އިޤްތިޞާދު ހަރުދަނާކޮށް ދަނީ. އެކަން ކުރާ ގޮތް ދިނުން ވަރަށް އިސްތިޤާމަތާ، ދަރަނީގެ މިންވަރު ގަބޫލުކުރެވޭ ކުރިން މުއްދަތެއްގައި އެ ދައްކަނީ ދައުލަތުގެ ދަރަނިތައް. އަޅުގަނޑު ދައްކަން ބޭނުންވަނީ ބަޖެޓުގެ އިތުރުން ދަރަނި ދެއްކުމަށް ބޭނުންވާ ފައިސާ، ޑޮލަރު ފައިސާ ބޭރުގެ ބަޖެޓު ސަޕޯޓު މިގޮތުން ހިދުމަތް މިހާރު ދެއްކި ނަމަ ވަރަށް ބޮޑު ފޮނުވާ ދަރަނިތަކާއި، ޑޮލަރު ފައިސާއާ ވަރަށް ބޮޑު ވޯޓުދިނުމަށް މިއުޅޭ. ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން ދަރަނި ދެއްކުމުގެ ފުރުޞަތުތަކެއް، ފިޔަވަޅުތަކާއި ގުޅިގެން ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތް ވަރަށް ބޮޑު. ބިންގަލެއް ދަރަނީގެ ވަރަށް ބޮޑު ބަޔެއް ދަރަނިވެފައިވާ ބަޔަކަށް އެއީ ގޮތުން މިހާރު ފަށައިގަނެވިފައިވާ އިޤްތިޞާދީ ހިސާބުތައް ނޫނީ އެހެން ބައެއް ކަންކަމުގައި ނުހިމެނޭ. އަޅުގަނޑުމެން އެބަ އޮތޭ، ހަމަ ބަޖެޓުގައި ވެސް މިހާރު ރަނގަޅު ގޮތެއް ނޫން އެއްޗެއް ބަޖެޓަށް. މިހާރު ވެސް އެބަ އޮތޭ ދަރަނިތަކަށް ދައްކަން މިހާރު ހިންގަވާ ހިދުމަތްތަކާ، ދުވަސް ނިޔަލަށް ބަޖެޓުގައިވާ. އެގޮތުން ރައްޔިތުންނަށް ދަރަނިތަކަށް ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބޮޑު ޚަރަދުތަކެއް ދިޔައީ ބޭނުމެއް ނުކުރެވި. އިން ރާއްޖެ ދަރަނިވެފައިވާ ބިލިއަން ރުފިޔާ ހަމަ ވަރަށް ބޮޑު. އެހެންނަމަވެސް، މިއީ މިގެ ފުރިހަމަ ދަރަނިތަކެއް އަޅުގަނޑުމެން ވަނީ ދައްކާފައި. އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސިޔާސަތާ އެއްގޮތަށް ފާހަގަކުރެވޭ، އިސްލާހުކުރުމުގެ ދަރަނި ފުރިހަމަކޮށް މިދަނީ ބަދަލުގެންނަން. 4 އަހަރުވެ، 5 އަހަރު ނިމިދާން މި ދަނީ. މިއިން ކަމެއް ނުފެނޭ އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާލަނީ ކުރިއަށް މި އޮތީ އަހަރެއްހާ ދުވަސް ފުރުޞަތު ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ފުރުޞަތު ބޭނުންކުރުމަށް ބަޔަކު ފުރުޞަތު ހޯދައިދޭން ވާނެ. އެއީ ދިރާގުގެ ކުންފުނީގެ ޒިންމާދާރު ގޮތުން މި އަހަރުތަކުގައި ކުރިއަށް ދަނީ. އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީ، އަޅުގަނޑު

ދަންނަވައިލާން ބޭނުން، އަޅުގަނޑަކަށް މި ބަޔާންގައި މިހިރަ އަދަދުތަކަކީ ފުންނަނިޔޭ އުންމީދީ ގޮތަކަށް ނޫން. ވާހަކަދައްކައިލާން ކޮންމެ ގޮތަކަށް ވެސް. އަޅުގަނޑު މިއަދު ބަލައިލީން ކުރީގައި ރައީސް މައުމޫނުގެ ވެރިކަމުގައި؛ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ކުޑަކުޑަ ވަގުތުކޮޅެއް ދެއްވިއްޔާ ވަރަށް ރަނގަޅު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑަށް މި ބަޔާން ފެންނަނީ، ފިނޭންސް މިނިސްޓަރުގެ އަންދާޒާއެއް ދިމައެއްނުވޭ. ސަބަބަކީ، ކުރީ އަހަރުގެ އާމްދަނީ އަންދާޒާކުރެވުނު ވަރަށް ލިބިފައިނުވާތީ. އަޅުގަނޑަށް މިހެން ފެންނަނީ ދައުލަތަށް ވަރަށް ދަރަނިވެރިވެއްޖެކަން. އިންޓަރެސްޓަށް ޚަރަދު އައިއްސަ ހުރި ބަޖެޓުތަކަން ހަދާ އެއްގޮތަކަށްވެސް ދައުލަތާ ވަރަކާ ދަރާގެއްލުމެއްކަން. އިންޓަރނޭޝަނަލް ރޭޓިންގުން އަޅުގަނޑަށް ފެންނަނީ. ފުރިހަމަ ކަމެއް ނުކުރެ، 4 އަހަރު ހުރެ ވަރަކަށް ދަރަނިވެރިވެފައި ދާނެ. ބަޖެޓުގެ ދުވަސްތަކަން މި ފުންނަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިޤްތިޞާދީ އެއްވެސް މަސައްކަތެއް ނެތޯ. އާމްދަނީގެ އެއްވެސް ބަދަލެއް ނެތް. ދިރާގު ފިޔަވައި، ބަޖެޓަކަށް ބިލިއަނުން ފިޔަވައި ހުރި ރިސޯޓް ހުރި ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން މިދިޔަ ޖަލްސާގައި މަދު މަދުން ޓޫރިޒަމްގެ ބޭނުން ހުރި ކަމަށް ގަބޫލުކުރަމުން އެ ޙާލަތުގައި ބާރުއަޅައިލަމުން. އެ އުޅޭ. އެހެންވީމާ، މި ދެންނެވި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިގޮތުގައި ބާޒާރުގެ އިސްލާމީ ބޭންކުގެ ސަރުކާރު މިހާރު ދައްކަން ހުރި ވާހަކަ. އެހެންވީމާ، މުދާ ގަތުމަށް ވިޔަފާރި އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދު. ނޫނީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ ހަމަ އެއްޗެއްގައި ތަރައްޤީއެއް ޖެހޭނެ ގޮތަކާމެދު ވަރަށް އިޤްތިޞާދީ ނޫން. ސަރުކާރަކީ، އަޅުގަނޑުމެން އެމް.ޑީ.ޕީ...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް.

ތޮއްޑޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް ނަސީމް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2019 ވަނަ އަހަރު ސަރުކާރު އަޅުގަނޑު ހަމަ އަތަށްލިބުނު ފަހަރަކު ދަރަނިވެރިވެފައި، ރަނގަޅު. ރައްޔިތުންގެ ވާހަކަ ހޯދަން ޖަމާކުރެވުނު ދަރަނިން ކަމެއް ދިނީ ވަކި ޚަރަދުގައި ނަގާފައި. އަޅުގަނޑުމެން އެބަހުރި ބޮޑެތި ރިސޯޓުތަކަކީ. ކޮވިޑުގެ ހާލަތުގައި ސިޔާސީ ތަޖުރިބާ ހުރި ސަރަޙައްދުތަކުން ސަބަބުން ނުހިނގާ. ފަތުރުވެރިކަމުގެ ދާއިރާ ކުރިއަރަމުން އައިސް ދާއިރު މިއަދު ހަމައަށް ޓޫރިޒަމް ހިނގާ ވާހަކަ އެ އުޅޭ ސަރުކާރަކަށް އެސެޓެއް ނެތް. ކޮވިޑްގެ ބާރުގައި ސަރުކާރުގެ ތަރައްޤީ ފުރިހަމަ 2019 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން މި ބަޔާންގައި ޖަހަމުންދާ ދެނެޖެހޭ ބޮޑެތި ބަޔާނެއް ޖަހަމުން އިސްލާހުތަކެއް ބަލަން ދައުލަތުން އެ ދެނީ، ކޮވިޑު-19. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރަށްތަކަށް ބޮޑަށް ބޭނުންވޭ. ބޮޑަށް ގެއްލުން ލިބިފައިވާ ފަތުރުވެރިކަމުގެ އިޤްތިޞާދީ ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ރަށްތަކަށް އެބަޖެހޭ އެ ވަކަ ދައުލަތައް އެކު އަމިއްލަ ވިޔަފާރިތަކުގައި ވެސް. މިކަމުން ހާމަވެގެންދަނީ، ދަތުރު ރަށްތަކަށް

ކުރިއަރައިދާން ބޭނުންވެފައި ތިބި މިންވަރު. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ހަތަރު ރަށުގެ ތެރެއިން ކ. ހުރާގައި، އެ ރަށުގެ ބަނދަރުގެ މަޝްރޫޢު ފެށުމަށް ބަކައި ސޮއިކުރަން އޮތް ދުވަހު، އެއީ، އެ ދުވަހުގެ 3 ޖަހާއިރު ސޮއިކުރަން އޮތީ. އެ ދުވަހު ކޮވިޑު އައިސްގެން މާތް ފުރަބަންދުކުރީ. އެ ޕްރޮޖެކްޓު ދިޔަ ތަނަށް އަޅުގަނޑުމެން އަދިވެސް ނުނިމޭ. މައިކްރޯސޮފްޓުކުރީ އަގައިގެން ބަލައިލީމާ. ޖެހިސްކޮށް އަޅުގަނޑު ބަލައިލީމާ. ނެތާ އެއްކަލަ ނެތްނެތޯ. އަދިފަހަ ނުހުރެއްޖެ. ކޮބާ ދިޔައީމާ ފެނަކަ އޭގެއިތުރު ސަރުކާރުން ފުރަތަމަ ޕްރޮޖެކްޓު ކުރިއަށްދާނެ. އެ ނުފެންނަނީސް މި ބަޖެޓުގައި އަށް ކުރިއަށްގެންދާ ހުރިހާ ކަމަކީ ޚަރަދުގެ ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް ނޫން. އެ ޚަރަދުތަކަށް ފައިސާ ބަލަންޖެހޭ ގޮތް. ހ. ޚަރަދުތަކަށް ފައިސާ ބަލަންޖެހޭ ގޮތަށް އަހަރުގެ ބަޖެޓާ އަދި ސަރުކާރު ޚަރަދު ބޭނުންކުރާ ގޮތް. ބަލާއިރު ވަރަށް ޚަރަދުތަކެއް ފުރިހަމަ ކުރާކަށް ބަޖެޓުގައި ޚަރަދުކުރާ ގޮތެއް ނެތް. ބަލާއިރު ބަޖެޓުގެ އާމްދަނީގެ ތަފާތު.

އިޖުރާތު ވެސް މިހާރު ކޮށްފި. ވަރަށް އެކްސްޕެންޑްކޮށް އުޅެނީ. ނުވޭ ޕްރޮޖެކްޓުތަކެއް ކަމެއް. އަޅުގަނޑު އެކަމަކު ބަލާއިރު ވަރަށް ބަޖެޓު ސަބްސިޑީތަކަށް ހަރަދުކުރެވޭ. ޚަރަދުތަކަކީ ޙަޤީޤަތުގައި އެކަމަކު ޕްރައިވެޓް ބޭނުން ފައިދާ ހުއްޓިއްޖެ. މަޝްރޫޢުތަކުގެ ކުރިއަށް ގެންދެވޭ ގޮތުގެ ދަރަނި ބަޖެޓު ހުރި އިސްތިސްނާ ކުރެވޭ ހިސާބުން. އިތުރުގޮތަކީ ދަރަނީ؛ ހިފާ އެހެން ފިޔަވަޅުގެ ހިސާބު ދަރަނީގެ މިންވަރު ގުނަކުރި ފައިސާގެ 32 މިލިއަން ރުފިޔާ. ގޮތުގެ މަތީގައި ބަޖެޓާ ނުލާ ދަރަނީގެ ބަޖެޓު މި ފައިސާ ދަރަނީގެ ހިސާބުން ވަނީ، 29.9. އެއީ އަދި މިހާރު ހަރަދާކުރާ ހިސާބު ބަޖެޓު ހަރަދުކުރާ ޖީ.ޑީ.ޕީއާއި ޖީ.ޑީ.ޕީ ބަޖެޓަކަށްކުރާ ހަރަދާކުރާ ހިސާބު ގޮސްފައިވާ ދަރަ، ފިޔަ އަދަދު. ދަރަނީގެ ހަރަދު ހުރީ 28.6 ބިލިއަންގައި. އެއީ 2022 ވަނަ އަހަރާ އަދާކުރާއިރު 4.5 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ އިތުރު އަދަދެއް. އަހަރުން އަހަރަށް 4.5 ބިލިއަން، ފަހެ ބިލިއަން ދަރަނީގެ ހަރަދުން އިތުރުވެގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަރަޙައްދު މި ބާރުވެ. ފަހުގެ އަހަރުތަކުގެ ރައްޔިތުން ކުރިމަތި ލިބޭން. ކުރިއަށް އަހަރަށް އަހަރުން މިހާ ބޮޑު އަދަދެއް ދަރަނީގެ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި ބޮޑުވެގެން މި އަންނަނީ؟ މިއީ ސަމާލުކަމަށް ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން މިކަމުގައި ސަމާލުވެލަން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖަވާބުދާރީވާން ޖެހޭނެ. ނުވާނެ ޖަވާބުދާރީވެލާ. އަޅުގަނޑުމެން އެއްބަސްވެ މި ދަރަނިވަނީ، މިހެން ނިކަމެތިވާނެ! ހަނދާންކުރޭ! އަހަރަކު 4 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދަރަނީގެ ހަރަދަށް އިތުރުކުރަމުން މި ދެއްވަނީ ނޫންނޫން. ތިންގުނަ މަސައްކަތް ނުދިޔައީ ނޫންނޫން މި ދެއްވަނީ. އިތުރު ވެސް ދަރަނީ ހިފާ ދަރަނިވުން ބަޖެޓު، ދަރަނީގެ ހަރަދު ކުރުވާލައި އެއްކަމަށް ވިޔަސް ޖީ.ޑީ.ޕީއަކާ ޖީ.ޑީ.ޕީއާއި ޖީ.ޑީ.ޕީ ބޮޑުކުރެވޭނެ ބާކީ މި ވަނީ 1.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ތިންހަތަރު ވެސް ފާޅުގައި ނުވާ ބޮޑުއެއްޗެއް ކަމެއް ނެތް ވަންޏާ. އެހެންވީމާ، ގޮތްތަކެއް ކަމެއް ހ. ފައިސާއާ އެއްކޮށް ދަރަނީގެ ހަރަދު މި ނުނިމި ބަޖެޓްސްޓެބިލިޓީ. ދެން ޖީ.ޑީ.ޕީ.އާއި ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ކުރިންވެސް އަދި ފުރުސަތުކުރެވޭނީ ވެސް ކޮންމެވެސް އެހެން ގޮތަކަށް ހިނގަން މި ޖެހޭ. އަދި، ތާއަބަދު އުޅެންޖެހިފައި މި އޮތީ މިގޮތަށް. މިއަދުން ވަކިއުސޫލު

މި ވާހަކަ މި ދަންނަވަނީ ކޮންމެ އަހަރަކު ބަޖެޓުގައި. އެކަމަކު ދަންނަވަންތޯ؟ ސިޔާސީ މަޤާމުތަކުގެ މުސާރަ އިތުރުކުރަން، މިއަހަރަށް އެނބުރި 45 މިލިއަން ޖަހާލާފައި އެބައޮތް. ހަމަ އެއްކޮޅާ ވެސް ހިފަހައްޓާތޯ. ކާކަރުވަކާކާ ވެސް ހިފަހައްޓާތޯ. ހަމަ އަދަދު ޖަހާލަނީ ގަވާމުގައި ދެކި ހުރިމަ. ހުރިހާވާން ނޫންތޯ؟ މިނިސްޓްރީތަކުގެ ބަޖެޓު ބޮޑުކުރަން އިތުރުވާނެ. އަޅުގަނޑު ގައިގައި ފެނޭ ތޫޅު ކޮންމެވެސް އިންޓަރެސްޓް ހުރޭ. މިހެން އަތުދަރާތަރިމަ ނުފެނޭ. އެ ހިސާބަށް ކަންތައްތައް ދާއިރު އަޅުގަނޑުމެން މި ވާހަކަ ނުދައްކާ ތިބެން ޔަޤީންކަމާ ޖަހާލަން. ދައްކަން ވެސް ޖަހާލަން. ހަމަ ކުޑަކުޑަތަކުގެ މަސައްކަތް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރާ އެކު ސަރުކާރުން ކުރާ ކަމަށް ޚަރަދުން ގެއްލުންވާނެ. އެކަމަކު، ވަރަށް އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރާ އެކު، ހަމަހަމަ ކުޑަކުރަން ޚަރަދުތެރިން ނަރަސްކުރާ ކަމަށް ޚަރަދުން ގެއްލިގެން. ސަރުކާރުން ވިޔަފާރި، ޚަރަދުން ހަމަހަމަ ކުޑަކުރޭ. މިއީ ވިސްނަންވީ ވަގުތު. ދުނިޔެ ހުރީ މިހެން. ޚަރަދުން މަޖުބޫރީގޮތެއް! އަދި ސަބްސިޑީ ބަންދުކުރަނީތޯ؟ އިތުރަށް ބޮޑުވެ ދައްކަނީދޯ! ކުރިއްޔާތޯ، ޚަރަދުން މިކަން ބަލައިގަންނާނީ؟ އިޤްތިޞާދީ ރަހިސް؛ އެހީއާއި، އިސްތިރާރު، ސަބްސިޑީއަށް 6.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައަޅާފައިވާއިރު، އެއީ ސިވިލް ސަރވިސް؛ ސަރުކާރު މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައަށް ވުރެ ހަމަ ސަބްސިޑީ މިލިއަން ރުފިޔާ ބޮޑު އަދަދެއް. ސަބްސިޑީއަށް، ސަބްސިޑީއަށް ދޭ އެއްކޮށް ބޭނުންވާ ވަރަށް ފޯރާ އެބަހުރި. ޚާއްޞަ ކަމެއް އަޅުގަނޑުމެން ނޭނގޭ. އަޅުގަނޑުމެން ހިތަށް، ހަމަ ސަބްސިޑީ ބޭނުންވާ ބައެއްގެ ކުރިއަރާނެ ބަޖެޓުން ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަނޑުމެން ކޮންމެވެސް ފަރާތަކަށް ދީގެން އެއް ވާހަކަ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރާ. ސަބްސިޑީއަށް މި ދޭ ފައިސާގެ ބޮޑު ޕަސެންޓެއް ދަނީ އިސްރާފުވަމުން، ނުހަނު ގިނަ ދިރާސާތަކުން ދެއްކިދަނީ 90% ޚަރަދުން ގެއްލެނީ. ފަހުން އަންނަ 10%އަށް ރަނގަޅު ކަމަށް ވަރުގަދަ ގެއްލުމެއް ދިމާވަނީ ވިސްނާލުމުން. އެހީ އެކަން އެންމެން ގޮތަށް. އިޤްތިޞާދީ ރަހިސް؛ އިސްރާފު ވަރަކާއިން އިންސާފުވެރި؛ އިންސާފުވެރި ވާހަކަ ވެސް މިގޮތުގައި ގެންނަން އެބަޖެހޭ. ސަބްސިޑީ ބެހިގެންދަނީ އިންސާފުވެރިކަމާއި؟ އެ އިންސާފުވެރި ކަމަކަށް ވެސް ޚަރަދުން ގެއްލިގެންދާނެ. ދައުލަތުން ވިޔަފާރި؛ ޚަރަދުނުކޮށް ފިޔަވަޅުތައް އިސްލާޙުކޮށް ހަމަގައި ވަކި މިހާރު ގޮތުން ނޫނީ ނުވިޔަ ހާލަތުގައި އެކަށީ. ވަކި މިހާރު ގޮތުގައި ބޮޑުވާ ހާލަތުގައި އެކަށީ. އެފަދަ ކަމެއްގެ ތަނުން، އެއީ އަސްލުގައި 2007، 2008ގައި، އަޅުގަނޑުމެންގެ އެކުވެ ޖެހިން ދުވަސްވަރު، ރަނގަޅަށް ގައިން ދައުރުތަކުގައި ނިކުމެ ވާހަކަދައްކަ ވާހަކަދައްކާފައި ވަރަށް ބިރުގަތި ކަމުގެ. އެއްޗެހިން ބޮޑުން އެއީ ހަމަ މިހުރީ، މަޖާމާ ހިތުލުން އަސްލުގައި ޖެހިގެން އުޅޭ މިހުރީ ވާހަކައީ، އަޅުގަނޑުމެން އަބަދުވެސް ދައްކާ ވާހަކައެއް. އަސްލުގައި ވިސްނުމުގައި، އެހެންވަރުގައި ވިސްނުމުގައި އިޤްތިޞާދީ ރަހިސް އެބަ ހިތްވޭ، ނިކަމެތި ނަމަ މިހުރީ ވެސް. ހުރިހާ ނަންބަރެއް؟ ބަޖެޓުގައި އެ މިސްކިތުން އެ ވިސްނުން ކަނޑައެޅި، އެ ހަމަޖެހޭ މިހުރިހާ އެ ބަހައިލިއްޔާ އިތުރަށް ދައުލަތުން އެއްގޮތަށް އެއްކޮށް ނުލިބިދާނެ، މިހާރު ދެ ހާސް ލިބޭ ބަލިމީހުންނަށް ހަދަދުވާސް ހާސް ދޫކުރި. ޔައުމިއްޔާ އެ ވިސްނުން އެ މިހެން

އުނިކުރަން މި އުޅެނީ؟ ބަޖެޓުގައި ވެސް އުނިކުރަންޖެހޭތޯ މީހުން ބައިވަރު އެބަ އޮތީ. އަޅުގަނޑު މިހެން ދެންނެވީމޭ ވެސް ރަނގަޅަށް ބައްލަވާ! އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބާރުލައި މި ވާހަކަ ދައްކަނީ. މަސްވެރިންނަށް ދޭ ސަބްސިޑީ؛ މަސްވެރިން ތިބީ ހަމައެކަނި [illegible] ނޫން. އަޅުގަނޑުމެން ދާއިރާގައި ވެސް މަސްވެރިން އެބަތިބި. އަޅުގަނޑުމެންގެ ދާއިރާގެ މަސްވެރިން އަބަދު އަޅުގަނޑަށް ކުރާ ޝަކުވާއަކީ، ތިމަންނަމެންނަށް ތެޔޮ ލީޓަރަށް ގަންނަން މި ލިބެނީ [illegible] ރުފިޔާއަށް. ތިމަންނަމެން [illegible] [illegible] ސަބްސިޑީސާ އެއްކޮށް އެބަ [illegible] [illegible] ރުފިޔާއަށް. ސަބްސިޑީސް މަސްވެރިންނަށް [illegible] ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ [illegible] ވެސް [illegible] [illegible] [illegible] ގޮތަށް، [illegible] ގޮތަށް އެ އިންތިޒާމު ހަމަޖެއްސުން އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް ގޮވާލަން. ދެން މި [illegible] [illegible] [illegible] ސަބްސިޑީއެއް [illegible] ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވި. އަސްލު ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު އެހެން ވިދާޅުވާއިރު [illegible]. މި [illegible] ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު ވިދާޅުވި، [illegible] ދޭ ސަބްސިޑީއަށް [illegible]، [illegible] ނަރުދަމާގެ [illegible]. ދިވެހި ރައްޔިތުންގެ [illegible] ފެނަކައިން ނަރުދަމާގެ [illegible]. އިންސާފުވެރިވެއްޖޭތޯ؟ ފެނަކައިން ނަރުދަމާގެ [illegible] [illegible] ނޫން، ނަރުދަމާއަށް ސަބްސިޑީއެއް [illegible] [illegible]، އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޕީ.އެސް.އޯ (ޕަބްލިކް [illegible] [illegible]). [illegible] ހަވާލުކުރާނީ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކޮމިޝަނުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފިނޭންސް މިނިސްޓްރީއިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި އަދަދު. އެ [illegible] [illegible] މި އަދަދު. އެކަމަކު ސީދާ ފިނޭންސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2018 ވަނަ އަހަރާ ހަމައަށް [illegible] ކުންފުނިތަކަށް [illegible] [illegible] [illegible]، ދެ ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެސް.އޯ.އީތަށް ހިންގަން 2018ވަނަ އަހަރާ ހަމައަށް [illegible] [illegible] [illegible] ބިލިއަން ރުފިޔާ. 2019 ވަނަ އަހަރުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ހަތަރު ބިލިއަނަށް ބަދަލުވި. 2019، 2020، 2021، 2022. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2023 ވަނަ އަހަރުން ވެސް [illegible] ހަތަރު ބިލިއަން ރުފިޔާ. [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނޫން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެއް މަސައްކަތެއް [illegible] [illegible] ކުންފުންޏެއް [illegible]، ދައުލަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުންފުނި އެއް މަސައްކަތެއް ކުރޭ. ހަ ކުންފުނި، އެއް މަސައްކަތެއް ކުރަން. [illegible] [illegible] ގޮސް، 32 ކުންފުނި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ހުރި ކުންފުނިތައް [illegible] ބާއްވައިގެން [illegible] [illegible] [illegible] ފައިސާ؛ [illegible] މިކަން މިހެން ކުރާނީ؟ ހަމަ [illegible] ކުންފުނިތައް އުވަންޖެހޭ ކުންފުނިތައް އުވައި، އެއްކުރަންޖެހޭ ކުންފުނިތައް [illegible]، މި ކަންކަން މިގޮތަށް [illegible] [illegible]؟ [illegible]، އެ [illegible] [illegible]. ހަމަ މި ތަންތަން ވެސް. ދެން ވިދާޅުވަނީ، އެ ތަންތަނުގައި

ތިބި މުވައްޒަފުން ކިހިނެއްތޯއޭ ކަނޑައެޅޭނީ؟ މުވައްޒަފުން ކަނޑާ ވާހަކައެއް އަޅުގަނޑުމެން ނުދައްކަން. އެ ތަނުގައި ތިބި މުވައްޒަފުން ބަދަލުކުރެވޭނެ. ދެންމެ ވިދާޅުވި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އުސާމް އެ ވިދާޅުވި، މިފަދަ ތަންތަނުގެ ވަޒީފާއަށް މީހުން މަދު. ބަދަލުކުރިޔަސް ނިމުނީ ނޫނޭ ބޭނުންވާ ތަންތަން. ކޮންމެހެން ކަނޑައި ތިރިއަރުވާކަށްނުޖެހޭ ނޫނޭ؟ އެއްވެސް މީހަކު ކަނޑާ ވާހަކައެއް އަޅުގަނޑުމެން ނުދައްކަމު. އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ، މިކަން ކުރެވޭނެ ގޮތަށް ކުރަމާ ހިނގާށޭ! އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭނުމެއް ނޫން، ރައްޔިތުންނަށް ގެއްލުންވާ ގޮތަކަށް އެއްވެސް ކަމެއް ކުރާކަށް. އެއްވެސް ރައްޔިތަކު ބޭރުކުރާކަށް. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން މި ދައްކަނީ ހަމަހަމައި އުޖޫރުގެ ޒަމީން، ކަންކަން ރަނގަޅުކުރަންޖެހޭ ވާހަކަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޚަރަދުގެ މިސްރާބު އެހެރީ ފިސްކަލް ކޮރިޑޯރާ ދިމާލަށް. ތަޖުރިބާކުރުން ބޮޑުވުމާއެކު 32023 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ތިން މަސްދުވަހު ދާދި ދުވަސްކޮޅެއް އަސްނާސް ކަމަށް. ޚަރަދުގެ އިޤްތިޞާދީ އަސަރު ކޮންމެ ހިސާބަކުންގައި ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެހެން ކުރާނެ. ޚަރަދުގައި ޤަރުޒުތައް ބަދަލުކުރުމަކީ ރާއްޖެއަށް ދިރާސީ ގަވާއިދު. ޓުރިޒަމްގެ ޚަރަޖަމަން ބަދަލުކުރުމަށް ދެއްކެވި ވަޅުމުން. ދިރޫރާއްޖޭގައި، ގެސްޓްހައުސް ރިސޯޓުގެ ބޯހިޔާވަހިކަން ވަރަށް ބޮޑު އިސްތިސްނާއެއް ހިއްސާކުރާ ޤައުމެއް. އެހެންކަމުން، އެކަމާ ގުޅޭ ވިސްނުން އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ދެކެން. ވިސްނުން ތަރައްގީކުރުމަށް އެދޭ ދިރިއުޅުއްވާ ޒަމާނާއި. ސަރުކާރު ގެނައުމަށް ދަނީ ފަރާތްތަކުގެ ސަރުކާރު ބެލެނިވެރިން.

2023 ވަނަ އަހަރަށް އެކަނި ވެސް 8.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދަރަނިވެރިވާން ކަމަށް ލަފާކުރެވިފައި އެބައޮތް. 2022 ވަނަ އަހަރު ލަފާކުރެވިފައި އޮތީ 6 ބިލިއަން ދަރަނިވެރިވާން ކަމަށް. ފަހުން ނިމުނުއިރު ނުވަ ބިލިއަން ވާން ކަމަށް އެ އޮތީ. ދެން 8.5 އޮވެއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ މި ވިސްނަން ނާރާނެ ގޮތެއް އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާވިސްނާ ނުވިސްނުނު. މި އަހަރު ވިސްނަން. މި ލަފާކުރަން މީހުން އަދި ވެސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓް ހަރުދަނާކުރުމުގެ މަސައްކަތް ކުރަން މި އޮންނަނީ، ޔަޤީންކޮށް ދަރަނިވެރިވަމުންދާ ޖެހިގެން ދަރަނިން ސަޤާފަތެއް، ސަރުކާރުން ދިމާލަށް މިސްރާބު ޖެހިފައި ބަނި. ބަޖެޓުގެ ދަރަނި ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހިސާބަށް ވެސް، ދަރަނިޖެހުން ނާދާ ބަދަލެއް. ދަރަނި ވަނީ ހަމަ ބޮޑު. އެސްނަރަކަރުވަނީ، އެކަމުގެ ވެސް މާނައަކީ އެއީ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. ޖުމްލަ 42.8 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅާފައި އޮތީއިރު، މިގައި ކުޑުބަތް ހަރަދަރުން މި އޮތީ އެންމެ 14 ބިލިއަން ރުފިޔާއެ. އަދި މިޔާސީއުރުން ވެސް، ޕީ.އެސް.އައި.ޕީގެ މަޝްރޫޢުތަކަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮތީ 8.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދައުލަތުމަތީ ދައުލަތަށްޖެހޭ ބަލާއިރު އެހެނިހެން ފައިސާ ނުދައްކާ ފަރާތްތަކުގެ އަދަދު އިތުރުވަމުން ކަންބޮޑުވާނެ ކަމެއް. ވަކިން ހާލަތު ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުން ދައުލަތަށްޖެހޭ ފައިސާ ނުދައްކާކަމަށް އެއީ ވަރަށް ބޮޑު ކަމެއް. އަދި އެހެން، ބޮލުގައި ޖެހިފައިވާ ދަރަނިތައް ދައްކާނެ ގޮތެއް ނެތި. ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުން ދައުލަތަށްޖެހޭ ބޭނުންތަކުގައި އެހެނިހެން ފައިސާ ނުދައްކާކަމަށް، ބޭނުން ނުފެނޭ. ސަރުކާރުން މިކަމާ ވިސްނަންޖެހޭނެ.

ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކަށް ވާންވާނީ، ދައުލަތަށް ދައްކަންޖެހޭ ޓެކްސާއި އެހެނިހެން ފައިސާދައްކުމުގެ މިސާލަކަށް. އެހެންނަމަވެސް، ހިތާމައާ އެކު ދަންނަވަން؛ ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުން، ޓެކްސްނުދައްކާ ދީމުގެ ހިސާބުގައި ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނިތަކުން ވެސް އެބައޮތް. 2.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ އެބައޮތް. އޭގެތެރޭގައި ސަރުކާރު ހިއްސާވާ ކުންފުނި. އަދި އެންމެ މަތީ، އެންމެ އިންބުރާސްޓިންގ ކޯޕަރޭޝަނަ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އިންކަމް ޓެކްސް ވެސް 339 މިލިއަން ރުފިޔާ ނުދައްކާ އެބައޮތް. އިންކަމް ޓެކްސްއަކީ އެއީ ސަރުކާރުގެ ކުންފުނިތަކުގައި ތިބި މަގާމު ބޯޑު މެންބަރުން މުސާރަދޭއިރު، އެ މީހުންގެ އިންކަމުން ބިލްސް ދައުލަތަށް ބައި ކަނޑައިރި. މުސާރަދޭއިރު އަބައި އޮންނާނީ ބަޖެޓު ވެސް ކުރުވިފައިތީ. އެކަމަކު އާމްދަނީ ވެސް ނަގާނަމަ ކަމަކު ވަނީ މިލިއަން. އަދި ޖީ.އެސް.ޓީގެ ގޮތުގައި 142 މިލިއަން. މިއީ ތަފްޞީލު ކަމެއް. މިއީ ސަރުކާރުގައި އިސްވެ ތިބި ބަޔަކު މިއަދު ތަފްޞީލުކުރަންޖެހޭ ކަމެއް. އެހެން މިހެން ބޯނަސްދަރުޕިޔާ އިތުރުން ފަހުގެ ދުވަސްތަކުގައި، ތިމާވެއްޓަށް ފޯރާ ބަޖެޓު ލަފާކުރާ ބަޖެޓު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބޮލާސްދައުލަތް ދިނުމަށް ދުސްއިޒަތަށް ބޭރުދައުލަތަށް ދި ގައުމަކުން ނުނިންމޭ. އެއީ ހިތާމައިގެ ކަމެއް. ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ވަރަށް ވިސްނުން، ތަރުޖަމާ؛ ހުރާވިއަރު ބަޔަށްގާލާ ބަހަށް. ސިޔާސީ ފައިސާތަކުން ފިރުކަން ހަމަޖެހުނު ކުރާ ވައުދުތަކުގެ ތަރުހީން ކުރިއަރާ ދެކުނާ ކަމަށާ، ދައުލަތަށް ދައުލަތާ ހުރުން ފައިސާ މާލީތަރައްޤީ ކަމަށާ، އެވަ ތަފާތުވާ ކަރަންޓް ކޮށްޖެހުނު ކަމަށް ކުރާ ވައުދާ، ދައުލަތުން ދީ އެކުގެ...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. (ވަގުތު ހަމަވުމުން) ވިލުފުށި ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ހަސަން ޒަރީރު.

ވިލުފުށި ދާއިރާގެ މެންބަރު ހަސަން ޒަރީރު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! 2023 ވަނަ އަހަރަށް ލަފާކުރާ ބަޖެޓު؛ ބަޖެޓުގެ ޖުމުލަ ހަރަދަކީ 42.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އަދި މި ހަރަދުގެ ތެރޭގައި ދައުލަތުން ދައުލަތުގެ، ޖުމުލަ ދައުލަތުގެ ހަރަދުތައްގެ ގޮތުގައި މި އޮތީ 40.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ރިކަރަންޓް ހަރަދުގެ ގޮތުގައި 28.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ އެބަ އޮތް. ޕީ.އެސް.އައި.ޕީއަށް 8.4 އެބަ އޮތް. އަދި އެހެނިހެން ހަރަދުތަކަށް 5.6 އެބަ އޮތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓަކީ ރައްޔިތުން ވެސް އަދި އެހެން ފަރާތްތަކުން ވެސް ވަރަށް އުންމީދާ އެކު ބަލަން އިންނަ އެއްޗެއް. އާދެ، ދިވެހި ރާއްޖޭގައި ތަރައްޤީ ބޭނުންވާ ރައްޔިތުން، ހާއްސަކޮށް އަދުގެ ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުގައި މި ޖާގަ ރައްޔިތުން ވަރަށް އުންމީދުކުރަމުން އައި ކަމެއް، އެ މީހުންނަށް އޮންނަނީ ކޮންއެއްޗެއްތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިގޮތުން ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ ގޮތުން ފުރަތަމަ ފާހަގަކޮށްލަން.

އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި ޢާންމުކޮށް ތިބި ބަޔަކު. ބޮޑުކުދީންގައި ޑްރަގްސްބޭނުން އެބަ ހިނގާ. ނުހިނގާ ވާހަކައެއް އަޅުގަނޑު ނުދަންނަވަން، ހިނގާ ތަނެއްގައި. ދެން މަޖިލީހީ؛ އެތާގައި އެބަ އުޅޭ، ހަދައްކަ ޑްރަގްސްކުރޭ ފުރިހަމައި ވަނީ. އެހެންނަމަވެސް، މިހާރު ހުއްޓިފަ. އެ ހުއްޓުން ދިމާވާ ސަބަބަކީ ކޮބައިތޯ އަޅުގަނޑުމެން ޖެހޭ ބަލައިލަން. މި ޑްރަގްސްގެ އަލުގެ ކާރދާއިރުގައި އޭގެން ބަޔެއް ވަކި ބަރުކަށް ދޫކޮށްޖެހިއްޖެ ކަމަށް ވަންޏާ ޑްރަގްސް ހިނގާ މީހުންނަކު ދެން ޢާންމުކޮށް ކޯއްޗެއްތޯ؟ އެ މީހުން އެ ޑްރަގްސްގެ ހުއްޓާލައިގެން ތިބެންޖެހޭނީ. މިކަހަލަ ކަންތައްތަކެއް ދިމާވާތީވެ ޑްރަގްސްގެ މަދުޖެހިގެން މި ތަނީ. އަޅުގަނޑުމެން ބޭރުސަރަހައްދުތަކުގެ ފައިސާ މި ހަރަދުކުރަނީ މި ޑްރަގްސްގެ ހިނގަން. ބޭރުސަރަހައްދުން، ބޭރުސަރަހައްދާ މީހުން އެ މީހުން މި އެތެރޭ، މި ޑްރަގްސްގެ ހިނގަން. އެއީ އެ މީހުންގެ ފައިދާއަށް ޓަކައި، އެ މީހުންގެ ފަސޭހަކަން ޓަކައި. އެހެންނަމަވެސް، އޭގައި މި ބޮޑު ގޮތަކުން ކަންތައްތައް ދާ ކަމަށް ވަނީ މި ޑްރަގްސްގެ ރަނގަޅުކަން ހިނގަމުކަންނޭ ނުދާން. އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ އެންމެ އާބާދީ ބޮޑު ރަށަކީ، ވިލުފުށި. ވިލުފުށީ ކައުންސިލްގެ ރައީސް މިއަދު ފެށި އަޅުގަނޑު ގުޅާލިމާ ބުނީ، ނޫޅޭ މިއަދު މި ބަޖެޓުގައި ވަކި އިމާރާތެއް ހިމަނާފަ. ހިމަނާފައި ހުރި އެއްޗަކީ ފެށޭ އެއް އަހަރުން އަހަރާ ދަނީ ދަރަނި، އޭގެ އަދަދުތަކެއް. އާދެ! މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެން ކަންބޮޑުވާ ކަމެއް، މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައި ކުރިއަށްނުދާކަމެވެ. ބަޖެޓުގައި ނެތް ތަންތަނުގެ ކަންތައްތައް ބަޖެޓުގައި ނެތް ކަންތައްތައް ކުރާ ކަމަކަށް ވަނީ؟ ބަޖެޓުގެ ބޭނުމަކީ، ބަޖެޓުގައި ހުންނަ ކަންތައްތައް ކުރުން. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޤާނޫނުއަސާސީން ބުނަނީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރާ ބަޖެޓުގައި އެންމެ ގާތަށް ހަރަދުކުރަން ކުރަންވާނީ. އެއާ އެއްގޮތަށް ކަންތައްތައް ނުދާ ކަމަށް ވަނީ މި އިޢުލާންކޮށްފި މަޖިލީހުގައި އިޢުލާންކޮށްފި ފާސްބަޖެޓު އެކަމަށް އެބަ ޖެހޭ ވިސްނަވަން. އެގޮތުން ކަންތައްތައް ނުކުރާ ފަރާތްތަކާ ދޯދޯ؟ އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޖިނާގައި އޮތް ޕްރޮސީޖަރުތަކުން އަރަން. އެހެންނަމަވެސް ކަމަކަށް ވަނީ، އަބަދުވެސް މި ކަންތައް ދިޔައީ މިގޮތަށް. އިއްޔެ ބަޖެޓް ރައީސް؛ އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓަށް ފައިސާ ހޯދުމުގެ ގޮތުން މި އޮތީ ބިލެއް އިމްޕޯޓްކުރާ ޑިއުޓީކަނޑައެޅުން ހުށަހަޅާފަ. އަދި މުޅި ދުނިޔޭގެ؛ މުޅި ދުނިޔޭގެ ކޮމިޓީން އެ ބިލު ވަނީ އެގޮތަކަށް ފާސްކޮށްފަ. އަޅުގަނޑުމެން ބޭސް އިމްޕޯޓްކުރަނީ އާލާތްތަކާ އިމްޕޯޓްކުރަން. އަޅުގަނޑުމެން ބޭސް އިމްޕޯޓްކުރާއިރު އަޅުގަނޑުމެން ބަޔާނެއް އެބަ ޖެހޭ، ބޭސް އިމްޕޯޓްވާތީ. އަޅުގަނޑުމެން މި ދައުލަތުން، މިހާގައި ބޭސް އިމްޕޯޓްކުރުން ވާހަކަދައްކާ އިމްޕޯޓަރު ބޭސްބަރު އެ ވިޔަފާރި ދުނިޔޭގެ އިންޑިޔާއިން މި އޭޝިޔާގެ، ދުނިޔޭގެ މި ހާލަތު ހިނގަނީ ކަލޭކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ މި އިއްތިހާދީ އެންމެ ބޮޑު، 80% ބޭނުންކުރައްވާ މި އޭޝިޔާގެ އެކި ތަންތަނުން އަންނަ ބާޒާރުގެ މައްސަލަ. އެ ތަންތަނުގެ އިންޑިޔާގެ ފަރާތް ދިރާސާކޮށް، އެ މީހުންނަށް ހިމާޔަތް ދޭން ބޭނުންވާނެ ކަމަށް ބެލެވޭ، އަދި

ހޯއްދަވާކަށް ދުރުގައި އޮންނަ ޤައުމަކަށް ނުވާނެ. އެ ޢިލްމީ ކޮށްދެވޭނެ އަނަން މީހުން މަޑުވެއްޖެއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ހުށަހަޅާފައި މި އޮތީ؛ އާދެ! ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީ 12% އިން 16%އަށް އިތުރުކުރަން. އެއީ މިހާރު ނަގާ ޓެކްސްގެ 33% އިތުރު އެ ވަނީ. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން؛ އަޅުގަނޑުމެން އޭތި ޖެހޭ ތަންކޮޅެއް ބެލުން ދިރާސާކުރަން މިފަދަ ބިލެއް ހުށަހަޅާއިރުގައި. ދިވެހިންގެ އިޤްތިޞާދަށް މި އަންނަ ބަދަލާއި، ދިވެހިންގެ އެހެން ޤައުމުތަކުން ހޯއްދަވާކަށް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޓޫރިސްޓުން އަންނަ ޤައުމުތަކުގެ އިޤްތިޞާދު އެއް ގޮތަށް، އެ ތަންތަނުގެ އިޤްތިޞާދު މިހާރު މިސްރާބުޖަހާފައި އޮތް ދިމާ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަން. އާދެ! ޓޫރިޒަމްގެ ޤައުމުތަކުން؛ ދިވެހިންގެ ހާލު އިދާރާތަކުން އެ ބަޔަކު، ޓޫރިޒަމް މި އަންނަ 2023ވަނަ އަހަރު ރިސޯޓުތަކަށް ދާން ކަމަށް. ހޯއްދަވާކަށް އިންޑަސްޓްރީގެ ސަސްޓެއިނަބަލް ބޭނުންކަން ވެސް އެބަ ބޮޑު، އެކަމަކު ވަރަށް ބޮޑު ރިސޯޓުތަކުން، ވަރަށް ދުރު ރިސޯޓުތަކަށް ދާން. ދެން އެކަމަކު ބިޑު މީހުން، އެ މީހުން އެބަ ދުވަހުގެ ޚަރަދުކޮށްގެން ޓޫރިސްޓުންގެ ރިސޯޓްގައި ޢިލްމީ ކޮށްދެވޭނެ ކަނޑައެޅޭ އަންނަނީ އެ މީހުންގެ އަޅުގަނޑަށް ހިނގާފައި ނެތް ފާހަގަކޮށްލަން؟ އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން؛ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް މި ދައުލާ ވާހަކަދައްކާއިރު، އަޅުގަނޑުމެންގެ އަތުގައި ނެތް ހިނގާފައި ކަނޑައެޅޭ އަޅުގަނޑުމެން ހަރަދުކުރާނީ؟ ދެން މި ދައުލަތުގެ ޖީ.އެސް.ޓީ. އަޅުގަނޑުމެން މި ދައުލާ ވާހަކަދައްކާއިރު، ދިވެހިންގެ އާބާދީ ބޮޑުބައިން، ދިވެހިންގެ ބާޒާރުގައި އުޅޭކަމުގެ އަޅުގަނޑު ބުނެވޭނެ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް 90% އިތުރުކޮށް ބާރުއެޅުވި ޤައުމެއް. އަޅުގަނޑުމެން އިތުރުކޮށްދޭ އުޅުއްވާ ހަމަ ފަސޭހައިން ވެސް ދޭން އަޅުގަނޑުގެ. ދެން ދަރާއިފައިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ބޭރުގެ ގަނޑުއަށް މި ތިބެނީ ކިޔާ ބާޒާރުން. ހަރަކާތް ކާރާތް ފުރި އެތައް ގުޅިގެން ބޭނުންތަކެއް. އެ ހަމަ ފަސޭހަ ވެސް ޕްރޮޖެކްޓްތަކުން އެ ނަގައި އެ މީހުންނަކަށް ޕްރޮޖެކްޓު ކުރިއަށް ގެންދާއިރު ނުނިމިގެން. އެއީ އެ ނަގައި އަޅުގަނޑުކަމެއް ޕްރޮޖެކްޓް، އަދި ދަރާކަމެއް ޕްރޮޖެކްޓް، އެ މީހުންނަށް ލިބޭ އަގެއް ވެސް ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ އެ މީހުން އަޅުގަނޑު ދެން ގެސްޓްހައުސް ނުނިމިގެން އިތުރުވަނީ އެ ޕްރޮޖެކްޓު ކުރިއަށް ގެންދާކަށް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން ބަލައިލަން އެބަޖެހޭ ގެސްޓް އިތުރުކުރާ މަޝްރޫޢު އަޅުގަނޑުމެންނާއި އެބަ ހިމެނޭ. އަޅުގަނޑުމެން ގެސްޓް އިތުރުކުރަން އަޅުގަނޑުމެން މި ބޮޑު، ރައްޔިތުންނަށް ލިބޭ ހުރި ކުންފުނިތަކުގެ ރަށްތަކުން. ފުރަތަމަ ރައްޔިތު މިހާ، އެހެން ދިރިއުޅުމުގެ ކުރިން ހަރަދުކުރާ ކުރެވޭ ވަރަށް އެހެން އަޅުގަނޑު ހިނގާ ޚަރަދުކުރާ އެހެން ގެސްޓުގެ ދެއްކުމަށް. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން؛ އާދެ! މިއީ ކުންފުނިތަކުގެ އެތި ގެނބޭނެ ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ހުސްކަމެއް މި އެތި ބައިވެގެން ކުރަން ހުރި ކުންފުނިތަކުގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިސާބުކުރެވޭނީ؟ ތިޔަފަދަ! އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ކުރެވޭ ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ނަރުދަމާ ނިޒާމު ގާއިމުކުރަން، ފެނުގެ ނިޒާމު ގާއިމުކުރަން، ބަނދަރު ހަދަން. އަދި އެހެން އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރު އިތުރުކުރަން، އަދި މުސާރަ ބޭރުކުރަން ވެސް ބޭނުންވޭ. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މުދަލެއްސުރުގެ މުސާރަ ބޭރުކުރެވޭއިރު މިހެ. ދެން

އަޅުގަނޑުވެސް ސިއްޙީ ދާއިރާގެ މީހުން މުސާރަ ބޮޑުކުރާ ވާހަކަ މީގައި މި އޮތީ. މުސާރަ ބޮޑުކޮށްދޭން އޭގެން ފައިދާއެއް ލިބޭނީ، މުސާރަ ބޮޑުކުރީމާ ދެން އިންފްލޭޝަނަށް އެހެން އެއްކަލަ ބަލާފަ. އަޅުގަނޑުމެން އަސްލާ ގަންނަންޖެހޭ އެއްޗެހި ގެއްލި އަގުބޮޑުވެގެން ހިނގައްޖެއްޔާ، އެއްކަލަ އިތުރުކުރި މުސާރައަށް ވުރެ އިތުރަށް އަޅުގަނޑުމެން ހަރަދުކުރަން މި ޖެހެނީ. އިއްޔެތޮޅުގެ ރައީސް؛ އާދެ! މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަންޖެހޭ ކަންތައްތައް. މި ކަންތައްތަކަށް ނުވިސްނައި އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ މި ތަނުން ބަޖެޓް ހުށަހަޅައިދެނީ ވަރަށް އުނދަގޫ ބަޖެޓެއް، ވަރަށް ދިނަ ކަންތައްތައް މެދުން ހުސްވުމެއް ބޭނުމުކުރަންޏާ ހުސްވުމުންތޯ އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން ނެތް ކަހަލަ ވާހަކައެއް ބުނެ ދެއްކީން. އަޅުގަނޑުމެން ބުނެ ބޭނުފުޅުވީމަ، ވަރަށް އުނދަގޫ ބަޖެޓެއް މިއީ. 42 ބިލިއަން ރުފިޔާ އެބަ އޮތް ހަރަދުކުރަން. މިހިސާބަށް އަދި މި ރާއްޖޭގައި ނުކުތާތަކުގެ ބޭހޭ އަދަދެއް މި ބަޖެޓުގައި މި އޮތީ ހަރަދުކުރަން ހުށަހަޅާފަ. ދެން ހަރަދުކުރަން ހުށަހަޅާފައި އޮތްއިރުގައި،ހަރަދުކުރުމަށް ނޫނީ މި ފައިސާ ހޯދުން މި އަންނަނީ ބޭރުން ފައިސާއިން. ބޭރުން ނަގަން ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަކީ މި ދިއުމަކީ، ރާއްޖޭއަށް އަނެއްކާ ޖީޑީޕީން މަދުވެއްޖެއްޔާ ކިހިނެއް ހުރީ؟ އަޅުގަނޑުމެން އަންދާޒާ މި ކުރަނީ 1.8 ބިލިއަން ޑޮލަރުން މި އަންނަ އަހަރު އަންނާނެ ކަމަށް. އެ އަދަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަންނާނެކަމުގެ ކޮން ޔަގީންކަމެއް އޮތީ އެ މީހުންނަށް؛ އަޅުގަނޑުމެން މި ބަލަނީ، ޓޫރިޒަމްގައި އަދި އެހެނިހެން ވެސް ދައުލަތުގެ ދުނިޔޭގެ ހާލަތާ ދިމާލުގައި މި ދިޔަ ރުޅިވެރިކަމާ ތިއްބަކަން. އެ ވަޒީފާގައި ވެސް ހަރަދުކުރާ އަދި ބޮޑު. އެ މީހުން ދުނިޔެ ކިޔާނެ އެ މީހުން އެއްކޮށް ފައިސާ، ނޫނީ ސަބްސިޑީ ފައިސާއިން ޖަމާޢަތް ހަރަދުކުރުމުން މި ދިޔަ. އެ މީހުންނަށް ފައިސާ ސަބްސިޑީގެ ޖަމާޢަތްތަކަށް ދޭން؟ އެހެންވީމާ، މި ހުރިހާ ކަންތައްތައް އެބަ ބަލަންޖެހޭ. އަދި އެހާހާރު، ކޮވިޑްގެ ހާލަތުގައި ނުހުރެވި ހުރި އެތައް ޖީއެސްޓީ ފައިސާތައް، އެތައް ދައުލަތްތަކުގެ ޑޮލަރުން ނަގާއިރު މިހާރު މި ތަނުގައި ހިފެހެއްޓިފައިވާ. އޭގެ ބޮޑު ހިއްސާއެއް ވެސް މި ތަނުގައި ހިފެހެއްޓިފައިވާ. އޭގެ ބޮޑު އަދަދެއް ވެސް މި ތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވެރި ރަ ބޮޑަށް ހުއްޓާލަނީ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިހާ މި ދައުލަތާ ވާހަކައިގާ، އަޅުގަނޑުމެން ކަހަލަ ޑޮލަރު އިން ސްޓޭޓް ބޭންކުން ބޮޑުވާތީ ދައުލަތުގެ ޗާ ބޮޑު ޑޮލަރުގެ އެކަ ނަގައި. އަޅުގަނޑުމެން ޑޮލަރުނަގާ ވަގުތުގައި އަޅުގަނޑުމެން ނުދައްކަން. އަޅުގަނޑުމެން މި ދައުކަނީ، މިއީތޯއާ މި ޑޮލަރު ބޮޑުކުރަން އެބަޖެ ހަނދަގު ވަގުތީ؟ އެހެން ބަލައިލައިފިނު ކާބައިތޯ، އަޅުގަނޑުމެންނާ ވާދަކުރާ ދައުލަތުގައި މި އިތުރުކުރަނީ ކިޔައި ޖަހާންޖެހޭތޯ؟ 1%، އެއްވެސް 2024ވަނަ އަހަރުގައި ނަގާ ގޮތަށް. އަޅުގަނޑުމެން މި ނަގަނީ 2023ގެ ޖަނަވަރީން ފެށިގެން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖީއެސްޓީވެރިން 2023ގައި ކުރުކުރުމަށް، މިހާރުން މިހާރު ވެސް ނަގަން. އެކަމަކު އެ ފައިސާ ލިބިގެންދާނެ ކަންނޭނގެ ދައުލަތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޮތީ، މި ދަންނަވާ ގޮތަށް މުޅި ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދީ ހިސާބުތަކުގެ ވަތަޅުގައި ހުއްޓާ؟ އެބަ އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ދޭ އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުން މިއަދު ވެސް ދެކަނު ދެން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް

ލިބެން ޖެހޭ ހައްޤެއްޔޭ ބަލަން އެބަ ޖެހޭ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒަރޫރަތްތައް ކުޑަކުރަން އެބަ ޖެހޭ. ޒަރޫރަތްތަކަށް ބަލާއިރު، އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތައް މި އުފައްދަނީ ކޮމާޝަލައިޒްކޮށްގެން އެ މުނާފާއާ ކޮމާޝަލް ވިޔަފާރި ހިނގާ. އަސާސީ ކަންތަށް އަދަބަށް އެއް ފަރާތް ކޮމާޝަލް އިންޓްރެސްޓް ރައްޔިތެއް ކުރެޒެއް ހެއްދުމާއި ކޯޕަރޭޓް ދުނިޔޭގައި އެ ކުންފުނިތައް ހިންގުމުގެ ބޭނުމަކީ؟ ގެއްލުންވާނީ ކުންފުނިތައް ހިންގުމުގެ ބޭނުމަކީ ކޯބައިތޯއޭ؟ ގެއްލުންވާނީ ކުންފުނިތައް ކިޔާފައި އުފައްދައިގެން މި ދެވޭނީ؟ މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ބަލަންޖެހޭ ކަންތައްތަކެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދީ ދަނޑިވަޅާއި ކަމަށް ވަންޏާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ކަމާ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ބިލު ގެއްލުންވެއްޖެ؛ މިހެން ހުންނަ ގެއްލުންވެއްޖެ ނުވާން ގޮތަކަށް ކަންތައްތައް ރާވާލުން ގެންދިއުން. އިޤްތިޞާދީ ދަތިކަމެއް؛ އަޅުގަނޑުމެން މި ވާހަކަދައްކަނީ، ދިރާސާކޮށް ހަރަދު ބޭނުމާ ވާހަކަ. ދިރާސާކޮށް ހަރަދު ކަމަ ހުރިހައި ބޭނުންވާ ނުރައް އިނގޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެންގެ އެންމެ ތަނަވަސްކަމެއް، ބައެއް ތަނަވަސްކަމަކީ މުދައްޔަން މުޤާބިލުގައި އަނެއް ބައި ތަނަވަސްކަމާ ބައެއް ބައިވެރިވާ މީހުން. ތިން ތަނަވަސްކަމަށް މިހުރި ކިސާކަށް ވިޔަން. އިހުސާސްކުރެވޭ ދަރަނި ނެތީ. ޝައުގުވެރިކަން ދާދި ނެތީ. ގެއްލުމާ ބެހޭގޮތުން މެދު ތަނަވަސްކަމަކީ ކޮބައިތޯ؟ މިއީ ހާސިލުވާ ފަރާތަކަށް ދަމަހައްޓާނެ އިޤްތިޞާދީ މުއައްސަސާއެއް؟ މި ދަތިކަމުގައި މުދައްޔަން އިޤްތިޞާދީ ފައިދާވާ މުދައްޔަން އިޤްތިޞާދީ ބޭނުންވާ ވިޔަފާރިތަކުގެ ފައިދާ، ބޭނުންނަށް ފައިދާވާ މުދައްޔަން އިޤްތިޞާދީ ބިނާކުރުމުގެ ބޭނުމަކީ؟ އާދޭ! މި ކަންތައްތައް މިހެން ހުންނަހިނދުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ޖެހޭ ވިސްނާލަން. ގެއްލުންވާނީ އަޅުގަނޑުމެން މި ދާ ވިސްނާލަބަޔޭ؟ ކޮން ދިމާލަކަށްތޯއޭ އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ؟ އާދޭ! ގެންގޮސް ހުރިހާ ފަރާތެއް އިޤްތިޞާދީ ފުށުއަރައި ރާއްޖޭގެ ސަރަހައްދުތަކުން، އަދި އާބާދީގެ ރައްޔިތުގެ ތެރޭގައި ބޮޑުނޫން، އަޅުގަނޑުމެން މި ދަނީ ރަނގަޅު ވިސްނާލަބަޔޭތޯ؟ އަޅުގަނޑުމެން ރައްކާތެރިކަން އެބަ ބޮޑު، ނުރައްކާ. ރަނގަޅު ވިސްނާލާބައެއް ނުރައް މި ދަނީ. ދެން ކާކުތޯ، އަޅުގަނޑުމެން ކާކު ބޮޑާ ބަޔަކުތޯ އަޅުގަނޑުމެން ރައްކާތެރިކަން ބޮޑާ ބަސް އަޅުގަނޑުމެން ދެން ކާކު ބޮޑާ ބަޔަކުތޯއޭ އަޅުގަނޑުމެން؟ ހަމަ އަޅުގަނޑުމެން މިތާ ތިބެގެން ނުރައް، ރަނގަޅު ވިސްނާބައެއް މި ދަނީ. ވަރަށް ރަނގަޅު އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދު. ވަރަށް ގިނަ ހުރިސާ ތިބޭނެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ބަޔަކުގަޔާ އަޅުގަނޑުމެން މިގޮތަށް ރިޕޯޓްތަކަށް ބަލައިލާއިރު ފެންނަނީ މިނިސްޓްރީން ތިރީގައިވާ އެބަ އޮތީ، 2022 ވަނަ އަހަރަށް އަންދާޒާކުރި ބަޖެޓުގައި ޚަރަދަށް 20% ކުޑަކުރެވިފައި. އެކަމަކު މި ބަޖެޓް ހުރަސްގައިވާގައި އެބަ ބޮޑު، 37 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުކުރަން އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކޮށްދީ 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓް 41 ބިލިއަން އިތުރުވެގެން އެބަދޭ. ޚަރަދު ކުޑަވީ މި ވީ؟ ދެން އަސްލަކަ އަސްއަ ކަމަކީ، ޚަރަދު އިތުރަށް ކުރާ ކަމަކަށް ވަންޏާ މި ފުރުޞަތު، ރައްޔިތުންގެ މަޝްރޫޢުތަކެއް ސަޕްލިމެންޓަރީ ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅައި ފާސްކޮށްގެން ކުރެވޭނީ. އެހެން ގޮތަކަށް ކުރާ ކަމަކަށް ވަންޏާ އެ ދަނީ ފާސްކުރަނީ އެކަމަށްވާތީ ގަވާއިދާ ޚިލާފަށް. އަޅުގަނޑުމެން މިހާ ފާސްކުރި ވިޔަފާރިއެއް ކުރެވޭނީ ބަޖެޓް ކުރީގައި ފާސްކުރި ވިޔަފާރިއެއް ކުރެވޭނީ ފާސްކުރި އެއްގޮތަށް. އަދި ބަޖެޓް ކަނޑައަޅައިދޭ ފާސްކުރި ވިޔަފާރިއެއް ކުރެވޭނީ މި ބަޖެޓުގެ އެއްގޮތަށް ބަދަލުކުރާނެ ކަމަކަށް ވަނީ، ފާސްކުރި ވިޔަފާރިތަކާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދެކެވޭ

ބުނެވޭކަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ފޯރިންއެސިސްޓެންސާ ހިލާފު ކަންތައްތަކެއް ހިނގަމުން މި ދަނީ. އަދި ހަމަ އެ ފޯރިންއެސިސްޓެންސްގައި އެބަ ބުނޭ، ބަޖެޓުގައި ވަކި ކަމަކަށް ޚާއްސަކޮށްފައި އޮންނަ ކަމެއް އެހެން ކަމަކަށް ހަރަދުކޮށް ނުކުރެވޭނެ. އެހެންވީމާ، މި ކަންތައްތައް އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓުގައި މިހިރަ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން މިކަމަށް ނުވިސްނައިދީ ކަމަށް ވަނީ، އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަވާލުކުރެވުނު ޒިންމާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަދާއެއްނުކުރެވޭނެ. އެ ޒިންމާ އަދާކުރަން އަޅުގަނޑުމެން މިތާ އައިސް މިތިބީ. އަޅުގަނޑުމެން މި ތަނަށް ޗުނާވުގައި، ރައްޔިތުން އިންތިޚާބުކޮށްފައި މިތިބީ ކޮންމެހެން ވަކި މީހަކަށް ސިނާރިއޯގައި، އަނެއް މިހާރު ކުރަނީ ހާދަ ރަނގަޅަށް ކަންތައް، އެވަރުގެ ބޮޑުވެއްޖެ ދެން ނުފިތިބޭނެ. ދެން އެހެން ކިޔާކަށް ނޫން މިތިބީ މި ތަނަށް ޗުނާވެފަ. އަޅުގަނޑުމެން މިތާ ޗުނާވުގައި މިތިބީ، ދައުލަތުން ސަރުކާރުން ކުރާ ކަންތައްތައް ކުރަނީ ހަރަދުކުރެވޭ ގޮތަކަށްތޯ، ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށްތޯ، ބަލައިދިނުމަށް ވެއްޖެ ހުރި ގޮތްތަކެއް ބަލާލަން މިތިބީ. އެންމެ ގޮތަކަށް ކަންތައްތައް ދޭ ކަމަކަށް ވަކި އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒިންމާއެއް، އެ މިނިސްޓަރުން، ދޯދިއުގައި ފިލުވައިގެން. ފިލުވައިގެންނޭ ކަމަށް ވަނީ އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަވާލުކުރި ޒިންމާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަދާނުކުރެވިދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އާދެ! ބަޖެޓުގެ ވަރަށްގިނަ ދިރާސާކުރެވިފައިވާ އަޅުގަނޑުމެން ބަލައި ފަހަރު؛ މިނަ ފަހަރަކު މި ފެންނަނީ ހިނގާ ކަންތައްތަކުގެ ޕްރޮޖެކްޓުގެ ބޭނުމަށް ޚަރަދުކުރަންޖެހޭ ފައިސާތައް މި ދަނީ ބަޖެޓުގައި ނެތް ކަންކަމަށް ޚަރަދުކުރެވިގެން. މިއީ ހަމަ ތަރުތީބުން ވެސް ގާނޫނީ ފައިނޭންސްކޮށް ކުރަން ކަމެއް ނޫން. އެ ހިސާބުން ގާނޫނުން ބުނާ އެބަ. ގާނޫނުގައި އެވަ ފިނޭންސްކޮމިޓީގެ ކަމަކު ވަނީ، ގާނޫނުން ބަޔާން އެ ފިޔަވަޅު އެ ކޮށްވާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އާދެ! އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް ސަބްކޮމިޓީތަކުން ބަހައި އަލުން އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާ ފައިސާ ހަރަދުކުރާ ކަމެއް، އަޅުގަނޑުމެން ކޮމިޓީން ނުކުމެ ބޭނުންތަކާ ކަންތައްތައް ސަރުކާރުން ބަލައި އަޅުގަނޑުމެން ދަނީ އެންމެ ފުރިހަމަ ވިސްނުމަކާ ކަންތައްތައް، އަޅުގަނޑުމެން ކުރަމުންދާ ކަންތައް ވެސް ކަނޑައަޅައި ފިނޭންސްކޮމިޓީގެ މެދުގައި ފާސްކުރެވޭ ގޮތަށް. އަޅުގަނޑުމެން ފިނޭންސްކޮމިޓީއިން ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ފިނޭންސްކޮމިޓީގެ ބޭނުމާ ދިނުމާ ޖެހިގެން، އެ ފިނޭންސްކޮމިޓީއަށް އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން. އެއާ ދިމާކޮށް ހިންގުމުގެ ކަންތައް. އެކަމަށް އެއް ވަގުތު އެ އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން، މިތާގައި ވާހަކަދައްކާފައިވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވިދާޅުވެއްޖެ، ފިނޭންސްކޮމިޓީއާ އެއްވެސް އަޅުގަނޑު...

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހިނަވަރު ދެކުނު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޢަބްދުﷲ ސަނީފް.

ހިނަވަރު ދެކުނު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޢަބްދުﷲ ސަނީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދެ! 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަށް އަޅުގަނޑު ވާހަކަ ދައްކާނީ، މި މަޖިލީހުގައި ގިނަ މެންބަރުން ވާހަކަދެއްކުމާ ބެހޭ ގޮތުން ކުޑަ މިސާލެއް ޖައްސާލީ. "ލިބޭ މިންވަރު ނިކަންދަނެގެން، ލިބޭ މިންވަރު ބަހައިލެވިގެން ތިބޭނަމަކީ ފިޔަވަޅުތަކުގެން، މި ބާޒާރުއް ނުވެސް ވީ." އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓަށް ވާހަކަދައްކާއިރު އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން އެބަޖެހޭ ކުރިއަށް. މީގެ 60 އަހަރު ކުރީގައި މި މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްގެން ތިނަދޫ ރައްޔިތުން ތިނަދުން ބާލީ. 60 އަހަރު ވެގެންދިޔައީ. އާދެ! އެއާއެކު އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުމުގެ ސަބަބަކަށްވީ، އިޤްތިޞާދީ މިނިވަންކަމަށް ބަޔަކު ބޭނުމީ މަސައްކަތްތެރިޔަކު ކުރުން. އެއީ މި ބަޖެޓު ފާސްކުރެވިގެން މި ދަނީ، އިޤްތިޞާދީ ކުރިއަރުވައިދޭ ހޯދުމަށް ބަޔަކު. އާދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިތުރު ގޮތެއް ނެތީ. ރާއްޖޭގެ މައި ސަރުކާރަށް ބަރޯސާވުން ނުލިބި، އަޅުގަނޑުމެން އަމިއްލައަށް އުކަން ކުރަންޖެހުމުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެހީތެރިކަން ފޯރުކޮށްދޭ ފަރާތްތަކާ، އިންވެސްޓަރުން ރަށްގައި އުޅެން ބޭނުމުގެ އިތުބާރުގައި ވިޔަސް އަޅުގަނޑުމެންނާއި، ޤަވާއިދުތަކާ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ތަނަވަސްކަން ހަދުނުދިޔައީ. އެއާ ގެއްލުން ދިރިއުޅުމުގެ ވާރިކަމާއި އަޅުގަނޑުމެން ބަރޯސާވާ ދިރިއުޅުމުގެ ވިޔަފާރިތަކުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުމެން އެހެން ސަރުކާރުތަކުގެ ދަރަނިތައް އުފުލައިދިން. އެއީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ސިޔާސީ ދީފާ އަރިހުންނެވެ. އަޅުގަނޑުމެން އުފުލައިދީ، އިޤްތިޞާދީ މިނިވަންކަން ބަޔަކު، ފުރުޞަތުތެރި ކަމަށް ބަޔަކު އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ބާރުކަނޑުވާލައި، އަޅުގަނޑުމެން ނިކަމެތިކޮށްލައި، ރަށުން ބާލައި، ދިވެހި ދައުލަތުގެ ވިޔަފާރިތަކުގެ ބާރުގެ ދަށަށް އަޅުގަނޑުމެން ގެންދިޔައީ. އަޅުގަނޑުމެން ވިޔަފާރިކުރާ ބަޔަކު ރަށް ބަލަހައްޓާ ތަނެއް ކަމަށް ހަދައިގެން އަތްތަކަށް ގުޅުވާލުމަށް. އުނދަގޫތަކާ، އަޅުގަނޑުމެން ފަހަރަކު ޓޫރިސްޓުން ބޭނުންވަނީ، ޖަޒީރާސިޔާހަތާ ބެހޭގޮތުން ފަތޮ އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަނޑުވެރި ކަމަކު ނުބޭނިކަން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އަހަރުގެ މިނިވަންކަމަށް ބަޔަކު އެހެންކަމަށް ނާދޭ މަސައްކަތްކުރަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވިޔަފާރިތައް ދުރުކޮށްލުމުގެ ގޮތުން ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ދޫކުރުމުން އަޅުގަނޑު ހިތާމަކުރަން. އެއާއެކު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖަޒީރާސިޔާހަތާ މިނިވަންކަން ލިބޭ އެއްވެސް ޓޫރިސްޓުންގެ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ނުކުރާ ފަރުވާތެރިކަމާ އަޅުގަނޑު ހިތާމަކުރަން. ސިޔާސީ ވާހަކަ ދައްކައިދީން. އެހެންވީމާ، ރަށް ފުއްދައިދިނުމަކީ ކުރުމުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދެވަރުގެ ވިޔަފާރި ހިމެނިގެންވާ ޒަމާން. އެއީ ޓޫރިސްޓުންނަށް ފާހަގަ ދިނުމަށް ބަޔަކު ރަށް ފުއްދައިދިނުމަކީ އަތޮޅުތަކުން އެ ބަދަލުން އެ މަސައްކަތް ކުރީ. އިންތިޚާބާއި އެއްބަސްވެ ކޮންމެ ރަށަކު ދިރާސާވަރުގެ އަމުރުތައް، އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަރާތް ކަމަށް. މިއީ ފުއްދުގެ ހަމަޖެހުން. މިއަދުކާ ނޫން، 2018 ވަނަ އަހަރު އައި ފިޔަވަޅުތަކެއް ނޫން ޓޫރިޒަމް އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމިން ބިލުގެ މި ދިރިއުޅޭ. މިއާ އެކު، ނިމުނުދަތު ފިޔަވަޅުގައި ޓޫރިސްޓުންނަށް މިއަދުގެ ސަރުކާރުން، ކުރީގެ އެއްޗެ ނިސްބަތާ އެއްކޮށް ތަރައްޤީކުރުމުގެ، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހަމަޖެހިގެންދިޔަ. އެއާއެކު ދުނިޔޭގެ މަސްވެރިކަމުން ބަޔަކު އަޅުގަނޑުމެންގެ ސްޓޭޓުގެ ބަދަލުކޮށްލައި ވަގުތު މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންގެ ފަހުރު ވިއްކާލި ބަޔަކު އަޅުގަނޑުމެން ވެއްޖެ.

ވާހަކަދެއްކިޔާން. އެއާއެކު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ 42.6 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ކަމަށް. މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނަން އުޅެނީ، މިއީ މިހާހިސާބަށް ރާއްޖޭގައި އެންމެ ފުރަތަމަ މިވަރުގެ ބޮޑު ބަޖެޓެއް އައީ ފުރަތަމަ ފަހަރު. މިއާއެކު ދިވެހި ދައުލަތުން ކުރާނޭ ޚަރަދުތަކުގެ ގޮތުގައި 40 ބިލިއަން ރުފިޔާއި، ލޯނު އެހީގެ ގޮތުގައި 2.1 ބިލިއަން ރުފިޔާއި، އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން 21.4 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް ފާހަގަކުރެވިފައި އޮތީ. އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރ ޚަރަދު 2.2 އަށް އުފުލިގެންދާނެ ކަމަށް މި ބަޖެޓުގައި ފާހަގަކުރެވިފައި އޮތީ. މިއީ؛ މި ހުރިހާ ކަންކަމަށް ބަލާއިރު އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަން އުޅެނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި ބަޖެޓު މިހާހިސާބަށް މިއައީ ކިހިންއޮވެގެންތޯ؟ އާދެ! 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ނިމުނުއިރު، ކޮވިޑުގެ ހާލަތު ނިމުމާ ގުޅިގެން ދުނިޔެއަށް ފެތުރިގެންދިޔަ އިޤްތިޞާދީ ވަބާގެ ތެރެއިން އަރައިގަތުމަށް [illegible] ދަރަނިތަކާއި ކަންތައްތަކާއި ކުރަންޖެހުނު. ދައުލަތުން އެކި ފަންތީގައި އެކި [illegible] އަޅުގަނޑުމެން ޚަރަދުކުރިން، ފައިސާދޫކުރުން. އެއާއެކު ދައުލަތުން އެކި މުއައްސަސާތަކަށް ކަނޑައެޅިފައި ހުރި ބަޖެޓު އެ [illegible] ކުޑަކުރެވިގެންނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މި ބަޖެޓު އަލުން އަނބުރާ 2023 ވަނަ އަހަރަށް އަންނައިރު ސަރުކާރު ނިންމާފައި މި އޮތީ، 2019 ވަނަ އަހަރުގައި ފެށި ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން ކުރި ހަރަދު [illegible] ބަޖެޓަކަށް މި ބަޖެޓު ހަދައިދިނުމަށް [illegible] މަސައްކަތްކޮށްދިނުމަކަށް. އަދި އެއާއެކު ރައްޔިތުންނަށް ދޫވާ އާންމު ޚިދުމަތްތަކެއް، މި ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން އިޖުތިމާޢީ ރައީސް އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަން ބޭނުންވޭ. ރައްޔިތުންނަށް ދޫވާ އާންމު ޚިދުމަތްތައް ދިނުމަށް ޚަރަދު މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވޭ. ދަރަނި އަދާކުރުމަށް ޚަރަދު މި ބަޖެޓުގައި ފާހަގަކުރެވިފައި އެބައޮތް. ހަމައެއާއެކު، ދިފާޢީ ކަންކަމާއި ޢަދުލުއިންސާފުގެ ނިޒާމާއި، އިޤްތިޞާދީ ކަންކަމާއި، ތިމާވެށްޓާއި، ޞިއްޙަތާއި، ތަޢުލީމާއި، އިޖުތިމާޢީ ކަންކަމާއި، ދިފާޢާއި، މި ދާއިރާތަކަށް މި ބަޖެޓުގައި [illegible] ޚާއްޞަކޮށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން. އެއާއެކު ހަމަ އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަނީ، އެހީގެ ގޮތުގައި؛ ދައުލަތުން [illegible] އެހީގެ ގޮތުގައި މި ބަޖެޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައި ހުރި ކަންކަމާއި އެބަ ހުރޭ. [illegible] މި ބަޖެޓުގައި މުޅި ބަޖެޓު [illegible] ކުރިން ނިންމާފައި ހުރި ކަންކަމަށް ދައުލަތުގެ މާލީ ވަޒީރު މި ބަޖެޓު [illegible] ވަނީ [illegible] ބާރުވަންތަކަމާ، [illegible] މި ފުރުސަތު އެނގެން އޮތީ. އަޅުގަނޑުމެން [illegible] އަޅުގަނޑުމެން ދަރަނި [illegible] ބަޖެޓު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ފާސްކުރީ [illegible] 2023 އަށް ނޫން ދަރަނި ބަޖެޓު ހުށަހެޅިގެން މި އުޅެނީ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ބަޖެޓު [illegible] ނޫނޭ. އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible]

ހިންގަންޖެހޭތީވެ، އެއާއެކު އަޅުގަނޑު މި ބަޖެޓަށް ތާއީދުކުރާ ސަބަބަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބޭސްފަރުވާއަށް ދެވުމުން އެ އަންނަ ހިދުމަތް، އާސަންދައިގެ ހިދުމަތްތަކަށް ހަމަ ކުރިގައި ވެސް ދެވުމުން އަންނަ ގޮތަށް މިކަން ކުރެވެމުންދާތީވެ. ހަމައެއާއެކު ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި 7 ކަޑައް ބިލިއަނުވުރެ އެބަހުރި. އޭގެތެރޭގައި 2023 ވަނަ އަހަރުގެ އިތުރު ސަބްސިޑީއެއް ކަމުގައިވާ އާ، ނަރުދަމާ ހިދުމަތުގެ ހިދުމަތަށް ސަބްސިޑީއެއް ދެވިގެން އެބަދޭ. މިއީ ދައުލަތުގެ ކުންފުނިތަކާ ހަވާލުކޮށްގެން ކުރިކަމުގައި ވިޔަސް، ނަރުދަމާއަކީ އާދޭން ނަގާފައި މަސްރަފު ނުހުރި ކަމެއް ނޫން. އެހެންވީމާ، މިކަން ބެލެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ނަރުދަމާގެ ހިދުމަތްތައް ބެލެހެއްޓުމަށް ޓަކައި ސަރުކާރުން އުޅުމަށް ޓަކައި މިކަން ދައުލަތުން ޚަރަދުކުރަމުންދަނީ. އެއާއެކު އަޅުގަނޑު ބަލައިލަން އޮތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސިވިލް ހިދުމަތުގެ މުސާރަ މި ބަޖެޓުގެ ޚަރަދުތަކުގައި އޮތީ މިންވަރު. ސިވިލް ހިދުމަތުގެ މުވައްޒަފުންނަށް ބަލާއިރު 5 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް އެކުލަވާލެވިފައި އެބައޮތް. މިއާއެކު ޓަރޝަރީ ހޮސްޕިޓަލް އަދި ހުޅުމާލެ ހޮސްޕިޓަލާއި، މާލޭގެ އިންދިރާގާންދީ މެމޯރިއަލް ހޮސްޕިޓަލަށް ގޮތަކަށްދާން ބޮޑުބަޔަކަށް 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަނޑައެޅިފައި އެބައޮތް. އޭގެތެރޭގައި މިސަރުކާރުގެ ބަދަލުގެނެސްދީ ފަރުމާކޮށް ހޮސްޕިޓަލް ތަރައްޤީކުރުމަށް ޓަކައި ބޭނުންވާ އެންމެހައި ހިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި 211 މިލިއަން ރުފިޔާ އެކުލަވާލައިފި. އެއީ މި އަންނަ ދައުރަކީ، 2023 ވަނަ އަހަރަކީ ސިއްހީ ނިޒާމުގެ ދޮރުއިން ސިއްހީ ހިދުމަތުގެ ހިދުމަތްތެރިންގެ މުސާރަ ބަދަލުކުރުމަށްޓަކައިވެސް އަހަރަކަށް ފައިސާ، ކޮންސަލްޓަންޓުން ބޭނުންކޮށް ހިދުމަތްތައް ތަރައްޤީކުރުމާއި، ކޮންސަލްޓަންޓުންގައި ސަރުކާރުން މިއަދު ވަނީ؛ މިއަދުގެ ސަރުކާރުން މިއަދު ވަނީ ކުރިޔަށް ހުރި ކޮންސަލްޓަންޓާ އެއްވަރަކަށް ކޮންސަލްޓަންޓުން އިމްތިހާނުތަކުގައި ކަމަށް ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. މި ގައުމުގެ ބޭނުންވާ ވަސީލަތްތަކާއި ހިދުމަތްތަކަށް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި މި ބަޖެޓު މިގޮތަށް އިތުރުކުރެވިފައި މި ވަނީ. އެއާއެކު މިހެން ދިޔަ ދައުރުތަކުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ޖީބަށް ބުރަ ދައުރުތަކުގައި، ތަރައްޤީން ބަދަލު ސިޔާސަތު ނަރުދަމާގެ ދަރަޖަކަންގެ އަގުތައް ހަރުކުރުމުން ޖާގަ ދިރިއުޅެމުންނެވެ. ސަރުކާރުގެ މުސާރަ ބަދަލު ދެފުށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ނަރުސިންގ ހިދުމަތްތައް ކުރިން އިތުރަށް މި ފޯރުކޮށްދެވޭ ބަދަލުތައް، އެ ގޮތަށް ފޯރުކޮށްދެވޭ ބަދަލުތަކާއި ބެލެހެއްޓުމުގެ ކަންކަން ހިމެނޭގޮތަށް ދިރާސާކޮށް ދެވޭނެ. އެއާއެކު ތަރައްޤީކުރާއިރު މުސާރައާ ގުޅިގެން، ދިވެހިން އެ ދާއިރާއަށް ވަނުމާ ގުޅިގެން ބޭނުންވާ މީހުން ގަބޫލުކުރުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ މި ފައިސާގެ އަންނަނިވި ގޮތަށް. އަޅުގަނޑު އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، ސަރުކާރުން ތިބޭގޮތުގައި އަޅުގަނޑު ކަނޑައެޅުނު އޮތް، އެކަން ކަނޑައެޅުނު އޮތް ބޮޑުސޮރު ނަރުސުންނަށް ވެސް ރަސްމީކޮށް މި އަހަރުގެ ތަރުތީބުގައި ފޯރުކޮށްދެވޭނެ ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، ބާކީ 4 އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ތިބޭނެ ބޭފުޅުން ބަލައިލާ ޖާގައިވާ ކަމުގައި ވިޔަސް، ބަޔަކު ތިބޭނެ އެ ޤާނޫނީ ބޭނުން ހިމެނޭގޮތަށް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އެހެންނަމަވެސް، ކުރިއަށްއޮތް މުސާރައިގެ ތަރުތީބު އިޚްތިޔާރު، ކުރިއަށް މި ދައުރުގައި ތިބޭނެ ކަމުގެ ފުރުސަތު ދިނުމަށް ކުރިއަށް ގެންގޮސްދެއްވާނެ ކަމަށް.

އެކަން ކުރެވޭނެ، ކުރެވޭނެކަން އަޅުގަނޑު ހިތުގައި ދެބަސްއެއް ނެތް. އަޅުގަނޑުގެ ހިތުގައި އެ ރައީސްކަން އޮތުމުން، އަޅުގަނޑު މިއަދު ވެސް މިހިރީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ އެކީގައި ސާބިތުކަމާ އެކީގައި އެ މަޝްރޫޢުތައް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެކަމުގެ އިންތިޒާރުގައި. އެހެންނަމަވެސް، ތިނަދޫގެ ރައްޔިތުންގެ ހޮސްޕިޓަލާއި އެގާބިރާކަން މިއަދުގެ ސަރުކާރަށް ލިބިގެންދާނީ، މި ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ފުރި، މި ޕްރޮޖެކްޓުތަކަށް ކުރިއަށްގެންދިއުމަކީ، މި ވަންޖަހު ފުރުސަތު ހިސާބަތުން. މިއާއެކު އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، މީގެކުރީގައި 4 ބަޖެޓުގައި މި ކަންކަން ހިމެނިފައި ނުވި އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސްވެސް، މި ބަޖެޓު އައުމާ ދެކެން އުންމީދު އެބައޮތީ ތިނަދޫ ރައްޔިތުންގެ ކުރިމަތީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކުރެއްވިދާނެ. އެއީ މިއަހަރުގައި 200 ހޮސްޕިޓަލް އެޅުމުގެ މަޝްރޫޢު ސަރުކާރުން ފަށައިގެން ކުރިއަށްގެންދިއުމަށް އިޢުލާންކުރި ބަޔާނާ ހަވާލާދެވޭނެ. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހޮސްޕިޓަލް އެޅުމަށް ބަޖެޓުން، އެންމެ ބިޑާދީ، އެންމެ ބޮޑު ބަޖެޓް ކަނޑައަޅާފައިވާ ހޮސްޕިޓަލްތަކުގެ ◌ދުގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަން. ހަމައެކަނި އެޕީގައި އެޑިޝަނަލް ބެޑުގެ އެހެން ހުރިހާ ހޮސްޕިޓަލަކަށް މި 200 ހޮސްޕިޓަލްގެ 30% އަޅުގަނޑުމެން ދޭން ކަމަށް ވެސް އަޅުގަނޑުމެން އިޢުތިރާފުކުރަން. އެއާ ގުޅިގެން ތިނަދޫއަކީ ޖަމާލުއްދީނުގެ، މިގެ 60 އަހަރު ކުރީގައި އަޅުގަނޑު މިދެންނެވި، ތިނަދޫން މީހުން ބޭނުނީ. އޭގެފަހުން މިއަދު 54 އަހަރު ވެފައި، ތިނަދޫއަށް ވެވައި ވާނީ، ތިނަދޫއަކީ އެންމެ އާބާދީވާ ވަރަށް ގިނަ ރަށެއް. ތިނަދޫއަށް ވަނީ 200 އަހަރު ވަންދެން އެކަން ރަށްބަނަކައި ބިޔަން އުޅުނު ނަމަވެސް މިހާރުގައި އުޅެވޭ ދުވަހު 54 ވަންދެން. ކުޑަކަން އާ ރަށެއްގެ ގޮތުގައި އާބާދުވެގެންދާނީ. އެއާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑުމެން މައްސަލަ 30 އަހަރު ހިމެނޭގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ އަމިއްލަ ރަށެއްގެ ގޮތުގައި މަސައްކަތްކުރީ އެހެން ރަށަކާ ގުޅިގެން އަހަރު ހަމަކުރި. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ، މިއަދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އާބާދީވާގޮތުން ތިޔޭރިން 5 ވަނަ ބޮޑު ރަށުގެ ފަހުގައި ނިކުތުމަށް. މާލެ، ހުޅުމާލެ، އައްޑޫ އަތޮޅު ހިތަދޫއާއި ކުޅުދުއްފުށި ފުވައްމުލަކާއި ނާވާ ފަސް ރަށުގައި ހުޅުމާލޭ އެހެން ރަށްރަށާއި ބަރާބަރަށް، ދެން. މިއަދު ކަމަށް ހުޅުމާލެ ހިސާބު އެހެން އަޅުގަނޑުމެން ބަރާބަރަށް މި ދަށް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޙަޤީޤަތް ތަރި ދިނުމަށް މަސައްކަތްކުރަން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެން އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ބޭނުން. އަޅުގަނޑުމެން ގޮޅިއެޅުމަށް މަގުތަކުގައި، ސްކޫލުތައް، ތަޢުލީމު، ސިއްހަތާ މިއީ ތަރައްޤީގެ މަސައްކަތް ކަމަން. މިއީ އިންސާފު ލިބިގެން ބޭނުންކުރަން ޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެން ދެން އަސާސީ ހިދުމަތްތަކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ މި ދާއިރާ، ތަރައްޤީގެ ބިނާ ބޮޑު މަޝްރޫޢުތަކެވެ. އެހެންކަމުން މިހާރުގައި މިކަން ފުރިހަމަކުރަން؛ ގިނަ އިސްލާހުތަކަށް ފުރިހަމަ ޖާނުގެ މަސައްކަތަކީ ދުނިޔެ ދާއިރާތައް ބަޔާން، ޓޫރިޒަމް، ތަރަފް، އިޤްތިޞާދީ މަސައްކަތްތަކުގެ ދާއިރާ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އެހެންވީ އެކަމާ ހިތުހަމަޖެހޭތީ، ކަސްޓަމަރާއި ބަޖެޓުގެ އިތުރު ބާރުތަކުން ވެސް މި މަސައްކަތްތައް ކުރިއަށް ގެންދަން މިސާލަކަށް ޖެހޭ ގޮތަށް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ. ކަސްޓަމްގެ އޮފީސް

ގާއިމުކޮށް އެކަން ވެސް ނިންމުމަކީ އަޅުގަނޑު އެދޭ ކަމެއް. އެއާއެކު އެއް އަހަރުދުވަހުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި މި ޕްރޮޖެކްޓްތަކުގެ ނިމިގެންދާއިރު، ތިނަދޫއަކީ އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕޯޓެއް ގާއިމުކުރެވިގެންދާނެ ރަށެއް. އެއާއެކު ތިނަދޫ ވެގެންދާނީ ރާއްޖޭގެ އެންމެ ބޮޑު ގޭސް ޕްލާންޓް، ގޭސް ޑިރިވަރުކާ ޖޮއިންޓް ވެސް ވެގެންދާނެ. މި ދިވެހިރާއްޖޭގައި އެންމެ ބޮޑު ގޭސް ސަޕްލައިކުރާނެ އެއް ތަން ކަމުގައި ތިނަދޫ ވެގެންދާނެ. ތިނަދޫގައި ގޭސް ސްޓޭޝަން ހުރި ގާއިމުކޮށް ނިމިފަ. ހަމައެކަނި ދިރާވެގެން އުޅޭ މައްސަލައަކީ، ބޯޑު ގޮތުކުރުވާން ގާގަނޑުން. އަޅުގަނޑުމެން އެދުނީ، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް އަޅުގަނޑުމެން އެދިފައިވާ ކަމަށް، ހުވަދު އަތޮޅުގައި އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓު ގާއިމުކުރެވިގެންދިއުން. އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓާ އަޅުގަނޑުމެން އެހާ ނުޖެހި ދުރުން ތަރައްޤީގެ މަސްއޫލު ކުރިއަރަންނުކުރެވޭނެ އަނެއް ދޮރުވި ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދަންނަވަން. އެއާއެކު، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަންތައްތަކެއް ވަރުގެ ހުރަސްތަކެއް އެޅިން. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކުރީގެ ހުކޫމަތުން ވިލާ ހަވާލުކުރެވިފައި އޮތް ކާޑެއްދޫ އެއަރޕޯޓު. ނަމަވެސް، މިއަދު ރައީސް ސޯލިހުގެ އިސްނެގުމުގައި އެއް ވަގުތު އަމިއްލަ ވިޔަފާރިގައި ބަލަހައްޓަމުން އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަން ކާޑެއްދޫ އެއަރޕޯޓު ހަރުދަނާކުރެވިފައި. މިހާރު ކާޑެއްދޫ އެއަރޕޯޓާ އަޅުގަނޑުމެން ދަތުރުކުރާ ޕްރޮޖެކްޓުގެ ވަރަށް ރަނގަޅަށް ހިނގަމުންދާ އަނެއް ވިލާ ގަވާއިދާ އެއްގޮތަށް ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ ގޮތް ހަމަޖެހިފައި ވެއްޖެ. މި ކާޑެއްދޫ އެއަރޕޯޓުގެ ރަންވޭ ވެސް ބޮޑުކުރުމަށް ބަޖެޓުން ފައިސާ ވަނީ ޖަހާފައި. މިއީ ވަރަށް އަޅުގަނޑުމެން ޝުކުރުވެރިވާ ކަމެއް. ހުވަދު އަތޮޅުގެ ދެމެދުގައި އިންޓަރނޭޝަނަލް އެއަރޕޯޓެއް ގާއިމުކުރެވިގެން ދިއުމަކީ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް. ޕްރޮޖެކްޓުގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ވަރަށް އަވަހަށް ފެށިގެން ދާނެކަމީ އަޅުގަނޑު އުންމީދުކުރަން. މިޔަދުގައި ފުރިހަމަކޮށް ބަލައިލާ މަސައްކަތް ނިމުމުން އަޅުގަނޑުމެން ހުވަދު އަތޮޅު ފަރާތުން ގދ. ތިނަދޫ ފަރާތުން އެކުލަވައިލި ހުވަދު އަތޮޅު އެއާއެކު އެކުލަވައިލި ގދ.ތިނަދޫ ދަށުގައި މިސްރާބު ސަރަހައްދު ފަހިކޮށްދިނުން، އެއީ މިސްކިތަށް ބޮޑުކަށިގަނޑުގައި އޮންނަ ބަނދަރެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ޤަބޫލުކުރަން. އެއާއެކު މި ސަރުކާރުން ބޭނުންވާ އިޤްތިޞާދީ ނަފާ، މި 3 އަތޮޅުގެ ދެމެދުގައި ހިނގައިގަތުމާ އަޅުގަނޑުމެން މި ބޭނުންވާ ތަރައްޤީއާއި ތަމައްދުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެންދާނީ. ސަރުކާރުން މި ބަޖެޓް ކަނޑައަޅާފައި އިނީ މި ބޮޑު ގޮތަކަށް. އަދި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން، މިހާރު ފެރީ ނިޒާމުގެ ދަތުރުކުރާއިރު، އެއްވެސް ރަށެއް ބަދަލުވެފައި ދިރާއެއް ނެތް. މިގޮތަށް ކާރީގައި ފެރީ ނިޒާމުތައް ގާއިމުކުރި 2 ރަށް ކޮންމެވެސް ބަޔަކަށް ދިރުވައި ފެރީ ނިޒާމު ވެސް ހުއްޓުނީ. އޮށްދިރިދައި. ރަށް ވެސް ގެންނަކަން ނުވޭ. މި ވަޙީދު ވެސް ނުނިމިގެން. އޮންނަހަރުވެސް، މިއަދު ދަތުރުވަނީ މިކަހަލަ ކަންތައްތައް ކުރަމުން މި ދަރި ކުރަމުންދާއިރު ޖާގަ ވަގުތު ކުރީގެ ކޮންމެ ހަމަ ނޫން. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ކުރަން ހާދަ ބޮޑަށް ބޭނުންވާ ކަމެއް. މިއާ ގުޅިގެން ބަލާއިރު، ދީލީ ކުރީގައި 2008 ގައި ފެރީ ނިޒާމު ހިންގައިދެ ބަޔަކު ރާއްޖޭ ފެރީ ނިޒާމު

ފަރާތަކަށް ދިނީ؟ ކޮބައިތޯ އެ ރަށްތަކެއް؟ ރިސޯޓު ހެދީ. ރަށް ވެސް ދިޔައީ. ދައުލަތަށް ވެސް ނުލިބުނު. ފެރީގެ ނިޒާމެއް ވެސް ނުހިންގުނު. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު އަރާމު ސްޕީޑު ބޯޓުގައި ކުޑަ އަގެއް ދީގެން ތިނަދޫއާއި، ހުވަދޫ އަތޮޅާއި، ފުވައްމުލަކާއި، އައްޑޫ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ފެރީ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ތަރައްޤީވެގެންދާއިރު، އަޅުގަނޑުމެން އެއްބައެއް އަނެއް ބައެއްގެ އެއްބަސްވުންތަކާއި، ތިމާގެކަމާއި، މި ކަންކަން ފުރިހަމަވާނީ އިޤްތިޞާދީ ނަފާގެ ތަރައްޤީން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ޝުކުރިއްޔާ...

(ވިލިމާލެ ދާއިރާގެ މެންބަރު ހަސަން ލަތީފް ރިޔާސަތަށް ވަޑައިގެންނެވުން)

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެމްބަރު. ދުވާފަރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެމްބަރު އިސްމާއީލް އަހުމަދު.

ދުވާފަރު ދާއިރާގެ މެމްބަރު އިސްމާއީލް އަހުމަދު ވާހަކަދެއްކެވުން:

﷽. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. 2023 ވަނަ އަހަރަށް ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައިވާ 42.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓަކީ މިއީ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި އެންމެބޮޑު ބަޖެޓް. އަދި ވަރަށް ސިޔާސީ ފާހަގަކޮށް ބިރުގަންނަވައި ޖެހިފައިވާ ވަރު ބަޖެޓެއް. މީގެ ސަބަބަކީ ބަދަލުވުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓަށް ބަލާއިރު ޚަރަދުކުރުމަށް 40.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނިފައިވާއިރު، ލިބޭނެ އާމްދަނީ ދައްކަވަނީ 2.1 ބިލިއަން. އެއީ ޖަމާކުރެވެން ހުރި ދަރަނި، އެއީ ސަރުކާރުގެ ދަރަނިތަކުން ހަރަދު ކުރެވޭނީ 2.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދެއްކުމަށް ބަހައިލުމުގައިވާ. އަދި މި ބަޖެޓަށް ބަލާއިރު، ޖުމުލަ އާމްދަނީއާއި ހިލޭ ގޮތުގައި 32.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭ ހިސާބުގައިވާއިރު، މިއިން އަޅުގަނޑުމެންނަށް އިތުރުކުރަން ގެނެސްދިނީ، ޓީޖީއެސްޓީގެ ކަންކަމުގައި ބަދަލުތަކެއް ގެނެސް ހިލޭ ވަރަށް ގިނަ ބަދަލުތަކެއް ގެނައުމުން ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި 29.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް މި ބަޖެޓުގައި އަންދާޒާކުރެވިފައި އޮތީ. ހަމަ އެއާއެކުގައި ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ވަކި ގޮތަކަށް މި އިޤްތިޞާދީ ބަޖެޓު ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ ވާހަކަ ފާހަގަކޮށްލަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިއާދަވާ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރު، މިދިޔަ އަހަރު އިންފްރާސްޓްރަކްޗަރު ދަށުން ހޭދަކުރެވޭ ޚަރަދު ނުލިބިދާނެ ކަމަށް ބަލާފައި ވެސް، ކުރިން ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ ބައެއް ކަންކަމުގައި ހިނގާފައިވާ ޚަރަދުތައް އިތުރުވެފައިވާ ކަމަށް ބަޖެޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައި، ތަފާސްހިސާބު ބަޖެޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އަންދާޒާކުރެވިފައިވާ ގޮތް. އެ ބަޖެޓުގައި އެއަށް ވުރެ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް

އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެކަން ތަރުތީބުވެގެންދާނެ ކަމަށް. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން؛ ބަޖެޓުގެ އަދަދަށް ބަލައިލާއިރު، 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގެ އެންމެ އިސް އަމާޒެއް ކަމަށް ފެންނަން އޮތީ، ކޮވިޑް-19ގެ އިޤްތިޞާދީ ކާރިސާއާއި، ރަޝިޔާ-ޔޫކްރެއިން ހަނގުރާމައިގެ ސަބަބުން ދަތި ހިނގާދާކަން ފޫބައްދުމުގެ އިތުރަށް، ކޮވިޑް-19 ގެ ކުރިއަށް ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު އޮތް ހާލަތާ އެއްހަމަހަމަކުރުމާ އެކު ރައްޔިތުންގެ ވިޔަފާރި އެއްގޮތަށް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަޢުދުވެވަޑައިގެން ރަށްރަށުން ފުއްދުން. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން؛ މި ބަޖެޓަކީ މިއީ އެހެން އަހަރުތަކާ އެއްގޮތަށް ހުރަހަކާ އާންމު ހަމަ ނިޔަލަ ބަޖެޓެއް. މި ބަޖެޓުގައި ލިބޭ އާމްދަނީއާއި، ޚަރަދުކުރާ މިންވަރާއި، ޑެފިސިޓް އަދަދާއި، މި ހުރިހާ ކަމެއް ވަރަށް ރަނގަޅަށް ލިޔެފައި އެބަހުއްޓެ. ނަމަވެސް، މިއަދު ބައެއް ބޭފުޅުން މި ބަޖެޓް ދެކިލައްވާ މައިގަނޑު ސަބަބަކީ، މައިގަނޑު ސަބަބަކީ މި ވަނީ، ބަޔާންކޮށްފައި ބަޖެޓުގެ މައްސަލައަކަށް ނޫން. ބަޖެޓާ ދެކޮޅުހަދާ އެމް.ޑީ.ޕީގެ ތެރޭގައި އުޅޭ ޕީ.ޕީ.އެމްގެ ކޯލިޝަނުގެ ބޭފުޅުން ދެކޮޅުހަދާ މައިގަނޑު ސަބަބުތަކަކީ އަދިވެސް މިއަދު ހުށަހަޅާފައި ބޭނުން. އޭގެތެރެއިން އެއް ބޭފުޅަކު، އެއް ބޭފުޅަކު އެއީ، މި ސަރުކާރު ވޯޓުދީ ދުވަހުން ފެށިގެން ވަކިވުމުގެ މަޖިލިސް އެކުލަވައިލައިގެން އެ ވަކިވުމުގެ މަޖިލީހުގައި ނިމިގެންދިޔުމުގެ ސަބަބުން އުފެދުނު ދެކޮޅުވެރިކަމުގެ ބިރުވެރިކަމެއް، ތިބި ތެރެއިން އެ ދުވަހުން ފެށިގެން މިއަދާ ހަމައަށް ހުރީ ތެރޭގައި ނަފްރަތު އުފައްދަމުން އަންނަ އެއް ކަމެވެ. ދެވަނަ ފަރާތަކީ، އެބޭފުޅުންގެ އިންތިޚާބުގައި ކަމުގައިވާ ޕްރައިމަރީސްގެ އިންތިޚާބުގައި ބޭރު ނަތީޖާއަކަށް ބަލިވުމުގެ ސަބަބުން ހަޖަމްނުކުރެވިގެން އެ ކުރި، ސަރުކާރަށް ބަރަބަރަށް ވަރަށް. ތިންވަނަ ފަރާތަކީ، ރާއްޖޭގެ ނިޒާމު ބަދަލުކުރަމުން ބަދަލުވާނީ ނިޒާމަށް މި ރާއްޖެ އަނބުރާލަން ކުރި މަސައްކަތް އެމް.ޑީ.ޕީގެ އެންމެ ބޮޑަށް ފައިދާކޮށްދޭ ގޮވާލެން އިޖްތިމާޢީ ކުރިން ހިނގާ ތަން އަޅުގަނޑުމެން މި ފެންނަނީ. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން؛ މި މި ކަންކަމަކީ މިއީ ސިޔާސީ ކަންކަމެއް ނޫން. ރައްޔިތުންގެ ބަޖެޓު، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މިއީ ސިޔާސީ ކަމަކަށް ހަދައިގެން މިކަން ކުރަން އުޅުނީމާ ބަޔަކަށް ދެރަވިޔަސް އާޚިރުގައި ރައްޔިތުންނަށް. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން؛ މިދިޔަ ދުވަސްވަރުގައި، އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން ދިމާވެސް ދުވަހު މި ފަހުގެ ތަރައްޤީވެފައި ކުރިމަތިލި މި ދިމާވެސްބެހޭގޮތުގައި މި ސަރުކާރުން އެޅުއްވި ރަނގަޅު ފިޔަވަޅުތަކުގެ މިސާލު އަދިވެސް ދެ ސަރުކާރުތަކުން ދައްކާލަން ބޭނުން. މިއާ ކައިރިކުރާ، ނަމަވެސް ދުނިޔެއަށް އިޤްތިޞާދީ ކާރިސާއެއް ދިމާވި 2008 ވަނަ އަހަރު. ހިނގައިދިޔަ ޢަމަލުތަކުން ބަރޯސާވީ؟ ވަޒީފާތަކުގައި ތިބި މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ ކެނޑުނު. ހިތި ބޭސް ބޭނުންތައް ވަގުތު ބޭނުންކުރަން ހިފައި މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ ކެނޑުނު. އެއަށްފަހު ބޭރު ކާރިސާއާއި މި ސަރުކާރުން ދިމާވި ބަދަލުކުރަމުން. އެއްވެސް މުވައްޒަފެއްގެ މުސާރައެއް ކެނޑިއެއްނުވޭ. އެއްވެސް މުވައްޒަފެއްގެ ވަޒީފާއެއް ނުގެއްލޭ. އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން؛ ދެވަނަ ކަމުގެ ގޮތުގައި 12 ބިލިޔަން 85 މިލިއަން ހުރި ޑޮލަރުގެ އަދި 15 ބިލިޔަން 42 މިލިއަން ބަދަލުކުރި މިދިޔަ ކާރިސާ ތެރޭގައި އެ ސަރުކާރުން. އެ ކުރި ބަދަލުން ކަޑު ބާޖެޓުގައި އޭރު ވެސް ހުރި 17 ބިލިޔަނަށް ޖަމާވި.

މިއަދު ވެސް މި ބޮޑު ކާރިސާ ނިމިގެންދިޔައިރު، އިޤްތިޞާދީ ހާލަތުން އަރައިގަންނަ ހިސާބަށް މި ސަރުކާރު ހިކުމަތްތެރިކަމާ އެކު ގެންގޮސްދިއުމުގައި ޓެކްސްގެ އަގަށް ކުޑަ ވެސް ބަދަލެއް ނުގެންނަވާ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދައުލަތަށް މަސްރޫފާ، ފައިދާ ވަންނަ ކުންފުނިތަކެއް 2008 ވަނަ އަހަރު އިޤްތިޞާދީ ކާރިސާ އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނުނު، އޭގެ މުޅި ހިއްސާ ބޭރުގެ ފަރާތްތަކަށް ވިއްކާލި ތަން. މިއަދު މި ސަރުކާރުން މި ދަތި ހާލަތުގައި ވެސް މުސާރަ ދެއްކި އެ ހުރިހާ ކުންފުނިތަކުގެ ވެސް ހަމަ އެ އޮތް ހިއްސާ އެ އޮތް ގޮތަށް ބާއްވައި، ދިވެހިންނަށް މަންފާވާން މަގުން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ކޯވިޑްގައި ބަޔަސްޓްރަކްޗަރުން ބައިން ބާރުވެގެން އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސިޔާސަތާ ބެލި ގޮތުން ވެސް ވަހަކަދައްކާއިރު. މި ބަޖެޓުގައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވެފައިވާ ވަޢުދުތަކާ ބެހޭ ގޮތުން ކަންކަން ހިމަނާފައިނުވާކަން ތަކުރާރުކޮށް ފާހަގަކޮށްލަމު. އަޅުގަނޑު ހަމަ އެ ފާހަގަކުރަން ދަރަނިވަރުން ބޮޑުވުން، ތިއަ ބޮޑުކުރާ ސިޔާސަތުގައި، އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ތިއަ ސިޔާސަތު ވިއްކަން ދިޔައީން. އޭގައި ދަރަނިވެރިވުމުގެ ނިސްބަތް އެއީ. އިއްޔެ ވައިކަރުދާސް ކުރުމުއްދަތުގެ 2000 ބިލިއަން، 2000 ބިލިއަން ހަރަދުކުރާނެކަން ދިހަ ބައިކޮޅު މިހާ، މިއަދު ވައިކަރުދާސް ކުރުމުއްދަތުގެ، ކުރުމުއްދަތުގެ ވައިކަރުދާސް އެ އަންނަނީ 100 ބިލިއަން ހަރަދުކުރާނެކަން. މިއީ އެ ސިޔާސަތުގެ ދަށުން އެ ބަޔަކު މިހާރު ލިބޭން ލުއެއް. މިއީ ދިވެހި ބަޔަކުތަކަށް ސުވާލަކީ؟ އުމުރުގައި ދިރިއުޅޭ ބަޔަކު ޕެންޝަނުގައި ދިރިއުޅޭ ބަޔަކު ސުވާލަކީ؟ އިއްޔެ މަޖި ކަލްޗަރަލް ދާން ޖީހަކަތަކަށް ކަންކަމުގައި ހަރުވަޅު ވެސް ޖީހައިކަތަކާ، މިއަދު ހިލާ ޖޭގެދިއަން ދުވަ ތަން އެ ފެންނަނީ ހިލާ، ސަރުކާރުގެ ގަރާރުގައި. މިއީ ބަޔަކުތަކަށް އަރި ބަދަލުން، ހަވަން ކަމަކަން ގޮތްތަކާކަން ސުވާލަކީ؟ އިއްޔެ ކޮޅަ އެހީތެރިކަމުގައި އުސޫލު އަޅުގަނޑުމެންގެ އާދައުން މިއަދު ހަމަ އެހީތެރި ދިމަ، އެ ބާޒާރުގެ ދިރިއުޅުމަށް އެއަރު ހަތަ ބަދަލު އޭރި ބަޔަކުތަކަން އަރި ހަތަ ބަދަލުން ކަމުގައި ގޮތްތަކާކަން ދީނެއެކަން ސުވާލަކީ؟ ކޮބާ އޭރި ބަޔަކުތަކުން ކަމުގައި ގޮތްތަކާކަން ބާރުނުވާ ސުވާލަކީ؟ އިއްޔެ ސޯޝަލް ސޯޝަލް ހަރަން މާލިއަން ބޭނު ގަރާރުގޮތްތަކަން ދަރަނިކަންތައްތަކުން، މާލޭގައި ކޮބައި ކާރިސާން ހިފައިގެން އަދިހަން އަދިހަލުގެ 3 އަހަރުގެ ބަޔަކުތަކުން މިއަދު 100 ބިލިއަން ޖެހޭ ކުރުމުއްދަތުގެ ހަރަދުކުރުން ސޯޝަލް ސޯޝަލް ހަރައް، އެކަށީގެ ރަނގަޅު އިތުރު ހަރަދަކާ ނުލިބި ޖެހޭ އެ އާއިލާތަކުން، އެ ބަޔަކުތަކުގެ ދިރިއުޅުމަށް އެ ޕެންޝަން ލިބި އެއީ ލިބިފައި ނުވާކަން ސުވާލަކީ؟ ކޮބާ އެއީ ދިވެހި ބަޔަކުތަކުން ނުވާކަން ސުވާލަކީ؟ ކޮބާ އެއީ މުސްކުޅިގައި ޕެންޝަނު ދެއްކެވި ސިޔާސަތު ނުވާކަން ސުވާލަކީ؟

ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޝުކުރިއްޔާ! އެ މުސްކުޅިގައި ކޮށްފައިވާ ބަޔަކު ލިބިދިޔައި އެކި އެއްބަސް އެއީ، ރަށްރަށުގައި ބަނދަރުތަކާ ނިސްބަތް މި ދައުރުގެ ތެރޭގައި ގެނައިން. އެކަމަކު އެކަން ކުރިއަށް ގެންދަން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާކަމަކު ނޫން. އެކަން ކުރިއަށް ދިޔައީ ޖަހާފައި ރައްޔިތުން. އެކަމަކު އެމް.ޑީ.ޕީގެ އާންމު މެންބަރުން. ހަމަ ނިކަމެތި ބައި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ސިޔާސަތު ތަންފީޒުކުރުން ކުރަން ބޭނުން ކަނޑައެޅި ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2023 ވަނަ އަހަރަށް ތަރައްޤީގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މިއީ ދިވެހިން ދެކެވުން، އެދުމެއް އަދި އެބަހީ އެންމެ މުހިއްމުކަމެއް

ރަޖީމަށް ބަދަލުކުރާނަން، އަދި ޒަމާނުން ފެށިގެން ވެރިކަންކުރި ވެރިން އިހުމާލުވި ގާނޫނުން ލޯބިކުރާ، ނުހަނު ހުރި އަސާސީ އެންމެ ކަންކަން ފުރިހަމަކޮށް، އަދި އެންމެ ޖާގަހި ކަންތައް ޖަރީމާތަކުން ސާފުކުރި ބަޖެޓް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި 42.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓަކީ މިދިޔަ 40 އަހަރު ވެރިކަންކުރި ވެރިކަންތަކުން ނަގަދުވި އެތައް މައްސަލަތަކަށް ހުރިހާ ބޭނުމި ހައްލުކުރަން ކޮށްދޭން ބަޖެޓް. މިގޮތުން، މިއީ ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ރަށެއްގައި ފެނާއި ނަރުދަމާ އަޅަން އަދަދު ހަމަކުރި ފުރަތަމަ ބަޖެޓް. މި ބަޖެޓުގައި ފެނާއި ނަރުދަމާ މަޝްރޫޢުތަކަށް ޚާއްޞަ ބަޖެޓު ފަންޑުން 643.8 މިލިއަން ރުފިޔާ އަދަދުކަނޑައަޅައިފި. މި އަދަދާ އެކު ފެނާއި ނަރުދަމާއާއި، ހަމައެކަނި އާބާދީ ބޮޑު ރަށްރަށުގެ މީހުންގެ އެކަށީ ރަށުގައި ނުހަނުކަން ފެނާއި ފަރާތްތަކަށް ސަރުކާރުގެ ބޭނުން ކުރި އާބާދީތަކެއް ލިބިގެންދާނެ. އަދި މި ތަނަވަސް އުފެއްދުން އައި އެކަމާ ދިމާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހިމަނާ އުފެއްދުންތަކުން ގެނެސްފައި، ދިމާލި ހުރިހާ ރައްޔިތުންނަށް މި ޚިދުމަތް ފޯރުކޮށްދެވޭނެ. ކުރީގެ ސަރުކާރުތަކުން އަތޮޅުތެރޭ ބަރާސާކަކޮށް އެއް ތޮއްލާކަކަން ފެނުނު އަތޮޅުގެ ރައްޔިތުންނަށް ނުލިބޭ ނަމަވެސް، ޖަމާޢަތް ފުރިހަމަ ސަރުކާރުގެ ތަރުތީބުން ދިރިއުޅުން ރައްޔިތުން މިހާ، اللّٰهގެ އިރާދަފުޅުން މި ބަޖެޓް އެކު ދެން ސަރުކާރުން ފެށި އަދި ބޯޓު ސާފު ހިމެ ފެން. މިއީ އެކި ޒާތުގެ ވަޢުދުވެފައިވުން ދޭތީ ސިޔާސީ މީހުންގެ ހިތަށް ފަސޭހަ ކަމަކަށް ނުވާނެ. މި ސަރުކާރުގާ ހުރި މި ބަޖެޓަށް އެ ބޭފުޅުން މިއަދު ވެސް އިންކާރުކުރަމުން އެ ގެންދަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި 42.7 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓަކީ، މިދިޔަ 40 އަހަރު ވެރިކަންކުރި ވެރިކަންތަކުން ނަގަދުވި އެތައް މައްސަލަތަކަށް ހުރިހާ ބޭނުމި ހައްލުކުރަން ކޮށްދޭން ބަޖެޓް. މިގޮތުން، ޖާގަދީ ބޭސްފަރުވާއަށް ހަމަހަމަކަން ނުލިބި ސިއްޙީ ޚިދުމަތް ލިބޭ ރައްޔިތުންނަކީ ގިނަ ގަޑިއިރު ދަތުރުކޮށް މާލެއަށް ދާންޖެހޭ ރައްޔިތުން ދެކުނު އަދި ބޮޑު ދެކެވުން އަދުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ވަނީ ބަދަލުކުރައްވާފަ. މި މުއްދަތު މަސައްކަތް ފުރިހަމަކުރުމާއި، އަދި ސިއްޙީ ދާއިރާއަށް އިންޑިޔާގެ ހުރަސް ބަދަލަކަށް މި ބަޖެޓުގައި 5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ވަނީ ބަޖެޓްކުރެވިފަ. މިގޮތުގައި 132 ރަށެއްގެ ސިއްޙީ ޚިދުމަތުގެ ފެންވަރު އަޕްގްރޭޑްކުރުމާއި، ނަރުސުންނާއި ބަޔޮމެޑިކަލް ހެލްތު ސެންޓަރުތަކާއި ހޮސްޕިޓަލްތަކުގެ އެކި ކަންކަމުގައި ގާއިމުކުރުމާއި، އެމަރޖެންސީގައި 24 ގަޑިއިރު ހިދުމަތްދޭ ބެހޭ މަރުކަޒުތަކެއް ބަޖެޓު އިތުރުކުރުމާއި، ސިއްޙީ ހިދުމަތްދޭމީހުންގެ އަދަދު އިތުރުކުރުމާއި، އެ ބަޔަކު އުފެއްދުމަށް ސިއްޙީ ހިދުމަތްދޭމީހުންގެ އުޖޫރަ ބޮޑުކުރުން ހިމެނޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރާއްޖޭގެ 4 ސަރަހައްދެއްގައި ހިނގާ ރީޖަނަލް ހޮސްޕިޓަލްތައް ފުރިހަމަކުރުމާއި، އަދި މުޅިން އަލަށް އެމަރޖެންސީގައި ކެންސަރު ހޮސްޕިޓަލް އިމާރާތްކުރުމާ އެކު ޖުމްލަ މި ބަޖެޓުގައި 119.4 މިލިއަން ހިމަނާފައިވޭ. މިއާއެކު ބޭސްފަރުވާއަށް އެމަރޖެންސީ ރައްޔިތުން ކުރަމުން ތިބި اللّٰهގެ ވާގިޔާ އެކު ބޮޑުތަކުން ކުޑަވާ، އެކަމަ ވަގުތުން ސަފަރުކޮށްގެންދާން. މިއީ ދިވެހި ރައްޔިތުންނަކަށް ލިބޭ ހެވަކަށް ނުވަނީތޯ؟ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓަކީ އެތައް ދައުރުތަކުން ވާރުތަވެފައިވާ އެތައް މައްސަލަތަކަށް ހުރިހާ ބޭނުމި ހައްލުކުރަން ކޮށްދޭން ބަޖެޓް. މިގޮތުން، ހަރަކާތުގެ

ދަތިކަން ހައްލުކުރުމާއި، ޖަމާޢީ ވަސީލަތްތަކާ އެކު ރަށު ބަނދުން ވީއްލުމަށް މި ބަޖެޓުގައި ދަތުރުފަތުރުގެ ފާއިދާއަށް 2.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ ވަނީ ކަނޑައަޅާފަ. މިއީ މި ބަޖެޓުގެ 6.9%. މީގެތެރޭގައި އަރުޒާ ސިޓީ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ޕްރޮޖެކްޓަށް 422 މިލިއަން ރުފިޔާ ހިމެނޭނެ، ބިންހިއްކުން އެކުއެކު މަޝްރޫޢުތަކަށް އެއް ބިލިއަން ރުފިޔާ ވަނީ ހިމަނާފަ. އަދި ދަތުރުފަތުރުގެ ދަތިކަން ހައްލުކުރުމަށް ބޭނުމާ 142 އަށް ވުރެ ގިނަ ރަށުގެ ބަނދަރު ހެދުމުގެ މަޝްރޫޢުތައް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް 381 މިލިއަން ރުފިޔާ ވެސް ވަނީ މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފަ. މީގެއިތުރުން އެކި ރަށްރަށުގެ އެއަރޕޯޓް ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަޝްރޫޢުތަކާއި، ޖަމާޢީ ހައިސްޕިޓަލް ފުރި ނިޒާމުން މުޅި ރާއްޖެ ގުޅައިލުމަށް ބޭނުންވާ އަދަދު ވެސް މި ބަޖެޓުގައި ހިމަނާފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި މުހިންމު 2.9 ބިލިއަން ރުފިޔާއާ އެކު ކުރި ރަށްރަށުގެ ތަރައްޤީން ރަށު ބަނދުން ބޮޑު މާނައިގައި ވީއްލިގެންދާނެ. އާއާއެކު ކުރި ރަށްރަށުގައި ގެސްޓްހައުސް ފަދަ އިޤްތިޞާދީ ނަފާ ލިބޭނެ އެތައް މަސައްކަތްތަކާއި އުފަންކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ފަހިވާނެ، އެ އަތޮޅުގެ ތެރެއިން ޖަޒީރާ އުފަދާ ގާރުމްބެއް ފުރިސަދުން އެންމެދުރު ބޯޓް. މިހާރު ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދީ ސަރަހައްދު އިންޑިކޭޓަރުން ބޮޑުވެގެންދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޓޫރިޒަމާ އެކު އިންޑަސްޓްރީއަށް ކުރި އަރާފައިވާ ހިސާބުތަކަށް ދެވަނަ އެއް ސިނާޢަތަކީ، މަސްވެރިކަން. މި ސިނާޢަތުގެ ކުރިއަރުވާ ތަރައްޤީކުރުމަށް މި ސަރުކާރުގެ ކުރިއާލާ އިސްތިޢާލު ބޭނުންތެރި ފެންވަރު އަހަރު ދަރުމަ މި ސިނާޢަތު ތަރައްޤީކުރުމަށް މަސައްކަތްތަކެއް ކުރިއަށްގެންދަނީ ކާމިޔާބުކަން. ނަމަވެސް، އެކި ސަބަބުތަކާ އެކު އެ މަސައްކަތްތަކުގެ ފުރިހަމަކަން މަސްވެރިންނަށް ލިބޭ މި ވަނީ ކަސްވެފަ. އަދި މަސްވެރިންގެ އުދަނގޫ، 2023ގެ މި ބަޖެޓާ އެކު މި ސިނާޢަތަށް ކުރި ބަދަލުތަކުގެ އަސަރު. އެގޮތުން، ބޭނުން ކަރަސް ފުރުޞަތަކާ އެކު ލިބޭ، ވިޔަފާރި މަގުން މިސާލަށް ވުރެ ބަރަސްގެ އަގެއް ހަމަޖެހި، އެއް ކިލޯއިން ފަރުވާ މަހަކަށް މިހާރުގެ އަގު ހަމަޖެހިގެންދިއުމާ އެކު ބޮޑުވި އަގު އުފެދިގެންދާ ހިނދު، އެ ތަކަށް ސަބްސިޑީއެއް ދިނުމަށް މިއަހަރު މަސްވެރިންގެ ބޮޑު އުޅުމެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމަ މިއާއެކު މަސްވެރިން ޝަކުވާކުރިކަމާ އެކު ފަރާތްތަކާ ދަތިން ނުކުމާ މި ފުރުޞަތުގައި ފަރަގަތާރަގެން. ކާމިޔާބު ދަތި ދުވަސްވަރު ވެސް މަސްވެރިން ބޭނީ ކިރިޔާ މަހުގެ ބާލާބަރަން ސިޔާރިޔާއި، ވީ އެންމެ އަވަހަކަށް ކުރަމުން ދަތިތަކާއި، މި ސަރުކާރަށް ވީ ފަރުން ބޯޓު އަދަދަކަށް ބޭނުން ދަތުރުކުރާ ދަތުރުތަކަށް ވެސް ޤަވާޢިދުކުރަނީ. އަދި ނިމިދިޔަ ސަރުކާރުން މަސްވެރިންނަށް ދޭން އޮތް 35 މިލިއަން ރުފިޔާ މި ސަރުކާރުން ދައްކައި ހަމަޖެއްސިފައިވާކަން ވެސް އެ ބޭފުޅުން ފާހަގަކުރައްވާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ 2023ގެ މި ބަޖެޓާ އެކު މި ސަރުކާރުން މިހާތަނަށް އަތޮޅުތަކުގެ ތަރައްޤީކުރުމަށް ތަކުރާރު ނުދެއްކި ހަރަކާތްތަކާ ކަނޑައަޅާފަ؛ މި މަސްވެރި ސިނާޢަތަށް ހިނގަމުންދާ ގެއްލުންތަކެއް އަދަދެއް ނެތް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުގެ ބަރުސަގައި އަޅުގަނޑު ނިސްބަތްވާ، މި ސަރުކާރާ އެކު މި ކާރިސާގައި އެކު އެންމެ ނަރަ، އެންމެ ހިތްވަރު އަދި އެންމެ މީހުން ޖާގަޔާކޮށް ގާތްތެރިކަމާ އަމާޒުތަކުގައި އެކު

ދުވާފަރަށް ނަޒަރު ހިންގާލުމުން ފެންނަނީ، މި ސަރުކާރުން ދެއްވި އަހައްމިއްޔަތު. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ވައުދެއް 100% ހަމަކުރަން ބަދަލުކުރިޔާގައި އޮތް ތަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއަދާ ހަމައަށް އައި ހިނދު، މިދިޔަ ދުނިޔެ [illegible] އިޤްތިޞާދުގެ ބުހުރާނުގައި ވެސް ދުވާފަރު [illegible] ރައީސް [illegible] ވައުދުގެ 80% ވަނީ ފުރިހަމަކޮށްދެއްވާފަ. ބާކީ 20% ވަނީ 2023 ބަޖެޓުގައި [illegible] ހިމަނާފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަހަރެމެންގެ ނަޒަރު ދުވާފަރު ބިން ހިއްކުން ނިމިއްޖެ. [illegible] ފެންވަރަން މަގުހެދުމުގެ ފޭސް 1 ނިމިއްޖެ. [illegible] ފެންވަރަން މަގުހެދުމުގެ ފޭސް 2ގެ 90% ނިމިއްޖެ. ކުރީގެ ސަރުކާރުން ރާއްޖެ [illegible] ބޮޑުކުރަނިވި މަގު [illegible] ފެންވަރަން ބަދަލުކުރުމުގެ 60% ނިމިއްޖެ. ދުވާފަރު ގެދޮރުގެ އިމާރާތާއި [illegible] މަސައްކަތް، ބޮޑު ބައި ނިމި، ކުރިއަށްދަނީ. ޕްރައިމަރީ ސްކޫލުގެ [illegible] އަޅައި ނިމިއްޖެ. ސްކޫލުގެ [illegible] 7 އަހަރު [illegible] ހުރި [illegible] [illegible]، [illegible]، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]. ޕްރައިމަރީ ސްކޫލުގެ [illegible] 4 [illegible] [illegible] 50% ނިމިއްޖެ. ށ. [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] ނިމިއްޖެ.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދުދީދީ.

ފުވައްމުލަކު މެދު ދާއިރާގެ މެންބަރު ޙުސައިން މުޙައްމަދުދީދީ ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ބަހުސްކުރަމުން މި ދަނީ، 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު އަންދާޒާކޮށްފައި މި ވަނީ، އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ޖުމްލަ [illegible] [illegible]، 32 ބިލިއަން ރުފިޔާ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ހަރުމުދާ ވިއްކައިގެން ހިލޭ [illegible] [illegible] ބިލިއަން [illegible] 32 ބިލިއަން ރުފިޔާ މި ވަނީ އަންދާޒާކުރެވިފަ. އަދި [illegible] ހަމަ ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި މުޅި ޖުމްލަ ބަޖެޓުގައި މި ވަނީ، 42.68 ބިލިއަން ރުފިޔާ. [illegible] ޚަރަދުކުރުން ދަންނަވާ ނަމަ، 42.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މި ޚަރަދު [illegible] މި ވަނީ، ދައުލަތުގެ ކެޕިޓަލް ޚަރަދުގެ ގޮތުގައާއި އަދި [illegible] ރިކަރަންޓް ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި. އެގޮތުން، ރިކަރަންޓް ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 28.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަދި ކެޕިޓަލް ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި 14 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މި ރިކަރަންޓް ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި އެންމެ ބޮޑު [illegible] [illegible] ހިމެނިފައި މި ވަނީ، މުވައްޒަފުންނަށް ހިނގާ ޚަރަދު. އެއީ [illegible] މި ވަނީ، [illegible] ބިލިއަން؛ 1.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މާފުކުރައްވާ! 11 ބިލިއަން ރުފިޔާ ޚަރަދުވެގެންދާނެ ކަމަށް މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައަށް. [illegible]! 11 ބިލިއަން ރުފިޔާއަކީ އެއީ 25.8% ރިކަރަންޓް ޚަރަދުގެ ގޮތުގައި ހިނގާ، ނިސްބަތުން ބަލާއިރުގައި. މި އަދަދު

އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓަށް؛ ބައެއް އިޤްތިޞާދީ މެންބަރުން ފާހަގަކުރައްވާ ބަޖެޓު ކުޑަކުރަންޖެހޭ ވާހަކަ. ބަޖެޓެއް ކުޑަވެގެންދާއިރުގައި އެންމެ ބޮޑަށް ބަޖެޓުގެ ކުރާ ހަރަދުތަކުގެ ގޮތުގައި، ރިކަރަންޓު ހަރަދުގެ އެންމެ ބޮޑު ބައެއް މި ހިމެނިގެންދަނީ މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައަށް. މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަތައް ކުޑަކުރުމުން އެއީ އިޤްތިޞާދަށް މި ވަގުތު އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތެއްތޯ؟ އެއީ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރާ ސުވާލެއް. ސަބަބަކީ، އިކޮނޮމިސްޓުން ދެމެދުގައި އެކި މީހުން އެކި ގޮތަށް ވާހަކަދައްކަނީ. ދެ އިކޮނޮމިސްޓަކު އެއް ގޮތަކަށް ވެސް ވާހަކައެއް ނުދައްކަވާ. ބައެއް ބޭފުޅުން ވިދާޅުވާ ގޮތުން ނަމަ، އިޤްތިޞާދު ހިނގަމުންދާއިރު އަންނަ ގަޑިއެއްގައި ސަރުކާރުން ކުރާ ހަރަދު އެންމެ ތަންކޮޅެއް ވެސް ކުޑަކޮށްގެން ނުވާނެ. އެހެންނޫނީ ސަރކިއުލޭޝަނުގައި، އިޤްތިޞާދުގައި ހިނގާ؛ އަސްބަބު، ދައުރުވަމުންދާ ފައިސާ މަދުވެއްޖެނަމަ އެ އިޤްތިޞާދު ދަނީ ހިނގަމުންދާނެ. ނޫނީ ރިސެޝަނަކާ ދިމާވެދާނެ ނޫނީ އިންފްލޭޝަން ޖެހިގެން ދިއުމުގެ ފުރުސަތު ބޮޑުވެގެންދާނެ. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ކުރިމަތިލާން މި އަންނަ 2023 ވަނަ އަހަރަކީ ކޮވިޑް-19؛ 2019، 2020 ވަނަ ދެ އަހަރުގެ ބޮޑުވަރުގެ ދަތި ދުވަސްތަކުން ރިކަވަރީވަމުން 2021 ނިމި 2022 ވަނަ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން މި ދެކުނީ. އެއާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން އަދިވެސް މި ދެކުނީ ދުނިޔެ ހަމަހިމޭން ނުވާތަން. އަދި ހަމަ މި ދުނިޔޭގައި އަޅުގަނޑުމެނަށް މި ވަނީ ޔޫކްރެއިން-ރަޝިއާ ހަނގުރާމަ ފެނި، އޭގެ އަސަރު ވެސް ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ ފަރާތަކަށް ބޮޑަށް ފޯރި. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑުމެންގެ އިޤްތިޞާދަށް މިފަދަ ނުބައި ދަތި ދުވަސްވަރެއްގައި، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު އަޅުގަނޑުމެން ބަލަހައްޓަމުންދާ ގޮތުގައި ބަޖެޓުގެ ހަރަދުތައް ކުޑަކުރުމަކީ އެއީ އެންމެ ރަނގަޅު ގޮތެއްތޯ އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރާ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަ ފާހަގަކޮށްލާ އަނެއް ކަމަކީ، ބައެއް ބޭފުޅުން ވިދާޅުވޭ، ސަރުކާރަށް ފައިސާ ހޯދުމަށް ބަލައި ޖީ.އެސް.ޓީ ބޮޑުކުރުމަކީ އެއީ ރަނގަޅު ކަމެއް ނޫން. އަޅުގަނޑު ވެސް ބައެއް ދިރާސާތަކާ އެއްބަސް ވެސް ހަމަޖެހޭން. އަދި ބައެއް ދުނިޔޭގެ ޖަމާއަތްތަކާ ތަޖުރިބާތަކުގެ އެއްބަސް ވެސް ކަންތައްތަކުން ވަރަކަށް ރިޢާޔަތްކުރަން. އަޅުގަނޑު އިޤްތިޞާދީ ބަޔަކަށް ވުމަށްފަހު، ވަކިން ބޭނުންކުރާ ދުވަހެއްގައި އެ ބޭނުންތަކުގެ ރިޕޯޓް. އެ ބޭފުޅުން ވިދާޅުވާ ގޮތުން ނަމަ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޖީ.އެސް.ޓީ ނެގުމަށް ނިކަމެތިންނަށްވާ އެއީ ވަރަށް ރަނގަޅު ނިކަމެތިކަމެއް ކަމަކަށް ވިޔަފާރިވެރިޔަކަށް މި އޮތީ. އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަން ކަނޑައަޅާފައި ހުރި ކަސްޓަމަރުން ޑައިރެކްޓު ވިޔަފާރިވެރިން، މިފަދަ ޖީ.އެސް.ޓީ މަތިކުރުން ނޫނިއްޔާ ޖީ.އެސް.ޓީ އިތުރުކުރުމުގެ އަދި ވަގުތު މިންވަރުގެ ސަޕޯޓެއް ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގައި މި ވަގުތު ނެތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުން ނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން ސިޔާސީ ވާހަކަތައް ދައްކަވާއިރު ވެސް ބައްލަވަންޖެހޭނީ، ކޮންމެހެން އެންމެ ފައިދާހުރި ގޮތަކީ ކޮބައިތޯ؟ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ދަނޑިވަޅަކީ ހަރަދުކުޑަކުރުމުގެ ދަނޑިވަޅުތޯ؟ ނުވަތަ އަޅުގަނޑުމެން ހަރަދު ކުޑަކުރަންވީ ތަރުތީބުގައި އިޤްތިޞާދު ދިރުވުން ހައްދަވަނީ، ގޮތުގެ ހުއްޓުވުމުގެ އެންމެ މަސައްކަތާއި ބޮޑު ކަމެއް ކޮބައިތޯ؟ އެހެންވީމާ ވިސްނަވައިގެން

އަޅުގަނޑުމެން މަސައްކަތްކުރަންޖެހޭކަން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރާ އެއް ކަމެއް އެބަ އޮތް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ސަބްސިޑައިޒްކުރަމުން މިދާ މުދާތަކާއި އަދި އިތުރަށް ހިދުމަތްތަކާ؛ މިކަންތައް އިތުރަށް ސިސްޓަމެޓިކްކޮށް ޚަރަދު ކުޑަކުރެވެން ހުރި ގޮތްތަކީ ކޮބައިތޯ ބަލައި، އެކަންތައް އިތުރަށް ހަރުދަނާކުރަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އަދި އިތުރަށް ސަރުކާރުގެ ސްޓޭޓް އޯންޑް އެންޓަޕްރައިސަސްތަކުގައި ވެސް، އެ ތަންތަނުގައި ވެސް މިހާރު ސަރުކާރުން އެންމެ ފިސްކަލް ބަރުޑަން ކުޑަކުރުމުން އޮތް މިންވަރަކީ ކޮބައިތޯ ބަލައި، އެ ކަންތައްތައް ކުރަންޖެހޭ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރަން. އެ ކަންތައްތައް ކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އެހެންނަމަވެސް، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހަމަ ކަނޑައެޅިގެން ކުޑަކުރަންޖެހޭ ކަމަށް، ދައުލަތުގެ ބާރު އިސްރާފުކުރާ ވާހަކަ؛ އަޅުގަނޑުމެން މިގައި [illegible] ބަޖެޓުގައި ހަމަ [illegible] ވެސް [illegible] ވެސް އިސްރާފުކުރާ ޖާގައެއް ވެސް ނެތް. ދެން އަޅުގަނޑުމެން މިއަހަރުން [illegible]؛ އިސްރާފުކުރާ ވާހަކަ [illegible] ނުދެކެން. އަޅުގަނޑުމެން މި [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؛ މިގައި މި [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]، ޕެންޝަނާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޕެންޝަން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ، ޕެންޝަނާ އިންޓަރެސްޓަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ. ގަވަރމަންޓުން [illegible] [illegible]، އެބައޮތް ޕެންޝަނާ އިންޓަރެސްޓަށް [illegible] އަހަރު ގަވަރމަންޓުން 5.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދައްކަންޖެހޭ ކަމަށް. އެހެންވީމާ، މި [illegible] [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑުމެން ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީ ނިސްބަތަކީ [illegible] އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ޕަސެންޓަކަށްތޯ؟ އެބަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ޖީ.ޑީ.ޕީ؛ ޑެޓް ޓު ޖީ.ޑީ.ޕީ [illegible] [illegible]. އެއީ އަޅުގަނޑު ވެސް ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މިއީ އެންމެ ރަނގަޅު [illegible] ނޫން [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖީ.އެސް.ޓީ [illegible] އަޅުގަނޑުމެންނަށް އާމްދަނީ [illegible] އެ އާމްދަނީން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކަވަރުކުރެވޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެއީ ސަބަބަކީ، އަޅުގަނޑުމެން މިއަހަރު ޖީ.އެސް.ޓީން [illegible] އަޅުގަނޑުމެންގެ [illegible] 3.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ އަޅުގަނޑުމެންނަށް ޖީ.އެސް.ޓީގެ ގޮތުގައި [illegible] އަޅުގަނޑުމެންގެ އެ [illegible] ޕަސެންޓަކަށް [illegible]. [illegible] [illegible] އެބަ [illegible] ބޮޑު އިންޓަރެސްޓެއް. ބޮޑު އިންޓަރެސްޓާ އަޅުގަނޑު މި [illegible]، ކޮންމެ [illegible] [illegible] އެ އިންޓަރެސްޓް [illegible] [illegible]. އެހެންވީމާ، އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެ އިންޓަރެސްޓް [illegible] [illegible] މިއަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ޖީ.އެސް.ޓީ [illegible] އަޅުގަނޑުމެން [illegible] [illegible]، އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރު ސިވިލް ސަރވިސްގައި ވަޒީފާއަދާކުރާ ފަރާތްތަކާއި، [illegible] ވަޒީފާއަދާކުރާ ފަރާތްތަކާއި، އެސް.އޯ.އީތަކުގައި ވަޒީފާއަދާކުރާ ފަރާތްތަކާއި، އަދި އިތުރަށް ވެސް މިނިވަން މުއައްސަސާތަކާއި، މި ކަހަލަ ކޮމިޝަންތަކުގައި ވަޒީފާއަދާކުރާ ފަރާތްތަކާއި، އެ ފަރާތްތަކަށް [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible]

މިއަދަށްވުރެން ގާތުގައި ދުވަހަކަށް މަގުބޫލުކުރެވޭނެ ބަޔަކާއި މަސައްކަތް ކިހިއަށްގެންދާނީތޯ؟ އެއީ އަޅުގަނޑުމެން ނިންމަންޖެހޭ ނިންމުމެއް. ދެން ބައެއް އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް ވިދާޅުވި، އަދި މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ވެސް އެއީ، 2021 ވަނަ އަހަރު ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން. ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން އެއީ ޕްރިންސިޕަލް ގޮތުގައި، އާމްދަނީ ހޯދުމަށް ބަލައި މި އަހަރު އަޅުގަނޑު ހަނދާންވާ ގޮތުން އިން ބަޖެޓުކޮށްފައި އަޅުގަނޑުމެން ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަނުގައި 700 މިލިއަން ރުފިޔާ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑުމެން މިހާހިސާބަށް އައިއިރުގައި ސަރުކާރުން ނުވެ އެއްވެސް ވަރަކަށް ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަންގެ އެއްވެސް މަރުޙަލާއެއް ކުރިއަށް ގެންގޮސްއެއްނުވޭ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު ދެކެން. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން ކުރަންޖެހޭނީ ކަމެއް؛ ރަނގަޅަށް ހިނގުމަށް ކުންފުނިތައް ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަނުގެ އެއްވެސް ސަބަބެއް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. ދުނިޔޭގެ ޤައުމުތަކުގައި ޕްރައިވަޓައިޒްކޮށްފައިވޭ، ބްރިޓިޝް އެއަރވޭޒް ފަދަ ކުންފުނިތައް ވެސް ކުންފުނިތަކުން އެ ކުންފުނިތައް އިންޝުއަރަންސްކުންފުނިތަކުން، ނޫނިއްޔާ ހިންގާން ފަސޭހަ ނުވެގެން ކުންފުނި ނުހިނގައިގެން އެފަދަ ހާލަތަކުން ގެއްލާ ސަރުކާރުން އެ ކުންފުނިތައް ޕްރައިވަޓައިޒްކުރަމުން ގެންދަނީ. އެސެންޝަލް، ބޭސިކް ޕްރޮޑަކްޓްތަކާއި ހިފެހެއްޓުމަށް ޕްރޮޓެކްޝަނެއް ބެލުމަށް. އެފަދަ ދަރަސްދެވަޑައިގަތުމަށް އަޅުގަނޑުމެން މީސްތަކުން މި ސަފާރުހަކާން ދިރާގު، އެމް.ޓީ.ސީ.ސީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބޭންކު، އެސް.ޓީ.އޯ، މި ބާވަތުގެ، އެއްވެސް ބަނދަރު ޕްރައިވަޓައިޒޭޝަން ކުރަންޖެހޭ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަނީ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާގޮތުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ދަނީ ގޮތަކަށް ރަނގަޅު ގޮތް ކަމަކަށް ރައްޔިތުންނަށް އެހެނީ ފައިދާ ހުރި ގޮތް ކަމަކަށް. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މި ވަގުތުގައި ކަނޑުވެސް ވަރަށް ދަރަޖައިގެ އުފެއްދުންތަކާއި، ރައްޔިތުން އަދުގެ އިތުރަށް ޖީ.އެސް.ޓީއަށް މިދާ މިންވަރަކީ ވެސް ވަރަށް ކުޑަ މިންވަރެއް. ކުރީ ދުވަހު ވެސް އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލައިފިން ގޮތަށް 7000 ރުފިޔާ ލިބޭ މީހެއްގެ މުސާރައިން މުޅި ހަރަދާއި އެ މީހާގެ އާމްދަނީ މި ދަރަދުތަކަށް ޖީ.އެސް.ޓީ ހިސާބުން އަރިހަށްބަލާ ވިހާރާ، އެ މީހާ މުޅި މަހުގައި ޚަރަދުކުރަންޖެހޭނީ މި ބަދަލާ އެކު އިތުރުވެގެންދާނީ 140 ރުފިޔާ. އެއީ ވަރަށް ކުޑަ މިންވަރެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަން. 140 ރުފިޔާ އިތުރުވެގެންދާނީ ޖީ.އެސް.ޓީއަށް މި އަހަރު ބަދަލުގެ ސަބަބުން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ އެ ބައި ވެސް މި ތަކެތިތަކުން. މިއީ އެހާ ބޮޑު އަދަދެއް ކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުއެއްނުކުރަން. އެއީ ރައްޔިތުންނަށް ދަތި ހުރިކަމެއްކަން މި ދަތި އިތުރުވެގެން. މި އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ތެރޭ ބަލައިލިއިރުގައި އޮތް އާރު.ޖީ.އެމް ވެސް ސަބްސިޑީޖެހިގެންދާނީ ހަމައަށް 300 މިލިއަން ރުފިޔާ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުން ނަމަ، އެއީ ކުރަންޖެހޭ ނަގާ. ރައްޔިތުންނާ ވަރަށް ގިނަ މަންޒިލް ލިބޭބުންނަށް. އުޅުގެ ތަކެތިހުރިކަން މިހާރު އެ ކަނޑެތި ފޫބި، އަދި ފުޓްބޯޅަވެރިކުން ވެސް މިހާރު ބަދަލުގެ ހަމައެކަނި ކަމެއް ވަގުތު ފޫދީ. އަޅުގަނޑުމެން ދެން، މާލޭގެ ބަސްތަކުން ވެސް ހަމަ ފުރިހަމައި އޮންނަނީ އިޖުތިމާޢީ ރައީސް. އެހެންވީމާ، މާލޭގައި ހަމަ އެކަނި ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދެނީ

ބޭނުންކުރަމުންދޭ. އެ ކުޑަ އަގެއްގައި އެ ދަތުރުފަތުރު ކުރެވޭނެ ގޮތް އޮތުމަކީ އެއީ، ހަމަ ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކުރަން. އަދި ހަމަ އަޅުގަނޑު އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވޭ، ޖީ.އެސް.ޓީއާ އިދިކޮޅަށް ވާހަކަދައްކާއިރުގައި ޕީ.ޕީ.އެމް ބޭފުޅުން ހަދުރުދަންނަންޖެހުން އެ ބޭފުޅުންގެ ވިޔަކަމުގައި ހިމަނަމުން ނުނަހަޖެހެމާ ޖީ.އެސް.ޓީއެއް މުވާސަލާތީ ހިދުމަތްތަކުން ބޮޑުވެފައި ވިޔަކަމަން އަރިސް، ހަމަ މި އެންމެ އަވަހަށް ކުރި ކަމައި، 6% ޖީ.އެސް.ޓީ މުވާސަލާތީ ހިދުމަތްތަކުން ނަގަން. އެހެންވީމާ، މިއަދު އަހިއްސަ މިތާ ސިޔާސީ ފަރާތްތަކުންދޭ ބަދަލުކުރީ؛ އަޅުގަނޑު ނުދަންނަވަން އެއްވެސް ދައުރެއްގައި އޭރު ޖީ.އެސް.ޓީ ނުނަގަންޖެހޭނެ އެކޭ. އެކަމަކު އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާ ވާހަކައި، ރައްޔިތުންނަށް، ޤައުމަށް އެންމެ ފައިދާހުރި ވަގުތުގައި ކޮންމެ ކަމެއް ކުރަންޖެހޭ އެއީ. އެހެންވީމާ، އެ ބޭފުޅުން ވެސް މިއަދު ޖީ.އެސް.ޓީއާއި، އިދިކޮޅަށް އެ ދައްކާ ވާހަކައި، ޓެކްސްއާ އިދިކޮޅަށް ދައްކާ ވާހަކައި، ބަޖެޓާ އިދިކޮޅަށް ދައްކާ ވާހަކައަކީ އެ ސިޔާސީ ވާހަކަތަކާ އަދި ސިޔާސީ ވާހަކަތަކެއް. އެހެނިހެން ކަންތައް، ތާރީޚު، ކޮންމެ ހިސާބަކުން ދައްކާ ވާހަކައެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލެއް ނުކުރަން. އެއީ ހަމަ ބަޖެޓެއް ނޫން. އެ ބޭފުޅުން ހަމަ މިތާ ކުރެއްވި އިސްލާހުތަކެއް. އެ ބޭފުޅުން ބުނަން ނުކު އަޅުގަނޑުމެން ކައިރީ ވެސް ބުނެއްނު، މިއަދު އިންނަނީ ޖަހައިފި. އެހެން ހިނގާ ކަމެއް އެއީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި އަހަރުގެ ބަޖެޓު، 2023 ވަނަ އަހަރު މި ވަނީ ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ޑެފިސިޓްވާނެ ކަމަށް 8.4 ބިލިއަން ރުފިޔާ. 8.4 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ޑެފިސިޓް ބަޖެޓެއް މި އަހަރު އަޅުގަނޑުމެން ފާސްކުރަމުން މި ދަނީ. މި ޑެފިސިޓް ބަޖެޓާ ބެހޭ ގޮތުން ހަމަ ވޯލްޑް ބޭންކުގެ ރިޕޯޓުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޑެބްޓް މިހާރު މި އޮތް ޖީޑީޕީ ބަޖެޓް އެ އަސްދަރަޖައަށް ގޮތުން ނަމަ 2023، 2024 ދެ ފިސްކަލް ޑެފިސިޓް މި އޮތީ ރައްޖޭގެ ނިސްބަތުން ކުޑަވެގެން ދާނެ ކަމަށް 2023، 2024ގައި. އެއީ މި ރައްޖޭގެ ޓޫރިޒަމް އަސަރު ހުރި ބަދަލުތަކާއި އަދި އިމްޕޯޓް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޖީ.އެސް.ޓީ ތަޢާރަފުކުރުމުގެ ސަބަބުން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޑެފިސިޓް ކުޑަވެގެންދާން ކަމަށް، ޕޮލިސީ ބްރީފު ރިޕޯޓުގައި، އެ ބޭފުޅުން ނެރުއްވައި އޮތް ރިޕޯޓުގައި، 28 ސެޕްޓެމްބަރު 2022 ވަނަ ދުވަހު ނެރުއްވި އޮތް ރިޕޯޓުގައި އެބަ އޮތް ފާހަގަކޮށްފަ. ދެން އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުން ނަމަ، ޑެފިސިޓް މި ދަނީ؛ އަދި އަޅުގަނޑުމެންނަން ވަރަށް ސާފުކޮށް މި ބަޖެޓުގައި މި ގޮތުގައި އެބަ އޮތް އަޅުގަނޑުމެންނަން ފެންނަން، ޑެފިސިޓް މި އޮތީ ކުޑަވާ ތަން އަޅުގަނޑުމެންނަން ވަރަށް ސާފުކޮށް މީގެން އެބަ ފެނޭ. 2022 އިން ފެށިގެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ޑެފިސިޓް މި ދަނީ ކުޑަވަމުން. 2023، 2024 އެ ހިސާބަށް ފެންނަން އެ ޑެފިސިޓް ކުޑަވާ މަންޒަރު. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުން ނަމަ، ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މިހާރު ކަރަންޓް ޑެފިސިޓް ބަޖެޓު، މިއިން ވެސް މި ދަނީ ކުޑަވަމުން. އެއީ އަދަދުން މި އަންނަނީ، ފޮތުގައި މި އޮތީ، 2023 ވަނަ އަހަރު 8.4 ބިލިއަން. 2024ގައި 9 ބިލިއަން. 2025ގައި 5.2 ބިލިއަން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން މިދިޔަ ރިވައިސްކޮށްފައި އޮތް 2022 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އެބަ އޮތް

13.6 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެ އަދަދު ކުޑަވެގެން މި ދަރަނި 8.4 ބިލިއަން ރުފިޔާއަށް. އަޅުގަނޑު ދެކޭ ގޮތުން ނަމަ، ޑެފިސިޓް ބަޖެޓު މި އޮތީ ވަރަށް ބޮޑު ތަން ކުޑަވާ މަންޒަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަމުން މި ދަރަނި. މިއީ ވަރަށް ރަނގަޅު، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް އުފާވެރިކަން ހުރި ކަމެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. އަދި އަޅުގަނޑު ދެން ހަމަ ފާހަގަކޮށްލަން އޮތް އަނެއް ކަމަކީ، ދަރަނީގެ ނިސްބަތުން؛ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖީ.ޑީ.ޕީއާއި ދަރަނީގެ ނިސްބަތަށް ބަލާއިރުގައި، މިހާރު މިގައި މި އޮންނަނީ 113 ބިލިއަން ރުފިޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ މި ދަރަނިވެރިވުން. އެބަހުން، 113 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އާދެ! މިއީ ގާތްގަނޑަކަށް 108.9%. އެއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރު ދަރަނި ޖީ.ޑީ.ޕީގެ ޕަސެންޓޭޖަކީ. އެ ޕަސެންޓޭޖު އެބަ ދެއިންބިންކުރުވާ 2024، 2025. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަށް ފެންނަ މަންޒަރު ސާފު މަންޒަރެއް. އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރާ ގޮތުން ނަމަ، ޖީ.ޑީ.ޕީއާއި ޑެބްޓް ޓު ޖީ.ޑީ.ޕީ ނުރު ބޭރުވެ ވާނެކަން. އެއީ ވަރުގަދަ ފެށުމެއް. އަޅުގަނޑުމެން މި ދަރަނި ކުޑަވަމުން. އެހެންވީމާ، އާ މިސްރާބު އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުން ނަމަ، ރަނގަޅު މިސްރާބެއް. އެއީ. އެ ދަރަނި ރަނގަޅުވާނެ. ދެން އަޅުގަނޑުމެންގެ ހަމަ ހުރިހާ ފަންޑުތަކުން ވެސް ހަމަޖެހިގެންނުވާނެ، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކުރިޔަށް ސަރުކާރުތަކުން ވެސް މަސައްކަތްކުރަމުން ގެންދިޔަ ދަރަނިނަގައިގެން. އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު މި ދައްކަމުން މިދާ ފައިސާތަކީ، މި އަހަރު އަޅުގަނޑު ކުރިން ވެސް ފާހަގަކުރި ގޮތަށް ގާތްގަނޑަކަށް 5.1 ބިލިއަން ރުފިޔާ ގެބޭ ރިޒާވުންބާއި އަދި އިތުރުން އިންޓަރެސްޓްގެ ގޮތުގައި މި އަހަރު 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުން ހަރަދުކުރަންޖެހޭ. އެހެންވީމާ، މި ކުރަންޖެހޭ ހަރަދު މި އަހަރު ކުރަނީ، މިގެ ކުރީގައި ހިންގާފައި އޮތް ހަރަދުތަކާއި އަދި އިތުރަށް ކޮވިޑް-19ގައި ވެސް ދިޔަ ކަންތަކެއް ވަރުގެ ފިސްކަލް ސްޕޭސް ކޮށްފައި. އާމްދަނީ ނެތިގެން ހިންގާފައި ހުރި ޕްރޮޖެކްޓް ވެސް ހިލޭހާސް ފަހަރުގައި. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ؛ އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުން ފެށުނީ މިއީ އެއަށްވުރެ ވެސް ކުރީގެ ހިންގާފައި ހުރި، ނަގާފައި ހުރި ޕްރޮޖެކްޓުގެ ގެއް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ޕްރޮގްރާމްތައް މި ދަރަނި. ދެން އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ބަޖެޓު ފުރަތަމަ ބަލައިލުމަށް އެބަ ފެނޭ، 2022ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު ރިވައިސްކުރައްވާ ތަން. ޖުމުލަ ބަޖެޓު 42.8 ބިލިއަން ރުފިޔާ. ކުރިން މި އޮތީ 30. އަޅުގަނޑުމެން ޕާސްކޮށްފައިވަނީ 36.9 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އެބަހުން އަޅުގަނޑު މި ބަލައިލީ ކަންކަމުގައި އިތުރު ބޭނުން މިހާރު އިތުރުވެފައި މި އޮތީ. އެބަހީ ބަލައިލިއިރުގައި އިޤްތިޞާދީ ރައީސް، މި އޮންނަނީ ސަރުކާރުން އިސްތިހާރާއި، ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ކުރިން އަޅުގަނޑުމެން ބަޖެޓު ޕާސްކޮށްފައި ވަނީ 3.2 ބިލިއަން ރުފިޔާ. މިހާރު މި އޮތީ، ރިވައިސްކޮށްފައި މިއޮތީ 6.7 ބިލިއަން ރުފިޔާ. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުން ގަބޫލުކުރަނީ، މިގެ އަސްލު ބޮޑު އެއް ކަމަށް ވާނީ، ތެލުގެ ބަދަލާ ގުޅިގެން ތެލުގެ ސަބްސިޑީގެ ވަރަށް ބޮޑު ހަރަދުތައް ދައުލަތުން ކުރަންޖެހިފައިވުން. ތެލުގެ އަގު މި ވަނީ އިންތިހާއަށް ބޮޑުވެފަ. އަދިވެސް މުސްތަޤުބަލުގައި ވެސް ތެލުގެ އަގު ގާތް ގަނޑަކަށް ހުރީ. އެކަމަކު ބޮޑު ތެލު ޖާގަ ދިމާވެ އަދި ފަހުން ކުރިމަތިވެދާނެ ޖާގައިގައިވާކަން ދެކޭތީ، މުސްތަޤުބަލުގައި ޓްރެންޑް ތެލުގެ އަގު ހަމަ ބޭނުންވެގެން އިސްތިހާރުކުރާނެ ދަށްވެގެންދާނެކަމަށް

ކަމަށް އެ ބޭފުޅުން ދެކެވަޑައިގަންނަވަނީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް ބަލައިލާއިރުގައި މިދިޔަ 1000 އަހަރު ނުވާވަރަށް ވެސް މިދިޔަ 4 އަހަރުދުވަސް ތެރޭގައި ފުވައްމުލަކުގެ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް ވަކި ހިނގިފަ. އެގޮތުން ބަލާއިރުގައި އަޅުގަނޑުމެން ކެމްޕޭނު ހިންގިއިރުގައި ރައްޔިތުންގެ އެންމެ ބޮޑު ޝަކުވާއަކީ ފުވައްމުލަކުގެ އިރުމަތީ ފަރާތް ގިރަމުންދާ މައްސަލައިގައި، އެތާގެ ރިވެޓްމެންޓުގެ މައްސަލަ އަޅުގަނޑުމެންނަށް އޭރު އެންމެ ބޮޑަށް ދިމާވެފައިވާ މައްސަލައަކީ. އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ އެ ކަންތައްތައް އެބަދާ އެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް. މަގުހެދުމުގެ މަސައްކަތް ދަނީ ބާރަށް ކުރިއަށް. ބަޖެޓުގައި ހޮސްޕިޓަލުގެ ވާހަކަ އެބައޮތް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުން ނަމަ، މައިގަނޑު ގޮތުގައި ފުވައްމުލަކުގެ ރައްޔިތުން އެދުމުންދިޔަ ކަންތައްތައް މިބަޖެޓުގައި ވަކި ހިމެނިފަ. އަޅުގަނޑަށް ގަބޫލުކުރެވޭ ގޮތުން ނަމަ، މި ބަޖެޓުން އެންމެ ބޮޑު ފައިދާއެއް ލިބޭނީ، ހަމަ ހިލާ ޖެހި ދާ ކުދިންނަށް. އަދި އާސަންދަ، އެންސްޕާ ފަދަ އެހީތައް ބޭނުންފުޅުވެފައިވާ ތަރުތީބުތަކާ މި ބަޖެޓުގެ ސަލާމަތުން ފަހިވާނެ ފިޔަވައިދިނުން. އަޅުގަނޑުމެން ކުއްޖަކާ އެއް ދުވަހަކު އެސް.އެމް.އެސްކީ އަޅުގަނޑުމެން ހިލާ ޖެހި ނަމާ ނަމަ، މަރަރު ނިޔާވެގެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެއީ އެ ކުއްޖާގެ ހާލަތު އެއީ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ހިލާ ޖެހިފައި ވަނީ ފުވައްމުލަކުގައި. އެކަމަށް ނުކުތީ، ދިވެހި ރައްޔިތުންނަށް ދިން އެއްޗެއް ނުވަތަ ޚިދުމަތެއް ނޫން ކަމެއް މި ވަނީ. ހިލާ ޖެހިގެން އަދި އިތުރަށް ކަމެއް އިންޓަރނޭޝަނަލް ފްލައިޓް އެއީ ބޮޑު ހަރަކާތްތަކާއި ދުވަހު ރައްޔިތުން ލިބޭ ބަޔަކަށް. އިތުރަށް ސަރަހައްދުގެ ސަރުކާރާއި ދިމާ ވަރަށް ބޮޑު ފަހަރު ވަރަށް މަދު. އަދި ދިރިއުޅެން ހަރަކާތް ފަހަރު ވަރަށް ބޮޑު ތަރައްޤީގެ ކުރިއެރުމަށް ފޯރުކޮށްދޭ ވަރަށް ގިނަ ބޭފުޅުން ފާހަގަކޮށްދެއްވި ކަމާ އަދި ވަރަށް ފޮނުވުމާއި މިއަދު ތަރައްޤީ ދަށަށް މި ސަރުކާރުން ނެތީމާ ވީމަ. އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ސަރުކާރުން ފެށިން، ފުވައްމުލަކުގެ ގެސްޓްހައުސްތަކުގެ ދިރާސާ ކުރުވުމާއި ތިޔަބޭފުޅުން އެސް.އެމް.އީ ބޭނުންކުރާ ތިޖާރަތްތައް. އެއީ ކުރި އަދި ދުވަސް ފަހުން ޢާއްމު ސަރުކާރުގެ ދިރިއުޅުމުގެ ބޮޑު މި ސަރަހައްދުގެ އެސް.އެމް.އީ ބޭންކެއް ހަދައި، ވެސް ބިލުތައް ދޭއިރު ވެސް ފޯނުން ގުޅިފައި. ދިރިއުޅުމަށް ރައްޔިތުން އެ ޒުވާނުން ދަރިން ދިރިއުޅުމުގެ ބަޖެޓުގައި ހިމަނައިދިނުމަށް އެދެމުން ނިންމާލަން.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އާދަމް ޝަރީފް.

މަޑުއްވަރީ ދާއިރާގެ މެންބަރު އާދަމް ޝަރީފް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓުގައި އަޅުގަނޑު ވާހަކަދައްކާއިރު މި ޖަގަހަ ދެއްވުމަށްޓަކައި ވަރަށް ބޮޑު ޝުކުރެއް، އާދެ! މި ނިސްބަތުން ދާއިރާގެ ވަރަށް ބޮޑު ކަންތައްތަކެއް ފާހަގަކުރަން. އަދި އަޅުގަނޑުގެ މި ބަޖެޓުގައި ފާހަގަކޮށް

ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގެ ކުރިން އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން، ރޭގައި ހިނގައިދިޔަ ހިތާމަވެރި ހާދިސާގައި 10 މީހުން ވަނީ ނިޔާވެފަ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ހިތާމަކުރާ އަދި ކަންބޮޑުވާންޖެހޭ މައްސަލައެއް. މި ބާވަތުގެ ކަންތައްތައް ހުއްޓުވުމަށް ނުހިނގާން ޖެހޭކަން ކަށަވަރުކޮށްދިނުން، އެއީ އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވެސް އެދޭން ކަމެއް. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، ސަރުކާރުން މި މައްސަލަ އަވަހަށް ތަޙުޤީޤުކުރައްވާނެ ކަމަށް. އަދި މިކަމުގެ ބާވަތުން އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން މި މަޖިލީހުގެ 241 ކޮމިޓީން ކުއްލި ބައްދަލުވުމެއް ބާއްވަންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ދެކެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓު އެކުލަވައިލެވެންޖެހޭނީ އެ ގައުމަކަށް ލިބޭ އާމްދަނީއާއި، ހިސާބުން ކުރަން ބޭނުންވާ ހަރަދާއި އަދި އެ ގައުމުގެ އިޤްތިޞާދީ ތަރައްޤީއާއި، ކުރިން ކުރެވިފައި ހުރި ތަރައްޤީ ބަދަލުތަކުގެ އަސަރުގައި އަދި ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގޮތުން، ހިނގާ ބަދަލުތަކާ ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު ދެނެގަނެގެން ރަނގަޅު ތަސައްވުރެއް އޮތުން އެއީ ފެންނަން ޖެހޭ ކަމަކަށް. ރަނގަޅު ބަޖެޓަކަށް ވާނީ، ކާއްސަބަރު ސަޕްލައިކޮށް ޑެފިސިޓްސަމް ރަނގަޅަށް އެޑްޖަސްޓްކޮށްގެން، ރަނގަޅަށް ހަރުދަނާ އުސޫލެއްގެ މަތީން ތައްޔާރުކުރެވިފައިވާ ބަޖެޓަކަށް. ހަމައެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި މަޖިލީހުގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވެސް މި މަޖިލީހުގައި ވާހަކަދައްކަވާފައި ވާނީ، ރައްޔިތުން މަޖިލީހުގައި ބަޖެޓުގެ މަސައްކަތްތަކުގައި ވާހަކަދައްކަވަންޖެހޭނީ، އަޅުގަނޑު ދެކޭގޮތުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 75 ވަނަ މާއްދާގައި އެ ބަޔާންކުރާ، ހުރި ތަފްޞީލުތަކުގެ، އަދި ރައްޔިތުންގެ އާންމު މަސްލަހަތަށް އިސްކަންދެވޭގޮތަށް ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ. މި މަޖިލީހަށް އެމް.ޑީ.ޕީގެ ސުޕަރ މެޖޯރިޓީ އޮތް ކަމުގައި ވިޔަސް މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި ރަށްބަލާ ސިޔާސީފިކުރުގެ ވަކިކަމަކަށް އަޅުގަނޑު ނުދެކެން. އެހެންނަމަވެސް، މި މަޖިލީހުގެ ބަޖެޓުގެ ބަހުސް އަޑުއަހަމުންދިޔައިރު، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، އަޅުގަނޑު ކަންބޮޑުވޭ. އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރަނީ ގޮތަކަށް ހަމަ އެއް ގަރާރަކަށް މި ބަޖެޓު ފާސްކޮށްދޭނެ ކަމަކަށް ނޫން ހަގީގަތެއް. އަދި އަޅުގަނޑުމެން ހަމަހަމައިން ވެސް މިހާރުގެ ބަޖެޓު ކޮމިޓީއަކުން އިސްލާހުކޮށް ނޫން. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ އިސްލާމީޝަރީޢަތާ ބާރު ގާނޫނުގެ 27 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ މަޖިލީހުގެ ރައީސް މި ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ މަސައްކަތްތަކަށް ފުރިހަމައަށް ފުރުޞަތުދެވޭގޮތަށް ކަމަށް. އެހެން ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ ގޮތުން ބަޖެޓު ކޮމިޓީގައި ހިމެނިވަޑައިގަންނަވާ ދެ ބޭފުޅުންގެ ތެރޭ ހުރި ގޮތަށް ބަޖެޓަށް މި އެއްވެސް ބަދަލެއް ނުގެނޭ ފާސްކުރުމަށް ނިންމާފައިވާތީ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ބަޖެޓުގެ މިއަދުގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު ހުރި ގޮތުން ކޮމިޓީ ބައްދަލުވުން، އެމް.ޑީ.ޕީގެ ޕާލިމެންޓްރީ ގްރޫޕުން އަދި އަނެއްކާވެސް ބަޖެޓު ކޮމިޓީގެ މި ވޭތުވެދިޔަ ދުވަސްވަރު ބައްދަލުވުމަކަށް އެއް ޤާނޫނެއް ބަހުސްކުރެވޭނީ ކަމަށް ގަބޫލުކުރެވޭ. މިހާރު ކޮމިޓީ މެދު ރައީސް ދަރަނި ފަސްޓްރީޑިންގ ހަމަ ހަމަ ރައްޔިތުންގެ ދަރަނި މިފަދަ ބޭރުގައި އެބައޮތް. ދަރަނިތަކުގެ ފަސް މި ބަޖެޓުގެ ދަރަނި ބޭރުގެ ދަރަނި

ވަރަށް ބޮޑުވެފައިވާ ދަރަނިވެރިވުމެއްގައި އަދި ހަމަ އެއާއެކީގައި ނަގާ ލޯނުތަކުގެ ސަބަބުން ޤައުމުގެ ސިޔާދަތަށް ނުރައްކާވާ ދުވަސްވަރެއްގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެނިގެން މި ދަނީ، ބޮލަސް ބޮޑުކުރަމުން، ސަރުކާރުގެ ޚަރަދުތައް ބޮޑުކުރަން ގޮތެއްގެ މަތިން، އަދި ހަމަ އެއާއެކީގައި ރިވެސް ނުކުރާވަރުގެ ބޮޑު ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅާފައި އޮތީ. ސަރުކާރުގެ އިޤްތިޞާދީ ސިޔާސަތުތައް ގެންގުޅޭ ގޮތުންނާއި، ހަރުދަނާ ވިސްނައިގެން އަދި އެކިއެކި ވަސީލަތްތައް ބަރޯސާކޮށްގެން ނަގާފައި ހުރި ލޯނުތަކާ އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި ބޮޑުން ކުރީގެ އިންފްލޭޝަން ކުރިން ހިނގާ ވަރަށް ވުރެ ވެސް މަސައްކަތްކުރަން ކަމަށް އެބަ ބޮޑުވޭ. އައި.އެމް.އެފް.އިން އެ އޮތީ އެކަން ވަރަށް ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްދީފި. އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު؛ އިންފްލޭޝަން 5.4 އަށް މަތިވާނެ ކަމަށް އެބައޮތް ބަޔާންކޮށްފައި. މިހެންވެއްޖެ ނަމަ، ޑޮލަރުގެ ދިވެހި ފައިސާގެ އަގު އިތުރަށް ދަށަށްދާނެ. ތަކެތީގެ އަގުބޮޑުވާނެ. އަދި ހަމަހަމައެއާއެކީގައި އިމްޕޯޓުކުރާ މުދާ ނުވަތަ އިމްޕޯޓުކުރާ މިންވަރު ދަށަށްދާނެ. އެހެންވީމާ، އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު، 2023 ވަނަ އަހަރަށް ކަނޑައަޅާފައި މި އޮތް ބަޖެޓަކީ، ބަޖެޓުގައި ވަރަށް ޖެނެރަލްކޮށް ކުޑަ ގޮތެއްގައި ރިޢާޔަތް އިންތިޒާމެއް ނުކުރެވޭ ފުރުޞަތުން ބަލައި އެކުލެވިގެންވާ އޮތީ ބަޖެޓުން ކަމަށް އަޅުގަނޑަށް ފާހަގަކުރެވޭ. 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓު 42.6 ބިލިއަން އަރައިރު، މި ބަޖެޓުގައި އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ކަނޑައަޅާފައިހުރި އަދަދުތަކާ ތޮއްޓަކުގައި އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު، އަޅުގަނޑު ލަފާކުރެވޭ. ޖުމުލަ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި 32 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަމަށް އެބަ ބުނޭ. އަދި ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 2.5 ބިލިއަން ރުފިޔާ ކަމަށް ބަލާއިރު، ދުނިޔޭގެ އިޤްތިސާދު ހަރުކަށިވަމުންދާ ދުވަސްވަރެއްގައި މި އަދަދު ނަމޫނާ ހަމަ އެއްވެސް ގޮތެއް އޮންނާނީ ކަމުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭ. ހަމަ އެއާއެކީގައި އަޅުގަނޑުމެން ދައުލަތުގެ ބަލާއިރު އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު، ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ކަނޑައަޅާފައި އޮންނަ 2.5 ބިލިއަން އުނިކޮށްފި ނަމަ، ބަޖެޓުގައި ޚަރަދުކުރަން ބޭނުން އާމްދަނީއާއި 29.6 ބިލިއަން ބަދަލުވެގެންދާނީ. މި ބަދަލާ އިތުރުން އަދާކުރަންޖެހޭ ޑެފިސިޓުގެ ބަޖެޓުގައި، ކުރިން މިކަމަށް 2.5 ބިލިއަން އައި ބަޖެޓީ ޑެފިސިޓްކޮށް ނުވަތަ ބަޖެޓު އަދަދުތަކަށް ނަގާއިރު، މި ހިސާބުގައި މި ބަޖެޓުކުރާ 32 ބިލިއަން އައި ބަޖެޓުގައި ޚަރަދު ބިލިއަން ޖުމުލަ އާމްދަނީއަކަށް ނުވާނެ. އެހެންވީމާ، ސަރުކާރުން މި ބަޖެޓުގައި ދައުލަތުގެ ހުރި ފާހަގަކޮށްފައި ދަނޑިވަޅުގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު. އަދި މިހާރު ހުރި ހިސާބުތަކަށް ބަލާއިރު، އަދާކުރަންޖެހޭ ބަޖެޓުގެ ގޮތުން، މި ބަޖެޓުގެ އާމްދަނީ 7.3 ބިލިއަން މަދުވާނެ ކަމަށް އެބަ ލަފާކުރެވޭ. މިދެންނެވި، ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ 2.5 ބިލިއަނާއި، އަދި ބޮލަސް ބޮޑުކުރަމުން ލިބޭ ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮންނަ 3.7 ބިލިއަނުގެ އިތުރުން ކުންފުނިތަކުން ލިބޭ ކަމަށް ބަޖެޓުކުރެވިފައި މި ◌ިއޮންނަ 1.1 ބިލިއަން އެ ބަޖެޓުގައި ރިޢާޔަތްކޮށް އެކަމަކު ނުލިބޭނެ. އެހެންކަމުން އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު، ބަޖެޓުގައި ޚަރަދުކުރުން އެބަ ކުރެވޭ، މި ބަޖެޓު ހަމަ އެކަށީގެން ވެސް ބަޖެޓުގައި ބަޖެޓެއް ނޫން. ހިލޭ އެހީގެ ގޮތުގައި 2.5 ބިލިއަން ލިބޭ ކަމަށް ހިސާބުކޮށްފައިވާއިރު،

އިޤްތިޞާދީ ރައީސް، ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު އޮތީ ހީނަރުވާގޮތަށް ޖަހާފަ. އޮކްޓޯބަރުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖޭގެ ލިބުން ހުރި ހިސާބުތައް ދައްކާއިރު 2021 ވަނަ އަހަރު ލިބިފައި މި އޮތީ 959 މިލިއަން އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. 2022 ވަނަ އަހަރަށް މި އޮތީ 600 މިލިއަން ލިބޭނެ ކަމަށް ބަލާފަ. ދެން ކިހިނެއްތޯ ކުރިއަރާކަން 2023 ގައި 2.5 ބިލިއަން ލިބޭނީ؟ އެއީ 4 ގުނަ. 4 ގުނަ ކިހިނެއްތޯ ލިބޭނީ؟ ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު އެ އޮތީ ދަށަށް ޖަހާފަ. ރާއްޖެއަށް މިހާހިސާބަށް ވެސް އެ އިތުރުކަން ލިބިފައިނުވާކަން މިއީ އެއްކަމަކަށްވެސް އަޅުގަނޑުމެން ހިސާބުކުރާގޮތަށް ވެސް ލިބޭނެ އަދަދަކަށް ނުވާނެ އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. ހަމަ މިއަހަރުގައި ދެން ޖީއެސްޓީ ބޮޑުކުރުމުން 3.7 ބިލިއަން ލިބޭނެ ކަމަށް ބުނާއިރު، އަޅުގަނޑު ހިތުން އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ވިސްނާލީމާ ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގޭނެ، ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދު ދަށަށް ދާއިރު، އަޅުގަނޑުމެން ވެސް އިންފްލޭޝަނާއި މި ހުރިހާ އެއްޗެއް ބޮޑުވެގެންދާނެ ކަމަށް ގަބޫލުކުރާއިރު، ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދަށް ކުރާ ނުރައްކާ އަސަރުކޮށްފާ އެހެނިހެން އަޅުގަނޑުމެން ކިހާ ހިސާބުން ހުރި ކަމުގައި ވިޔަސް، 3.7 ބިލިއަން ލިބޭނެ ގޮތެއް އިޤްތިޞާދީ ރައީސް، ނޫންނޫން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާ ވާހަކައަކީ، މިހުރިހާ ހިސާބުތަކާއި އެއްކޮށްލީމާ ބަޖެޓުގައި 3.7 ބިލިއަން އެއީ [illegible] ހަމަ [illegible] އަދަދެއް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު މިދަންނަވަނީ އިޤްތިޞާދީ ރައީސް، މިއީ ބަޖެޓުގައި ވެސް އަންރިއަލިސްޓިކް، ބޯސްޓިފަސް، ފިކްޓިޝަސް، ސަސްޕިޝަސް ބަޖެޓެއް އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. މިއަދު މިހެން ކުރަން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަނޑައެޅުން ނޫން. ހަމަ މިއާއިއެކީގައި ދަންނަވާގޮތުން އިޤްތިޞާދީ ރައީސް، ސަރުކާރުގެ ކްރެޑިޓްލައިންތައް؛ 32 ކްރެޑިޓްލައިން އެބައޮތް. އެކަމަކު އެނގިވަޑައިނުގަންނަވާތޯ؟ އެންމެ ހާއްސަ ކްރެޑިޓްލައިން ސަރުކާރަށް [illegible] ގޮތުގައި އެއްކޮށް ލިބޭނީ. 2021 ވަނަ އަހަރު ލިބިފައި އޮތީ، 478 މިލިއަން ރުފިޔާ. 2022ވަނަ އަހަރު 592 މިލިއަން. ދެން ކިހިނެއްތޯ 2023 ގައި 1.1 ބިލިއަން ލިބޭނެ ގޮތަށް އަންނާނީ؟ މިއީ ކޮންފަދަ މިހާރު ވިސްނާލީމާ އެނގޭނެ، މީގެ [illegible] ލިބޭ އެއްވެސް ނެތްނެތްކަން. މިހެން ހިސާބުކޮށްގެން އަޅުގަނޑުމެން އެނގޭނެ، ބަޖެޓުގައި މި [illegible] ހަމަ ކަނޑައެޅިގެން ސަރުކާރުން ދައްކަންޖެހޭ ރިޕޭމަންޓުތަކުގެ [illegible]، އަދި މި [illegible] ވެސް ޕްރިންސިޕަލްގެ ހިއްސާތަކާ [illegible] އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. ކްރެޑިޓްލައިނުގެ، ކްރެޑިޓްލައިނުގެ [illegible] މި [illegible] ކްރެޑިޓްލައިނުގެ ދަރަނި، މިއީ ބަޖެޓުގައި ވެސް ސިޔާސީ ބޭނުމަކަށް ބަލައި، ކްރެޑިޓްލައިނުން އަޅުގަނޑުމެން ނަގާފައިވާ ފައިސާ [illegible] ކަމެއް ގަސްދުގައި ސިޔާސީ ބޭނުމަކަށް ބަލައި ކުރަމުންދާ ކަމެއްކަން. އިޤްތިޞާދީ ރައީސް؛ އެ ހުރިހާ ކްރެޑިޓްލައިނަށް ބަޖެޓުގައި ވެސް [illegible]. އަޅުގަނޑުމެން ވިސްނާލަފާ ހިނގާ! ސަރުކާރުގެ [illegible] ސޮވެރިން [illegible] އެއީ [illegible] އިޤްތިޞާދީ ރައީސް. ސަރުކާރުން [illegible] އެބަ އިތުރުވެއްޖެ. އެކަން އެންމެންނަށް އެނގޭ. ސަރުކާރުން [illegible] ބަޖެޓުގައި

ފުށުއަރަން ގޮންޖެހުންތައް ކުރިމަތިވެފައި ގޮތުގައިކަން. އަޅުގަނޑު ސަރުކާރަށް ގޮވާލަން، އެކަން ހުއްޓުވުމަށް. ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް އެކަމަށް ފުރުސަތުދޭން ބަޔަކު ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ މިއާއެކުގައި އަޅުގަނޑު ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޒުވާނުންގެ އުފެއްދުންތެރިކަން ކުރިއެރުވުމުގައި ރާއްޖޭގައި [illegible]، [illegible] އިތުރު ތަނަވަސްކަން، އިތުރު ފުރުސަތުތައް ފަހިކޮށްދިނުން. އަޅުގަނޑުމެންނަކީ މިހާރު ޒުވާނުން އެންމެ ގިނަ [illegible] ތަންފީޛުކުރުމުން އެ ނަތީޖާ ނުކުމުންދާ ކަމަކަށް ނުފެނޭ. އެހެންކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ޒުވާނުންނެއް ނުފުދޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން ގަބޫލުކުރާ ގޮތުން، ޒުވާނުން ނުހުއްޓައި ރާއްޖޭގެ އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރުވާކަށް އިތުރު ހިތްވަރެއް ނުލިބޭނެ. އަޅުގަނޑުމެން ވަރަށް ކަންބޮޑުވާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މި ވާހަކަ ދައްކާއިރު މާ ގިނަ ހިސާބު އެއީ ގޮތުގައި ޒުވާނުންނަށް [illegible] ވާހަކަ ދައްކާއިރު، ރިޕޯޓުތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ، ބޭރުގައި [illegible] ކިޔަވާ ކުދިންނަށް 2021 ވަނަ އަހަރު 3 މިލިއަން، 2022 ވަނަ އަހަރު 3 މިލިއަން. އެކަމަކު 2023 ވަނަ އަހަރަށް ކަނޑައަޅާފައި އޮތީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، 1·7 މިލިއަން. ދަރަނި މި އޮތީ ގޮއްސަ. މަދުން މި އޮތީ ކަނޑައަޅާފަ. މިހެންވެއްޖެ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ، ކިހިނެއް ތިބި ކުދިންނަށް [illegible] [illegible] ރާއްޖެ އަންނަންޖެހޭ ގޮތަށް ރާވާފައި އޮތީތޯ؟ މި ސުވާލު އުފައްދަންޖެހޭ. ހަމަ އެއާއެކުގައި އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ ބޭރުގައި ކިޔަވާ ކުދިންނަށް ފީސް ދީ އެލަވަންސް 2021ގައި 0·7 މިލިއަން. ހަމަ އެއާއެކުގައި މިދިޔަ އަހަރު ބަޖެޓްކޮށްފައި، މިއަންނަ އަހަރު އެ އޮތީ އަށްލައްކަވެސް ކުޑަކޮށްފަ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެހެންވީމާ، ވަކި [illegible] ފުރުސަތުތައް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގޮތަކަށް ނޫން ތަރުތީބުކޮށްފައި ހުރީ. އަޅުގަނޑުމެން ފާހަގަކުރަން ބޭނުން، ރިސޯޓުތަކުގައި އެބަތިބި ދިވެހިން. ވަރަށް ހުނަރުވެރި މީހުން އެބަތިބި. އެހެންނަމަވެސް، ފުރުސަތު ނުލިބި އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތަކާއި އުސޫލުތަކެއް ބަދަލުކޮށްގެން، ކޮންމެހެން ބޭނުންވާ ޖޮބްސްތަކެއް ތަރުތީބުކުރެވިގެން ދިވެހިން، ސަރުކާރުގައި މިތި ޖޮބްސްތަކަށް ރިސޯޓުތަކުގެ ވަޒީފާ [illegible] [illegible] [illegible] ސަރުކާރުގައި ކަނޑައަޅާފަ. އެ ކަންކަން ނުހިމި އަޅުގަނޑުމެން މިހެން ހަމަ އަނގަނގައިގެން [illegible] [illegible] އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ބަޖެޓުކަން ފުރިހަމަވެގެން ނުވަންނާނެ. އިޤްތިޞާދު ކުރިއަރައިނުދާނެ. އަޅުގަނޑުމެން އެބަޖެހޭ ވިސްނައިލާފައި އެކަންކަން ކުރިއަށްދާން ގޮތަކަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ވިސްނުންތައް ބަދަލުކުރަން. [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރު އުފެއްދުމުގައި ހުރި [illegible] ވަސީލަތްތަކެއް ބަލާއިރު، ރާއްޖޭގައި ހުރި [illegible] [illegible] ވެސް، ރައީސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އޭޝިއާގެ ޤައުމުތަކަށް ބަލާއިރު ބޭރުގެ ޒުވާނުން. މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެހީތެރިކަމާ އެކީގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ރާއްޖޭގެ ތަރައްޤީ ސިޔާސީ ވެސް ބޮޑުން ރާއްޖެއަށް އިޤްތިޞާދީ ގޮތުން

ކުރިއެރުން ލިބޭނެ ފުރުސަތުތަކަށް ހުޅުވޭ. އެ މަގުން އެބަޖެހޭ އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށްދާން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ސަރުކާރުގެ ޒަރޫރީކަމުގެ ވާހަކަދައްކާއިރު، ކަންބޮޑުވާ ވަރަށް ސަރުކާރުގެ އެކި އޮފީސްތަކުގެ ޒަރޫރީކަމެއް އުޅަނދު. އަޅުގަނޑު ހަމަ އެންމެ މިސާލެއް ނަގާނަން. ފޮރިން މިނިސްޓްރީ. ލިބޭ އާމްދަނީ 2021 ގައި މި އޮތީ 33 މިލިއަން. ޚަރަދު އެބައޮތް 303 މިލިއަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހެންގޮސް 2023 ގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެންނަނީ، ލިބޭ އާމްދަނީ 0.1 މިލިއަން. އެކަމަކު ހިނގާނެ ޚަރަދު އެބައޮތް 368 މިލިއަން. މިވަރަށް މިހާ ބޮޑެތި ޚަރަދުތަކެއް ސަރުކާރުން އޮފީސްތަކަށް ކުރަމުންދާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ، ކިހިނެއްތޯ ދެން އޮފީސްތަކުން އާމްދަނީތަކެއް ލިބޭނެ ކުރިއެރުންތަކެއް އެއްވެސް ވަރަކަށް ނުފެނޭ. ބޮޑުގެ އެހީތެރިކަމުގެ ރާއްޖެއަށް ހޯދައިދެވޭ ނޫން. ބޮޑުގެ ސަފާރަތްތަކުގައި ބައިވަރު މުވައްޒަފުންތަކެއް ތިއްބެވުން ކުރާ މަސައްކަތަކީ ސިޔާސީ މަސައްކަތް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެ ކަންކަން ބަދަލުކޮށްގެން ނޫނިއްޔާ ރަނގަޅު ނަތީޖާއެއް ނުނެރެވޭނެ. ސަރުކާރު ވަރަށް ސްލޯ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ރ. އަތޮޅުގައި މަޑުއްވަރީގައި ބަނދަރެއް ހަދަންފެށި ފަހުން 4 އަހަރު، ނުނިމޭ. މީދޫގައި ޒުވާނުންނަށް ފުޓްބޯޅަކުޅޭނެ ދަނޑެއް ބޭއްވުމަށް ފުރި، ނުނިމޭ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދި މީދޫގައި ހޮސްޕިޓަލް އަޅާ ވާހަކަދެއްކި. އިމާރާތްކޮށްފައި ދަނީ މަސައްކަތް ކަމެއް، އަޖައިބު ކަމެއް ނޫނޭ. މަސައްކަތެއް ނުފެނޭ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާ ސްލޯވެގެންދާއިރުގައި ސަރުކާރުގެ މަސައްކަތްތަކަށް ފަސްވުމަކީ ބަޔަކަށްވެސް ސަރުކާރުގެ ހިންގުމުގެ ޚަރަދު ބޮޑުވެގެންދާނެ ކަމެއް. މި ކަންކަމާ ދޮގުނު ރިޢާޔަތްކޮށްގެން ސަރުކާރު ހިންގާނެ އުސޫލު ނެތް ކަމަށް ފާހަގަކުރަން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ރަނގަޅު ގޮތަކަށް، ހިސާބުކުރުމުގައި އެހެން ބައިވަރު ފުރުސަތުދިނުން. މިއަދު ނުކޮށް ބަޖެޓުގައި ރައްޔިތުންނަށް ސަރުކާރުގައި މި ހުރި ކަންކަމާއިގެ ކުރިއަރުވާނެ ގޮތެއް. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓު އެކުލަވައިލުމުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިއާ މިހާލު މަޖިލިސް މެންބަރުން، އަޅުގަނޑުމެންނާ އެއްވެސް ވަރަކަށް މަޝްވަރާކޮށް ނުލާ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަނީ ސަރުކާރުން މަޝްރޫޢު-ޕްރޮޖެކްޓް ޕީއެސްއައިޕީގެ އުސޫލުތަކުގައި އެއްކޮށް މަޝްވަރާކުރަން ބަލައި އަޅުގަނޑުމެން އެންމެން ގުޅިގެން ކުރަންޖެހޭ މަސައްކަތްތަކުގައި ވާދަވެރި އޭރުން ޝަކުވާތަކުގައި އަޅުގަނޑުމެން މިބޭނުމީ، އެއްވެސް ވަރަކަށް ވާހަކަތަކުގައިވެސް ފުރުސަތުދީފައި، އަދި އަޅުގަނޑުމެންނާ މަޝްވަރާކުރުމަކީ ނެތި ބަޖެޓު ކަނޑައަޅާފައިވާ ތަން. މިއީ ނޫން ދިވެހިރާއްޖެ މިއަދު އޮތް ހާލަތުގައި ކަންކުރަންވީ ގޮތަކީ. އިދިކޮޅުގައި ތިބި ކުދި ޕާޓީ ހުރިހާ އެންމެންނަށް ފުރުސަތުތަކެއް ލިބެންޖެހޭނެ ކަމަށް އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މިހާރުގެ ބަހާނަ އަދިވެސް ފެންނަނީ މި އޮތީ 109 ބިލިއަންގެ ދަރަނި ރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންގެ ކޮނޑުގައި އަޅަންޖެހިފައި އޮތް މަސައްކަތް. މިހިސާބުން މި ކަންކަން ދާއިރު، އަޅުގަނޑުމެން އެބަ އެނގޭ މިހާރު ރާއްޖޭގެ އިޤްތިސާދީ ދުޅަހެޔޮކަން ހުރިގޮތް ކުރިއަށް އޮތް އަހަރުތަކުގައި ގެއްލުންދޭ ކަމުގައި ވިޔަސް ވެސް އަޅުގަނޑުމެންނަކީ މި ދަރަނިން ސަލާމަތްވެވޭނެ. ނުވޭ ހަމަގައި އަޅުގަނޑުމެން ގޮތަކުން

އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިހާރު މި އޮތް ގޮތަށް ބަޖެޓު ފާސްކޮށްފި ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ، އެއީ ދިވެހިރާއްޖެ ބަނގުރޫޓުވެގެންދާނެ ބޮޑު ޖަރީމާއެއް ކަމަށް ނޫނީ ވެގެންނުދާނެ، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ހަމަ ނިންމާލަމުން ވެސް ދަންނަވާލަން ބޭނުން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، ސަރުކާރުން ހުށަހަޅާފައި މި އޮތީ ވަރަށް އަންރިއަލިސްޓިކް، ބޫސްޓެޑް، ސެންސްލެސް، ޕޮލިޓިކަލް ބަޖެޓެއް. މި ބަޖެޓާ އެކު ކުރިއަށްދާ ކަމަށް ވެއްޖެއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުން ދަން ޖެހޭނީ ގޮސްދުރަވައިގެން ކާން. މި މަގުން މި ޤައުމު ކުރިއަށް ގެންދިއުމުގައި ސަރުކާރު ޖަވާބުދާރީކުރުވުމަށް އޮތީ މި މަޖިލިސް. މި މަޖިލީހުގެ ރައީސަށް އަޅުގަނޑު އިލްތިމާސްކުރަން، މި ބަޖެޓު ފާސްކުރުމުގައި އިންސާފުވެރިކަމާއި ހަމަހަމަކަމާ އެކު ބަޖެޓު ކޮމިޓީން މަސައްކަތްކުރާނެކަން ކަށަވަރުކޮށްދެއްވުން. އަޅުގަނޑު އުއްމީދުކުރަން، ކުރިއަށް އޮތް ތަންކޮޅުގައި މި ބަޖެޓުގެ މަރުޙަލާ ބަހުސްތަކާ [illegible] [illegible] ނުލާށް ގޮތަކަށް ތަރުތީބުކޮށްދެއްވައިގެން ކުރިއަށްގެންދަވާނެ ކަމަށް. ވަރަށް ބޮޑަށް ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ފޭދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު މުޙައްމަދު ނިޒާރު.

ފޭދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު މުޙައްމަދު ނިޒާރު ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އާދޭ! ބަހުސްކުރެވިގެން މި ދާ ބަޖެޓާ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑު ވެސް އެއްޗެއް ދަންނަވާލަން ފުރުޞަތަކަށް އެދުނީ. އަޅުގަނޑު ގަބޫލުކުރާ ގޮތުގައި މި ބަޖެޓަކީ ޖަޒީރާވަންތަ، ޖަޒީރާ ބަޖެޓެއް. މިއީ ރައްޔިތުން އެދޭ، ރައްޔިތުން އާރޒޫކުރަމުންދާ ރައްޔިތުންގެ ގޮވާލުމަކަށް ހަށިގަނޑު ދީފައިވާ ބަޖެޓެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައްޔިތުން އެދުނީ، އެ ރައްޔިތު މީހާގެ ދަރިފުޅަކަށް ރަނގަޅު ހުނަރުގައި ވަޒީފާ އަދާކުރުމުގެ ފުރުޞަތުތައް ހޯދަން. ރައްޔިތުން އެދުނީ، ބިރުވެރިކަން ކުޑަކުރުވަން. ރައްޔިތުން އެދުނީ، ބޭސްފަރުވާއަށް [illegible] އާސަންދަ އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ހުރަހަކާއި ފާޅުކަން ލިބެންޖެހޭ ބޭސްފަރުވާގެ ޚިދުމަތްތައް ފަސޭހައިން ލިބޭނެ އިންތިޒާމުތަކަށް ހަމަޖެހުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައްޔިތުން އެދުނީ، ނުރައްކާތެރިކަން ހުންނަ ޖަރީމާތަކުން ސަލާމަތުގެ ފުރުޞަތުން ދިރިއުޅެ، [illegible] [illegible] ލިބޭނެ އިންތިޒާމުތަކަށް ހަމަޖެހުމަށް [illegible]. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައްޔިތުން އެދުނީ، ޓީޗަރުންގެ މުސާރަ ބޮޑުކުރުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައްޔިތުން އެދުނީ، ސިވިލް ސަރވިސް މުވައްޒަފުންގެ މުސާރަ ބޮޑުކުރުމަށް. ސިއްޙީ ދާއިރާގައި ވަޒީފާއަދާކުރާ މުވައްޒަފުންނަށް ހައްގުވާ މިންވަރަށް ލިބޭނެ އިންތިޒާމުތައް ހަމަޖެއްސުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ރައްޔިތުން އެދުނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ސާފު ބޯފެން، ސާފު [illegible]

ފެނުން ފެންވަރައިގެން ފެން ބޮއިގެން ރަނގަޅު ނަރުދަމާ ނިޒާމެއް ބޭނުންކޮށްގެން އެ ހިދުމަތް ފުރިހަމައަށް ލިބިގަތުމަށް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޖަޒީރާ ބަޖެޓެއް ހަދައިގެން ޖަޒީރާ ރާއްޖެ މެނިފެސްޓޯ ތަންފީޛުކުރުމަށް ބަލައި އަޅުގަނޑުމެން މި ކުރާ މަސައްކަތުގައި ރައްޔިތުން އެދޭނީ ދާއިމީ ކަރަންޓަށް. ދުނިޔޭގެ ކަރަންޓުގެ ބަދަލުގައި ދާއިމީ ގޮތުން ސޯލާރުގެ ހިދުމަތް ލިބިގަންނަން. ޒަމާނީ ވަސީލަތްތަކާ އެކު ހަރުދަނާ ރަނގަޅު ޒަމާނީ ސްޓޭޑިއަމްގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދަރިން ކިޔަވަން ފޮނުވަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުން އެދެނީ، ޒަމާނީ ކުޅިވަރު ވަސީލަތްތަކެއް. އަޅުގަނޑުން އެދެނީ، ހިލޭ މަތީ ތަޢުލީމު ލިބޭނެ އިންތިޒާމުތަކެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުން އެދެނީ، މާލެއާ ހަމައަށް ސިއްޙީ ހިދުމަތްތަކުގެ އެކި ސަރަހައްދުތަކުން ބޭސްފަރުވާ ލިބޭނެ ޓަރޝަރީ ހޮސްޕިޓަލްތަކެއް ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަންނަން، އަދި އެ ހިދުމަތް ލިބޭން. އަޅުގަނޑުން އެދެނީ، އަޅުގަނޑު މިރާގެ ގޯތިން ހިލޭ މަތީ ތަޢުލީމު ލިބިދާނެ ކޮލެޖްތަކެއް ގެންނަން. އަޅުގަނޑުން އެދެނީ، ޔުނިވަރސިޓީ. އަދި އަޅުގަނޑުން އެދެނީ، ކުދި ވިޔަފާރި ފަރާތްތަކަށް އިންތިޒާމުތަކާއި ސަރުކާރުގެ ތެރެއިން ލޯނުދިނުމަށް. އަޅުގަނޑުން އެދެނީ، ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމުން ރަނގަޅު ގުޅުވާލުމުގައި އޮންނަނިވިގައި، އެ އަޅުގަނޑު މިރާގެ ރަށްތަކުގައި ބަނދަރުތަކާ ރަނގަޅު ޒަމާނީ ބަނދަރުތަކަށް ވާން. އެ އަޅުގަނޑުމެން އެދެނީ، ބޮޑު އެއާޕޯޓުތަކާ ބޭނުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިހެންވެސް މި މިސްރާބު އަޅުގަނޑުމެން ހިފައިގެން މި މިސްރާބު އަޅުގަނޑުމެން ކުރިއަށް ގެންދިޔައީ ހުރި ކަނޑައެޅިފައިވާ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑުމެން މިސްރާބު ކަނޑައަޅައިގެން ބަޖެޓު ދެން ޖެހި؛ އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ލިބުނީ އަސްލު ސަރުކާރަށް ލިބުނު ފަސް އަހަރު. 2018 ވަނަ އަހަރު ފެބުރުއަރީ ހަމަޖެހިއިރުގައި، އޮތްގައި ސަރުކާރު ރައްޔިތުން ލިބިގެން އެ ބަޖެޓު، 2018 ވަނަ އަހަރުގެ އެކަތަވަނަ މަޖިލީހުން ހަދާފައި އޮތް ބަޖެޓެއް. ސަރުކާރަށް ސަރުކާރުގެ މެނިފެސްޓޯ ތަންފީޛުކުރުމަށް ބަލައި ބަޖެޓެއް ހަދަން ފުރުޞަތު ލިބުނީ 2019 ވަނަ އަހަރު. 2019 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓާ އެކުގައި ސަރުކާރުން ނިކުތީ ޖަޒީރާ ރާއްޖެ މެނިފެސްޓޯއާއި އެޖެންޑާ-19 ތަންފީޛުކުރުމަށް ބަލައި ރަނގަޅު ބަޖެޓާ އެކުގައި. އެހެންނަމަވެސް، ނަސީބު ތަންދިން ޖެހުނު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮވިޑާ ކުރިމަތިވި. ކޮވިޑާ އެކުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ތަރައްޤީގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހިންގުމުގައި ދަތިތަކާ ދިމާވި. ދެ އަހަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގެއްލިގެންދިޔަ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް އެ ދިމާވި ދަތިތަކާ ކޮވިޑާ ވެސް ކޮވިޑުގެ އާދަޔާ ވީތީ ނަމަވެސް ގެއްލުންތަކުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަޅުގަނޑުމެން ހަރުދަނާކުރީ، ރާއްޖޭގެ ކުދި ވިޔަފާރިތަކަށް ހަމަޖެހިލައިގެން ދިނީ، ވިޔަފާރިތަކަށް ފުރުޞަތުދީގެން ކުރިއަށް އިންތިޒާމުގެ ސަރުކާރުގެ ބަޖެޓުގެ ތެރެއިން ހަމަޖެއްސައިދިނީ ފަރާތްތަކުން އެއީ ސަރުކާރުން މިއަދު ހަމައަށް އަމިއްލަގެ ބޮޑު ޒަރޫރަތާއި ކުރިއެރުމަށް. ބައެއް ޕްރޮޖެކްޓުތަކުގެ ޖެހިލުން، މުއްދަތު. އެހެންނަމަވެސް، އެ ހާލަތުގައި ވެސް އެއްވެސް ކަހަލަ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑުމެން މި އޮތީ މިކަންކަން ކުރަމުން. އެއީ އަޅުގަނޑުމެން އެދޭ. އަޅުގަނޑުމެން ބޭނުންވާ. މި ސަރުކާރަކީ، އަޅުގަނޑު

މިހާ އުދާނު ކަންތައް ރައްޔިތުން މިހާ ގާތުން ހަމައަށް ބަސް ވާހަކަދައްކައިގެން އެ ކަންތައް ފާޅުކޮށްދޭން، އެކަން ކުރުމަށް ޓަކައި މަސައްކަތްކުރާ ސަރުކާރަކަށް ވާނީ، މި ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން މިޒަމާން މި ކުރަނީ. އަޅުގަނޑުމެން ފާއިތުވެދިޔަ ދެ ބަޖެޓުގައި ވެސް މިކަން އަޅުގަނޑުމެން އެކަން ކުރިން. އެހެންނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ކޮވިޑުގެ އާލަމީ ވަބާއާއި އަދި ދުނިޔޭގައި މިހާރު ހިނގަމުންދާ ބޮޑު ހަނގުރާމައާ ގުޅިގެން ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދަށް ކޮށްފައިވާ އަސަރު އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވެސް ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރޭ އެބަ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިދުވަސްވަރު ހުރިހާ ކަންތަކާ ގުޅިގެން ރައްޔިތުންނަށް މި ޚިދުމަތްތައް ފޯރުކޮށްދިނުމަށް ޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން މި ގެނައީ 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓަކީ މިއީ އެހެންވެގެން އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވަނީ، މި ބަޖެޓު މިއީ ޖަޒީރާ ބަޖެޓެކޭ. ޖަޒީރާވަންތަ ބަޖެޓެކޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓާ ދެކޮޅަށް އަޅުގަނޑުމެންގެ ބައެއް މެންބަރުން އެބަ ވާހަކަދައްކާ. އަޅުގަނޑު ހިތަށްއަރަނީ، އެ ބޭފުޅުން އެ ވިދާޅުވަނީ، ތިމަންނާގެ ދާއިރާގެ އެއްވެސް މަޝްރޫޢެއް ވަޒީފާއެއް އިތުރުކޮށްދީފައެއްނުވޭ. ވިދާޅުވި ފާޅުކޮށްދީގެންނުވާނެ. ތިމަންނާއަށް، ތިމަންނާގެ ޖީބަށް ފައިސާއެއް ނުލިބޭ ގޮތަކަށް ނޫނިއްޔާ ޕްރޮޖެކްޓެއް ހިންގައިގެންނުވާނެ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އެހެން އަޅުގަނޑު މިދަންނަވާލީ، އެންމެ ބޮޑަށް ވާހަކަދައްކަވާ އެއް ބޭފުޅާ އެ ވާހަކަދައްކަވާ ދުވަހު މިދާ ކުރިއަށްގައި އައްޑޫ ސިޓީގައި ފޯނާ ނަރުދަމާގެ ހިދުމަތުގެ ޕްރޮޖެކްޓު ބަޖެޓު ހިނގާ ކުރުކުރި؛ އެ ކުރުކުރި ޕްރޮޖެކްޓު ދިމާން. އެކަމަށް މިދިޔަ ދެވަނަ ޕްރޮޖެކްޓު ދިމާން. އެ މަސައްކަތް ނިމިގެން، އެ ފައިސާއަކުން ހިނދު އެއްބަޔަކު ހަރަކާތް ހުރި މިއަދު އަނެއްކާ ބަޖެޓު ދެކޮޅަށް މި ވާހަކަދައްކަނީ، ދެކޮޅުގައި އެކަން ކުރިއަށްގެންދިޔަ ދާއިރާގެ ބާރު އެ ފައިސާ ނުވަތަ ނޫނީތޯއޭ؟ އަޅުގަނޑުމެން ހަމަ ސުވާލުއުފެދޭ. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ހަމަ އެފަދައިން ފެސް ހާސް އަދަދުގެ ބިމުގައި އެޅޭނެ ކުދި ވަސް ފްލެޓެއް އިމާރާތްކުރާ ބޭކާރު މިއަދު ހާސް އަދަދުގެ ބިމުގައި އެ ފަރު ބަނދަރުން ނަގާފައިގެން ހެދި މިހާރު މިއަދު ނުކުތާ އެ ފާޅުކޮށް މި ބަޖެޓު ބޮޑު ގޮތަކަށް ވާހަކަދައްކައިގެން އެ ގޮތަކަށް ރައްޔިތުންނާ ދިމާލަށް ހަޖެހުނު އެއްކޮށް. އެއީ ރައްޔިތުންނަށް ކުޑަކުދިންގެ ދަރިންނަށް ވާހަކައެއް ނޫން. އެއީ ސީދާ ރައްޔިތުންނަށް ޖެހުނު ކުށްވެރިކުރުމެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިސްކިތްތަކުގައި ގުރުއާން ކިޔަވައިދޭ މަސައްކަތްތަކުގައި ބަހައިލެއްވި ގޮތްތަކުން އެ ދެމެހެއްޓުން ނުކުރަނީ، މިއަދު ސަރަހައްދުގައި ހިނގަމުންދާ ސަރުކާރު ވައްޓަވައިލަން ބޭކާރު ލިބޭ ކަންތައް ހުރި ފުރުޞަތުގައި އެ ވާހަކަ ނަގައިގެން އެ ބިރުދިނުން ވާހަކަދައްކާ އެކީ ރައްޔިތުން ބަލައިގަނނާނެ ކަމެއް ނޫން. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ދުވަހު ބަޖެޓަށް ބަލައިލާނަމަ، އަޅުގަނޑުމެން ހަމައެކަނި ތަރައްޤީ ދާއިރާގެ ކަމުގައިވާ ބަޖެޓުގައިވާ ވެސް، ދުވާލަކު ގެނެސްގެން ހިންގާ ހަރަދުގެ ގޮތުގައި 2898 މިލިއަން ރުފިޔާ. ސޯޝަލް ޕްރޮޓެކްޝަނަށް 142 މިލިއަން ރުފިޔާ. ސްޕޯޓްސް ދަތުރުފަތުރުކުރުމަށް ދާއިރާގެ ޚަރަދުގައި 216 މިލިއަން ރުފިޔާ. ޕެންޝަން ސްކީމްގެ ޚަރަދުގައި 216 މިލިއަން ރުފިޔާ. ފުރަތަމަ ގޭގެ ހިލޭ ކިޔަވައިދިނުމަށް 167 މިލިއަން ރުފިޔާ. ސްކޫލު އިމާރާތްކުރުމަށް 38 މިލިއަން ރުފިޔާ. މިއީ އެންމެ ކުޑަކުޑަ ބައެއްގައި ބާރުވާގޮތުން ހުރި ފަރާތްތަކުގެ ވާހަކަ. މި

ހިސާބުކޮށްލައިގެން ޖަހައިލާއިރުގައި 42 ބިލިއަނެއް ޑޮލަރާ، މިއަދު މިތާ ތިބޭގޮތުން އެކަމާ ދެކޮޅަށް އެ ވާހަކަދައްކަނީ މިދެންނެވި އަމިއްލަ އެދުން ބޮޑު، އަމިއްލަ ޖީބަށް ފައިސާ ނުވަންނާތީ، ނޫނިއްޔާ މި ތަނުން ބައްޔާވާލެއް ކޮށްގެން ވަޒީރުކަން ނުލިބިގެން ދައްކާ ވާހަކައެއް. ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު ބަޖެޓު ފޮތުގައި ހުރި ޚަރަދުތަކަށް ބަލާލައި، ހަމައެކަނި ދާއިރާއަށް ބަލައި، ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ސަރުކާރު އައިސްގެން ފެށުނު ހިސާބުން ފެނިގެން އައި ހަމައެކަނި ފޫދުއަރަށް ނަރުދަރާގެ އައުބޮޑު އޮތީ ހަލާކުވެފަ. އެކަމަކު ބަޖެޓު ކުދައިގެން ނަރުދަރާ އައުބޮޑު އަޅައި، ޖަމާލީ ފެންވަރުގައި އެ އައުބޮޑުގެ ހުރުމަތް މިހާރު އެ ދަރަނި ދެލެވުން. ސޮލިދުން ޖެބުރުއި އެ ވަނީ އަދާފަ. އާ އެއްކޮޅުއި ހުރިހާ ހަދައަކަށް މި ތަނީ އިސްތިހާރުކުރެވިފައި. ދިރިހުރި ހިމާޔަތްކުރުމުގެ މަސައްކަތް އެ ވަނީ ނިމިފަ. މާދުރަ ބޮޑު ހިމާޔަތްކުރުމުގެ މަސައްކަތް އެ ވަނީ ނިމިފަ. ސޮދާލު މަރާމާތުކުރުމުގެ މަސައްކަތް މިހާރު ފެށި ކުރިއަށް އެބަދޭ. ސަފާރީ ފަރުނީޗަރާއި އެހެނިހެން ސާމާން ވަނީ ހޯދިފަ. މަރުކަޒުތަކުގެ ދި ޕްރޮޖެކްޓްގެ ހަމަޖެހުމަކަށް ދި ޕްރޮޖެކްޓްގެ ޢަމަލީ މަސައްކަތް ވަނީ ފެށިފަ. ނަރުދަރާ ޕްލާންޓް ބޭނުންވާ ކަރަންޓުގެ ދިނުމަށް ކުރިއާ، ޕްލާންޓް ކުރިއާ އަދި އެ ޕްލާންޓާ ކާބޯވެ ދޭނެ، އެ ޕްލާންޓް އޮފީސް އޮޑިޓޯސްތަކަށް ގެނުވިދާ. ފްރީވެލެންސް ބަލާލާއިރު، ބަރާބަރު އެލީ މިހާރު ކުރިއަށްދާ މަސައްކަތްތަކުގެ ދިރާސާކުރަނީ. ފަހަރު އެ ވަނީ ވަޒަނު. ކަރަންޓް ދިނުމުގެ ބަދަލު އަދަދިތި ޕްލާންޓުގެ މަސައްކަތް އެ ދަނީ ކުރިއަށް. އަޅުގަނޑު ޖޭ ވާތީ ކުރިއަށްދާ މަސައްކަތް އެކަނި ނިމުނު. ފާޅު ހިސާބުތަކަށް ނަގާލު ފުރިހަމަކުރުމުގެ މަސައްކަތް ފައިސާ ކަރަންޓު، ފުރިހަމަ ފެށު ގެ މަސައްކަތް ނިމި، ދޮވަނަ ފާހަގަކުރި މަސައްކަތް ފައިސާ ވަރަށް ރަނގަޅު، އިސްތިހާރުކުރެވިފައިވާ ހަމަ ޕްލޭނިންގް ފެނު ހިފާ ނިޒާމު އެޅުމުގެ ފޮނުވަން ފެށީ ގެ މަސައްކަތް މި މަސް ނިމުނުގެ ކުރިން، ނޫނީ މިއަހަރު މަދު ސަބަބުތަކުން.

75 ހަރުސަވާރީގެ ދުނިޔެ ބިލުކުރި، މިހާރު އެ ވަނީ އިވޭލުއޭޝަން ސްޓޭޖްގައި. އާރް.ޖީ.އައިލް ބަސް ހިފުމުގެ ހިފުމުގެ ވަނީ އަތުލަން ފުރިހަމައި ޖަމާލީ ބިރިކް ބަގުން. ހާރިޔަތި ސަރަހައްދު ހިފައިގެން އަދި ގާގެ ހިފައިގެން ހުޅުމާލެއަށް ނޫނީ ފުޓުބޯޅަދަނެ ނޫނީ ހުރިދަނެ ދަރިވަރުންނަށް އިޖާބަދު އެ ވަނީ ހަރަކާތް. ސަރަފް ރިޔާސަތު ފިއުސް ހުޅަ ކާރަށްކޮށް ފުރުމަތި އަޅުވަން ބަޔަކު ހަރަކާތް، ކުރުކުރަން ކުރާބަފި، ބިލުންގެ ފްލެޓްސްގެ ފަހިނަފަ ސްޓޭޖްގައި. ޖެންޓަރ މަރިސްޓޭކެ އާ އިމާރާތް އެޅުމުގެ މަސައްކަތް އެބަ ކުރިއަށްދަނީ. ފިނިކައިން ފިނި ފްލާންޓެއް ބައެއްޓްމަން ބަޔަކު އެކަމުގެ ފްލާން ހަދައި، އެ ކުރާކަމުގެ، އެ ގަވަން ބައްލައިލެވަން. އެމް.ޖީ.ސީ.ސީ ބަސް ބައެއިނުމުގެ ހިފުމުގެހުރިވަން ބަޔަކު އެ ބައިގެ މަސައްކަތް ފަށާއިލި. އަދި މަސައްކަތް އެއް ކުރިއަށްދަނީ. ގެސްޓްހައުސްތަކުގެ ބައިނުލާ ސަރުކާރު ފައިސާ ބަޔަކު ހުރިހާ ހަރާރާ، އެހެން ކުރާފަން އިންޓީގްރޭޓޭ ހަމަޖެއްސުނު، މިއަދު އެ ވަނީ އިހުތިޔާރުތައް. ބޭން ދޫކުރި ސަރަކާރުގެ ދައުރު ފޮނުވި ނަރުދަރާގެ ފާރޮޅުވެރިންގެ ބަޔަކު ފިރުނަސް ބައިގެ ދެ ބައިގެ މި ވަނީ ދިޔައީ. މި ބަލަހައްޓަން މި ހާރުފަހަރު، މިކަން ހުރިބައިތަކަށް؟ ނޫން، އަޅުގަނޑުމެން ކުރަނީ ދައްތިރިންނަކަށް ދީބަޔަކު ހިފުމުގެ ހުރިހާ ހުރިހިފާފަ ޖެހެއް ނެތް.

މިއީ ރައްޔިތުންގެ ސަރުކާރެއް. ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތްދޭން އައިއްސަ އޮތް ސަރުކާރެއް. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑުމެންގެ މި ބަޖެޓުން އަދިވެސް ޒުވާނުން ހުރި ކަންތައްތަކުގެ ލިސްޓު ވަރަށް ދިގު. އެހެންނަމަވެސް، އަދި ދުރުމިން އެއްކަމެއް ދަންނަވައިލާނަން. ޖަވާނީ އާ ސްޓޫޑިއޯ އެއްޗެހި ބޭނުން ބަޖެޓުގައި މި ވަނީ ދިރުވޭތޯ. އަޅުގަނޑުމެން މިކަން ހުއްޓާލަނީތޯ؟ އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުންނަށް ނުކުރޭ، މިގޮތުން އުންމީދު ކަމަށް ވެސް ހުއްޓައިލާކަން. އަދިވެސް ބޭނުންވަނީ އިތުރު ކަންކަން ފުރިހަމަވާން، އިތުރު ކަންތައްތައް ވާން. ޖަވާނީ ސްޕޯޓްސް ސެންޓަރެއް ބިޔަކޮށް، އިތުރުއެއްސަން ސްޓޭޑިއަމެއް. ނަޝީދު ކާޓު މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ބެހޭކުރެވޭން. ޖަވާނީ ފުޓްބޯޅަ ޓީމުގެ ބަނދަރު ތަރައްޤީކުރުމުގެ މަސައްކަތް މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ކޮންޓްރެކްޓަކާ ހަމަޖެހޭތޯ ބަލަމުން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މިއީ ހަމައެކަނި އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާއަށް، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން އެދޭ ކަންތައްތައް. މި ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ބޭނުން މި ބަޖެޓުގައި އަލުން ހިމެނުން މުހިއްމު. ކޮންމެ ދައުރެއް އަޅުގަނޑުމެން މި ކަމުގައި ދެކުނުކަމަށް ވެދާނެ؟ ދާދި އަޅުގަނޑު ބުނަން؟ އަޅުގަނޑުގެ ޖެހެން ގައިސާ އެއް ގޮތަށް އަދި ޕްރޮޖެކްޓުތައް ނިމިނުދިޔަސް، އަޅުގަނޑަކަށް އަދި ބަރުމާޔާ ވަޒީރުކަން ލިބުނު މަގުން ކަމުގައި ވިޔަސް، އަޅުގަނޑު ހޮވި ރައްޔިތުން، އަޅުގަނޑު އެ ރައްޔިތުންކަން ބަލައި ވަޑައިގެން އަހާފައި، ސަރުކާރުގެ ކަންނޭނގޭ ހިތާމައިގެން އަހަރުފައި ސަރުކާރާ އެކަމަކު މަސައްކަތްކުރެވުނު ރައްޔިތުންނަށް ޚިދުމަތް ހަވާލުކުރެވިދާނެ ބަލައި މަސައްކަތް ކުރެވުނު ކަމަށް ވީ ވަޑައިގަތީ މަސައްކަތް އަޅުގަނޑު ހަމައެކަނި ފެސް ހުންނާނަން. މިދުންނަވި ޕްރޮޖެކްޓަށް މިހާރު ކަންތައްތައް ވަރަށް މި ދަނީ، މި ކުރުވުނީ ސަރުކާރުން ރައްޔިތުން ބަލައިގަންނާނީ. ދިވެހިރާއްޖެގައި ކޮން ރަށެއްގައިވީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް، މިދުންނަވި ޖާގައާ ބަޖެޓުގެ ތެރޭގައި ޕްރޮޖެކްޓް ނުހިނގާ އޮތީ؟ ހިންގަން ނިމިގެންދާ އޮތީ. ރަނގަޅު ފޮނުވައިފައި، ދުނިޔެއަށް ދިޔާއި ދާއި ހާލަތާއި، އަޅުގަނޑުމެންނަށް ދިޔާއި އާދަމް ވަގުތު ތެރެއިން ދިޔާއި ދަތުރުކުރުމުގެ ހުރި، ބަޔާން ޕްރޮޖެކްޓުތަކާއި ފަހަރަކު، ނޫނިދަހިރު އޭރުން. ޖަމާލީކޮށް އޭރުން. ބޮލުނިކޮޅު މަސައްކަތްތަކަށް ދިޔާގޮތް. ސަރުކާރު އަދި އީ.އައި.އޭ ގެ ކަންތައްތަކުގައި ދިޔާގޮތް ބޮލުނިކޮޅު ކަންތައްތަކާ ހަމައެކަނި ބައެއް ރައްޔިތުން ދިމާވީ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިހާރު ސަރުކާރުން ފައްޓާފައިވާ ޚިދުމަތް އަޅުގަނޑުމެން ނިކަމެތި، ރިޔާސީ ގޮތުގައި ދައުލަތުގެ މީހާ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް ނުދޭން. ސަރުކާރު ފައްޓާފައިވާ ބޭސްޕްރޮޖެކްޓް ހިނގަމުން އެކަނި ޕްރޮޖެކްޓް ރިޔާ ގޮތުގައި، ބަރާބަރަށްފައިދާ. އަސްލު ރަނގަޅު ވާހަކަ ދައްކާ. މުޅި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހުރިހާ އީ.އައި.އޭއެއް އެކަނި ހަމަ. މި ދާއިރާގެ ބަޔަކަށް 5000 އަކަފޫޓުގެ މަސް ފެންބޯއްލެވުން އެއްޗެއް އާދަ ތިރީސް ހާސް އަކަފޫޓުގެ ބިން ހުޅުމާލޭގެ ބަނދަރުގެ ނަގައިގެން ހުރި މީހާ މިއަދު ނިކުމެ؛ އެއީ ސިޓީގެ އެންމެ ގިނަ ޕްރޮޖެކްޓް ހިނގާ އެއް ދާއިރާ ހުޅުމާލެއި. ވަޒީރުންނަކީ ޝ ފޯކަސް ވެރިކަމާކަން؟ އެއީ ރައްޔިތުން، ހުޅުމާލޭ ދާއިރާ ވަޒީރުންގެ ރައްޔިތުން، ފަރުވާ، ވަޒީރުންނަށް އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންނަމަ، ވަޒީރުކަން ބޭނުންކުރަން އަދި ސަރުކާރެއް

ވައްޓައިލާފައި ބަޔާވާތީއެވެ ކުރަން ބޭނުންވިޔަސް މި ނޫން އެހެން މަގެއް އޮތަ ހިޔާލުކުރަންޖެހޭ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މި ބަޖެޓަކީ މިއީ ވަރަށް ސާފުކޮށް، ވަރަށް ނަރަލްކޮށް، ވަރަށް ރީއްޗަށް ފެންނަން އޮތް ބަޖެޓެއް، އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އަދި އަޅުގަނޑު ކުޑައިކޮށް އެއްޗެއް ބަލައިލިން. އެއީ ރާއްޖޭގައި 2008 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން މިއަދާ ހަމައަށް ޕަބްލިކްޑެޓް ހިނގިފައި ހުރި ގޮތް. 2008 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 2018 ވަނަ އަހަރާ ހަމައަށް ބޮޑުވުމުގައި ވެސް، 8 އިން ފެށިގެން މިއަދާ ހަމައަށް ބޮޑުވުމުގައި ވެސް މި ސަރުކާރުގެ މި 4 އަހަރު ހިނގިޔާ ޕަބްލިކްޑެޓް ހިނގިފައެއް ނޫނޭ. ބަރާބަރު 194.25% ކުރީގައި މި 4 އަހަރު ތެރޭ، 2008 އިން ފެށިގެން މިއަދާ ހަމައަށް ބޮޑުވުމުގައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ކަންތައްތައް ކުރިއަށްގެންދެވޭނެތޯ؟ ރައްޔިތުންނަށް ބަލައި ހުރި އެދިގެން ކަމެއް ކޮށްދޭ ސަރުކާރެއް އޮތްކަން އެބަ ދަކިންވާ ނުނުތޯ؟ މި ސްޓެޓިސްޓިކްސް މިހިރީ ފިނޭންސްގެ ވެބްސައިޓުން ފެންނަން. އޯވަރޑްރާފްޓިން އަދި ހަދައިގެން ދައްކާ ވާހަކައެއް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. އެހެންވީމާ، މި ބަޖެޓުގައި މިހިރީ އޯވަރޑްރާފްޓުން އެއްކޮށް ނޫން އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. މިކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން ވާހަކަދައްކާއި، މި ފެންނަން ހުރި ބަޖެޓުގެ އޯވަރޑްރާފްޓް އެއް ކަމުގައި ފެށިއްޖެއްޔާ އެ ހަދަނީ ދޫކޮށް. އެ އުޅެނީ އަމިއްލަ އެދުން އިސްކަންދީގެން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އަޅުގަނޑު އެދެނީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތުންނަށް ބަލައި...

ރިޔާސަތުން ފާހަގަކުރެއްވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އިބްރާހީމް މުއިއްޒު.

ހެންވޭރު އުތުރު ދާއިރާގެ މެންބަރު އިބްރާހީމް މުއިއްޒު ވާހަކަދެއްކެވުން:

بسم الله الرحمن الرحيم. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ބަޖެޓަކީ ސަރުކާރުގެ ސިޔާސަތުތައް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް އެންމެ ވަރުގަދަ ވަސީލަތް. ޕޮލިސީ ފިސްކަލްގެ ސިގްނަލްތައް އަސާސް ފުރިހަމަކުރުމުގައި ބަޖެޓަކީ، [illegible] އިޤްތިޞާދީ [illegible] މާލީ [illegible]. ބަޖެޓަކީ އާމްދަނީއާއި، ޚަރަދާއި ޚަރަދު ނުވަތަ އަންދާޒާ [illegible] ސަރުކާރުގެ މާލީ ސިޔާސަތު ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތް. މިއަދު މިކަމުގެ ހަރަދުތައް [illegible] ވިޔަފާރިން ފެށިގެން މި ދަނީ، ޑޮލަރު [illegible] ބޮޑުވެފައިވާ މަސައްކަތް. މި ފަހަރު އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި 42.6 ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް، އަހަރުން އަހަރަށް ބޮޑުވަމުންދާ ބަޖެޓުތަކުގައި އިތުރުވާ ބޮޑުކަން. މިހާ ފަސޭހަ އަސާސީ ޚަރަދުތަކުގެ އިތުރުން ބޭނުން ބަޖެޓު. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުގެ އާމްދަނީއަށް ހިސާބު ކުރެވޭ 32098 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވާއިރު،

ޓެކްސްއިން ލިބޭ އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި 23540 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ޓެކްސް ނޫން ގޮތުގައި 6708 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. އަދި ހިލޭ އެހީއާއި އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން 2480 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުގައި ބޮޑު އާމްދަނީއެއް ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި އޮތީ، ޓެކުހުން ލިބޭ ފައިސާއިން. ޓެކުހުން ލިބޭ އާމްދަނީއަށް ބަލާއިރު، ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީގެ ގޮތުގައި 9098 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި އެބަ އޮތް. އަދި ޕްރޮޕަޓީ ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި 4416 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި އެބައޮތް. ޖީ.އެސް.ޓީގެ ގޮތުގައި 4203 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި އެބައޮތް. އިމްޕޯޓް ޑިއުޓީގެ ގޮތުގައި 3790 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ޑިޕާޗަރ ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި 870 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ގްރީން ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި 1041 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޓެކްސްއިން ލިބޭ އާމްދަނީގެ 39% އަކީ ފަތުރުވެރިކަމުގެ ދާއިރާއިން ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ އާމްދަނީ. ޓީ.ޖީ.އެސް.ޓީއަކީ މި ޤައުމަށް ދަތުރުކުރާ ފަތުރުވެރިންގެ އަދަދަށް ނަގާ ޓެކުހެއް ކަމަށް ވާއިރު، މި ދުނިޔޭގައި މި ވަގުތު ހިނގަމުން މިދާ ޔޫކްރެއިން-ރަޝިއާ ހަނގުރާމަ އިތުރަށް ދިގުލައި [illegible]. [illegible] ޒިޔާރަތްކުރާ ފަތުރުވެރިންގެ ބޮޑު އެއް ބަޔަކީ ޔޫރަޕްގެ ނިސްބަތްވާ ޤައުމުތަކުގެ ފަތުރުވެރިން ކަމަށް ވާއިރު، ޔޫކްރެއިން ހަނގުރާމައިގެ ސަބަބުން ހުޅަނގުގެ ޤައުމުތަކުގެ އިޤްތިޞާދަށް މިހާރު ވެސް ނުރައްކާ އަސަރުތަކެއް ކުރަމުންދާއިރު، ބަޖެޓުގައި ލަފާކޮށްފައިވާ އަދަދަށް ފަތުރުވެރިން ރާއްޖެއަށް ޒިޔާރަތްނުކުރާ ނަމަ، އެ އަދަދަށް އާމްދަނީ [illegible] ވިސްނައި، [illegible] ހާލަތު ބަދަލުވެދާނެ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޓެކުހުގެ ގޮތުގައި ލިބޭ އާމްދަނީގެ ތެރެއިން ދެވަނައަށް އެންމެ ގިނަ އާމްދަނީ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި އޮތީ، ބިޒްނަސް އަދި ޕްރޮޕަޓީ ޓެކްސްއިން ލިބޭ އާމްދަނީއާއި ޖީ.އެސް.ޓީން ލިބޭ އާމްދަނީކަން ފާހަގަކޮށްލަން. މިގޮތުން އަންނަ އަހަރުން ފެށިގެން ޖީ.އެސް.ޓީ 6% އިން 8%އަށް ބޮޑުކުރުމަށް ސަރުކާރުން ވަނީ މި ބަޖެޓުގައި ހުށަހަޅާފައި. މި ބަދަލާ ގުޅިގެން [illegible] [illegible] ބަޖެޓަށް [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] ކުރުމާ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޓެކްސް ނޫން އާމްދަނީގެ ގޮތުގައި ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައި މި އޮތީ، 6332 މިލިއަން ރުފިޔާ. ރިސޯޓްތަކުގެ ކުއްޔުގެ ގޮތުގައި 1138 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. އިންޓްރެސްޓާއި ފައިދާގެ ގޮތުގައި 1350 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. އެއަރޕޯޓް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ނަގާ ފީގެ ގޮތުގައި 870 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ރެޖިސްޓްރޭޝަން ފީއާއި ލައިސަންސް ފީގެ ގޮތުގައި 778 މިލިއަން

ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުން 613 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ރެވެނިއު ފީގެ ގޮތުގައި 535 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ބިދޭސީ މަސައްކަތު މީހުންގެ ވޯކް ޕަރމިޓްގެ ފީގެ ގޮތުގައި 458 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ޓެކްސް ނޫން އާމްދަނީގެ ތެރެއިން ލިބޭ އާމްދަނީގެ 27% އަކީ ރިސޯޓުގެ ކުލީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ އާމްދަނީ. ރިސޯޓު ކުލީގެ ގޮތުގައި ލިބޭ އާމްދަނީގެ 1738 މިލިއަން ރުފިޔާ ލިބޭނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވާއިރު، މިއާއެކު ވެސް ރިސޯޓު ކުލީގެ ގޮތުގައި ލިބެންޖެހޭ 17 ބިލިއަން ރުފިޔާ ނުލިބިވާއިރު، ރިސޯޓުތަކުގެ ކުލީގެ ގޮތުގައި 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި މި އޮތް އަދަދަށް އާމްދަނީ ލިބުމާ ދެރު އަދުގަނޑުން ސުވާލު އުފެދޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި ބަޖެޓުގައި މައިގަނޑު ޚަރަދުތަކަކީ ބަލާއިރު، ސާވިސް ދީ މިލިއަން ރަ ސަޕޯޓަ އަށްޖެހޭ ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާއިރު، ސިއްޙީ ދާއިރާއަށް 5017 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމަށް 3916 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް 4625 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ގޮތުގެ އިޖުތިމާޢީ ޖަމާޢަތުގެ ފައިދާއަށް ދޭ ޚިދުމަތްތަކަށް 2809 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ތިމާވެށި ރައްކާތެރިކުރުމަށް 2013 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިޤްތިޞާދީ އަދި ސިޔާސީ ދާއިރާގައި ހަރަދުކުރާ ހަރަދު، 10489 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. ދިފާޢީ ކަންކަން ބެލެހެއްޓުމާއި، އިންސާފާއި އަމަންއަމާންކަން ގާއިމުކުރުމަށް 5275 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަރަދުވާނެ ކަމަށް އަންދާޒާކޮށްފައިވޭ. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ މި އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ކަރަންޓު ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ދެވޭ ޓެކްސް ގެ ބަޖެޓް އެއްކޮށް ލޯނު، މި ބަޖެޓުގެ އެންމެ ބޮޑު އާމްދަނީއެއް ލިބޭނީ ޖީއެސްޓީން ކަމަށް ވާއިރު، މިފަދަ ކަންތަކުގެ ޖީއެސްޓީ ގޮތުގައި 1.3 ބިލިއަން ރުފިޔާ ނަގައިގެން އެއްކޮށްލެވޭ ކަނޑައެޅުމާއި ކަމެއް ވަނީ އަދި ކަނޑައަޅާފައި. ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް ޒަމާނީ ބަޖެޓް ކުރިއެރުވުމަށް އެންމެ ބޮޑު ބައި ދާއިރާއާއި، ތަޢުލީމީ ދާއިރާއަށް 4625 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކޮށްފައިވޭ. ނަމަވެސް ސަރުކާރުގެ ވަޢުދެއް ކަމަށްވާ ދަރިވަރުންނަށް ސްކޮލަރޝިޕް، ވަޒީފާ ދިނުމާއި ތަޢުލީމީ ދަރިވަރުންނަށް ފުރިހަމަ ބަޖެޓުގައި ކަނޑައަޅާފައި، ރަށްރަށުގައި ދަރިވަރުންނަށް ސްކޮލަރޝިޕަށް ބަޖެޓުގައި ޖާގަދީފައި ނުވާކަން ފާހަގަކުރަން. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ އިޖުތިމާޢީ ރައްކާތެރިކަމަށް 3916 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓުކޮށްފައިވާއިރު، އާސަންދަ އިންޝުއަރެންސްގެ ތެރެއިން ވެސް ފުރަތަމަ ބައި 1045 މިލިއަން ރުފިޔާ ހަމަ ސްކޮލަރޝިޕްތަކަށް ޖާގަދީފައިވާކަން. އާސަންދައިގެ ތެރެއިން ހިލޭ އިސްތިޙްޤާޤު ކުރާ، ހަރަދު ކުރާ އިންޖެކްޝަން ހެދުމާއި ކުރިން ހިމެނިފައިވާ ބަޖެޓުގައި ކުޑަކުރެވިފައި. އިއްޒަތްތެރި ރައީސް؛ ޕަބްލިކް ސެކްޓަރ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރޮގްރާމް ބިލިއަން ރުފިޔާގެ ބަޖެޓެއް ކަމަށް ބަޖެޓްކޮށްފައި ވަނީ

ޖަޒާތުރުމުގެ ދަތިކަން ހައްލުކުރުމަށް 2433 މިލިއަން ރުފިޔާ ބަޖެޓްކޮށްފައިވޭ. ދަތުރުފަތުރުގެ ނިޒާމު ރާއްޖޭން ގުޅާލުމަށް ކުރިއަށްދާ އިންތިޚާބުގެ ނުސަރާ ޕްރޮޖެކްޓް ގެދިޔަ ނަންބަރު ޕްރޮޖެކްޓް، އާރު.ޖީ.އެމްގެ ނަމުގައި ބޮޑެތިކުރަމުންދާ ފުދި ރާއްޖޭގައި ފަތުރުވެރިކަމާ ގުޅިފައިވާ އަދި އަވަސް ދަތުރުފަތުރުކުރުމުގެ ނިޒާމަށް ހިންގުމުގައި އެހީތެރިވެދިނުމުގެ ގޮތުން 6300 މިލިއަން ރުފިޔާ 2023 ވަނަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި ސަބްސިޑީގެ ގޮތުގައި ހިމަނާފައިވޭ. މި ނިޒާމު ގާއިމުކުރުމަށް މަސައްކަތް ބަޖެޓުގައިވާ ގޮތުން ކުރިއަށްގެންދެވޭނެ ނިންމާފައިވާ ރާއްޖޭގެ އިގުތިސާދަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ފައިދާކުރާނެ ކަމެއް ކަމުގައި އަޅުގަނޑު ދެކެން. މި ބަޖެޓުގައި މާލޭގެ ބިނާވެރިކަން ހައްލުކުރުމަށް ޚާއްޞަ ބަޖެޓްކޮށްފައި ނުވި ނަމަވެސް، އަޅުގަނޑުގެ އުންމީދަކީ، މިއަހަރު އިމާރާތްކުރެވިފައިވާ މާލޭގައި ބިނާވެރިކަމުގެ ޕްރޮޖެކްޓްތަކަށް ހުއްދަދެވިފައި ނުވާ ކުރިއަށް ގެން ނިމިގެންދާނެ ކަމަށް. އަޅުގަނޑުގެ ފަހު އުންމީދަކީ، ބަޖެޓް އަސާސީޤާނޫނާއި މިންވަރުން އެކީގައި ފާސްވެގެންދިއުން. ބަޖެޓްކޮށްފައިވާ ކަންތައްތައް އޭގެ ފުރިހަމަ ގޮތެއްގައި ނިމިގެންދިއުން. ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. (ވަގުތުކޮޅަކަށްފަހު) ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާދިލް.

ކެޔޮދޫ ދާއިރާގެ މެންބަރު އަޙްމަދު ޢާދިލް ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓް މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް 2023 ވަނަ އަހަރުގައި ހިނގާނެ ކަމަށް ވަގުތުކޮޅާ ހަރަދުގައި، ވިޔަސް ކަމަށް ވަގުތުކޮޅާ އާމްދަނީ ބައްލަވާލާ ޚަރަދުކުރާ ބަޖެޓާ ދެކޭ ގޮތުން އަޅުގަނޑު ވެސް އެންމެ ފުރަތަމަ ފާހަގަކޮށްލަން ބޭނުންވަނީ، ގާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ ގޮތުން، ބަޖެޓް ފާސްކުރެވިގެންދާނެކަމަށް ދެން ސަރުކާރުގެ މުއްދަތުގައި އެމް.ޑީ.ޕީން ވަނީ ނިންމާފައި ފާހަގަކޮށްލަން. އަޅުގަނޑު މިހާރު މި ދެންނެވި ކަމަށް، މި ބަޖެޓު ވަކިން ފުރިހަމަ ބަޖެޓެއް ފާސްވެގެންދިއުމަށް ކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ގޫސްކުރެވިފައި، ބަޖެޓް ހުރިހާ ކަމަކަށް ބެލުމުން ކަމަށް، ހަރަދުކުރާ ނިސްބަތުން ސަރުކާރު ސަރުކާރުގެ ވަރަށް ޖާގަދީފައި މި ބަޖެޓް ޚާއްޞަކޮށް، މިހާތަނަށް 2017 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 2022ގާ ހިސާބަށް ދިއައިރުގައި ވެސް ޖަގުޔާ އަދަދަށް ވެރިން އެކަމަށް ބަޖެޓް ވިޔަސް އާމްދަނީ ވެސް ދަށް ކަމަށް މާލީ އިދާރާތަކުން އެބަ ބުނޭ. ދެން ހަމަ އެއްއެއްކޮށް ބަޖެޓް ޚާއްޞަކޮށް، ބަޖެޓުގެ ބޮޑުކަމުގެ އަސަރުތައް ވަރަށް ގިނަކަމަށް ބޮޑުމިންވަރަކަށް ފާހަގަކޮށްލައި މިއީ، އާމްދަނީ އިތުރުކުރަން ގޮތްތަކެއް ފާހަގަކޮށް. މިވެސް ގާތްގަނޑަކަށް އިސްލާހުކުރެވިގެން ކުރިއަށް އެބަ އަހަރުގައި

ލިބޭނެ ކަމަށް ލަފާކުރާ އާމްދަނީ އިތުރުކުރުމުގެ ވާހަކަ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާން ބޭނުންވަނީ، މިހާރު ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު މީގެ ފަހުން ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި ބަޖެޓު ރިކޮމެންޑޭޝަންސްގެ ގޮތުގައި އެބަ ހިމަނަންޖެހޭނެ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 90 ވަނަ މާއްދާ އުނިކުރަންޖެހޭ ކަމަށް. އެހެން މި ބަޖެޓު ފުރިހަމަ ބަޖެޓަކަށް ވެގެންދާނީ. އެހެން އަޅުގަނޑު މި ދެންނެވި ކަމަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާގައި ވަރަށް ސާފު ބަހުން މި އޮތީ ބަޔާންކޮށްފައި، ދިވެހި ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު ހުށަހެޅުމާއި ބަޖެޓު ފާސްކުރުމާއި، ބަޖެޓު ފާސްކުރުމަށްފަހު ކަންތައް ކުރާނެ ގޮތް. ވަގުތު ސަލާމަތްކުރުމުގެ ގޮތުން އަޅުގަނޑު އަލުން އަލުރަން ދަންނަވާކަށް ނޫން. ދައުލަތުގެ ބަޖެޓު، ލަފާކުރާ ބަޖެޓު ފިނޭންސް މިނިސްޓަރު މި މަޖިލީހަށް ހުށަހަޅަންޖެހެން ކަމާއި، ހުށަހަޅާފަ އެ ގޮތަށް ވެސް ބަދަލުގެނެސްފައި ވެސް މި ތަނުން ފޮނުވިފައިވާ ކަމާއި، އަދި ފަހަރަކުހެންވެސް މި މަޖިލީހަށް ކަނޑައަޅާ މުއްދަތު މަތިން ކަމަށް. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު އަޅުގަނޑު ހިތާމަޔާ އެކު ދަންނަވަން އޮތީ، ބަޖެޓު މިފަހަރު ހުށަހެޅިގެންދިޔައިރުގައި 2022 ވަނަ އަހަރުގައި ޚަރަދުކޮށްފައިވާ ޚަރަދު 5 ބިލިއަން ފުރަ އިތުރުވެގެން އެ ބައި ހިމަނާފައި މި ބަޖެޓުގައި ވާކަން. އެހެންވީމާ، މިއީ އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަނީ، ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. އެހެންވީމާ، ކުރިއަށް އޮތް ގޮތަކަށް މި ސަލާމަތް މިހާ ޖަހުމުގެ ބަޖެޓުގައި، ބައެއްމީހުން ޖަހާފަ ވާ ބަޖެޓުގެ ބަދަލުގެނައުމުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 90 ވަނަ މާއްދާ އުނިކުރަންޖެހޭނެ ކަމަށް މި ބަޖެޓުގެ ރިކޮމެންޑޭޝަންގެ ގޮތުގައި ހިމަނަން މިއަދު އެދެން. އެހެން މި ވާހަކައް ނުދައްކަން. 96 ވަނަ މާއްދާ؛ މާފުކުރައްވާ! އެބަޖެހޭ. އެހެން އެ ވާހަކައެއް ނުދައްކަން، ބައެއްމީހުންގެ މަޖިލީހުން ބަދަލުކޮށް ވެސް ނުވާކަން. މި ބައެއްމީހުންގެ މަޖިލީހުން ބަޖެޓުގައި ފާސްކުރާފައި ހުރި ކަމަށް ވަނީ، އެ ބަޖެޓު ފާސްކޮށްފައިވާ މިންގަނޑުގެ ބޭރުގައި ހިނގުމަކީ ފުރިހަމަ ކަމެއް ނޫން ގޮތުގައި ވެސް ވާ ބޮޑު ބައި ނުމެ މޯން، އަދި ކަނޑައަޅާ ކަންކަމުގައި ބައެއްމީހުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރެ ގޮތުން ކަމެއް ޖެން، މިއަދު އަޅުގަނޑުމެންނަށް މި ފެނިގެންދަނީ، އަދި އުސޫލުތަކުގައި ވެސް؛ މިއީ އަޅުގަނޑު ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. މިއީ އަޅުގަނޑު ވަރަށް ބޮޑަށް ހިތާމަކުރާ ކަމެއް. އަޅުގަނޑު މިހެން މި ދެންނެވި ސަބަބަކީ، ބަޔަކުމީހުން ވެސް އަޅުގަނޑު ވެސް މިއީ ފުރިހަމައާ ބޮޑަށް ސަޕޯޓުކުރަމުންދާ މީހެއް. އަޅުގަނޑުގެ ތިންވަނަ ދައުރު މިއީ މި ބައެއްމީހުންގެ މަޖިލީހުގައި. ތަޖުރިބާގައި ހުރި ކަންކަމަށް ބަލައިލާއިރުގައި އަޅުގަނޑު މިއަދު އުމުރަށް އެކު މަޖުބޫރުކުރަނީ، މިއަދު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ، ޤާނޫނުއަސާސީގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ މަޤާމުގެ ބޭފުޅަކަށް ހުރިވަޑައިގަތްކަން. 2018 ވަނަ އަހަރުގައި ނޮވެންބަރު މަހުގައި އަޅުގަނޑު އެ ގޮތަށް އެކަން ގަބޫލުކުރިން. އަދި ގަބޫލުކުރަން 2019 ވަނަ އަހަރުގައި އަޅުގަނޑު ބައެއްމީހުންގެ މަޖިލީހަށް އިންތިޚާބުވީ ގުޅިގެން އަޅުގަނޑަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ؛ ޕާޓީއެއްގެ ރައީސް ނޫން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ފުރަތަމައިވެސް ވިދާޅުވަނީ، މަނިކުފާނު އުދަރެސްއިންސާފުވާ ގޮތަށް މަނިކުފާނުގެ ތަޢާރުފުގެ އެއްބައިވެރިވުމުގެ މަޝްވަރާއެއް ހިންގަވަމުންދަނީ. އަދި ހަމަ އުފާވެރިކަން، އެ މަނިކުފާނުގެ ރިޔާސީ ދައުރުގެ ތެރޭގައި އަޅުގަނޑުގެ

ދާއިރާއަށް ވެފައި ހުރި ފައިދާތަކެއް ވޭ. މާ އިތުރު ކަންތައްތަކެއް އަޅުގަނޑު ނުދަންނަވަން. ވިދާޅުވެފައި ހުރި ކަންތައްތައް ކޮށްދިނުމަށް ބަލައި އަޅުގަނޑު ތަކުރާރުކޮށް އެދުމުންދަނީ. އެހެންނަމަވެސް، މިއަދު މި ސަރުކާރުގެ އެންމެ ފަހު ބަޖެޓު؛ މި ސަރުކާރު ހަމަގައިމު ވެސް ތަންފީޒުކުރާނެ އެންމެ ފަހު ބަޖެޓު މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅިގެންދާއިރުގައި، މިއަދު އަޅުގަނޑަށް އެއީ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ހައިސިއްޔަތުން ވިދާޅުވި އެއްޗަކާ ދުރު ސުވާލުއުފެދޭވަރަން މި ބަޖެޓުން އަޅުގަނޑަށް އުންމީދީ ބަޖެޓްއެއްގެ ގޮތުގައި ކުޅުދުއްފުށީ ދާއިރާގެ ރައްޔިތުން ނުދެކޭކަން ވަރަށް އަޑުން ބާރުލާފައި އެބަ ދަންނަވަން ބޭނުން. މިހެން އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާ ސަބަބަކީ، އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގައި ދޭ ތަރައްގީގައި އެންމެ ދޭ ކަމެއް ރިޔާސީ ވައުދުގެ ގޮތުގައި ވަނީ. އެއީ، ކުޅުދުއްފުށީ ސަރަހައްދީ ބަނދަރެއް ހެދުމާއި، [illegible] ބިނާކުރުމާ. ހައުސިން މިނިސްޓަރު ކަނޑައެޅިގެން މި ތަންތަނުގައި އެތައް ދުވަހަކު އަޅުގަނޑު ސުވާލުކުރުމުން ވިދާޅުވެއްޖެ، މި ދައުރުގައި ދެން ނުކުރެވޭނެ. އެކަމަކު މި ބަޖެޓުގައި [illegible] ކަމަކަށް ވެސް، [illegible] ބޭނުންކުރުމުގެ ވާހަކަ އެބަ އޮތް. 245000 ރުފިޔާ ޖަހާފަ. މި ވަރަށް ދެން ރައްޔިތުންނަށް [illegible] ފުރިމާ، މިއަދު ކުޅުދުއްފުށީ ދާއިރާގެ މެންބަރުގެ ހައިސިއްޔަތުން މި ފަހަރު ނުލަފާ ހުށަހެޅި ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑު ކުރަން ކަމެއް ނޫން. ދެން، ހަމައެކަނި ކުޅުދުއްފުށީގައި ސަރަހައްދީ ބަނދަރެއް ގާއިމުކުރުމަށް ބަލައި 3 އަހަރު ވަންދެން ބަޖެޓުގައި ޖަހާފައި ބަޖެޓް ކޮމިޓީ މަރުޙަލާގައި އުނިވެގެން، މިދިޔަ އަހަރުގެ ބަޖެޓުގައި އަދި، އެ ބާވަތުގެ މަޝްރޫއުތައް ހިންގާނީ [illegible] ބަޖެޓުގެ ތަފްސީލުތަކުން ވިދާޅުވެފައި، ބަޖެޓުގެ މިހާރު [illegible] ބަނދަރު [illegible] ބަޖެޓުގައި މި ހިމެނޭ. އެ ހިމެނި އަދަދު [illegible] އައިސް މިހާރު 350000 ރުފިޔާއަށް ބަދަލުވާ، މިއީ ވެސް ތަންކޮޅެއް ހަމަ މަލާމާތެއް.

އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ މި ދައުރުގެ ތެރޭގައި ހަމަގައިމު ވެސް އަޅުގަނޑުގެ ދާއިރާގެ އެއްވެސް ކަމެއް ކޮށްދިނުމުގެ ވިސްނުމެއް ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ މަގާމުގައި ހުރި ބޭފުޅެއްގެ ވިސްނުންފުޅުގައި ނެތޭ. ދެން ހަމަ މިކަމާ ގުޅިގެން، މިއަދު އަޅުގަނޑު މި ފާހަގަކޮށް ވެސް ވަރަށް ރަނގަޅަށް ދަންނަވާލަން އެބަޖެހޭ. މި ކަންބޮޑުވުންތަކުގައި ބަޖެޓުގެ ދާއިރާގެ މެންބަރުގެ ހައިސިއްޔަތުން، ފަހަރެއްގައި ވެސް [illegible] ފެނިފައިވާނެ [illegible]، އެއީ ސްކޫލުގެ ހާލަތުގެ [illegible] ނޫން. [illegible] ދާއިރާގެ [illegible] އަޅުގަނޑު [illegible] [illegible] [illegible] ތަފާތު [illegible] މަސައްކަތްކުރަނީ ކުރިން. އަޅުގަނޑު ހަމައެކަނި މި ދާއިރާގެ ތަރައްގީގެ މަޝްރޫއުތަކާއި، ދާއިރާއާ [illegible] އެ [illegible] ވެސް ނިމިދާނެ. އެހެންވީމާ، ދެން، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ބަޖެޓުގެ ހަމަ ދެން ބާކީ [illegible] ދައުރު ފުރިހަމަކުރުމަށް ބަލައި ކުރެވޭ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރާނީ. އަދި [illegible] އަޅުގަނޑުމެން [illegible] ރައްޔިތުންނަށް [illegible] [illegible] 50 އަހަރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑު ހުރީ، އެ

ދަތުރުގައި ރައީސް އޮފީހުން ދިން ދަޢުވަތު ގަބޫލުކޮށްގެން ދާން. ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ދުރުވުން ވިދާޅުވީ، ތިމަންމަނިކުފާނު ބޭނުންވީ ޢާމިރު ގެންދާނާ. އެހެންނަމަވެސް، ސިޔާސީ އެޗާ ދިމި ވީހެން ބޭނުންނުވެގެން ޖާމިރު؛ އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑަކަށް ގަބޫލެއް މިއަދު ނުކުރެވޭ، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަކަށް. ކުޑަހުވަދު ދާއިރާގެ މެންބަރުގެ ހައިސިއްޔަތުން އަޅުގަނޑު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ސިފައިން ރައްޔިތުންނަށް ބޭނުންވާ ކަންތައްތައް ކުރުމަށް ޖަހައި، ވަރަށް ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ކުރެވިއްޖެ. މިއަދު ހިސާބަށް އައިއިރު އެކަން ވަނީ ނާކާމިޔާބުވެފައެވެ. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، ބައެއް އިޤްތިޞާދީ ފަންނުވެރިން އެބަ ފާހަގަކުރައްވާ، މި ބަޖެޓަކީ މިއީ 2023 ގައި ފޮރިކަމަން އަހަރުގެ ބޭނުމުގައި، އަޅުގަނޑު އެއްޗެހެއް ގަބޫލުކޮށްނުކުރަން. އެއްކޮށްކަމަށްވާތީ އެކަން އަޅުގަނޑަށް މިއިން ސިފަވާ ބަޖެޓެއް ނޫން މި ބަޖެޓަކީ. 2023 ގައި ފޮރިކަމަން އަހަރުގެ ވިސްނުން އެއްކޮށްކަމަށްވާތީ މި ބަޖެޓުކަން އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނޭ. ފެންނަނީ ރައްޔިތުންގެ ބޮޑުގައި ވަރަށް ބޮޑު ބަދަލުގެނައުމަށް އަޅުވާލައި، ހިލޭ ރައްކާތެރިކަމާ ވިސްނުން ގެންދާ ބަޖެޓުގެ ގޮތުގައި.

އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، މިކަމަށް ޒިޔާދަކޮށްލައިގެން އަޅުގަނޑުމެން ތަރުތީބު ކުރިއަށް ގެންދާ ފާސްކޮށްލައިގެން މިކަން ކުރުމަން ފޮތް މާ ރަނގަޅުވާނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 96 ވަނަ މާއްދާ އިޚްތިޔާރުކުރައި، ވަކި ބޭނުންކުރާ ޑޮކިއުމަންޓް ހާރު ބަޖެޓުގެ ޑޮކިއުމަންޓް ކަނޑައެޅިފައި އެކަން އަޅުގަނޑުމެން މި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ނުކުތުމަށް މިކަން ކުރަމުން ގެންދިޔައީއޭ. އަޅުގަނޑުމެން މި ބަޖެޓު ޕާސްކުރަމުންދާއިރުގައި ކޮންޓްރެކްޓަރުންނަށް ސިފައިންގެ ޑޮކިއުމަންޓުގައި ބޮޑު އަދަދެއް ފެސް އުޅެމުން ކަނޑައަޅާފައި. އެ އަދަދު ކަނޑައެޅިފައި ބަޖެޓުގައި ބޮޑުން ކޮމިޓީން، ރަނގަޅަށް ދިރާސާކޮށްލަން؛ އަޅުގަނޑު ފެސް ނުބުނަން މަސްއޫލިއްޔަތު ނިންމާނީ. ކޮން ދިރާސާކުރަނީ އެބަ ހިނގާ. އަދަދަކީ ކުޑަ ދިރާސާތަކުގައި ހުރިހާ ރައްޔިތުން އަމާޒުކޮށްގެން މަސްއޫލިއްޔަތު ހިންގައިދޭ އަޅުގަނޑުމެން ނުދެކެންނަވީން. އެހެންވީމާ، އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، މިކަހަލަ ކަންތައްތައް އަޅުގަނޑުމެން މިހާރު ފަސްޖެހި ކުރިއަށް. ދެން ހަމަ ތަފާތުތަކުން، ތަފާތުތަކުން އަޅުގަނޑުމެންނަން ދައްކަވަން ފިޔަވަން އޮތީ ބައިވަރު ކޮންޓެކްސްޓް ހުރިހާ ރަނގަޅު، ރައްޔިތުން ފާހަގަކުރެވޭ އާދަޔާ ހިލާފު ވިސްނުމުގެ ގޮތްގޮތަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް ގަބޫލުކުރެވޭތޯ، އިރުޝާދުތަކުން ޖީއެސްޓީ ބޮޑުކުރުމަށް އެކަން ކުރުން. ބަޖެޓު ލިބޭ އެއް ވިދާޅުވޭ، އެކަން ނިކަމެތި ހިއްސާ ރަނގަޅު މިސާލަކަށް؟ އަޅުގަނޑުގެ ގަޑިން ސަރުކާރުން ވަސީލަތް އަޅުގަނޑު ދަންނަވާލަދޭނަން.

މި ބަޖެޓު ފޮތުގައި، މި ބަޖެޓު ފޮތުގެ މަޢުލޫމާތު 6 ގައި އެބަ ބާރުއަޅުއްވާ، ބިލްތަކުގެ ވާހަކަ. މި ބަޖެޓުގައި ހިމެނިފައިވާ ކޮންމެ ބަޖެޓަކީވެސް އިނގޭތޯ، މިހާރު ބާރުގަދަކޮށްލައި މިހިރަ ފޯރުކޮށްދޭ ތަކެތީގައި ކުރެއްވުމުގެ ވެސް ނޫނީ ވާހަކަތައް މިއަދު ބަޖެޓުގައި ނެތް. އެއީ ދިފާޢީ ބާރުތަކުގެ ބިލްތަކުގެ ބަޔާ މަސައްކަތް ހުރިހާ ކޮޅުކުރަން އޮތީ ކޮންކަހަލަ ގޮތަކަށް ހުށަހަޅާކަން. މިގައި ބާރުގަދަކޮށްދީ އަބަދު ބޭރުން ހަތި ދިވެހިރާއްޖެއިން ލިބުން، ބިލްވޮރިކަމުގެ ބިލްވޮރިކަން ގޮތުގައި ކުރެވޭނެ ގޮތްތައް ވިސްނާލުމުގެ ފުރުސަތު ހުރި ފަރާތްތަކުގެ ބަޖެޓު އަޅުގަނޑު ފުރިހަމަ

ނަތީޖާގައި، ހައުސިންގެ ނިޒާމުގެ ތެރެއިން ގަންނަންޖެހޭ ހައުސިންގެ ޔުނިޓްތަކުގެ އަގު ބޮޑުކަމާއި، މި ހުރިހާ ވާހަކަތަކެއް މިގެންދަނީ އެބަ ބަޔާންކުރެވޭ. އަދި ހަމަ އެއާއެއްކޮށް އާބާދީގައި އެބަ ފާހަގަކުރެވޭ، މި ބާވަތުގެ ކަންކަމަށް ހައްލެއް ގެންގޮސް ޓެކްނޮލޮޖީ ބޭންކިން ނިޒާމުގެ ތެރެއިންކަން ވެސް. މިވެސް އެބަ ގަބޫލުކުރަން. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، އަދިއެއް މިހާތަނަކަށް އެއްވެސް ސަރުކާރަކުންނެއް އިސްލާމިކް ބޭންކިން ނިޒާމުގައި ޚާއްޞަކޮށްގެން ބޭނުންކުރިކަން ޤަރުޟުދޭފަރާތްތަކުން ނުލިބުނުކަމެވެ. އިންޓްރެސްޓް ސިސްޓަމް އޮތް ހަމަ، ތަނުތަނުގައި އަބަދު ފުރުޞަތުތަކެއް އަޅައިގަންނަ ނޫން. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރަށްތަކުގައި ހުރި ފަޅު ގޯތިތަކުގައި އެ މީހުންނަށް ގެ އަޅައިދެވޭނެ ގޮތުގައި ހަދައިދޭންވާނެ. އެކަން ކުރުވާން ގޮތެއް ބައިވަރު އެބަހުރި. އަޅުގަނޑު މި ދަންނަވާނީ، ލޯނު އިންވެސްޓްކޮށް ކުރެވޭ ރައްޔިތުންނަށް ދިނުން އެކަން ކުރުވާން ގޮތެއް އެބަ ހުއްޓޭ. އަޅުގަނޑުމެންނަށް، ހަމަގައިމު ވެސް އިސްލާމީ ރައްޔިތުން ވެސް އުނިވަދެއިގަންނަވާން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މާލިއްޔަތު ކޮމިޓީއަށް ބަޔާނެއް ފޮނުވާ މަޖިލީހުގެ މިންވަރު މި ފްލެޓުގެ. ކުރިން އަންނަ ގޮތުން އަޅުގަނޑުމެން ރައްޔިތުންގެ މަސްލަހަތު ފާސްކުރެވިގެން އެކަން އަންނަނީ. އެ ލިބޭ ގަޑުބަޑުވުމުގެ ތެރޭގައި ދިވެހިރާއްޖެއިން ނަގާފައި ހުރިހާ ދީނީ ފުރުޞަތުތަކުގައި އިންވެސްޓްކުރަނިވި ކުރި މި ހުންނަނީ 1.5 އިން ފެށިގެން ގާތްގަނޑަކަށް 4އާ ދެމެދު ވެސް ހުންނަ އެއްޗެހި ވަރަށް މަދު. އެހެންވީމާ، 1.5%ގައި ހުންނަގޮތަށް ރައްޔިތުން މިހާރަށް 5% ލާފައި ވެސް އެނގޭ ގެދޮރު އިމާރާތްކުރުމަށް ބޭނުން އެންމެ ފުރުޞަތުދިނުމުގެ ކަމަށް ވަކިން، އެބޭގައި އެ މީހުން ގެއަޅާނެ. އެ ތަނުގައި އަދިވެސް ކުރަމުން އެ ބިން ވެސް ރަހުނުކޮށްގެން އެ ބިމުގެ އަގު ވެސް އާއިލާތަކަށް ހިލޭސްކޮލަރޝިޕް، ހިލޭ ބިމުގެ އަގު ވެސް އާއިލާތަކަށް ހިލޭދިނުމަށް ދޭގެ އެ ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ލިބޭނީ. މިއަދު އަޅުގަނޑުމެން ގެއްލުންވަނީ، ހިނގާ މަސައްކަތްތަކުގެ ތަރައްޤީ އެންމެ ބޮޑު މިއަދު މާލޭ އިޤުތިޞާދު ވެސް ފުރަތަމަ ތަރުތީބުން، ހިނގާ މަސައްކަތްތަކުގެ ތަރައްޤީއަށް ވަރުގަދަކުރުމަށް ގޮތްތައް ނަތީޖާކަން. ހަމަ ހުސް ޚަރަދު. ދިރާސާކުރަންޖެހޭ ޚަރަދު އިންތިޚާބާއަށް ބޮޑުވެގެންދަނީ. އެ ކުރުމަކުރުން ޖަހައި ކުރިއަށް އެއްވެސް ކަމެއް ނެތް. އިސްލާމިކް ބޭންކު، ދެން އެ ކުރިން ދިޔުން، ރައްޔިތުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ނުލާ ހަމަޖެހޭ މަސްއޫލިއްޔަތު މިފަހަރުވެސް ބޮޑުވަނީ ނިސްބަތުން ބޮޑު އިހުމާލާއި ރައްޔިތުންގެ ނިސްބަތުން ބަހައިލީ. އަޅުގަނޑު ދަންނަވާނީ، އެހެންވީމާ، އިޤްތިޞާދީ ނިޒާމުގެ ފަދަ، ރަނގަޅު ރައްޔިތުންގެ ކާރުބާރު ކުރަން ވަރުގަދަ ދުނިޔޭގެ އެ ކަރަން ހައްދު ހިލޭ ބައިވަރު ކަންތައްތަކެއް ކުރިއަށް ކޮންމެވެސް ސަރުކާރަކުން، ކުރިއަށް ބޮޑުކުރުމަށްޓަކައި ބަޖެޓުގެތެރެއިން ދެވިދާނެ. މިއީ އަޅުގަނޑުމެން އެބަ ވިސްނަންޖެހޭ ކަމެއް. އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒުވާނުންގެ ހާލަތު ހުރި މިންވަރަކަށް އަޅުގަނޑުމެން މިއަދު އެބަ؛ އާއިލީ ބޭބޭފުޅުން އެބަ ފަރަވަރުނަށް، އާސަންދަ އުޅޭ ދުވަހުގެ ޙާލަތު. ހަރުދަނާ ދެކޮޅުޖެހިގަތް އަޅުގަނޑުމެން އެކަން މަސައްކަތްކުރަނީ ގޮތުން ޝުކުރިއްޔާ.

ތަނަށް ޕާޓީ އިންޝުއަރަންސްއެއްގެ ތެރެއިން ޓާކީ ހަމަ ހޮސްޕިޓާލުގައި އެބިއްސުކުރަމުންދަނީ. ހަމަ ހޮސްޕިޓާލުގައި އެބިއްސުކުރަމުންދަނީ. އެ މިހާރަށް ލިބެންވާ އެ ޚިދުމަތްތަކެއް ލިބުމުގެ ބަދަލުގައި އަރި.ޖާކާގެ އާރަގެ ދައުރުން އާރަހަރު އެބައޮތް ބައިވަރު ހަރަދުތަކެއް ދައުލަތުގެ މާލިއްޔަތުން މި އޮންނަނީ ކޮންމެ. އެހެންވީމާ، މި ނިޒާމު މިހެން އޮތުމާ ހިނދަކު އަތޮޅުތެރޭގެ ރަށްރަށުން މި ޒަމާނު ބަޖެޓާ ސަރުކާރުން ހިސާބަކަށް ނުދެވޭނެ. އެހެންވީމާ، ދައުލަތަށް އާމްދަނީ ޕްރައިމަރީ ބަޖެޓް ފަހަރަކު މަސައްކަތްކޮށްގެން އަތޮޅުތެރޭގެ ނުވާނެ. ކަންމަތީ ވަކިވަކިން ބަޖެޓް ބާކީކުރަންޖެހޭ، ކަންމަތީ ވަކިވަކިން ބަޖެޓް ހުރުމަށް ކަންމަތީ މި މިނިސްޓްރީގެ އަމިއްލަ ދީ އެބައޮތް. ރައްޔިތުންނަކަށް މިގެ ޚިދުމަތް ނާރާނެ ދިރާގައި ވާހަކަދެއްކިޔަސް، މިކަން ގަބޫލުކުރާނެ މިހާރު ނޫނޭ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް. ހަމަ ކޮންމެ ރައްޔިތަކަށް ވެސް އެބަ އެނގޭ މިކަންތައްތައް؛ އަސްލަކީ މިހިރީ މާލީ އިދާރާތަކުން ޚަރަދުކުރައި ރުޅި ރިޕޯޓަށް. މިހެން ވެއްޖެއްޔާ މިހެންވާނީ، އެހެންވެއްޖެއްޔާ މިހެންވާނީ ކާރިޘާއި ވަރަށް ސަޕޯޓެއް މި ހާލު ބޮޑުވާ. ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދީ ހާލަތު އަހަރުވެސް ބަދަލުތަކެއް ވާހަކަ މި އޮތީ ބޮޑު ދަތިކަމުން. މި ގަޑިއިރުގައި ވެސް މި ދަނީ ދައްކަމުން. އެހެން ދައްކަމުންދާ ވަގުތުގައި ދައުލަތުގެ ހަރަދު ކުޑަކުރުމުގެ ކަމަށް ބޮޑުތަކުގޮ އެބައޮތް ކަންތައްތަކެއް ނުކޮށް، މިއަދު 42 ބިލިއަން ވަރު ބޮޑު ބަޖެޓެއް ހުށަހަޅައިގެން މިތިބީ ޕާސްކޮށްދިނުމަށޭ މާލިމާ ދާ ކޮބާ ކޮށް ވިޔަފާރިކުރުމަށް ދިރިއުޅެމުންދާ ބަޔަކު ތިބި ކޮބާ ކޮށް އެކަން ތަކުރާރުކުރަމުން ފިޔަވަޅުއަޅައިގެންނޭ ރައްޔިތުން މި ކަނޑައެޅިގެން ނިންމަވާނީ. ރައްޔިތުންގެ ބޮޑުކަމީ މި ބަޔަކުތަކަށް ގިނަ ވިޔަފާރިތަކުގެ ތެރެއިން އެކަން ވިސްނައިގެން ފޮނުވާ. އަދި ދައުލަތުގެ މާލީ ނިޒާމު ކިހިނެއްތޯ ހުރީ އިޤްތިޞާދީ ބޮޑުތަކެއް ނިސްބަތުން ކުރިއަށް ހިނގަމުންދާ، ތިޔަ ގޮތުގެ ވާހަކަ އިނގޭ. ރައްޔިތުން ޕިރާމިޑާ މަސައްކަތްކޮށްދޭ އުސޫލުން ނުދޭ. ރައްޔިތުން މިތާ ވަކިން ދައުލަތަށް ވެސް އެ ޕިރާމިޑާ ގައިމު ކުރިއަށް. އެ މިހާރު ވާތީ ގޮތްތަކަށް އެ މިހާރަށް ދައްކާ ވަކި ދައުލަތް ގޮތަކަށް އިންޓަރެސްޓް ކުރެޑިޓް ލޯނު ހަމަޖެހިއްޖެއްޔާ ކަމަކަށް ވަންޏާ، އެކަން ދާނީ. އަސްލަކީ އާމްދަނީ ދައުލަތަށް އިތުރަށް އާމްދަނީ އެބަ ލިބޭ. ޕްރޮވިޝަންތައް އެކަން ނުކުރެވެނީ މި ދަނީ؟ އަޅުގަނޑު ހަމަ ބަލާ ގޮތުން އެހީ، ދައުލަތުގެ އިންވެސްޓްމަންޓް ހިސާބުން ތަފާތު، އެކަން ކުރެވިދާނެ. އެހެންވީމާ، މިފަދަ ގޮތް މި ބަޖެޓް ޕާސްކުރުމުގައި ފުރުސަތު އަތޮޅުތެރޭގެ ރަށްރަށުގެ މި ރަށްރަށުގެ، ކޮމިޔުނިޓީ ހަމަޖެހިފައި ވެސް، މި ބަޖެޓުގައި ޕާސްކުރުމަށް ފޯނުކުރިއަސް ވެސް 96 ވަނަ މާއްދާއަކީ މިގޮތަށް އުނިކުރެވިދާނެ. އޭރުން ދެން 2024 ގެ ބަޖެޓެއް މި ޤަވާއިދަކަށް ނާންނާނެ. ޝުކުރިއްޔާ ޢިއްޒަތްތެރި ރައީސް.

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ޝުކުރިއްޔާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރު. އާދެ! ވާހަކަފުޅުދެއްކެވުން އެދިވަޑައިގެންފައިވާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ ތެރެއިން މި ވަގުތު މިތާގައި މާލަމުގައި ތިބި ހުރިހާ އިއްޒަތްތެރި މެންބަރުން ވާހަކަފުޅުދައްކަވައި ނިމުނީ. އެހެންވީމާ، މިހިސާބުން އަޅުގަނޑު ބަޖެޓުގެ ބަހުސް ނިންމާލަން.

ނިންމުން

ރިޔާސަތުން ވާހަކަދެއްކެވުން:

ދެން މަޖިލީހުގެ ބައްދަލުވުން އޮންނާނީ 14 ނޮވެންބަރު 2022 ވާ ހޯމަ ދުވަހުގެ ހެނދުނު 9:00 ގައި.

والحمد لله ربّ العالمين. މަޖިލީސް ނިމުނީ.